

Modulul III.

EDUCAȚIA COPILULUI

**SUPORT DE CURS TEORETIC ȘI GHID PRACTIC
(pentru educatorii parentali)**

CHIȘINĂU, 2018

CENTRUL NAȚIONAL PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE ȘI INFORMARE A FAMILIEI

Modulul III. EDUCAȚIA COPILULUI este parte din Pachetul de Resurse PROGRAME DE EDUCAȚIE PARENTALĂ și a fost elaborat de Centrul Național pentru Educație Timpurie și Informare a Familiei (CNETIF) cu suportul UNICEF.

Punctele de vedere exprimate în acest Pachet de Resurse sunt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat proiectul sau care a asigurat managementul acestuia.

La elaborarea Modulului EDUCAȚIA COPILULUI au colaborat:

DIMA Angela, master în management preșcolar, metodist, Instituția preșcolară nr. 201, or. Durlăști

PELIVAN Viorica, master în pedagogie, specialist principal – metodist, DGETS, Chișinău

Autori și coordonatori:

VRÂNCEANU Maria, psiholog, consultant, Ministerul Educației

ZOTEA Natalia, master în psihologie, metodist, Instituția preșcolară nr. 183, Chișinău;

Varianta de pilotare

SUPORT DE CURS TEORETIC

CUPRINS:

Tema 1. Comunicarea cu copilul.....	3
Tema 2. Limbajul	32
Tema 3. Jocul și jucăria în viața copilului	48
Tema 4. Stimularea dezvoltării copilului.	85
4.1. Stimularea dezvoltării cognitive	86
4.2. Stimularea creativității	104
4.3. Stimularea gândirii critice.....	113
4.4. Cartea în viața copilului	118
Tema 5. Copilul în fața ecranului	137
Tema 6. Pregătirea pentru școală	144

Tema 1. COMUNICAREA CU COPILUL

La finele acestei teme participanții:

- vor defini caracteristicile de bază a comunicării interpersonale;
- vor conștientiza patru lucruri importante pe care le pot face pentru a dezvolta copiii de la cea mai fragedă vârstă: **să manifeste dragostea prin toate mijloacele/limbajele posibile, să vorbească/comunice cu copiii, să le citească și să se joace cu ei.** Pentru dezvoltarea copilului dragostea, afecțiunea sunt un element la fel de important ca alimentația sănătoasă.
- Este important pentru participanți să obțină cunoștințe și abilități de comunicare eficientă prin care să poată vorbi cu copilul, să-i citească și să se joace cu copilul. La fel să perceapă cum dragostea, atingerile și mângâierile tandre, atenția și înțelegerea creează relații trainice între părinți și copii și contribuie dezvoltării timpurii a copilului și pregătirii lui către școală.
- Participanții vor fi familiarizați cu un spectru larg de practici pozitive de relaționare/comunicare a adultului cu copiii și vor avea posibilitatea să diferențieze comportamentele care pot fi bariere în comunicarea cu propriul copil.

Idei principale cu referire la comunicare:

Ca proces, comunicare are următoarele caracteristici:

- comunicarea este un proces uman;
- comunicarea este un proces conștient;
- comunicarea este procesul prin care se creează o anumită semnificație;
- comunicarea este un proces continuu;
- comunicarea este procesul prin care se construiește sensul atitudinilor și comportamentul oamenilor;
- comunicarea se naște în context;
- comunicarea este un proces simbolic;
- comunicarea este un proces în care feedback-ul are un rol crucial;
- comunicarea este un proces complex
- comunicarea este un proces ireversibil (impactul pe care mesajul îl poate avea asupra celui care l-a receptat).

1. CE ESTE COMUNICAREA?

Comunicarea reprezintă un proces de interacțiune între persoane, grupuri, ca relație mijlocită prin cuvânt, imagine, gest, simbol sau semn. Prin intermediul ei, indivizii își împărtășesc cunoștințe, experiențe, interese, atitudini, simțăminte, opinii, idei.

Privită ca proces, **comunicare** consta în transmiterea și schimbul de informații (mesaje) între persoane. **Comunicarea**, înseamnă a spune celor din jur cine ești, ce vrei, pentru ce dorești un anumit lucru și care sunt mijloacele pe care le vei folosi pentru a-ți atinge țelurile. În acest sens, a comunica înseamnă și a tăcea, a aștepta răspunsul, reacția celui căruia ai vrut să-l anunți că exiști și chiar vrei să-i spui ceva.

Comunicarea, este definită – de către majoritatea specialiștilor - *ca un proces prin care un emițător transmite o informație receptorului prin intermediul unui canal, cu scopul de a produce asupra receptorului anumite efecte.*

negative, atât de frecvente la cei mici.

Forme/tipuri ale comunicării

Fără îndoială, comunicarea nu se face exclusiv pe cale orală, ea fiind un sistem cu multiple canale. Gestul, mimica, poziția corpului și chiar tăcerea sunt acte de comunicare, asigură vehicularea unei semnificații. Comunicarea este un proces complex, care implica mai mult decât un simplu schimb de informații și este formată din:

- cuvinte;
- tonul vocii;
- gesturi;
- poziție;
- mimica (expresia facială).

Pornit de la canalul prin care are loc transmiterea și interceptarea informației sau mesajului, putem evidenția următoarele forme:

- **Comunicarea verbală.** Informația este codificată și transmisă prin cuvânt și are caracter specific uman, se realizează sub formă orală sau scrisă.
- **Comunicarea para-verbală.** Informația este codificată și transmisă prin elemente prozodice și vocale, care însoțesc cuvântul și vorbirea în general. Dintre acestea fac parte: caracteristicile și timbrul vocii, particularități de pronunție, intensitatea vocii, ritmul rostirii, pauza, intonația.
- **Comunicarea non-verbală.** Informația este codificată și transmisă printr-o diversitate de semne legate de gesturi, mimică, mișcare, poziție. Latura non-verbală a comportamentului este la fel de importantă într-o relație ca și cea verbală.
- **Vorbim cu ajutorul organelor verbale, dar comunicăm cu întregul nostru corp și nu numai.** Informații transmit și îmbrăcămintea, și mersul, și spațiul, și poziția pe care o are vorbitorul, și distanța la care ne plasăm față de interlocutor.

Conform estimărilor unor studii relativ recente, din totalul mesajelor, aparținând comunicării umane, aproximativ 7% sunt verbale (cuvinte), 38% vocale, incluzând tonalitatea vocii, inflexiunile, calități vocale, ritm, intensitate, onomatopee, sunetele guturale, oftat, suspin, accent, intonație etc., restul de 55% reprezentând mesaje nonverbale.

În conversație, componenta verbală este sub 35%, iar comunicările nonverbale peste 65%.

Cercetătorii sunt de acord că limbajul verbal este în mod preponderent folosit pentru transmiterea informațiilor, în timp ce limbajul nonverbal exprimă atitudini interpersonale, stări psihice, afective etc., deși uneori sunt folosite și pentru a înlocui mesajele verbale.

Limbajul non-verbal sau corporal, fiind esențial în consolidarea comunicării verbale, trebuie să respecte câteva reguli de bază, pentru a avea efect și pentru a putea fi înțeles de cel mic:

- când vorbiți cu copilul, așezați-vă la nivelul lui, astfel încât să vă puteți uita cu ușurință unul la celălalt;
- mențineți contactul vizual cu cel mic pe tot parcursul conversației;
- zâmbiți, deoarece detensionează atmosfera;
- evitați să-i vorbiți copilului atunci când stați cu spatele la el sau faceți altceva (dacă nu puteți amâna ce aveți de făcut, spuneți-i frumos că mai durează 5 minute până când vă eliberați și ca apoi veți fi atent/ă la el);
- folosiți un ton prietenos, calm;
- îmbrățișați adesea copilul, sărutați-l pe frunte sau obraz ori mângâiați-l pe creștet;
- evitați să dați ochii peste cap în timpul dialogurilor, să dați din picior, să suspițați sau să gesticulați agresiv din mâini, asta ar însemna nerăbdare și plictiseală.

Ce înseamnă să comunicăm eficient?

- Să alcătuiști și să prezinți corect mesajul.
- Să fii bine dispus și să stăpânești emoțiile.
- Să vorbești despre trăirile și emoțiile tale.

- Să folosești corect limbajul corpului.
- Să folosești limbajul proactiv, adică limbajul care încurajează.
- Să manifesti interes pentru mesajul transmis.
- Să fii deschis pentru comunicare.
- Să dovedești bunăvoință și considerațiune pentru interlocutor.
- Să fii ascultător activ.

De ce este important sa fii un ascultator bun sau activ?

Ascultarea/audierea este o parte fundamentală a comunicării. Relațiile sănătoase, de succes, sunt construite pe un echilibru între *a da și a lua, a face și a fi, a asculta și a vorbi*. Audierea bună este o parte solicitantă a comunicării verbale. Este solicitantă pentru că trebuie să fim într-adevar atenți la ceea ce se spune și să nu ne amestecăm în curgerea gândurilor celeilalte persoane. Înseamnă să nu încercăm să schimbăm sau să îmbunătățim ceea ce auzim – pur și simplu să ascultăm. Ca rezultat al faptului că devenim ascultători buni, vom primi mai multa căldură, înțelegere și apropiere din partea celorlalți. Audierea bună are loc atunci când o persoană își dedică atenția lucrurilor pe care le spune cealaltă persoană – **când ascultătorul este deschis la orice spune, simte, și trăiește cealaltă persoană**. Ascultarea activă nu este ușoară. Este nevoie de efort și abilități pentru a deveni un ascultător bun/activ. Înseamnă **să reziziți impulsului de a interveni și a da sfaturi sau a-ți exprima propriile idei**.

Cum poți deveni ascultător activ?

Ascultarea activă cere să fii atent atât la ceea ce s-a spus, cât și la ceea ce nu s-a spus. Cei care ascultă trebuie să privească vorbitorul în ochi, să fie atenți, să încurajeze prin afirmații cu ajutorul mimicii sau gestului, să adreseze întrebări pentru a se convinge că a înțeles corect mesajul, să-și confirme interesul spunând „da” sau „înțeleg”, să ofere vorbitorului certitudinea că este ascultat și auzit.

Un ascultător este activ dacă:

- Stabilește contactul vizual;
- Își îndreaptă corpul spre persoana cu care comunică;
- Își concentrează atenția pe ceea ce i se spune;
- Dovedește deschidere pentru comunicare.
- Acceptă să se apropie sau să se aplece puțin înainte pentru a auzi mai bine, coborând la nivelul ochilor copilului.
- Se angajează față de celălalt să-i acorde timpul și efortul necesar pentru comunicare.
- Încearcă să vadă lucrurile din punctul de vedere al interlocutorului.
- Manifestă dorință de colaborare și considerație pentru interlocutor.

2. CÂND ÎNCEPE COMUNICAREA ÎN RELAȚIA PĂRINTE-COPIL?

- Conform datelor științifice, comunicarea copilului cu mama începe cu mult înainte de nașterea lui. Încă în perioada dezvoltării intrauterine, între mamă și copil se stabilesc relații de comunicare afectivă. Mama își îndrăgește copilul începând cu momentul când acesta dă primele semne de viață. În perioada sarcinii, mama îi dă un nume, comunică cu el așteptându-l. Această atitudine o face să fie calmă, încrezătoare în relația sa cu copilul, relație care, de fapt, urmează să se stabilească ulterior. Fătul, la rându lui, se simte în siguranță, fapt care influențează pozitiv dezvoltarea sa.

- Comunicarea ca relație începe la naștere, odată cu primul țipăt al copilului înainte ca pruncul să pronunțe primele cuvinte. Atașamentul ca formă de comunicare emoțională, care se stabilește între mamă și copil, tată și copil, alte persoane din anturajul acestuia, permite copilului să se simtă liber, încrezător, protejat și iubit. Cercetările au demonstrat că atunci când copilul este separat de mamă, el se simte agitat, devine nervos, neliniștit, plânge încercând să se opună separării. Aceleași cercetări au evidențiat că neliniștea apărută la despărțirea de mamă se păstrează până la vârsta de 2,5 ani la fete și 3,5 ani la băieți. Este important ca părinții să le ofere copiilor certitudinea că sunt iubiți și protejați.

Comunicarea cu copilul în perioada prenatală. Importanța comunicării mamă-făt. Importanța relației tată-făt.

Cum comunică fătul cu viitoarea sa mamică?

Pot fi identificate cinci canale de transmitere a informațiilor (Anghel, T., 2004):

- ✓ **canalul fiziologic** se realizează prin cordonul ombilical și este, cu siguranță, singura cale de comunicare care se suprimă brusc la naștere și nu se mai poate reface niciodată;
- ✓ **canalul empatic** stabilește comunicarea emoțională dintre mamă și bebeluș, acesta fiind extrem de receptiv la stimulii afectivi emanați de mamă, la care reacționează prin răspuns;
- ✓ **canalul comportamental** reprezintă totalitatea mijloacelor de comunicare dintre mamă și făt prin care se stabilește acel dialog autentic verbal și nonverbal (auzul vocii, muzicii, atingeri, mângâieri);
- ✓ **canalul energetic** se stabilește între mamă și bebeluș prin însăși existența câmpului energetic din pântecul matern. Astfel, orice face mama, vibrația acompaniatoare influențează fătul. Prin urmare, pe perioada celor 9 luni petrecute împreună, mama și copilul au o afinitate profundă, fiecare pentru câmpul energetic al celuilalt;
- ✓ **canalul spiritual** realizează acea legătură care se stabilește între mamă și făt, diferită de cea pur biologică și care, se pare, ar fi prima care apare. Unele teorii actuale sunt bazate pe anumite experiențe care susțin ideea că, în fond, copiii noștri ne sunt predestinați.

Asadar, atunci când mama va încerca să se conecteze cu el, bebelușul din burtică va simți asta.

Deși universul intrauterin este foarte fascinant atât pentru bebeluș, cât și pentru mămică lui, prin această multitudine de căi de comunicare dintre cei doi, sunt și mămică (și mai ales tătică) care nu dau importanța cuvenită legăturilor ce se pot stabili prin canalele de comunicare. Aceștia consideră că adevărata legătură verbală sau nonverbală cu bebelușul începe numai după naștere. Dar, potrivit celor ce împărtășesc mulți părinți din experiențele personale, precum și din rezultatele studiilor efectuate de diferiți psihoterapeuți (Cotigă, A., C., 2010), lucrurile nu stau chiar așa. Stimularea prenatală chiar are loc și este foarte importantă deoarece dezvoltarea intelectuală a viitorului copil începe încă din viața intrauterină. Iar prin toate acestea, relaționarea cu bebelușul va crea o influență pozitivă asupra lui.

Și încă un plus pe care stimularea și comunicarea prenatală îl aduc este câștigul facilitării atașării ulterioare a bebelușului de părinți. Cercetările au demonstrat (Cotigă, A., C., 2010) că o bază constituie auzul vocii mamei, dar și a tatălui, în mod constant, pe perioada celor 9 luni. Sarcina este o oportunitate extraordinară pentru a stabili o relație specială și pozitivă între mamă, tată și viitorul bebeluș. Nu este nevoie să se aștepte până când va fi luat în brațe.

Fătul poate simți!

Fătul poate auzi vocea din exterior, poate simți atingerea și chiar poate capta orice stare pe care o trăiește mama. În plus, comunicarea cu fătul poate ajuta la pregătirea pentru o naștere mai ușoară și face din ea o experiență plăcută.

Adevarul este că fătul împărtășește alături de gravidă întregul ei univers emoțional așa cum este el transpus în organism.

Până în luna a 6-a de sarcină fătul poate vedea, auzi, simți, aminti, învăța și chiar poate visa. Cercetările în domeniu prenatal au arătat că deja din pânțele mamei, fătul este sensibil la vibrații și sunete pe care le simte și aude. Înregistrate prin piele și aparatul auditiv, sunetele favorizează trezirea și dezvoltarea diverselor funcții mentale și psihice. Bebelușul din burtică poate simți intențiile, simțirile, emoțiile și grijile pe care le trăiește mămica lui.

În timpul sarcinii, emoțiile mamei sunt comunicate chimic fetusului prin placenta, bariera celulară dintre sângele matern și cel fetal. Moleculele chimice sunt un „semnal”, eliberate în sângele mamei ca răspuns la emoții, traversează placenta și induc în celulele țintă ale copilului un efect identic cu răspunsul produs în celulele țintă ale mamei. Deși copilul în dezvoltare nu este conștient de elementele care au produs răspunsul emoțional al mamei, el este conștient de consecințele fiziologice ale emoțiilor și de senzațiile produse. „Fetusul este „marinat” de emoțiile mamei, astfel că el „poate trăi” o gamă întreagă de experiențe, de la cele mai plăcute la cele mai traumatizante” (Anghel, T., 2004). Orice simte mama – bucurie, tristețe, supărare, grijă – bebelușul le trăiește de asemenea.

Vorbirea și cântatul.

Unele gravide și unii viitori tătici cred că nu are nici un rost să vorbească cu fătul în burtică pentru că el nu poate înțelege și cu atât mai puțin să răspundă la ceea ce i se transmite. Aude sau nu? Și încă, ce bine, auzul fiind unul dintre simțurile care se dezvoltă înainte de naștere. Dintre toate sunetele pe care le primește fătul în sarcină, vocea mamei este cea pe care o recunoaște cel mai repede și mai ușor, datorită vibrațiilor pe care cuvintele le produc în organism.

Atunci când mama cântă sau ascultă muzică, în funcție de tonul și melodicitatea celor auzite, starea bebelușului se schimbă, ceea ce semnifică clar că muzica este una dintre căile de influențare a comportamentului său.

Chiar dacă nu i se adresează lui, fătului, el tot aude vocea gravidei. Sunetele care îl înconjoară sunt foarte diverse, dar vocea viitoarei mame îi apare distinctă, și de câte ori o aude, îi acordă o atenție specială. Pentru că este o voce specială, mai puternică decât celelalte voci, de „dincolo”. O voce transmisă la el, direct prin organismul gravidei. Și atunci manifestă bucurie pentru că o recunoaște, este „de-a lui”, iar această familiaritate îi crează o stare de calm.

Mângâierile și atingerea. Atunci când gravida își mângâie burtica, de fapt, îl mângâie pe el. Și fătul simte acest lucru, răspunzând prin mișcări ritmice din mânuțe și piciorușe.

Această comunicare tactilă dintre cei doi – atingerea -, deși este mediată de stratul protector al pântecului, este prioritară în procesul de comunicare dintre viitoarea mamă și bebeluș. De altfel, este și primul simț care se dezvoltă la făt încă din primele săptămâni de la concepție.

Cele mai recente cercetări în domeniu au evidențiat chiar o artă a atingerilor pe care mama o poate învăța pentru a-și stimula bebelușul și a avea o comunicare cât mai bună cu acesta.

Haptonomia sau tehnica contactului tactil-afectiv dintre mamă și făt presupune ca gravida să se atingă ca și cum ar atinge fătul, prelungindu-se spre el, în jurul lui. Prin această comunicare se realizează un schimb afectiv între cei doi, iar bebelușului în pântec imediat reacționează, mișcându-se ritmic. Promotorul metodei, Frans Veldman (1998), consideră că prin această modalitate de comunicare se creează baza atașamentului, fătul obținând acea „securitate

de bază”, adică aceea stare de siguranță ce apare ca urmare a relației dintre cei doi și care este precursora dezvoltării viitoare a relației de atașament.

Gravidele care utilizează această metodă de comunicare cu fătul pot învăța să-și intensifice și să-și clasifice sentimentele, trairile. Viitoarele mame care suferă contracții premature își pot atenua durerile și frica prin contactul afectuos cu copilul lor: în consecință, burta se relaxează imediat, iar bătăile cordului fetal se temperează, se normalizează. De asemenea, durerile cedează. Un uter moale și relaxat îi lasă fătului mai mult spațiu și libertate de mișcare, chiar și în ultimele luni de sarcină. Astfel placentă este irigată mai bine cu sânge, iar copilul primește în acest fel mai mult oxigen.

Cercetările efectuate asupra evoluției copilului în perioada prenatală și postnatală au demonstrat că pruncii născuți de mame care au comunicat cu copiii în perioada prenatală, sunt mai dezvoltați și sub aspectul fizic, și sub cel intelectual. Coeficientul de inteligență este mai mare la acești copii, iar îngrijirea lor este mult mai ușoară. Ei au un somn liniștit, vocea mamei este mai ușor deslușită/recunoscută și servește drept „calmant” pentru ei. Aceleași cercetări au dovedit că și tații, care au comunicat cu copiii până la venirea acestora pe lume, sunt „recunoscuți” și „acceptați” mai ușor. În aceste cazuri, noi-născuții reacționează aproape la fel atunci când aud vocea mamei sau a tatălui.

Pregătirea pentru naștere și comunicarea în timpul nașterii.

Momentul nașterii e la fel de traumatizant pentru copil ca și pentru mamă. Psihologii experți în domeniu susțin că în momentul nașterii bebelușul trăiește un stres enorm - un stres incomparabil cu altele pe care le trăiește copilul în perioadele de criză a dezvoltării, crize pe care le va avea pe parcursul vieții (crizele anilor 1, 3, 7, criza maturității). În perioada sarcinii, mama și copilul sunt un tot întreg. Micuțul este apărat în uterul mamei de toate influențele nocive externe. Toate nevoile îi sunt satisfăcute prin placentă mamei. Contactul cu mediul extern se realizează tot prin mamă. Între mamă și copil se stabilește un contact psihologic nemijlocit, care îi asigură copilului existența și confortul. Momentul nașterii pentru copil înseamnă ruperea, chiar și temporară, a acestei legături, deteriorarea contactului psihologic. Pentru a diminua stresul, și respectiv, pentru menținerea contactului psihologic stabilit între mamă și copil, imediat după momentul nașterii este important ca bebelușul să fie pus pe pieptul/burta mamei, nemijlocit la piele. Această atingere îl va liniști pe copil, îl va calma, copilul se va simți în siguranță, protejat, iubit.

În uterul mamei se simțea în siguranță, susținut și înconjurat de căldură și dragoste. Părăsind acest mediu confortabil, copilul are nevoie de condiții similare, deci, să-i oferim un punct de sprijin, așezându-l cu grijă pe burta mamei (cu fața în jos, cu mâinile și picioarele îndoite sub el, în poziția lui originară. Mâinile mamei trebuie puse peste el, masându-i încet și continuu spatele, reproducând contracțiile uterului. Acest tip de masaj, masajul spatelui, va fi continuat pe parcursul primelor două luni pentru a-l ajuta pe copil să depășească disconfortul adaptării la mediul extrauterin. Acțiunile de netezire pe spate e bine să fie însoțite de vorbirea blândă și duioasă a mamei. În acest moment să-i oferim copilului senzația de siguranță prin contactul cu căldura pielii mamei.

Dacă gravida va intenționa să se pregătească împreună cu fătul pentru o naștere minunată, în care să se bucure amândoi de eveniment, bebelușul o va asculta. Important este să se comunice cu el pe toată perioada sarcinii

Exemple practice de comunicare cu fătul:

Perioada de sarcină este momentul prielnic de comunicare cu bebelușul. Cum poate fi realizată?

- ✓ **Vorbiți** constant cu bebelușul din burtică pe tot parcursul sarcinii, citiți-I și expuneți-I la diverse surse de sunete. Povestiți-i tot ceea ce faceți, de la ceea ce mâncați și până la ce

- mirosiți sau simțiți; atrageți atenția bebelușului la reacțiile organismului dvs la înghițirea anumitor alimente sau la mirosul unor parfumuri și arome, etc.
- ✓ **Spuneți-i** tot ce se petrece în jurul dvs, **vorbiți-i** despre momentele importante, implicați-l în familie încă de la început: numiți membrii familiei cu care comunicați, rugați-i și ei să vorbească, să se adreseze fătului;
 - ✓ Folosiți cuvinte simple și scurte, faceți pauze lungi între ele, pentru a ajunge să le memoreze și să le perceapă în timp;
 - ✓ Vorbiți- i întotdeauna pe un ton calm, încet și tandru, pentru că este important ca el să resimtă un ton al vocii cald, care să-l facă să se simtă protejat;
 - ✓ Feții adoră sunetele și muzica. Audierea muzicii poate fi un alt mod de comunicare cu bebelușul. Se știe că sunetele calmează bebelușii și îi relaxează; de altfel este o idee bună să-i puneți muzica și atunci când sunteți în travaliu sau în sala de naștere pentru a trece mai ușor prin ele;
 - ✓ Puneți mînuța pe burtică și **mîngîiați-o** de mai multe ori pe zi și-i spuneți de fiecare dată cât de mult îl iubiți și cât de fericită sunteți să-l aveți; el va simți dragostea dvs iar mesajul „te iubesc” este cel mai important pe care i-l puteți transmite;
 - ✓ **Atingerile** ca mijloc de comunicare cu fătul; este indicat să combinați atingerile cu vorbirea; de exemplu dacă simțiți vreodată talpa piciorului că lovește în burtică, puteți s-o mîngîiați plăcut și să-i spuneți „ia uite, talpa bebelușului”; transmiteți-i gânduri și sentimente atunci când atingeți pîntecul;
 - ✓ **Gândiți-vă** permanent la bebelușul dvs. Imaginați-vă cum vor fi întâlnirile voastre viitoare, transmiteți-i toată dragostea dvs și siguranța de care are nevoie.
 - ✓ Pregătiți-vă alături de el pentru momentul nașterii: când intrați în travaliu, vorbiți cu el în burtică; și el simte că ceva se schimbă în viața intrauterină, că apar schimbări și poate fi la fel de speriat ca dvs; vocea mamei este singura care îl poate calma și care îl face să se simtă în siguranță.

Maternitatea nu începe la naștere, când mama își ia pentru prima oară bebelușul în brațe, ci cu mult înainte, încă de la aflarea veștii minunate. Pe lângă o serie de întrebări firești pe care orice viitoare mămică și le pune („Cum va fi sarcina?”, „Dar nașterea?”, „Cum va fi copilul?”, „Ce o să fac cu el?”, „Mă voi descurca?” etc.), așteptarea nu trebuie să fie o simplă ... așteptare. Este o perioadă de pregătire, de simțire, de adaptare, de cunoaștere, pentru că o nouă etapă a început, iar aceasta nu trebuie ignorată.

3. COMUNICAREA ÎN PERIOADA POSTNATALĂ.

Ce presupune comunicarea cu copilul?

Comunicarea cu copilul este un proces complex și complicat, care se construiește în timp, cu multă răbdare și tact din partea părinților. Aceștia au la fel de multe de învățat precum copiii, când vine vorba de cele mai bune și eficiente tehnici și instrumente de comunicare prin care să discute și să se înțeleagă cu cei mici. Comunicarea sinceră și deschisă între părinți și copil va ajuta la consolidarea unei relații apropiate între aceștia și la prevenirea comportamentelor nedorite.

Activitatea de comunicare cu copiii în perioada postnatală se realizează pe două planuri: **comunicarea afectivă** (emoțională sau sentimentală) și **comunicarea cognitivă** (intelectuală sau rațională).

Pentru o dezvoltare normală și sănătoasă copilul are nevoie în aceeași măsură de ambele. În relația părinte-copil acestea se realizează concomitent și este bine să fie asigurat un echilibru între ele, să nu se facă una în detrimentul celeilalte. Se cere menționat faptul că există persoane

care se caracterizează printr-o comunicare cognitivă (specific aproape tuturor bărbaților) și persoane, cărora le este specifică comunicarea emoțională (caracteristică aproape tuturor femeilor). Comunicarea cognitivă urmărește, în primul rând, dezvoltarea limbajului, a proceselor psihice, a interesului de cunoaștere.

Tipuri de comunicare.

Comunicarea afectivă.

Specialiștii în psihologia copilului afirmă că orice copil are anumite nevoi afective fundamentale, care trebuie împlinite în cazul în care dorim să fie echilibrat din punct de vedere afectiv. Dintre aceste nevoi afective, cea mai importantă rămâne nevoia de iubire și de afecțiune, nevoia de a simți că este acceptat și dorit. Fără iubire, el sau ea vor fi niște “handicapați din punct de vedere afectiv și social”.

CELE CINCI LIMBAJE DE IUBIRE ALE COPIILOR (Gary Chapman & Ross Campbell)

„Fiecare copil are un limbaj principal de iubire, o modalitate în care el înțelege cel mai bine afecțiunea părintelui”, Gary Chapman.

Fiecare copil, ca de altfel fiecare adult, își exprimă și receptează cel mai bine iubirea într-un limbaj propriu. Părintele are sarcina de a vorbi acest limbaj al copilului său. Nu este simplu deloc, deoarece există 5 limbaje de iubire ale copiilor, care îl ajută pe copil să înțeleagă că părinții săi îl iubesc:

- mângâierile fizice
- cuvintele de încurajare
- timpul acordat
- darurile
- serviciile

Oricât de mult ar fi iubiți de părinți, copiii nu știu acest lucru de la sine. De aceea este foarte important ca părinții să descopere și să învețe principalul limbaj de iubire al copiilor lor. Prin intermediul acestora îi veți putea transmite copilului în mod eficient și necondiționat sentimente de respect, afecțiune și implicare totală, care vor avea o mare rezonanță în sufletul său.

Fiecare copil are un “rezervor” pentru iubire, un loc ce este de fapt puterea sa și de unde se poate alimenta în zilele dificile ale copilăriei și ale adolescenței. Adulții trebuie să-și canalizeze eforturile pentru a umple acest “rezervor emoțional” al copiilor pentru ca ei să se manifeste așa cum se cuvine și să-și atingă întregul potențial. Când copilul se simte iubit, este mai ușor de modelat, de disciplinat decât atunci când simte că “rezervorul emoțional” este aproape gol.

Dovadă convingătoare a acestei necesități de a avea „rezervorul” mereu plin, sunt cazurile în care, în timpul jocului, copilul își lasă jucăriile, vine, se urcă la mama pe genunchi, o cuprinde strâns, o sărută, apoi, fără a spune vreun cuvânt, revine iar la jucăriile lui, ca și cum i-ar fi fost sete și a trebuit să și-o potolească.

A). Contactul fizic / Mângâierile fizice - primul limbaj al iubirii sunt.

Mângâierea fizică este limbajul de iubire cel mai simplu de folosit necondiționat, pentru că părinții nu au nevoie de ocazii speciale pentru a-și mângâia copiii, de a stabili o apropiere fizică cu ei. Unii părinți o fac cât se poate de vizibil, alții încearcă să evite să-și mângâie copiii, în timp mângâierile fizice sunt cea mai puternică voce a iubirii, o voce care exclamă cu putere: „te iubesc”.

Copiii au mare nevoie de mângâieri în primii ani de viață. Pe măsură ce copilul crește și devine mai activ, nevoia de mângâieri nu scade, el are nevoie zilnic de mângâieri afectuoase, iar părinții ar trebui să facă toate eforturile pentru a-și exprima astfel iubirea.

- Pentru copilul mic ținutul în brațe este o necesitate absolută, prin care își satisface nevoia de comunicare cu părintele.
- În primii ani de școală ai copilului legăturile fizice din această perioadă a existenței lui se manifestă în cadrul jocurilor sportive.
- În faza adolescenței fetele au mare nevoie ca tații să-și exprime iubirea față de ele. Importanța iubirii necondiționate este mult mai mare în cazul fetelor și atinge apogeul cam la 11 ani.

Atenție!

La vârsta adolescenței este necesar ca părintele să-și manifeste iubirea în mod pozitiv și mai ales când și unde trebuie, mama nu trebuie să-și îmbrățișeze fiul adolescent în fața colegilor, acesta se va simți stânjenit, deoarece el își dezvoltă o personalitate independentă.

De remarcat este faptul că o palmă peste față nu este bună pentru nici un copil, însă pentru cel care are drept principal limbaj al iubirii mângâierea fizică, este dezastruoasă.

B). Cuvintele de încurajare - cel de-al doilea limbaj al iubirii sunt.

Cuvintele sunt foarte puternice în privința comunicării iubirii. Cuvintele afectuoase, tandre, cuvintele de laudă de încurajare dau un imbold pozitiv. Pe de altă parte vorbele tăioase care dovedesc diferite frustrări pot dăuna părerii bune despre sine copilului și pot crea îndoieli asupra capacităților sale.

Copii receptează mesaje emoționale cu mult înainte de a înțelege cuvintele, anume tonul vocii, blândețea, atmosfera afectuoasă, toate comunică o căldură emoțională și multă iubire. Lauda și afecțiunea sunt deseori combinate în mesajele pe care le transmitem copiilor. Cuvântul încurajare înseamnă „a însufla curaj”, iar adulții prin cuvintele lor îl încurajează sau descurajează în eforturile sale. Cel mai mare dușman în încurajarea copiilor este mânia. Cu cât un părinte este mai mândru cu atât se va descărca mai tare pe copil.

Un proverb spune că: „răspunsul blând potolește mânia”, anume o mare influență asupra reacției copilului o are tonul vocii părintelui pe care acesta îl utilizează atunci când i se adresează.

Cuvintele încurajatoare au eficiență maximă atunci când se concentrează asupra unui efort pe care îl face copilul. Scopul este acela de a sesiza când copilul face ceva bun și să fie laudat. Copiii au nevoie de călăuzire, ei învață să se poarte trăind într-un anumit tip de societate. Totodată putem afirma că, cuvintele “te iubesc” trebuie să fie de sine stătătoare sau subînțelese, în special pentru acei copii al căror principal limbaj de iubire sunt cuvintele de încurajare.

C) Timpul acordat este al treilea limbaj al iubirii copilului.

Timpul acordat se bazează pe atenția dată copilului. Chiar dacă principalul limbaj de iubire al copilului unei familii nu este, timpul acordat, mulți copii au nevoie de atenția părinților. În mare parte, comportamentul nedorit al copiilor are la bază încercarea de a sta cât mai mult timp cu mama și tata. De remarcat este că factorul cel mai important legat de timpul acordat nu este evenimentul în sine, ci faptul că părintele face ceva împreună cu copilul său atunci când sunt împreună. Părintele trebuie să-și găsească timp să fie doar cu copilul său, în cazul în care are mai mulți copii este necesar să facă în așa fel încât să fie singur cu fiecare în parte.

O modalitate eficientă de a transmite iubirea, este contactul vizual plăcut, plin de afecțiune. Părintele trebuie să ofere copilului său suficientă iubire necondiționată, pentru ca rezervorul său de iubire, afecțiune să fie mereu plin, iar adesea aceasta poate fi tocmai o privire directă și deschisă. Timpul acordat copilului nu se rezumă doar la desfășurarea unei acțiuni cu copilul, ci înseamnă a-l cunoaște mai profund.

D) Darurile - limbajul cu numărul patru în iubirea copiilor.

Așadar rezervorul de iubire al copilului trebuie păstrat plin pentru ca darurile să exprime o iubire din tot sufletul. Părinții vor folosi o combinație de mângâieri fizice, cuvinte de încurajare, timp acordat și servicii pentru a păstra rezervorul de iubire, mereu, plin. Oferirea și primirea darurilor ca exprimare a iubirii este un fenomen universal valabil. Ideea este că dacă darul este meritat, atunci el constituie o formă de răsplată. Favoarea de a dăruia nu are prea mare legătură cu dimensiunea sau costul cadoului, ci oare cu iubirea. Este necesar să acordăm atenția cuvenită acestor cadouri, anume uneori suntem tentați să copleșim copiii cu cadouri, ca substitute ale celorlalte limaje ale iubirii.

Darurile trebuie să fie o expresie sinceră a iubirii, iar copiii al căror principal limbaj al iubirii sunt tocmai acestea, vor ști întotdeauna să le primească, anume se vor uita la hârtia în care sunt împachetate, vor scoate sunete în timp ce vor deschide cadoul, oferindu-ne siguranța că pentru ei contează mult.

E) Serviciile - cel de-al cincilea limbaj al iubirii.

Serviciile solicită din punct de vedere fizic și emoțional, tocmai de aceea părinții trebuie să țină seama de sănătatea lor din aceste puncte de vedere. Atunci când părintele își exprimă iubirea față de copii prin servicii, făcând lucruri pe care probabil nu le-ar face singuri, de fapt furnizează un model. Aceasta va fi în beneficiul copilului, deoarece îl va ajuta să nu se mai concentreze asupra propriei persoane și să-i ajute pe alții.

Copiii cu rezervoare de iubire pline sunt tentați să aleagă un model de a face servicii afectuos, decât cei care sunt nesiguri de iubirea părinților lor. Unii părinți dorind ca odraslele lor să-și dezvolte unele aptitudini și independența, se bazează prea mult pe faptul că aceștia s-ar putea descurca singuri în orice situație. Serviciile pline de iubire au o motivație interioară, anume de a oferi energia personală și altora, acestea sunt un dar și se fac de bunăvoie.

Scopul final al acestor servicii făcute copiilor, este acela de a-i ajuta să devină adulți maturi, capabili să ofere iubirea și altora prin intermediul serviciilor. Este necesar să luăm în calcul ca aceste servicii să nu fie o manifestare a unei iubiri condiționate. Ospitalitatea familială este o adevărată comoară, deoarece în astfel de servicii oamenii ajung să se cunoască unii pe alții și să pună bazele unor prietenii solide. Atunci când casa părinților este deschisă, copiii învață să împartă iubirea cu prietenii și cu familia. Serviciile care sunt o expresie sinceră a iubirii vor reuși să comunice copilului o anumită formă de afecțiune, la un anumit nivel emoțional.

În concluzie: este important să ne adresăm copiilor în toate cele cinci limbaje ale iubirii și să învățăm principalul limbaj de iubire al propriului copil.

Comunicarea pozitivă/eficientă.

Abilitățile copilului de a controla nivelul de stres, de a avea mai multă încredere în sine și de a-și crește stima de sine depind foarte mult de experiențele din copilăria timpurie. Acestea contribuie foarte mult la crearea și dezvoltarea conceptului despre sine a copilului (cunoașterea de sine și sentimentele lui cu privire la locul pe care-l are în familie și comunitatea în care trăiește).

O relație pozitivă cu micuțul dvs, intermediată de o comunicare pe măsură, motivațională, energetică, optimistă, este esențială pentru creșterea unui copil fericit și capabil de succes în viitor. Comunicarea pozitivă clădește o atitudine de învingător și îl ajută să identifice mai ușor ce dorește în viață și să găsească soluțiile pentru a reuși.

Sugestii pentru încurajarea unei imagini pozitive despre sine:

- ✓ Acceptați copilului așa cum este și iubiți-l necondiționat, adică neașteptând ceva în schimb, de exemplu: să vă asculte sau să fie cuminte etc.
- ✓ Căutați și descoperiți și să respectați individualitatea în fiecare copil. Cunoașterea particularităților individuale vă va ajuta să-i descoperiți interesele, pasiunile și gusturile.

- ✓ Bucurați-vă de rezultatele activității copilului. Ajutați copiii să știe că activitățile lui sunt valoroase și prezintă interes pentru dumneavoastră, iar rezultatele obținute sunt nemaipomenite.
- ✓ Evitați să criticați calitățile fizice. A aminti copilului despre unele neajunsuri, ar însemna să întăriți la el un complex de inferioritate.
- ✓ Ajutați copilul să vadă ce face el bine și, de asemenea, acceptați limitele lui.
- ✓ Sentimentele copiilor includ: teama, furia, gelozia, tristețea. Lăsați-l să știe că sentimentele lui sunt acceptate.
- ✓ Oferiți-i acele activități și materiale pe care el le poate face cu succes. Bucuria succesului obținut îi va întări încrederea în forțele proprii.
- ✓ Cu blândețe îndrumați activitățile pe care le efectuează, fără al lipsi de libertate și independență.
- ✓ Responsabilitățile copilului să fie pe potrivă puterilor lui. Acestea să crească odată cu el.
- ✓ Oferiți copilului dreptul de a alege. În felul acesta va învăța să fie independent și să fie responsabil de ceea ce face.

Sugestii privind comunicarea pozitivă/eficientă cu copilul în sistemul de relații “adult-copil”

1. Comunicați cu propriul dvs copil constructiv, găsind mereu soluții la probleme, învățând din greșeli și găsind metode de a se revanșa sau de a-și răscumpăra faptele nesăbuite.
2. Folosiți **fraze de incurajare** în tot ceea ce încercă să facă sau reușește: „bravo”; „ai făcut o treaba bună”; „sunt foarte mandră de cum te-ai descurcat cu ...”; „imi place să mă joc cu tine”; „ce bine a ieșit ...(soarele) în desenul tău”; „ce idee grozavă”; „a fost o încercare reușită” etc.
3. **Vorbiți** cu copilul ermanent, mai ales, din primele zile de viață, astfel îl învățați să deprindă limbajul mai devreme și să comunice verbal cu persoanele din jur.
4. **Fiți sincer** cu copilul dvs și el va fi sincer cu cei din jur. Oricât de greu v-ar fi să-i spuneți, de exemplu, că bunica nu mai este, părintele trebuie să-și asume responsabilitatea de a transmite și evenimentele neplăcute. Sau dacă un copil este înfiat, sau adoptat de dumneavoastră, aveți grijă să-i spuneți despre asta, într-o formă foarte lejeră, în cadrul unei discuții, așa ca printre altele și de la o vârstă când el va înțelege, pe la 5-6 ani, căci nu va fi așa de dureros, nici pentru el și nici pentru dumneavoastră. E mult mai dificil când va afla aceasta de la vecini, colegi, într-o formă agresivă și necruțătoare pentru el.
5. **Repetăți-i** ori de câte ori se ivește ocazia, că violența este un comportament neplăcut/incorect/neacceptat în societate. Nimeni nu are voie să-l bată sau să tragă de el și, la rândul lui, copilul, nu are voie să agrezeze/atace pe nimeni.
6. **Găsiți** câteva minute când vă întoarceți de la serviciu, pentru a-i povesti cum v-ați simțit în ziua respectivă, dacă ați fost bucuroși, triști sau îngrijorați. Întrebați-l și pe copil același lucru: cum i-a trecut ziua, ce a fost interesant, cum s-a simțit. În scurt timp, va învăța și copilul să procedeze la fel.
7. **Acceptați sentimentele copilului** și vorbiți împreună despre ele. Orice sentiment este permis, în schimb nu este permis orice comportament. *”Ce te-a întristat așa de tare? Ce te îngrijorează așa de mult? De ce ești supărat? Ce te-a bucurat cel mai mult, vestea că..... sau.....? Ce ți-a plăcut cel mai tare..... sau...?”*, *”Știi că te-ai supărat, întristat, dar nu ai procedat corect, atunci când ai smuls jucăria din mâna lui fără să-i ceri permisiunea, și ai și stricat-o”*.

8. **Dezaprobați** comportamentul copilului, atunci când nu este corect, inacceptabil și nu criticați persoana lui. *"Ce ai făcut tu, nu-mi place. Tu ești un copil bun și nu ți se potrivește un astfel de comportament.,,*
9. **Tratați** copilul de pe poziția de egalitate ca pe un cel mai bun prieten al dvs, dar acesta să fie conștient de existența unor limite și a unei ierarhii.
10. **Acordați-i atenție**, când comunicați cu copilul. Când discutați cu cineva, sau faceți altceva și copilul vă adresează o întrebare, răspundeți-i la întrebare. Nu amânați. Dar mai târziu îi vorbiți că trebuie să-și ceară scuze când intervine în discuția cu maturii și apoi să-și comunice mesajul dorit.
11. **Stabiliți și mențineți** tot timpul un contact vizual cu copilul și o postură care să arate că ascultați activ, că nu mai are de ce să-i fie frica fiindcă spune ce simte și ce dorește. Să simtă că manifestați respect față de persoana sa.
12. **Folosiți NU doar în situații când vă exprimați** dorințe, bucurii, neplăceri, atunci când este cazul și asta fără a jigni sau supăra copilul. Folosiți exprimări carevar duce la evitarea supărărilor, conflictelor, neînțelegerilor dintre adult și copil de genul. De exemplu: „*Mi-ar face plăcere să te aud vorbind mai încet!*” în loc de „*Nu mai țipa atât!*”; „*Sunt supărat pentru că azi ai lăsat lucrurile/jucăriile pe jos.*” în loc de „*Nu-ți mai dau jucăriile pentru că ești dezordonat!*”. Ar fi: „*Nu m-am simțit azi plăcut, când te-ai certat de la jucării cu*” în loc de „*Ești un zgîrcit, nu-ți mai cumpăr jucării!*”
13. **Gândeți și comunicați pozitiv**. Nu așteptați de la copilul dvs unele acțiuni, comportamente sau talente deosebite, fiind gata să-l criticați, penalizați sau să-l pedepsiți necruțător pentru orice greșeala. Sau să vedeți doar partea rea a lucrurilor (nereușitele), trecând cu vederea peste aspectele pozitive. „*Am așteptat mai mult de la tine!*”, „*Tu ești mic nu știi nimic*”, „*Eu sunt mai mare și știu mai bine decât tine ce e corect, bine,*”, „*Când vorbesc eu, tu să taci!*”, „*Desenează/fă..... cum îți spun eu*”. Gândirea și comunicarea pozitivă nu presupune că trebuie să încurajați rezultatele mai slabe ale copilului, ci să-l ascultați, să discutați cu el, chiar și atunci când copilul greșește trebuie să comunicați pozitiv, găsind aspectele, faptele, lucrurile care merită laude. „*Uite ai murdărit hînuța de vopsea când ai pictat, dar a ieșit un tablou frumos. Ai grijă când lucrezi cu culorile, nu uita șorțul să ți-l pui*”.
14. **Ascultați și acordați atenție copilului în timpul conversațiilor**, dacă vreți ca acesta să dea ascultare pe viitor la ceea ce încercați să-i transmiteți verbal. Nu discutați niciodată cu el în timp ce gătiți, lucrați sau faceți alte lucruri. Opriți-vă din ceea ce faceți, stați în fața lui, uitați-vă în ochii lui și acordați-i toată atenția.
15. **Exprimați-vă simplu, clar, concis**. Copilul are de asimilat o sumedenie de informații, într-un timp relativ scurt. Nu îi îngreunați și mai mult efortul de înțelegere și reținere a informațiilor, Folosiți cuvinte și expresii simple, cunoscute pentru el, fraze scurte cu pronunțare lentă și precipitată a cuvintelor. Rugămintele /instrucțiunile/ vor conține 1-2 acțiuni pentru copii mici, și până la 3/4 – pentru copiii mai mari de 5 ani, altfel nu le vor reține și executa. De exemplu: pentru un copil de 2-3 ani: „*Andrei, ia te rog camasa de aici, du-o la tine în cameră*” și pentru un copil de 6 ani: „*Andrei, ia te rog camasa de aici, du-o la tine în cameră asaz-o în sifonier*”.

Comunicarea eficientă și pozitivă cu copilul ajută adultul să se apropie mai mult de el, să-l înțeleagă și contribuie și la dezvoltarea lui cognitivă, socială sau emoțională, dar și la disciplina lui.

ȘI NU UITAȚI!

- Copiii învață cele mai multe lucruri prin imitarea celor din jur. Cel mai probabil vor reacționa asemeni dvs atunci când vor avea de rezolvat probleme sau de lucrat cu

sentimente complicate. Așa că aveți grijă cum reacționați în situații delicate atunci când sunteți în preajma copilului dvs.

- Copiii învață și din propriile lor experiențe. Atâta timp cât consecințele nu sunt periculoase, nu interveniți și lăsați-l să se descurce singur.
- Copiii vă vor testa reacțiile, spunându-vă doar o parte din ceea ce îi deranjează. Ascultați-i cu atenție și încurajați-i să vorbească mai mult, astfel este posibil să aflați și restul poveștii.

COMUNICAREA CU BEBELUȘII (Limbajul iubirii)

BEBELUȘII ȘI ȚINUTUL ÎN BRAȚE

Bebelușul în brațe: pro sau contra?

Căratul bebelușului în brațe reprezintă dintotdeauna un subiect de intensă controversă. În timp ce unele mame consideră oportun să ridice bebelușul în brațe, plimbându-l sau legându-l de fiecare dată când plânge (și nu numai), alte mame considera ca, dacă bebe este ținut prea mult în brațe, va ajunge răsfățat și mai puțin independent. "Sa-l ținem în brațe sau să-l lăsam în pătuț?", "Se obișnuiește copilul în brațe și apoi ce ne facem?". Toate mamicile sunt doritoare de sfaturi în această privință. Teama ca nu vor mai putea rezolva problema unui copil "prost obișnuit" este mare, mai ales ca majoritatea mamicilor doresc să se întoarcă cât mai repede la serviciu. Și atunci apare întrebarea: "Ce facem când micuțul plânge?". Unele mame chiar întreabă disperate medicul pediatru: "Am voie să-l țin puțin în brațe, că mi-e milă să-l las în pătuț când plânge așa de mult?"

Hai-deți să aflăm împreună avantajele și dezavantajele ținutului în brațe.

Beneficii/avantaje

De multe ori, proaspetele mame aflate la primul copil se confruntă cu aceasta dilemă: să lase bebelușul să plângă sau să-l țină în brațe? Aflați că ținutul lor în brațe contribuie nu doar la crearea acelei legături speciale afective între bebeluș și părinte (poate fi vorba și despre tata), ci ajută la **reglarea temperaturii corpului, a respirației și a bătăilor inimii**. Contrar părerilor vehiculate, cercetările au demonstrat faptul că bebelușii care sunt ținuți în brațe și transportați în acest mod (fie cu ajutorul mâinilor, fie utilizând un marsupiu, port-bebe, sling) își satisfac nevoile de atingere în decursul primului an de viață și **nu devin atașați excesiv sau dependenți** de părinte/părinți. Ei plâng mai puțin și în timp prezintă un comportament mai vesel, mai iubitor și mai sociabil, indică mai multă inteligență, mai multă independență în comparație cu bebelușii care au petrecut mare parte din copilărie în scaune de copii, leagăne, pătuțuri și alte dispozitive din plastic, metal sau lemn ce nu oferă atât de necesarul contact uman.

Caratul bebelușilor în brațe constituie de fapt o **parte vitală a naturii umane**, fiind practic modul în care natura a creat legătura mamă-copil, critica pentru dezvoltarea încrederii, empatiei, compasiunii și conștiinței. **Reflexul Moro** constituie o dovadă în acest, ajutându-l pe copil să se agațe de mama în timp ce este cărat în brațe toată ziua. Dacă bebelușul își pierde echilibrul, reflexul îl determină să îmbrățișeze mama și să își recapete strânsoarea asupra corpului mamei.

Ținutul în brațe în mod constant (un contact uman constant), alături de alăptarea la cerere reprezintă mediul biologic ideal pentru dezvoltarea optimă umană, fizică, intelectuală și emoțională¹. Într-un studiu al cercetătorilor de la RIKEN Brain Science Institute, se arată că

¹ "Conceptul continuum" – formulat de către Jean Liedloff (Liedloff, 1975) - se bazează pe ideea că, pentru o dezvoltare psihică, mentală și emoțională, optimă, ființele umane în general și copiii în mod special, au nevoie de acel tip de experiență la care specia noastră s-a adaptat în întreaga perioadă a evoluției umane. Autoarea aduce dovezi în favoarea faptului că atingerea face bine bebelușilor, prezentând observațiile făcute de ea în jungla amazoniană, unde pe parcursul a cinci expediții care au cumulat doi ani și jumătate, a urmărit modul de viață al

bebelușii și puii de șoareci se relaxează automat atunci când sunt purtați în brațe și aceasta este o **componentă evoluționistă esențială** pentru interacțiunea mamă-copil.

Tot cercetările au confirmat faptul că transportul bebelușilor dezvoltă **inteligenta și capacitatea de încredere, afecțiune, intimitate, dragoste și fericire**. Antropologului **Ashley Montagu** spune: "*Timp de decenii am considerat că ținutul în brațe răsfață copilul prea mult, deși, în restul lumii, bebelușii sunt cărați dintotdeauna de mame pe toată durata zilei până când sunt capabili să meargă.*" De asemenea, cercetătorul **James Prescott** a demonstrat, că statele unde violența prezintă nivele ridicate, bebelușii nu sunt cărați constant în brațe de mame/părinți (SUA fiind un exemplu clar în acest sens, conform studiului).

Toți **bebelușii** vor în brațe pentru ca este spre binele lor, nu doar din punct de vedere al **confortului fizic**, ci în special din cel al dezvoltării psiho-afective și **intelectuale**. Este bine să ținem copilul în brațe cât mai mult. Ținutul în brațe **stimulează receptorii din piele** și ajută corpul copilului să se relaxeze. În brațe se va simți securizat, protejat, „acasă” simțind mirosul și **căldura corpului mamei și al tatălui**.

Un copil ținut în brațe se va dezvolta mai bine **din punct de vedere intelectual**, deoarece are posibilitatea de a vedea mai multe, de a cunoaște lumea vizual de la înălțimea unui adult și mai ales dintr-o poziție sigură, lipsită de pericole și amenințări – brațele părintelui sau. Dar desigur, nu avem cum să ținem mereu copilul în brațe ori de câte ori plânge sau ori de câte ori o cere – trebuie să avem grijă și de propriile necesități.

Ce se întâmplă cu un bebeluș care nu este ținut în brațe?

Conform unui studiu, în cazul copiilor în care lipsește afecțiunea (în special, nu sunt ținuți în brațe), apare o formă de depresie cunoscută sub denumirea de **sindromul închiderii în sine**. Aceasta se manifestă prin **tristețe** și introversiune și, cel mai important, prin **stagnare în creștere și dezvoltare**. Studii anterioare au demonstrat același rezultat în cazul copiilor abandonati, orfani, lipsiți de afectivitatea părintească (în plus, o preponderență a bolilor, în comparație cu copiii care au beneficiat de contact uman). Practic, în urma afectării la nivel psihologic, apare închiderea sistemului fiziologic. Sfaturile conform cărora este bine să lăsați bebelușii să plângă până adorm sau să nu-i mai cărați atât de mult în brațe nu sunt întotdeauna bine intenționate și doar bebelușii voștri știu cel mai bine ce au nevoie, iar părinții lor sunt singurii în măsură să le satisfacă nevoile. Bebelușii "antrenați" să nu își exprime nevoile pot părea mai docili, mai cooperanți, fiind catalogați drept "copii buni", însă nu de puține ori aceștia pot fi deprimați, închizându-se în sine și nemanifestându-și nevoile, ceea ce înseamnă că vor deveni niște adulți extrem de pretențioși.

Tot știința este cea care ne demonstrează faptul că atunci când bebelușii plâng singuri și nu sunt alinați, ei experimentează **panica și anxietatea**. Corpurile și creierii lor se umplu cu **adrenalină** și cu hormonul de stres **cortizol** (dar prezintă nivele scăzute ai hormonilor de creștere). Cercetările indică faptul că, atunci când țesutul cerebral în dezvoltare este expus acestor hormoni timp îndelungat, nervii nu vor forma conexiunile adecvate și se vor degenera (conducând la o **afectare neurologică pe termen lung** asupra dezvoltării copilului, suprimând creșterea adecvată și deprimând sistemul imunitar), cauzând modificări structurale și funcționale în creier similare cu cele ale depresiei de la adulți (fiind constatată chiar o rată mărită de apariția a ADHD ulterior sau a manifestărilor de agresivitate, impulsivitate și violență). Concluziile studiului sunt clare: sensibilitatea și gradul de răspundere parentale **stimulează și modelează**

indienilor Yekuana. Ea a sesizat, printre altele, că mamele își țin bebelușii într-un contact fizic permanent, 24 de ore, și asta chiar și în timp ce își desfășoară treburile zilnice. Pe de altă parte, ea a mai observat că, copiii băștinașilor erau foarte stăpâni și siguri pe ei înșiși, și a tras concluzia că un contact fizic permanent cu bebelușul, încă din primele perioade de viață, este benefic dezvoltării ulterioare a copilului.

conexiunile nervoase în secțiunile-cheie ale creierului responsabile cu atașamentul și bunăstarea emoțională.

Copiii care au fost lăsați să plângă timp îndelungat (plâns care nu e cauzat de colici) în primele 3 luni de viață, prezintă **o medie IQ** cu 9 puncte mai mică la vârsta de 5 ani și o dezvoltare mai slabă a motricității fine. Chiar dacă ei au fost ulterior ținuti în brațe de părinți (la vârsta de 10 luni), s-au dovedit a fi mai greu de controlat și mai agitați decât în mod normal. Nu în ultimul rând, cercetările efectuate pe subiecți umani și animalii au dovedit faptul că, dacă sunt **separați** de părinți, bebelușii prezintă temperaturi instabile, aritmii, somn REM scăzut (stadiul din somn care contribuie la dezvoltarea creierului), iar cei care au **plâns prea mult** au prezentat presiune intracraniană crescută și oxigenare a creierului scăzută.

Putem încheia, prin a afirma că alimentarea nevoii biologice a bebelușului de contact uman nu are legătură cu filosofia noastră de părinți, ci cu onorarea și aderarea la planul biologic al naturii pentru dezvoltare umană optimă.

Ținutul în brațe este, uneori, singura modalitate prin care bebelușul/copilul poate fi calmat atunci când plânge. Bebelușul, deși atât de mic și neajutorat, știe că atunci când plânge, mama îl ia în brațe și îl alintă așa cum numai ea știe să facă, de aceea este bine să știți că plânsul lui nu înseamnă neapărat că suferă de o anumită problemă de sănătate. Ținutul în brațe și alintul sunt metode prin care mama îi arată copilului dragostea ei, gesturi de tandrețe care fac din relația celor doi, o legătură extrem de frumoasă și puternică. Pe de cealaltă parte, acest obicei se dezvoltă tot mai mult în timp, iar bebelușul devine dependent de mamă, cerând protecția acesteia în orice moment al zilei.

Când este bine să îl țineți pe copil în brațe?

Încă din primele clipe de viață bebelușul are nevoie să simtă bătăile inimii mamei sale, mirosul, vocea și dragostea, așa că este foarte importantă apropierea fizică. Copilul se simte liniștit și este calmat de prezența mamei sale, așa că alinați-l cu mângâierea dvs. ori de câte ori bebelușul/ copilul este obosit, când este supărat sau când nu se simte bine, indiferent de vârsta pe care o are. Din fericire, cel mai natural și de multe ori eficient “medicament” pe care îl puteți oferi bebelușului este protecția dvs., iar el se va simți în siguranță și ferit de oricare rău atunci când se află în brațele dvs.

Când nu este bine să îl țineți pe copil în brațe?

Inteligența copiilor ne uimește pe zi ce trece, iar faptul că bebelușul/copilul dvs., vă cunoaște slăbiciunile nu trebuie să vă mire. Acesta este sigur de faptul că atunci când el plânge, mama/tata vine repede la el pentru a încerca să îl calmeze, indiferent de motiv. În cazul în care observați că micuțul dvs. începe să profite din ce în ce mai des de acest lucru, trebuie să începeți să acordați atenție momentelor în care solicită mângâierea dvs. și să vă înarmați cu puterea de a rezista lacrimilor lui nejustificate.

Desigur, acest comportament începe să se întâmple după vârsta de 1 an, însă în momentul în care realizați acest lucru, este bine să nu acceptați această manipulare și să îi explicați copilului dvs., în măsura în care acesta poate înțelege, că nu este bine ceea ce face. Mai mult decât atât, dacă micuțul dvs. nu înțelege și continua să vă manipuleze, este recomandat să îi aplicați o pedeapsă blândă pentru a realiza că greșește și că în viață nu totul se întâmplă după bunul sau plac.

Ce simt bebelușii când sunt luați în brațe: procesele fiziologice descrise de cercetători

De ce au nevoie bebelușii să fie luați în brațe? Pentru a se calma! Se pare că bebelușii se relaxează profund urmând a unor reglementări cardiace, motorii și ale centrului nervos. Cercetătorii sunt de părere că modul în care bebelușii se calmează atunci când sunt luați în brațe

este o trăsătură de supraviețuire, păstrată în evoluția mai multor mamifere, precum lei și veverițele.

De ce se cere bebelușul în brațe?

Plânsul este forma bebelușilor de a se exprima și de a ne semnala că ceva nu este în regulă sau că au nevoie de ceva anume. Așadar, atunci când un copil plânge, acesta poate cere mâncare, lapte, apă, poate cere schimbat sau culcat, și, de ce nu, cere doar o mângâiere, un alint, o vorbă bună. Poate că bebelușul vrea doar să se simtă în siguranță în brațele mamei sau ale tatălui său, poate că nu vrea să stea singur în pătuțul lui rece care nu se compară cu căldura pe care o poate oferi o mamă. ***Bebeluşul cere de fapt afecțiunea mamei, îi cere acesteia să îi vorbească, să îi cânte, să interacționeze pur și simplu.*** Stând lipit de mama/tata, simte căldura și iubirea ei/lui; dacă devine nesigur, strânsoarea brațelor ei/lui îl face să se simtă iubit și acceptat. Îi este și comod - să recunoaștem, mama/tata e așa de pufoasă, gingașă/puternic... Dacă stă în brațe, se simte mai în siguranță, nu are ce să i se întâmple, pentru că mama/tata îl apără.

În brațe sunt foarte multe avantaje: vede mult mai bine lumea, nu doar picioare, roți de mașini, câței, gunoai, iarbă și flori; totul parcă are sens de acolo, de sus: picioarele alea au și oameni pe ele, cu cap, ochi și gură, câteii parcă nu mai sunt așa de mari, pietrele nu mai par așa de amenințătoare, gazele nu mai vin spre el, nu mai miroase sufocant când trece pe lângă o mașină, ba chiar vede că are și geamuri, și oameni în ea... Multe vede când este acolo, sus, și nici nu simte când trece ora de plimbare. În plus, mama/tata e chiar lângă el, și poate să îi răspundă la întrebări, nu mai trebuie să strige tare de jos, ca să îl audă.

Daca se cere în brațe pentru că nu vede bine ce e în jurul lui sau pentru ca e aglomerat, e murdar pe jos, a obosit (și ei obolesc destul de repede), nu insistați: ridicați copilul sau așezați-vă undeva unde vă puteți odihni sau ieșiți din zona aglomerată sau murdară.

Copiii mai mari nu au voie în brațe!?

Cine spune că, odată ce copilul învață să meargă sau împlinește vârsta de un an nu mai are voie în brațe sau că acest lucru este o rușine? Ținutul în brațe al copiilor se poate face și la vârste mai mari, nu numai atunci când aceștia sunt bebeluși. Pentru că și la vârste mai mari copiii au nevoie de iubire și de atenție. Și de multe ori se cer în brațe pentru că obolesc, pentru că văd alți copii în brațe și sunt geloși sau pentru că vor să fie mai aproape de mamă atunci când interacționează. Desigur, mama poate apela în primele luni de viață ale bebelușului la un marsupiu pentru a-și face și treburile casnice pe lângă ținutul în brațe al bebelușului, și apoi îi poate explica frumos că, pe măsură ce se mărește, nu se mai poate să îl țină atât de mult timp în brațe. Concluzia este că, mari sau mici, copiii au nevoie de o atingere și de o mângâiere caldă, și ținutul în brațe arareori se dovedește a fi o formă de alint.

Multe mămici se tem că ținutul copilului în brațe duce la răsfăț exagerat. Dacă nu este excesiv, nu au de ce să se teamă. Indiferent de motivul pentru care mama nu mai vrea să își poarte copilul în brațe, ea trebuie să aibă grijă să negocieze cu cel mic, să îi ofere ca alternative mâna („nu pot chiar acum să te iau în brațe, dar te țin de mânuță”) sau ținutul în brațe până la colț, apoi merge singur, de exemplu.

Un lucru este cert: copilul nu are ca scop epuizarea sau enervarea adultului cu acest cerut în brațe – el nu vrea decât să fie dezmiardat de adult, să fie iubit și să vă simtă aproape.

Exista unele păreri care susțin că după 6 luni bebelușul poate plânge pentru că vrea să fie răsfățat și că mamele nu ar trebui să îl ia imediat în brațe. Un copil trebuie luat în brațe imediat dacă plânge - indiferent ce vârstă are. Avantajele evidente sunt că se simte iubit, va avea încredere că lumea pe care o descoperă este frumoasă, iar neplăcerea care l-a făcut să plângă trece mai ușor. Alt avantaj este că va învăța să plângă numai când are o problemă, nu va plânge pentru că vrea să atragă atenția adulților asupra lui. Garantat va fi un copil puțin plângăcios și

curios.

Țineți copiii în brațe cât vor, când vor. Timpul trece repede, în curând bebelușul va crește și nu va mai încăpea în brațe. Amintirea doar mai rămâne. **Ați putea folosi un marsupiu care v-ar putea elibera mâinile.** În plus, dragi mămici și tătici, cereți ajutorul celorlalți membri ai familiei, nu trebuie să fie numai mama cea care ia copilul în brațe!

Poate mai folositor ar fi ca fiecare mamă să țină seama de ceea ce simte, să-și țină puilul în brațe ori de câte ori vrea, fără a se teme de "proaste" obiceiuri! În aceeași ordine de idei se pune și problema legănatului.

Multe sunt vocile pe care tinerele sau chiar viitoarele mămici le aud în jurul lor "Nu-l legăna că apoi nu mai adoarme altfel!" Altfel spus, să nu faci exact ce este mai natural: să ții pruncul în brațe și să-l legeni? Dacă nu atunci când este mic, atunci când să-l ții în brațe?...Să nu uităm cât de liniștitor este legănatul și că bebelușul este deja "obișnuit" cu el din perioada în care stătea în burtică și mersul mamei îl legăna. Este normal să se simtă bine și în siguranță, să nu mai plângă și să adoarmă la pieptul mamei, când îi simte căldura și îi aude bătăile inimii. Poate liniștea și bucuria lui din acele momente înclină balanța mai mult decât teoriile privind metodele moderne de creștere a copilului, în care nu ne este permis să-l adormim în brațe! Ce ziceți?

De fapt, pentru copilul mic nu este câtuși de puțin dăunător minutul în brațe, ci dimpotrivă. Este modul cel mai direct în care mama îi arată dragostea. Este metoda cea mai eficientă pentru a liniști un copil care plânge, pe care îl doare burtica sau este speriat.

Chiar și copilul mai mare are nevoie să fie consolată când este trist, liniștit atunci când este agitat, împăcat dacă este supărat iar a-l ține mama în brațe, a-l mângâia, a-i cânta sau vorbi sunt modurile cele mai naturale și mai autentice de a face aceste lucruri pentru copilul nostru.

Vreau în brațe!

Ținând copilul în brațe îi dăm încredere, îi confirmăm dragostea, îl ajutăm să cunoască și să înțeleagă lucruri dintr-o perspectivă optimă – și la propriu și la figurat.

Ținutul în brațe al unui copil aduce doar beneficii. Pentru zeci de ani, femeile din întreaga lume au fost făcute să se simtă vinovate pentru că își țineau copilul prea mult în brațe, motivul fiind că acesta va deveni răsfățat. Nimic mai neadevărat! Studiile au arătat că acei copii care au fost ținuti în brațe mai mult, atunci când erau mici, au la maturitate, o încredere în sine mai mare decât cei care nu au fost ținuti și au învățat, în timp, că sunt iubiți și respectați de către părinți. În plus, atunci când ții bebelușul în brațe, direct pe piele, acest lucru va crea o conexiune mai mare între voi, ca să nu mai vorbim de beneficiile aduse sănătății micuțului.

Pentru copilul mic nu este câtuși de puțin dăunător ținutul în brațe, ci dimpotrivă. Este modul cel mai direct în care mama/tata îi arată dragostea. Este metoda cea mai eficientă pentru a liniști un copil care plânge, pe care îl doare burtica sau este speriat. Chiar și copilul mai mare are nevoie să fie consolată când este trist, liniștit atunci când este agitat, împăcat dacă este supărat, iar **a-l ține în brațe, a-l mângâia, a-i cânta sau vorbi sunt modurile cele mai naturale și mai autentice de a face aceste lucruri pentru copilul nostru.**

Sugestii vizavi de ținutul în brațe:

1. *Luați-l cât mai des pe copil în brațe!* Iubirea pe care i-o dăruieți pruncului Dvs. este umbrela protectoare sub care crește armonios. Ea nu trebuie să fie stăvilită de stresul Dvs. zilnic. Amintiți-vă în fiecare clipă că micuțul așteaptă de la Dvs. căldură și afecțiune.
2. *Dezmierdați-l, sărutați-l,* și nu uitați cât de mult îi spun aceste lucruri. În brațele mamei copilul se simte protejat, în siguranță. Și nu oricum, în brațe, ci pe partea stângă a corpului în poziție semiverticală cu fața lui spre umărul Dvs. stâng. În felul acesta se menține și se intensifică contactul psihologic dintre mamă/alt adult și copil sau bebeluș.

3. *Zâmbiți-i mai mult, mai des, mai cald* – acestea îi transmit copilului că lumea este un spațiu cald, unde nimic nu-i este ostil cât timp sunteți lângă el. Jucați-vă cu micuțul Dvs., bucurați-vă de toate clipele pe care le petreceți împreună.

Acestea îl fac pe copil să crească calm, liniștit, iubitor. ***Copilul trebuie să știe că este iubit și protejat.*** Aceasta este cea mai bună condiție pentru dezvoltarea lui.

PLÂNSUL

În primele luni de viață, plânsul este singurul mijloc prin care bebelușul îi spune mamei că are anumite nevoi. Acestea pot fi foarte diferite: să fie hrănit, să fie schimbat, să nu-l lași singur, să-l îmbraci mai gros sau mai subțire, să-i îndepărtezi eticheta care îl zgârie și multe altele. S-ar putea să nu înțelegi de la început ce mesaj anume îți transmite plânsul bebelușului. Bebelușii sunt diferiți și reacționează diferit la același stimul. În timp ce unii plâng din când în când, alții plâng mai mereu, alții doar se smiorcăie. ***Cert este că toți fac asta deoarece este unul dintre primele lor mijloace de comunicare.*** Unii bebeluși se liniștesc dacă sunt luați în brațe, pe alții nu îi liniștește mai nimic. Bebelușului trebuie să-i acordați toată atenția Dvs și să fiți o foarte fină observatoare. Cu siguranță ca astfel veți învăța și veți ști ce să-i oferiți atunci când plânge.

De ce plânge bebelușul?

Sunt rare cazurile în care bebelușul plânge fără motiv, cum ar spune unele persoane - că e răsfățat deja. Un bebeluș nu este niciodată răsfățat, indiferent de cât de multă atenție i se oferă. Veți avea neplăcuta surpriză să constatați că el va plânge mai mult și mai tare dacă nu răspundeți imediat cerințelor sale. Mai mult decât atât, nu lăsați binevoitorii să vă descurajeze atunci când fugiți să vedeți de ce plânge bebelușul. Reacționând imediat la plânsul lui, luându-l în brațe, schimbându-l, hrănindu-l, îl veți ajuta să se simtă în siguranță, iubit și important. Exact ce își dorește el! Când copilul plânge, el vă comunică că are nevoie de mai multă grijă. Să te bucuri de copilul tău și să-i răspunzi la solicitări, fie că sunt aduse la cunoștință prin intermediul plânsului - înseamnă că ai grijă de el așa cum se cuvine.

De ce oare plânge bebelușul, ce încearcă să transmită? Ce ne poate comunica un bebeluș atunci când plânge? Cel mai adesea el plânge deoarece:

- Îi este foame
- Este obosit și simte nevoia de somn
- Are un disconfort abdominal
- Este o atmosferă tensionată în casă
- În cameră este o temperatură neadecvată, zgomot, prea multă lumină
- Are loc erupția dinților de lapte
- Anxietatea de separare
- Dorește să fie ținut în brațe
- Este bolnav

Îi este foame.

Ar fi cam primul pe lista. Bebelușii în primele luni au nevoie foarte des de mâncare, cam la trei ore. Iar dacă nu a primit suficient la ultima masă, este foarte sigur că îi va fi foame mult mai rapid (gândiți-va că bebe își dublează greutatea în primele luni și are nevoie de mult lapte pentru a-i îndeplini nevoile nutritive). Ideal ar fi ca mamele să învețe să distingă primele semne prin care un bebeluș își manifestă dorința de hrană pentru a evita plânsul neconsolat sau de durată. Atunci când bebelușul începe să se foiască, mai ales la trezirea din somn, să plescăie din buze, să-și sugă degetele, să se agite, cel mai probabil dorește să sugă de aceea ar fi bine să-i oferiți sânul sau biberonul pentru a elucida dacă într-adevăr aceasta este cauza agitației.

Oboseala/nevoia de somn.

Bebelușii au la fel de mare nevoie de somn: ei nu stau treji mai mult de 2-3 ore în primele luni. În general, ei adorm destul de ușor – însă când adorm, ei stau ceva vreme în faza somnului ușor. Dacă vre-un stimul deranjant - lumina, zgomote, căldura, frig - apare, ies rapid din faza somnului ușor, trezindu-se și plângând. La fel dacă îl țineți în brațe și încercați să îl așezați jos prea repede – trebuie să așteptați până ce intră în faza somnului profund, urmărindu-i respirația adâncă și regulată caracteristică. Bebelușii au probleme să adoarmă și atunci când sunt oboseți – au avut o zi plină și ceva în jurul lor îi deranjează.

De multe ori părinții sunt incapabili să interpreteze corect plânsetele de oboseală. De aceea, de fiecare dată când bebelușul plânge, îl hrănesc. Bebelușul se liniștește pentru câteva minute, sugând cu plăcere, dar această masă fiindu-i servită în contratimp, începe să plângă din nou. Părinții cred atunci că are probleme cu digestia sau că nu a mâncat suficient. Apoi, simțindu-se neputincioși în fața situației, încearcă să-i distragă atenția stimulându-l cu jucării, vorbindu-i sau punându-i muzică. Evident toate aceste gesturi nu fac altceva decât să-l obosească și mai mult pe cel mic, care de fapt nu vrea decât un singur lucru: să fie lăsat în pace ca să adoarmă liniștit.

Se întâmplă ca acest mecanism să se producă frecvent, de mai multe ori pe zi. Părinții sunt epuizați, îngrijorați, contrariați. În urma unei consultații, medicul îl găsește pe bebeluș în stare bună de sănătate. Este vorba pur și simplu despre bebeluși a căror cerere de odihnă și de somn nu este înțeleasă.

Disconfort abdominal.

Mulți bebeluși plâng din cauza că durează până sistemul lor digestiv se adaptează la viața extra-uterină. Colicile și gazele sunt cauze frecvente ale plânsului bebelușilor. Acesta este adesea însoțit de înroșirea feței, mișcări agitate ale membrelor, “bolborosiri” ale intestinelor. Dacă plânge fără a putea fi alinat mai mult de 2-3 ore, poate fi vorba de colici. Dacă se agită nervos și plânge după masa, stomacul îl deranjează. Dacă bănuieți că are gaze, un exercițiu simplu îl face să se simtă mai bine: bicicleta – îl așezați pe spate, îi țineți piciorușele în sus și i le mișcați ca și cum ar merge pe bicicletă pentru a-l ajuta să elimine aerul - în timpul alăptării bebe înghite și mult aer. Plimbați-vă cu el încet și bateți-l pe spate ușor până ce elimină aerul. Un masaj blând și circular pe abdomen poate fi la fel de bun. Dacă nu se calmează și plânge o perioadă îndelungată, iar Dvs. bănuieți ca ar fi probleme de stomac, mergeți la pediatru – ar putea fi vorba de intoleranță la lapte.

Atmosfera tensionată/agitație în jur.

Bebelușii sunt ca niște bureți care absorb stările sufletești ale celorlalți, în special ale mamei. Chiar dacă vi se pare că ei nu conștientizează prea multe, bebelușii sunt capabili să resimtă agitația celor din jur, anxietățile mamei, stresul. Niciodată nu ridicați tonul de față cu un bebeluș și încercați să păstrați o atmosferă afectivă, calmă și reconfortantă. Încercați să creați o atmosferă relaxată în jurul său, să-i oferiți un mediu în care să se simtă în siguranță și mai ales să încercați, ca mama, să nu va panicați din orice fiindcă altfel copilul își va manifesta și el anxietatea prin plâns.

Temperatura neadecvată în camera. Lumina. Zgomotul.

Fie ca este prea cald, fie prea rece. Multe proaspete mămici au tendința să îmbrace prea gros copilul, chiar și în casa, ceea ce duce la supraîncălzirea lui pe care o va semnaliza prin agitație și plâns. Nu faceți prea cald în camera copilului și nu îl înfocoliți, căci nu se va simți confortabil - micuțul e mai deranjat de căldură decât de răcoare. De asemenea, evitați și temperaturile prea scăzute. Încercați să vedeți care este temperatura optimă la care se simte bine copilul, aceasta fiind de obicei în jur de 20-22 de grade Celsius.

Încercați să stingeți orice lumină, nu lăsați nici măcar o lampă și nu lăsați TV-ul deschis când bebe doarme – îl deranjează uneori. Nu faceți zgomote puternice (în afară de așa-numitele zgomote albe: ventilator, mașina de spălat, care îl relaxează).

Erupțiile dentare.

Majoritatea bebelușilor devin mai agitați și mai plângăcioși în perioada erupțiilor dentare (4-7 luni). Dacă bebelușul salivează mai mult, duce obiecte la gură și le roade, își îndeasă pumnii în gură, își sug degetele este posibil că erupția unui dinte să fie cauza plânsului sau. Verificați și aceasta pipăind gingiile – creșterea dinților este foarte dureroasă.

Lipsa de atenție.

Nevoia de atenție, de a se ști în siguranță și protejat este esențială. Un bebeluș trebuie ținut în brațe, trebuie să îi vadă și să îi audă pe părinții săi aproape. Când se simte ignorat, bebelușul resimte frica intensă că va fi părăsit, abandonat și are nevoie de reasigurare – așadar, plînge... Retineti: NU exista prea mult răsfaț în primul an de viață!

Plictiseala.

Nu e vorba numai de nevoia de atenție – bebelușul are nevoie și de stimulare, de activități. Plimbările cu bebe în carucior sau în brațe ajută – atât afară, cât și prin casă; la fel, un carusel atractiv deasupra patuțului, un scaun balansoar, să îi cântați sau să ascultați un CD cu melodii speciale pentru bebeluși.

Anxietatea de separare.

Perioada în care începe anxietatea de separare diferă de la copil la copil, dar mulți o au pentru prima dată în jurul a 3 luni, alții - pe la 6-7 luni manifestă primele episoade. În perioadele acute de anxietate de separare copilul plânge ori de câte ori mama iese din rața sa vizuală, chiar și pentru câteva secunde, plânge ori de câte ori încearcă altcineva să îl ia în brațe, ori de câte ori vede un chip nefamiliar. Tot ce poți să faci este să ai răbdare și să-l asiguri mereu de prezența ta, chiar dacă pare dificil, căci este o fază trecătoare.

Nevoia de a fi ținut în brațe.

Mulți părinți se gândesc atunci când bebelușul plânge: "este hrănit, are scutecul schimbat, nu-i este cald, frig - nu are de ce să plângă" - și îl lasă să se liniștească singur. În schimb, uneori pur și simplu nevoia de a fi ținut în brațe, de a simți apropierea mamei, nu este un moft sau un răsfaț, cum cred unii, ci o nevoie firească și care trebuie îndeplinită pentru a-i asigura o bună dezvoltare afectivă. Nu ezitați să vă luați bebelușul în brațe de câte ori pare să aibă nevoie, este unul dintre cele mai bune lucruri pe care îl puteți face pentru el - apropierea fizică este vitală pentru un copil!

Boala.

Plansul bebelușului poate semnala și o boală care își manifestă primele simptome sau care deja s-a instituit, deci verificați dacă nu are febră, vreo erupție cutanată, semne de alergii. Căutați și alte semne ale îmbolnăvirii (letargie, somnolență, agitație, culoarea pielii, deshidratare). Când sunt bolnavii, nou-născuții mai scancesc. Dacă bebelușul are un plans violent, neliniștit pare foarte iritat poate avea o nevoie mai specială decât de obicei. În caz că vi se pare că plansul are o cauză mai gravă decât cele enumerate anterior, adresați-vă medicului.

Zi obositoare.

Dacă a avut o zi mai plină – plimbări mai lungi în afara casei, vizitatori care l-au stimulat, atunci foarte posibil bebelușul este obosit. Și când e foarte obosit, în loc să adoarmă mai repede, adoarme mai greu! Deci, frustrarea îl face să plângă... **Plansul de oboseală** este însoțit de cele mai multe ori de tragerea, frecarea sau lovirea urechilor. Închideți luminile, eliminați zgomotele puternice, legați-l puțin, cântați-i, dați-i suzetă – încercați să îl liniștiți.

Ceva îi deranjează.

Scutec. Uneori, bebelușii anunță când scutecul este murdar, însă în primele luni de viață, mulți acceptă fără probleme un scutec ud sau murdar. Totuși, este un lucru ce trebuie verificat când micuțul plânge și nu e vorba de alăptat sau somn.

Fire de par sau ațe prinse. Situație destul de frecventă: când îl îmbracăți sau înfășăți, o mică ata sau un fir de par îl poate deranja, fiind prins între degete sau alte zone. Verificați atent dacă există o astfel de problemă.

Daca mama a băut sau a mâncat **alimente excitante** (cola, cafea, țigări, ciocolata, a luat medicamente fara o recomandare medicala) si a alaptat apoi copilul, acesta devine la randul lui agitat si incepe sa planga.

Plansul – limbajul bebelusilor

Este foarte important să învățați să descifrați plînsetele bebelusilor, să distingeți între diferitele tipuri de plîns pentru a nu vă simți neliniștiți din această cauză. Este absolut firesc ca în primele săptămîni de viață ale bebelușului să vă fie dificil să vă dați seama dacă îi este foame sau frig, însă în cele din urmă, după primele luni, veți reuși să interpretați corect plînsetele bebelușului dumneavoastră, moment în care veți avea siguranța că răspundeți cu adevărat nevoilor sale.

În literatura de specialitate (Tracy Hogg ”*Secretele imblanzitoarei de bebelusi*”, Editura Litera, 2013) este descrisă așa-numita strategie **S.T.O.P**, care poate fi aplicată de către părinți de fiecare dată când bebelușul plînge:

- **Stai:** nu uita că plînsul este limbajul copilului tău.
- **Trage cu urechea:** ce înseamnă acest plîns specific?
- **Observă:** ce face copilul tau?
- **Problema?:** pe baza a ceea ce vezi, evaluează și răspunde.

Strategia **STOP** va aminteste sa nu proiectati emotii si intentii specifice adultilor bebelusului care plange. El nu cunoaste sentimentul de tristete, nu plange special ca sa-i manipuleze pe ceilalti, nu vrea sa se razbune pe dumneavoastra sau sa va strice in mod intentionat ziua sau seara. Plansul este felul lui de a va spune «mi-e foame», «mi-e putin cam frig», «mi-a ajuns» etc. Complicatiile personale vă pot slăbi puterea de observație. Dacă va este greu să stați singura, veți crede că bebelușul plange pentru că se simte singur. Dacă sunteți ipohondra, fiecare plâns va fi semnul vreunei boli. Țineți minte că dumneavoastră și copilul sunteți două persoane diferite. Dacă vă opriti cateva secunde pentru a parcurge acest proces de evaluare mentala, va acordati o clipa de ragaz pentru a-i invata limbajul. Invatand sa-i distineti corect plansul, veti raspunde mai bine nevoilor sale.

“Le-am aratat acestor proaspeti parinti ca si ei isi pot imblanzi bebelusii: trebuie sa invete sa ia un pic de distanta si sa-i „citeasca” pe micuti si, odata ce isi vor fi dat seama care este problema, sa-i calmeze. Le-am spus acestor mame si tati ce cred ca ar trebui sa faca toti parintii pentru copii lor: sa le ofere un sentiment de organizare si sa-i ajute sa devina fiinte independente” Tracy Hogg, 2013.

Fiecare bebelus transmite prin intermediul plînsului un semnal unic. Plansul este limbajul bebelusului si fiecare plange diferit. **Cercetătorii numesc aceste sunete individuale „amprente de plîns”, care sunt la fel de unice la bebeluși precum sunt și amprentele lor.** Mai toți copiii încep să își diferențieze plînsul de la o anumită vârstă și părinți ar trebui să se familiarizeze cu caracteristicile lor. Astfel:

- Dacă **il doare ceva** plînsul va fi mai mult un țipăt strident, ascuțit și înalt, care nu se calmează cu nimic, dar poate fi și un plîns abia auzit care poate însemna că nu se simte bine. Acest tip de plîns va veni de nicaieri și poate fi acompaniat de miscari aleatorii ale mainilor și picioarelor. În mod natural, instinctul tau parental ar trebui să fie acela de a îți lua copilul în brațe pentru a îi oferi confort. Cu toate acestea, ar trebui să verifici dacă bebelușul tau nu este lovit. Acest tip de plâns, din cauza durerilor, poate fi continuu și necontrolabil, până când durerea este neutralizată sau starea de spirit este alinată. Este bine să fii pregătită pentru aceste momente prin a avea diferite materiale ce pot ajuta la combaterea durerii copilului. Cauza poate fi datorită unei infecții sau inflamații, ca urmare a contactării unui virus, tuse sau raceli și este, adeseori, acompaniată de o febră.
- Dacă **ii e foame** plansul va fi insistent, ca un tipat care nu cedeaza deloc deoarece nu isi poate reprima senzatia de foame si vrea sa manance neaparat. Bebelușul va scoate sunete

care seamana cu o tuse din fundul gatului, apoi va veni primul planset, la inceput scurt, dupa care va capata un ritm constant de tipul «uaa, uaa, uaa». Un factor sigur este acela ca plansul este acompaniat de o privire directa asupra ta si ca acesta isi suge degetele. De obicei, acest tip de planset nu se va opri pana cand bebelusul nu va fi hranit.

- Daca bebelusul tau **este obosit**, s-ar putea sa auzi un planset usor cu o cadență clar definită. Acest tip de planset va creste gradual in intensitate si este posibil sa fie acompaniat de un sunet nazal. Totul incepe ca o agitatie, o stare de irascibilitate cu frecvență neregulată, dar dacă nu este oprită rapid, escaladează într-un plîns de extenuare. Acest tip de planset indica faptul ca bebelusul incearca sa se calmeze si sa adoarma.
- **Plansul fals de plictiseala sau plansul adevarat care reprezinta schimbarea scutecului?**
Plictiseala este indicata de un tip de plans (mai degraba un geamat, un scîncet) care este oprit in momentul in care bebelusul este luat in brate. Un parinte va observa, adeseori, ca acest tip de planset este unul fals. Totusi, tipul de plîns al unui bebeluș care are nevoie de o schimbare de scutece este, adeseori, foarte similar celui fals. Cum iti poti da seama daca bebelusul tau este plictist sau are nevoie de o schimbare a scutecului? Ridica-l, ia-l în brațe. Daca bebelusul nu o sa mai planga, aceasta inseamna, de obicei, ca este un planset fals. Desigur, poti intotdeauna sa ii verifici scutecul. Daca au trecut 30 de minute de la ultima schimbare a scutecului, atunci s-ar putea sa fie timpul pentru inca unul.
- **Alte tipuri de plansete.** Daca plansetul bebelusului apare la aproximativ aceleasi ore, cum ar fi in fiecare dupa-amiaza sau seara, acesta s-ar putea sa fie un **semn al colicilor**. Acest tip de plans poate dura pentru cateva ore per episod si tu nu iti vei putea consola bebelusul. Alte tipuri de plansete pot avea legatura cu temperature sau poate pur si simplu bebelusul vrea sa fie imbratisat ca sa se simta iubit si in siguranta.
- Este important sa stiti ca unii dintre bebelusi plang ca sa poata adormi, in special daca ajung sa fie extenuati. Ei nu pot trece de la starea de activitate la cea de somn decat daca plang putin. Nu sunt plansete de tristete, ci de extenuare, care ii ajuta pe bebelusi sa se destinda si sa isi gaseasca somnul. Daca sunt lasati in pace vor adormi.
- Mai există un tip de plîns pe care mamele trebuie să îl cunoască. Este *criza lacrimilor* care semnalează că micuțul este obosit și că va adormi.

Tot timpul este vorba de mesajele pe care copilul ni le adresează. Starea de bine psihologică a copilului va fi în mod foarte diferit afectată de faptul că îi acordați sau nu atenția cuvenită atunci când plânge încercând să vă transmită un oarecare mesaj. Cu cât câștigați mai multă experiență în timp, ascultând și răspunzând la plînsul copilului Dvs., cu atât mai mult vă veți da seama de ce are nevoie copilul dvs. atunci când plînge.

Bebelușul plînge. Ce e de făcut?

Daca micutul incepe sa planga, ce este de facut? Il iei in brate imediat si incerci sa il linistesti sau astepti pana cand acesta se calmeaza singur? Dilema a aparut demult, iar parintii s-au împărțit în două tabere. Pe de o parte, unii considera ca metoda „Cry it out” (*lasă-l pe bebeluș sa plângă*) este cea mai eficientă, **bebelușul** învățând astfel să se calmeze singur si să nu devină dependent de parinții săi. Conform specialistilor, **copilul** invata intr-adevar sa se opreasca singur din plans, inasa in acelasi timp intelege ca nimeni nu va veni in ajutorul său. Astfel, copilul nu se calmeaza pentru ca sursa de stres a fost indepartata, ci pentru ca nu mai spera ca cineva va veni la chemarea sa. Pe de alta parte, inasa, adeptii metodei „Attachment parenting” (atașament parental) consideră că o relație caldă între mamă si **bebeluș** îi este benefică acestuia.

Astăzi metoda *Attachment parenting*² a devenit tot mai populară în rândul părinților, iar specialiștii sunt de părere că aceasta se află în concordanță cu sănătatea fizică și starea emoțională a bebelușului.

Lăsăm bebelușul să plângă? Consecințele plînsului în singurătate

Nu doar sentimentele parintesti ar trebui să ne spună că a lăsa bebelușul să plângă fără a interveni nu este normal și benefic pentru dezvoltarea sa și pentru relația copil-parinte. În ziua de azi există numeroase studii și cercetări științifice, atât medicale cât și psihologice care dovedesc că plânsul neconsolat are efecte daunatoare și nu ar trebui să apelăm la metode care se bazează pe lăsarea bebelușului să plângă până se resemnează și renunță la semnalarea propriilor nevoi.

La prima vedere, plânsetele excesive ale bebelușului pot părea inofensive pentru sănătatea lui și mai degrabă deranjante pentru părinți. În realitate, plînsul comportă anumite **pericole care pîndesc copiii și este bine să răspundem prompt nevoilor firești ale bebelușilor. Iată de ce:**

- A lăsa bebelușul să fie supus la stres, plînsul fiind un semn clar de stres, este o practică neadecvată, care ajunge să-i dăuneze copilului pe termen lung, făcându-l mai puțin rezistent la boli, anxios, necooperant și neîncredător.
- Bebelușii care plîng foarte mult la vârste mici prezintă un risc dublu să sufere de **serioase probleme comportamentale** în viitor - **anxietate, ADHD, agresivitate** - și chiar de afecțiuni emoționale, precum **depresia** – față de cei care plâng în grade moderate sau foarte puțin.
- Copiii cărora li se răspunde prompt nevoilor își capătă mult mai repede independența, chiar dacă se crede contrariul, că un bebeluș lăsat să plângă va fi mai puțin dependent. A-l lăsa pe copil să se desprindă când e pregătit, înseamnă a-l face mai sigur pe sine și mai descurcăreț.
- S-a dovedit, că dezvoltarea fizică a copiilor, creșterea lor, depinde în mare măsură de atingerea fizică, de contactul cu cei apropiați: un bebeluș crește mai bine când este ținut în brațe. A lăsa copilul să plîngă singur în patuc, refuzându-i contactul fizic, interferează inclusiv cu creșterea sa!
- Prin supunerea bebelușului la stres, legăturile sale neuronale sunt periclitate. Prin plîns se eliberează hormonii stresului, cortizolul, iar în cantități prea mari acesta devine un ucigaș al celulelor nervoase - lucru care nu va fi imediat observabil, ci în timp. Mulți părinți spun: ”a plîns o săptămînă la culcare, câteva ore în fiecare seară, apoi n-a mai avut treabă, n-a pațit nimic și sigur va uita”, dar nu se gîndesc că efectele nu sunt neapărat vizibile pe moment!
- Prin ignorare încrederea copilului este subminată: primul an de viață este o perioadă sensibilă în care se consolidează încrederea copilului în semenii și în mediul inconjurator, în lume. Când nevoile copilului sunt indeplinite el învață că lumea este un loc sigur, că relațiile dintre oameni sunt de ajutorare și își dezvoltă stima de sine. Când nevoile copilului sunt ignorate, copilul capătă neîncredere față de lume, iar stima de sine îi va fi scăzută.

² **Attachment parenting**-ul este un concept bazat pe principiile teoriei atașamentului din psihologie, cu precădere pe ipoteza că, copiii formează o legătură emoțională puternică cu persoanele care au grijă de ei în timpul copilăriei, cu consecințe asupra dezvoltării lor ulterioare ca adulți.

Disponibilitatea emoțională și tandrețea părinților ajută copilul să se atașeze de aceștia, atașament care contribuie la dezvoltarea socio-emoțională și la starea de sănătate a copilului în general. În anumite condiții însă, dacă copilul nu poate forma un atașament față de cineva, acesta poate să ajungă să sufere de ”tulburare reactivă de atașament”. Aceasta afecțiune, care apare la copii mici, reprezintă dificultatea de interacționare socială pe fondul neglijării nevoilor emoționale la vârste fragede. Odată cu înaintarea în vîrstă, sindromul ia forma unei neîncrederi accentuate față de lume și oameni în general, iar în timp se poate dezvolta ca un sistem de apărare agresiv care împiedică integrarea normală a acestora în societate.

- Ignorând plînsul copilului, sensibilitatea parintelui va descrește, el ar putea să se obișnuiască să ignore și alte semnale mai subtile și vitale ale nevoilor copilului, ceea ce va afecta relația părinte-copil.
- Din punct de vedere fizic, părinții considerau înainte ca tipatul și plînsul formează plămâni puternici. Un studiu medical a demonstrat însă contrariul. Plănsul pe termen lung crește ritmul cardiac și presiunea sanguină și îl predispune pe **bebelus** daunei cerebrale și disfuncțiilor cardiace.

In concluzie, înainte de a crede că a-l lăsa pe copil să plîngă până se resemnează să nu-și mai ceară nevoile poate fi o soluție, gândiți-vă: oricât de obosit și depășit de situație ați fi la un moment dat și oricât de solicitantă vi s-ar părea viața de părinte, a răspunde nevoilor copilului este o cale eficientă de a-i asigura o bună dezvoltare. **Un bebelus caruia i se răspunde prompt va fi o persoană mai empatică, mai sigură pe sine, cu șanse mai reduse de a dezvolta agresivitate și depresie și cu competențe sociale mai bine dezvoltate.**

Plănsul trebuie ignorat sau nu?

Odată ce ați reușit să apreciați valoarea specială a semnalului plînsului copilului Dvs., următorul lucru important este ce faceți cu acesta. Practic, aveți două opțiuni de bază: ignorați sau răspundeți. **Ignorarea plănsului este, de obicei, o situație în care amândoi pierdeți.** Un bebelus mai complezent cedează și oprește semnalul, devine retras și, într-un final, realizează că plănsul nu se merită, făcându-l pe acesta să se simtă neimportant. Bebelusul pierde din motivația de a comunica cu părinții lui, iar, prin urmare, părinții pierd oportunitățile de a își cunoaște copilul. Fiecare pierde. Un copil cu o personalitate mai persistentă – bebelusii cu nevoile cele mai mari – nu renunță așa ușor. În schimb, el plânge mai tare și crește treptat semnalul, făcând plănsul tot mai deranjant. Poți ignora acest semnal persistent în mai multe moduri. Trebuie să aștepti până când acesta se oprește din plans și să îl iei în brațe după, pentru că el sau ea să nu creadă că plănsul ti-a atras atenția. Aceasta este, de fapt, un tip de luptă pentru putere; îți înveți copilul că tu ești în control, dar îl înveți, de asemenea, că el nu are nici o putere de comunicare. Acest lucru închide comunicarea dintre părinți și copil, iar pe termen lung totuși pierd.

Te poți desensibiliza complet prin a nu îi răspunde deloc plănsului copilului tau, în acest mod putând să îți înveți copilul că va primi un răspuns doar atunci când este timpul pentru alăptare. Aceasta este o altă situație în care ambele părți pierd; bebelusul nu primește ceea ce dorește, iar părinții rămân blocați într-o stare de spirit unde nu pot să se bucure de personalitatea unică a copilului. Sau, poți să îți ridici copilul, să îl calmezi, dar, după aceasta, să îl pui înapoi deoarece nu este timpul pentru a îl alăpta. El trebuie să învețe să fie fericit pe cont propriu. Aceasta situație este iarăși una în care ambele părți pierd; el va începe să plângă iarăși, iar tu te vei simți supărată. El va învăța că indiciile lui de comunicare, deși sunt auzite, nu primesc un răspuns, lucru ce poate duce la neîncrederea în propriile percepții: „Poate au dreptate. Poate nu imi este foame”.

Oferiți-I bebelușului dragoste. Aceasta situație este una în care ambele părți castiga, încercând să găsiți un sistem de comunicare în care amândoi veți fi avantajati. Mama răspunde prompt și într-un mod sensibil, în așa fel încât copilul se va simți mai puțin frenetic următoarea dată când va avea nevoie de ceva. **Copilul va învăța să plângă „mai bine”, într-un mod mai puțin deranjant, deoarece va ști că mama va veni la el.** Mama structurează mediul copilului ei în așa fel încât acesta nu va mai simți nevoia să plângă atât de mult; ea îl ține aproape dacă știe că acesta este obosit și este timpul să doarmă. Mama își sporește, de asemenea, sensibilitatea la plans, pentru a ști exact răspunsul care va trebui să îl ofere copilului. Un răspuns rapid atunci când copilul este mic și cade jos ușor sau atunci când plănsul lui ne spune că există un pericol real; un răspuns mai lent trebuie să fie făcut atunci când bebelusul este mai mare și începe să învețe cum să își rezolve singur perturbarile.

A răspunde într-un mod corespunzător plănsului copilului Dvs. este prima și una dintre cele mai grele provocări de comunicare pe care, Dvs. ca părinți, le veți confrunta.

Veți învăța să „stapîniți sistemul” doar după ce ați repetat mii de răspunsuri în primele luni. Dacă, inițial, veți vedea plînsul copilului Dvs. mai degrabă ca pe un semnal care necesită un răspuns și trebuie să fie evaluat doar ca un obicei care trebuie oprit, veți putea să deveniți un expert asupra tuturor lucrurilor care trebuie știute despre copilul Dvs. Fiecare semnal ce are loc între mamă și bebeluș este unic. De aceea, nu ascultați consilierii care spun: *"lasă bebelușul să plângă pentru 5 minute în prima noapte, 10 minute în a 2-a", și așa mai departe*.

Este un lucru comun în viața noilor părinți că, deși bebelușii plâng pentru a își exprima o nevoie, modul în care ei fac acest lucru este un rezultat al propriilor temperamente. **Nu luați personal plînsul copilului.** Dvs. trebuie să îi creați un mediu în care să se simtă susținut și în care el învață să plîngă doar atunci când este necesar, să îi ofere suportul necesar pentru ca acesta să nu plângă degeaba și să faci muncă de detectiv cât poți de bine pentru a îți da seama de motivul pentru care bebelușul tau plînge și, de asemenea, cum îl poți ajuta. Restul depinde de bebeluș.

Când aveți incertitudini asupra aptitudinilor materne/paterne, rugați o altă mamă/alt tată, mai calmi și imparțiali să observe felul în care aveți grijă de copil, într-o zi normală de stat acasă. Deși fiecare mamă este expertul pentru copilul său, uneori, este greu să poți fi obiectivă, iar o altă persoană cu experiență poate fi de ajutor.

Calmarea plânsului bebelușului – pericol de rasfat?

Psihologii recomandă să răspunzi imediat **plânsului** bebelușului tău și să înveți în timp care sunt sursele de stres ale acestuia. Unii părinți consideră însă că răspunsul imediat la solicitările micuțului duce la răsfăț. Studiile de specialitate arată contrariul. Conform acestora, bebelușii nu **plâng** mai mult dacă sunt alinați, ci se agită mai puțin și se calmează mai repede. Acesta își găsește astfel liniștea și echilibrul cu ajutorul adultului; prin afecțiunea părinților, **bebelușul** începe să aibă încredere în oameni și să înțeleagă faptul că este iubit. Încrederea duce la siguranța de sine; în caz contrar, copilul riscă să devină nervos, închis în sine, nesigur. În plus, cercetătorii te asigură că micuțul nu va deveni dependent de tine dacă îi vei răspunde atunci când te solicită. Dimpotrivă, atunci când va crește, copilul va reuși să își regleze mai ușor emoțiile și comportamentul.

Ce să faci atunci când bebelușul plînge?

Nu există o soluție universală valabilă și care funcționează pentru toți bebelușii. Important este să alfi ce anume dorește, ce îl supără. Când bebelușul plânge, încearcă să rămâi calmă, să vorbești într-un mod liniștit cu copilul și să îi arăți puiului tău toată atenția și iubirea de care are nevoie. În caz contrar, el va reuși să deslusească ce anume este în mintea ta, în acest mod transmitându-i și lui starea ta.

Dacă l-ai hrănit, l-ai schimbat, l-ai ajutat să elimine aerul, l-ai dat cu crema pentru a preveni iritațiile pielii (eritem) și el plânge în continuare, poți încerca:

- dacă alăptezi, lasă copilul să sugă de la sânul tău.
- dacă îl hrănești cu sticlă, dă-i o suzetă. sterilizează suzeta la fel cum sterilizezi biberonul. ca să eviți cariile, nu înmuia suzeta în nimic dulce. unii copii aleg degetul mare în locul suzetei.
- ține copilul în brațe sau pune-l într-un leagan ca să fie aproape de tine. mișcă-te încet, leagana-l sau dansează ușor, vorbește cu el sau cântă-i, întrucât așa se va putea liniști, știindu-te în apropiere; fă mișcări repetitive - acestea ajută deseori bebelușii să se calmeze;
- ține-l în brațe puțin mai strans ca de obicei, vorbește-i calm sau cântă-i; prin atitudinea ta și prin vorbe transmite-i că ești acolo doar pentru el, pentru a-l ajuta și calma; în cea mai mare parte a timpului, dacă ții copilul în brațe, lipsit de dumneavoastră, aceasta îl va calma într-o oarecare măsură chiar dacă durerile nu au trecut.

- iesi la o plimbare cu căruciorul sau cu masina. multi copii adorm repede in masina. chiar daca se vor trezi cand opresti, cel puțin vei avea o pauza. mai tarziu, unii vor folosi o patura ca si mod de linistire.
 - sunetele produse de aparatele electrocasnice ii calmeaza pe unii bebelusi. da drumul la masina de spalat sau la aspirator;
 - mangaie-l pe spate ferm si ritmic in timp ce il tii in brate sau cand sta cu fata in jos in poala ta. de asemenea poti sa il dezbraci si sa il masezi cu ulei, usor si ferm. vorbeste in soapta in timp ce il masezi si mentine camera destul de calda. unele clinici tin cursuri de masaj pentru copii. intreaba-ti moasa sau medicul de familie despre acest lucru.
 - masajul circular al abdomenului, in sensul acelor de ceasornic sau la nivelul capului l-ar putea ajuta; maseaza-l pe burtica - daca vei observa ca se strange, cu siguranta problema este durerea abdominala; dă-i să bea apă caldută;
 - încearcă sa îl mangâi și să îl săruți – poate plânsul este o cauză a absenței tale de lângă el în acea zi, prezența mamei/al tatălui fiind sprijinul aceste mici făpturi atât de inocente.
 - încearcă să grăbești momentul îmbâierii – clipocitul apei îl va relaxa;
 - spune-i o poezie sau o poveste înainte de culcare – atenția îi va fi toată captată de tine;
 - nu il alimenta daca stii ca alta e cauza problemei sale – supraalimentatia bebelusului îi va cauza probleme digestive grave;
 - verifică dacă este ud și schimbă-l dacă este cazul;
 - verifică temperatura din cameră – o temperatură prea mare sau prea mică îi poate cauza supărări majore;
 - găseste ceva care sa îi distraga atenția. acest lucru poate fi radioul, un CD, un zgomot sau o jucărie atârnată deasupra patului.
 - uneori, legănându-i si cântându-le îi poți tine într-o stare de veghe. uneori este recomandat sa ii asezi in pat dupa ce au mancat.
 - cere-i farmacistului niste sfaturi.
- Indiferent de tehnica de calmare pe care o incerci, lasă-i ceva timp sa funcționeze. Dacă bebelușul nu se calmează, indiferent ce ai incercat, detasează-te de situatie pentru 5-10 minute sau roagă pe altcineva să te ajute.

Niciodata sa nu zgâlții copilul în încercarea de a-l face să se oprească. Dincolo de faptul ca îl vei speria, acest lucru îi poate produce leziuni grave și permanente la nivel cerebral. Adu-le la cunostință si celorlalte persoane care au grijă de copilul tău, că scuturarea sau zgâlțâirea copilului îi poate produce prejudicii grave.

Indiferent care ar fi cauza plânsului, aceasta trebuie eliminată. Copilul nu trebuie lăsat să plângă deoarece în timp ce plânge înghite aer, obosește, devine mai iritabil și mai greu de calmat. Copilul trebuie să înțeleagă că nu este singur și că cineva îl protejează și are grijă de el în permanență. Pe de alta parte, nici grija excesivă nu este indicată, să alergați spre el, la cel mai mic scâncet nu e o soluție - puteți aștepta o scurtă perioadă pentru a vedea dacă nu cumva se calmează singur, apoi interveniți.

Despre plânsul copiilor, începând de la o vârstă la care încep să înțeleagă lumea în care trăiesc - cam de pe la 2-3 ani.

Studiu de caz.

Zoe. Avea cam 7 ani, când, încercând să taie pâine, s-a tăiat la deget. În momentul în care încerca să oprească sângele, a intrat tatăl ei în bucătărie și, când a văzut ce s-a întâmplat a început să o certe. Îi spusese doar să fie atentă cum umblă cu cuțitele. De ce nu era atentă? Până în acel moment Zoe nu plângea, însă din acea clipă lacrimile au dat năvală. Tatăl ei, văzând-o plângând, a întreat-o: *“De ce plângi? Pentru că te doare degetul sau pentru ca te-am certat*

eu?” Atunci Zoe și-a dat seama că degetul nu o durea deloc. Nu simțea durerea tăieturii. În schimb, durerea provocată de cearta tatălui era foarte vie și puternică. Și acum poate retrăi acea durere, cu aceeași intensitate.

De aceea este foarte important modul în care, noi, ca părinți, reacționăm la ceea ce fac copiii noștri.

Ce anume provoacă plânsul copilului?

- **Copilul captează emoțiile părinților lui.** Mai ales între mamă și copil există o comunicare dincolo de limitele fizice. Copilul simte anxietatea, furia, tristețea mamei. El nu poate să gestioneze toate aceste emoții, care nu sunt ale lui, dar vin peste el, așa că plânsul este un mod prin care se descarcă (bineînțeles că mai există și alte modalități de descărcare, pe care le-ai întâlnit și tu, cu siguranță, la copilul tău: aleargă, lovește, trânteste, țipă).
- **Copilul are nevoie de atenția părinților lui.** Copiii plâng adesea pentru ca vor să atragă atenția părinților. Dacă alte încercări de a atrage atenția eșuează, copilul învață, în timp, că plânsul este o metoda prin care mami sau tati vin lângă el, îi vorbesc, îl iau în brațe, îl mângâie. Și, chiar dacă îl ceartă sau țipă la el, e mult mai bine decât să nu fie deloc băgat în seamă.
- **Copilul are o emoție foarte puternică, provocată de o anumită întâmplare,** și descarcă tensiunea acumulată, prin plâns.
- **Copilul s-a lovit sau este bolnav** și plânge datorită durerii sau disconfortului fizic.

Exceptând cazul în care plâng pentru că îi doare ceva, cel mai frecvent plânsul apare pentru că s-a întâmplat ceva care le-a provocat o emoție puternică. Reacția este pur și simplu biologică în prima fază. Emoția puternică provoacă o tensiune în corpul copilului și, cea mai bună variantă de descărcare a acestei tensiuni este plânsul. Este foarte bine că se întâmplă asta. Altfel, acea tensiune s-ar acumula și ar putea provoca diverse boli. Mama natură a știut foarte bine să rezolve această problemă!

Însă, plânsul este sănătos doar până la un anumit punct. Dacă, dintr-un motiv sau altul, copilul ajunge la concluzia că nu este iubit sau acceptat, lucrurile scapă de sub control și pot lăsa urme destul de grave. De aceea, fiți atenți la copilul tău, atunci când începe să plângă și întreabă-te:

- Îl doare ceva? (eliminați mai întâi aceasta posibilitate);
- Ce s-a întâmplat în ultimele minute?
- Sunt eu nervoasa/nervos sau supărată/supărat? Am eu în acest moment emoții pe care nu le pot gestiona?
- I-am oferit eu atenția mea în ultimele ore? Are cumva nevoie de atenția mea?

Cum observați la copilul Dvs. când plânge pentru că are nevoie să se descarce și când plânge pentru că se autocompătimește? Simplu!

1. Orice plâns începe cu un plâns de descărcare. Acest plâns este foarte necesar să îl lăsați să se consume și, atenție, durează foarte puțin! De la câteva secunde, la câteva minute.

2. Dacă plânge deja de mai mult de 3-5 minute, înseamnă că a trecut în etapa a doua, în care se autocompătimește. În aceasta fază este foarte important să afli la ce se gândește copilul tău. Numai că nu este așa de simplu să afli asta. Nu poți să te duci la un copil care plânge și să îl întrebi “La ce te gândești acum?”. Nu vei primi un răspuns care să îl ajute, în nici un caz. **Ceea ce poți face este să îi pui mai multe întrebări, dar abia după ce i-ai arătat că ești alături de el, că îl înțelegi și îi accepți reacția, fără nici un fel de judecată. Apoi, cel mai important lucru pe care îl poți face este să îl ajuți să numească emoția pe care o simte.** Odată ce a numit emoția, lucrurile se calmează foarte ușor!

Nu îl lăsați pe copil să își plângă de milă. Nu îl lăsați să plângă până obosește și adoarme. (Unii sfătuitori vă pot spune: “*Trimite-l în camera lui și lasă-l să plângă până se potolește*”. Nu ajutați la nimic!). Plânsul până la epuizare îl face să piardă lecția pe care altfel, cu ajutorul Dvs., ar fi putut-o învăța.

Cum vă dați seama dacă plânge pentru atenția dvs.? Teoretic este simplu. Vă dați seama dacă ați fost atent/ă la el în ultima perioadă. Dar, practic, nu este nevoie de asta. **Deoarece, oricare ar fi motivul pentru care plânge copilul tău, tot ce este nevoie să faceți este să îi acordați atenția dvs.! În toate formele de plâns, copilul are nevoie de atenția, înțelegerea, acceptarea și iubirea dvs.** Puteți fi alături de el, ascultându-l cum plânge, fără să țipați la el, fără să vă panicați, fără să intrați în rezonanță și să plângeți și dvs. Odată ce va simți prezența dvs., copilul se va potoli foarte repede. În caz contrar, dacă îl certați, sau mai rău, îi dați și o palmă, “*ca să aibă un motiv real de plâns*”, copilul ajunge în plânsul de autocompătimire, din care nu poate ieși singur, decât prin epuizare.

După ce i-ați arătat că sunteți alături de el, că înțelegeți și acceptați faptul că are nevoie să plângă, îl puteți întreba:

“**Ce s-a întâmplat?**” - și să îl lăsați pe copil să explice faptele care au provocat plânsul.

“**Și asta cum te face să te simți?**” - și să îi dați timp copilului să își înțeleagă emoțiile.

Ce să faceți când copilul dvs. plânge („puterea apei” – Rudolf Dreikurs).

Comportament. Să-ți auzi copilul plângând îți poate rupe inima sau te poate scoate din minți, în funcție de motivul plânsului și de cât ai dormit în noaptea aceea. Plânsul e una dintre puținele arme pe care natura le-a dat-o copiilor. Dar este o armă puternică. Pentru nou-născuți, reprezintă *singura* formă de comunicare.

De ce fac asta. Copilul dvs. plânge ca să vă spună că îi e foame, că-l doare ceva sau că e speriat. Pe de altă parte, unii copii plâng ca să vă învețe ca ei sunt speciali și că trebuie să vă purtați cu mânuși, niște mânuși pe măsura lor. Își folosesc lacrimile pentru a trezi compasiune sau a obține un tratament special. Veți sfârși prin a face orice ca să-i mulțumiți, de teama unui urlet sfâșietor în mijlocul unui magazin plin de oameni.

Reacția dumneavoastră. Vrem în mod instinctiv să ajutăm, să consolăm sau să înveselim pe cineva care plânge. Plânsul ne impresionează la un nivel adânc, astfel că ne e greu să reacționăm rațional când devine o armă .

Strategia dumneavoastră. *Stabiliți dacă plânsul are un motiv serios sau încercați doar să pledeze pentru o atenție specială. În cel de-al doilea caz, nu-i tratați pe copii ca pe niște ființe hipersensibile, cocoloșindu-i când plâng .*

Ce să încercați în primul rând . Rudolf Dreikurs, cunoscutul psiholog pentru copii, a numit plânsul „puterea apei”. Plânsul chiar este puternic, dar trebuie să vă învățați copiii să nu abuzeze de el. Abuz este atunci când prin plâns cer să fie răzgâiați, încercați să evitați ceva vag neplăcut și /sau să-și impună voința. Pentru a înlătura toate acestea din fașă, nu mai reacționați în nici un fel la plâns .

Practic. Iată cinci strategii pentru a opri plânsul inutil (și accentuăm cuvântul *inutil*).

1. Învățați să faceți diferența dintre plânsul care cere o reacție din partea dvs. („*Sufăr cu adevărat , veniți și ajutați-mă*”) și „puterea apei”. Când copilul se aruncă smiorcăindu-se pe pat, nu vă repeziți să-l mângâiați și să-i alintați jalea în mod excesiv. Nu faceți mare caz dacă un copil mic se lovește la cap sau își julește un genunchi. Dacă le permiteți, copiii mici pot învăța să exploateze un serios plâns bun.

2. Spuneți-i că e greu să vorbiți cu el când plânge, dar că veți discuta cu plăcere când se va simți mai bine. Aveți mare grijă să nu-l consolați excesiv . N-ar fi rău să-i lăsați o vreme singuri , ca să-și vină în fire. Nu permiteți ca lacrimile să schimbe nici o regulă ori hotărâre deja luată - cum ar fi orele de culcare sau micile treburi gospodărești .

3. Dacă puteți, detașați-vă mental atunci când începe să plângă. Continuați-vă pur și simplu treaba, făcând abstracție de „*alarma antiaeriană*” care vă asurzește. Când se oprește din plâns (și nu înainte), aflați care-i problema.
4. Când copilul nu mai plânge și e dispus să discute despre asta, acordați-i toată atenția dumneavoastră .

Important. Dacă răspundeți la plânsul menit să vă atragă atenția, să câștige o bătălie sau să pretindă anumite servicii, ați încurcat-o.

În concluzie, ce trebuie să faceți atunci când copilul dvs. plânge?

- Să îi oferiți toată atenția dvs.;
- Să îl lăsați să plângă, fără sa-l judecați, fără sa-l certați, o perioada scurtă de timp (3 minute);
- Să îl ajutați să numească emoția pe care o simte;
- Să îi acceptați și să îi validați/apreciați acea emoție (oricum va simți ceea ce simte, indiferent dacă îi dați voie sau nu);
- Și îl ajutați să găsească cea mai bună soluție la problema pentru care plânge, punându-i întrebări, lăsându-l pe el să propună soluția, setând doar anumite limite.

Tema 2. STIMULAREA DEZVOLTĂRII LIMBAJULUI

SCOPUL ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestei teme este îmbunătățirea competențelor părinților despre necesitatea dezvoltării limbajului la copii de la naștere prin comunicarea permanentă cu bebelușul, copilul mic, copilul preșcolar pentru ca acesta să-și dezvolte vocabularul, să însușească cuvinte noi și noțiuni, denumiri de obiecte, să descrie evenimente, etc. Toate acestea se pot învăța doar prin comunicare, joc, observație, interacțiune cu obiecte.

Mesaje de bază

1. Cum se dezvoltă limbajul copiilor mici, preșcolari? Prin comunicare. Dezvoltarea limbajului la copii mici la anumite perioade de dezvoltare trece prin stadii ale formării limbajului și anume: preverbal (0-9, 10 luni), verbal (al cuvintelor), la vârsta de 10-18 luni, al propozițiilor formate din 2-3 cuvinte la vârsta de 18-24 luni, al achiziției regulilor și al limbajului scris la diferite perioade de vârstă. La vârsta de 2 ani, copilul se află în stadiul preconceptual, adică are loc tranziția de la general la particular, iar în următoarele luni, până la vârsta de 3 ani, copilul intră în stadiul frazei gramaticale, reușind să se exprime mai corect. Fără ajutorul adultului copilul nu-și poate dezvolta limbajul. Numai comunicând zilnic copilul va învăța să vorbească, să însușească cuvinte noi ce exprimă diferite obiecte, lucruri, noțiuni, etc. La vârstele mici cel mai reușit este să se facă prin joc. Astfel în capitolul respectiv propunem adulților și exerciții, jocuri de stimulare a dezvoltării vorbirii copilului la diferite perioade de vârstă.
2. La fiecare etapă de dezvoltare a copilului pot fi urmărite progresele acestuia în raport cu dezvoltarea limbajului. În unele situații se pot observa unele probleme în dezvoltarea limbajului care indică la posibilele semne de alarmă, care uneori pot fi neînsemnate, iar uneori arată la niște tulburări de limbaj. Pentru a elimina problema este important să ne adresăm specialiștilor, cât mai timpuriu.

3. Copilul vorbește, ne mândrim, în deosebi dacă micuțul a început să vorbească un pic mai târziu. Dar într-o zi constatăm că el a mai însușit și careva cuvinte pentru care putem roși în fața rudelor, vecinilor. Cum reacționăm, atunci când copilul are un limbaj necenzurat, care ar fi motivele?
4. Cunoașterea unei limbi străine de către cel mic este un motiv de mândrie pentru părinți. Cine, de la ce vârstă și cum îl învață pe copilul mic o altă limbă, decât cea nativă?

Finalități obținute

La finele acestei teme participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți cunoștințele referitoare la următoarele momente:

- Cum se dezvoltă limbajul copilului mic la diferite etape, perioade de vârstă.
- Care sunt posibilele probleme în dezvoltarea limbajului și ar crea unele semnale de alarmă.
- Ce fel de jocuri și activități vor organiza cu copiii pentru a le stimula dezvoltarea limbajului.
- Care sunt posibilele cauze în întârzierea vorbirii și tulburările de limbaj ale copilului și unde se pot adresa.
- Cum vor reacționa când copilul va avea în vocabular și cuvinte licențioase.
- La ce vârstă copilul începe să învețe o limbă străină.

2.1 LIMBAJUL LA COPII. Particularități de vârstă.

Limbajul este un aspect important al dezvoltării copilului, permițându-i acestuia să comunice, să-și facă înțelese nevoile și să interacționeze cu cei din jur. Forma concretă a limbajului este vorbirea, care se însușește treptat. Copilul trebuie învățat să vorbească, iar acest lucru se realizează în perioada primei copilării, adică între 0-3 ani.

Înainte de primele forme de limbaj verbal, dar și după aceea, copilul comunică foarte mult folosind limbajul nonverbal (gesturi și mimica).

Dezvoltarea limbajului la copii înregistrează cea mai spectaculoasă transformare în primii trei ani de viață – la vârsta de 3 ani copilul învață și 10-20 de cuvinte noi pe săptămână. Spre deosebire de dezvoltarea spectaculoasă a vocabularului, pronunția rămâne încă deficitară în special în privința consoanelor *s, z, j, r*. pronumele reprezintă încă o provocare de ordin logic, astfel încât cel mic evită să le folosească și le înlocuiește cu numele proprii.

La vârsta de **1 an** copilul înțelege ceea ce îi spun părinții, însă nu reușește să se exprime decât eventual prin cuvinte singulare. La **2 ani** copilul reușește să formeze scurte propoziții, astfel încât părinții înțeleg mai bine ce își dorește. La vârsta de **3 ani** deja vorbirea este mai clară, astfel încât și persoanele din afara cadrului familial înțeleg ce spune cel mic.

Se descriu următoarele stadii ale dezvoltării limbajului: preverbal, verbal (al cuvintelor), al propozițiilor, al achiziției regulilor și al limbajului scris.

2.1.1 Dezvoltarea limbajului la copilul de 0-12 luni

- **În stadiul preverbal, între 0-1 an**, mijloacele lingvistice de comunicare sunt țipetele și plânsul, care reprezintă primele semnale de comunicare. Ele se modulează în raport cu starea emoțională a copilului și mama învață să le cunoască semnificația. Comunicarea dintre părinți și copii se realizează prin tactil kinestezic, apoi prin utilizarea simțului vizual, care este primul limbaj prin care copilul înțelege iar zâmbetul bebelușului este primul răspuns la dialogul vizual. Dialogul dintre părinte și copil se schimbă de-a lungul primului an. Verbalizarea copilului crește înainte că bebelușul să inițieze limbajul.

- **La 3-4 săptămâni** încep să apară primele forme de comunicare non-verbală (diferite expresii ale feței: surâs, zâmbet, gestică mâinilor etc.).
 - **La vârsta de 3 luni** apare gânguritul, copilul emite sunete ascuțite, vocale prelungite. Este considerat semn de plăcere.
 - **La 6 luni** începe lalizarea, rezultată din alăturarea unei consoane la o vocală, la.. la.., baba. Ele capătă treptat semnificație și se leagă între ele rezultând primul cuvânt.
- Stadiul verbal începe de la vârsta de **9-10-12 luni** cu variații mari de la copil la copil.
- **După luna a 10-a copilul** se centrează pe cuvinte, chiar dacă acestea sunt imitații de sunet (pisica este miau-miau, câinele este ham-ham), ele au pentru copil înțeles de propoziții, dovadă că el înțelege mai mult decât poate să exprime. Treptat vocabularul crește la 30-40 cuvinte și capătă semnificația de cuvânt-propoziție înainte de 18 luni.

2.1.2 Dezvoltarea limbajului la copilul de 12-18 luni

- În această perioadă de vârstă cuvintele singulare au o foarte mare importanță pentru copil, acesta reușind să le folosească pentru a denumi realități. Primele cuvinte ale copilului se referă de obicei la obiecte și ființe înconjurătoare.
- Vocabularul unui copil cu vârsta de 18 luni include 5-20 de cuvinte, în principiu substantive.
- Copilul poate urma instrucțiuni simple – de exemplu – poate da jucăria care i se cere.
- Copilul mic produce fraze lungi, alcătuite dintr-un ”limbaj propriu” și se uită cu interes la pozele din cărți. Poate repeta de multe ori același cuvânt.
- La un an și jumătate copilul își recunoaște numele.

Probleme în dezvoltarea limbajului – posibile semnale de alarmă

- Până la vârsta de 12 luni copilul nu face gesturi cum ar fi fluturarea mânuței pentru rămas bun, nu pronunță cel puțin 3 consoane sau nu încearcă să comunice cu părinții atunci când are nevoie de ajutor.
- Până la vârsta de 15 luni copilul nu înțelege și nu răspunde la cuvântul precum ”*nu*” și ”*pa*”, nu poate pronunța cel puțin 3 cuvinte sau nu spune ”*mama*” sau ”*tata*”.
- Până la 18 luni copilul nu pronunță cel puțin 10 cuvinte.

2.1.3 Dezvoltarea limbajului la copilul de 18-24 luni

- În această perioadă copilul mic trece de la formularea propoziției dintr-un cuvânt la cele de 2-4 cuvinte, în funcție de importanța pe care copilul le-o acordă. Imitarea este în continuare o formă de învățare pentru copil, iar acum imitarea verbală este mai frecventă decât imitarea fizică.
- Copilul folosește ”propoziții telegrafice”, care conțin doar informațiile principale.
- Copilul achiziționează 10-20 cuvinte pe zi, iar până la vârsta de 2 ani are un vocabular format din 150-300 cuvinte. Este posibil ca unii copii, în jurul vârstei de 18 luni, să înregistreze o adevărată ”*explozie*” în achiziționarea cuvintelor.
- Copilul înțelege că toate obiectele și ființele au câte o denumire și este capabil să învețe foarte repede înțelesul unui cuvânt, doar auzindu-l de câteva ori.
- Copiii mici răspund la comenzi de genul ”*Arată-mi unde sunt ochii, nasul, gura, etc*”.
- Adulții pot înțelege aproximativ 2/3 din ceea ce spune copilul.
- Copilul folosește cel puțin două propoziții și două pronume.

Probleme în dezvoltarea limbajului – posibile semnale de alarmă

- Până la vârsta de 20 luni copilul nu indică cu mâna obiectele care îl interesează sau nu pronunță cel puțin 20 de consoane.
- Copilul nu răspunde la instrucțiuni simple sau nu folosește imaginația în joc – nu îi dă păpușii să mănânce, etc.
- Până la vârsta de 2 ani copilul nu imită acțiunile fizice și verbale ale adulților, nu poate uni două silabe sau nu cunoaște funcțiile obiectelor casnice obișnuite – periuța de dinți, telefon, lingură, cană, etc.

2.1.4 Dezvoltarea limbajului la copilul de 24-36 luni

- În primele luni după ce a împlinit vârsta de 2 ani, copilul se află în stadiul preconceptual, adică tranziția de la general la particular, iar în următoarele luni, până la vârsta de 3 ani, copilul intră în stadiul frazei gramaticale, reușind să se exprime mai corect.
- Vocabularul unui copil de 3 ani este format din 900-1.000 cuvinte.
- Copilul folosește comunicarea verbală pentru a crea situații imaginare.
- Persoanele străine pot înțelege majoritatea cuvintelor rostite de către copilul mic.
- Apar întrebările "Ce este?" și "De ce?"
- Copilul cu vârsta de 3 ani folosește corect pronumele și formează cu ușurință propoziții din trei cuvinte.

Probleme în dezvoltarea limbajului – posibile semnale de alarmă

- Până la 30-32 de luni copilul nu rostește propoziții formate din două cuvinte, nu poate denumi cel puțin 3 părți ale corpului, nu poate fi înțeles de către nimeni din familie sau are dificultăți în fredonarea cântecelor pentru copii.
- Până la vârsta de 3 ani copilul nu pune întrebări, nu poate articula consoanele inițiale ale cuvintelor sau nu poate denumi majoritatea obiectelor casnice uzuale.

Exemple de activități pentru dezvoltarea limbajului și a comunicării

0-18 luni

- Verbalizarea cu voce tare a tuturor activităților desfășurate cu copilul (jocurile și rutinele) și jocuri de exersare a recunoașterii vocii persoanelor cunoscute fără a le vedea: „Cine a vorbit?”, „Cine se aude?”, „Care e vocea lui...?” etc. Verbalizarea și comunicarea cu copilul a tot ceea ce se întâmplă în jurul lui, despre activitatea care urmează etc.
- Povestire după imagini (cărți de povești pentru copii de până la 3 ani), denumirea fiecărui element din imagine, utilizarea onomatopeelor și încurajarea copilului pentru a le repeta. Activități de explorare și „lecturare” a cărților cu povești, de „răsfoire” a cărților, de observare a imaginilor împreună cu un adult. Activități frecvente de citire de istorioare și povești prin crearea unei atmosfere plăcute și relaxante (utilizarea zonei de relaxare) și asigurarea interesului copilului prin utilizarea de onomatopee, explicații pe imagine, contact vizual: „Scăunelul fermecat”, „Ora de povești” etc.,
- Lecturarea poveștilor înainte de somnul de zi, înainte de mese.
- Povestioare scurte, în versuri și cărți cu imagini mari și clare sau pe suport audio.

19-36 luni

- Jocuri de etichetare a obiectelor din jurul copilului (indicare obiecte cu degetul/mâna, denumire obiecte, aprecierea reușitei): Jocul „Ia și dă mai departe!”, „Adu-mi o carte/păpușa...”, „Punem jucăriile în coș” etc.

- Jocuri cu întrebări și răspunsuri (despre obiecte, fenomene, evenimente, povești ascultate sau personaje preferate): „*Jocul întrebărilor*”, „*Cine este/cine sunt?*” etc.
- Povestiri după imagini mari și clare, cu numirea obiectelor și a personajelor.
- Proiecte tematice (*Familia mea, Casa mea*) ce permit utilizarea fotografiilor familiei și comentarea lor împreună cu copilul, încurajându-l să numească ce/pe cine vede, ce face persoana respectivă etc.
- Activități de povestire și repovestire după imagini utilizând cărțile cu imagini mari și clare, adaptate vârstei: „*Citim cărțile*”.
- Activități de explorare a obiectelor în care copilul descrie ceea ce vede: „*Spune ceva despre...*”, „*Cum este...?*” etc.
- Activități alese în care copilul este solicitat, prin întrebări succesive, să spună ce/cum face (construcții, desen, jocuri imaginare în centre de activități la alegere).
- Activități individuale de „lectură”, în care copilul răsfoiește cărți și “recitește” singur povestea cunoscută.
- Activități de construcție a unor trasee (excursie la mare, plimbări în parc, la cumpărături), în care să fie utilizate diferite simboluri și imagini.
- Confecționarea unui orar pe care să se folosească imaginile ca simbol al activităților ce se vor desfășura și care este manipulat de copil, ajutat de adult.

Limbaajul reprezintă una dintre cele mai importante aptitudini pe care le achiziționează copilul preșcolar.

Dezvoltarea limbajului include evoluția în plan fonetic, lexical, gramatical și semantic. Se știe deja că preșcolarii sunt niște parteneri de conversație excelenți - nu doar că pun o mulțime de întrebări, dar le și place foarte mult **să povestească**. Această caracteristică îi ajută foarte mult pe părinți și educatori în activitățile de dezvoltare a vocabularului și a competențelor de comunicare la copii.

La început, preșcolarul mic are un vocabular format de până la **1000 de cuvinte**, iar la sfârșitul acestei perioade, preșcolarul mare are un vocabular format până la **4000 de cuvinte**. Dacă până la vârsta de 3 ani, copiii înțeleg mult mai multe cuvinte decât pot să reproducă, situația începe să se schimbe la vârsta preșcolară, când limbajul se dezvoltă în același timp cu gândirea și copilul reușește să reproducă aproximativ toate cuvintele cunoscute.

Vocabularul acumulat și aptitudinile de comunicare ale copilului depind în cea mai mare parte de mediul de dezvoltare - stimularea copilului în cadrul conversațiilor cu adulții.

Dezvoltarea limbajului în perioada preșcolară se caracterizează prin:

- evoluarea pronunției și a structurilor gramaticale
- trecerea de la limbajul situativ la cel contextual
- vorbirea este tot mai clară
- transformarea gesturilor în comunicare verbală.

2.1.5 Dezvoltarea limbajului la copilul de 3-4 ani

- La vârsta de 3 - 4 ani, limbajul copilului păstrează un pronunțat caracter situativ, comunicările din timpul jocului sunt reduse, nu înțelege prea bine indicațiile verbale care i se dau. Apoi în anii următori se dezvoltă limbajul, în această perioadă se câștiga cam 50 de cuvinte pe lună. Spre vârsta de 5 ani se conturează o modalitate psihocomportamentală nouă, și anume formarea limbajului interior, care va constitui o cotitură esențială pentru dezvoltarea psihică a copilului.
- Nivelul de dezvoltare al limbajului diferă foarte mult la copiii de această vârstă, astfel că nu toți preșcolarii au caracteristicile prezentate mai jos. Capacitatea de comunicare

verbală depinde foarte mult de ajutorul acordat de către părinți și de personalul didactic de la grădiniță.

- Copilul participă la conversații și ceilalți îi înțeleg aproape toate cuvintele.
- Vocabularul este format din aproximativ 1500 de cuvinte înțelese și/sau pronunțate.
- Copilul înțelege într-o oarecare măsură faptul că literele și cuvintele au înțeles. Reușește chiar să scrie câteva litere.
- Copilul povestește evenimente zilnice simple.
- Poate spune numele, vârsta și sexul, precum și adresa la care locuiește.
- Gramatica este corectă aproape tot timpul.
- Povestește secvențial 4 - 5 evenimente; de ex. pașii pe care îi urmează atunci când face baie sau când se îmbracă.
- Cunoaște una sau mai multe culori, denumirile părților corpului și a animalelor familiare.
- Înțelege sensul de „mai lung”, „mai mare”, atunci când i se prezintă obiectele în contrast.
- Îi place să repete foarte mult cuvinte și cifre.

2.1.6 Dezvoltarea limbajului la copilul de 4 - 5 ani

- Preșcolarul mijlociu adoră să povestească și de multe ori vorbește singur în timp ce desfășoară activități zilnice. Copilul este interesat de toate aspectele vieții și este foarte important ca părinții să discute cu acesta, pe teme cât mai diverse.
 - Vorbirea este fluentă, cu câteva substituții infantile.
 - Povestește despre evenimente din trecut, prezent și viitor, având un bun simț temporal.
 - Întreabă despre înțelesul cuvintelor.
 - Această etapă de dezvoltare este caracterizată de abundență întrebărilor.
 - Copilul își poate susține punctul de vedere și oferă idei diverse.
 - Preșcolarului mijlociu îi plac foarte mult glumele, în special cele ce au legătură cu funcțiile fiziologice umane.
 - Poate repeta o propoziție cu până la 9 cuvinte.
 - Copilul poate defini obiectele uzuale.
 - Utilizează propoziții lungi și complexe.
 - Înțelege cuvintele opuse simple: mare - mic, tare - moale, greu - ușor, etc.
 - Semnalele de întârziere a dezvoltării apar atunci când vorbirea copilului nu este înțeleasă, sau când copilul nu aude cuvintele rostite în șoaptă.

2.1.7 Dezvoltarea limbajului la copilul de 5-7 ani

- La vârsta de 5 - 7 ani limbajul capătă o structură mult mai încheată decât în etapele anterioare, fiind construit după regulile gramaticale, apar primele forme ale gândirii logice, orientate spre sistematizarea și observarea faptelor particulare.
- Preșcolarul mare are o vorbire fluentă, o pronunție corectă și vorbește cu încredere, deși poate avea dificultăți în exprimarea unor idei sau evenimente complicate.
- La vârsta preșcolară și școlară mică, limbajul capătă noi valențe ce îi permite copilului să realizeze relații complexe cu adulții și cu ceilalți copii, să-și organizeze activitatea psihică, să acumuleze informații, să însușească experiență socială.
- Copilul poate folosi „cuvinte urate”, fără a le înțelege semnificația.
- Înțelege și folosește cu ușurință analogiile: fată - băiat, femeie - bărbat, zbor - înot, bont - ascuțit, scurt - lung, dulce - amar etc.
- Poate scrie și citi mai multe cuvinte simple.

2.2 STIMULAREA DEZVOLTĂRII LIMBAJULUI A COPILULUI MIC

Ce pot face părinții pentru dezvoltarea limbajului la copilul mic?

Iată câteva sfaturi pe care părinții le pot folosi pentru a învăța copilul cum să-și dezvolte aptitudinile de comunicare și limbaj:

- **Comunicați** încă de la primele zile de naștere. Vorbiți-i, imitați-i sunetele pe care încercă să le scoată din cea de-a doua lună de viață, cântați-i, petreceți cât mai mult timp împreună, uitându-vă direct la el, astfel încât cel mic să vă vadă fața și mimica. ”Îți este foame acum?”, ”Mai vrei puțin lăptic?” Nu vă rezumați doar la atât: atingerea, îmbrățișarea și joaca sunt și ele forme de comunicare cu bebelușul dumneavoastră.
- **Răspundeți** gângurelor și sunetelor pe care încercă să le scoată pentru a comunica cu dumneavoastră. Vă va imita și el la rândul lui.
- **Restricționați-i accesul** la suzetă pe parcursul zilei. Folosiți-o doar la somn. Este greu, aproape imposibil, să încerce să vorbească cu suzeta în gură.
- **Încercați să reacționați** la orice metodă de comunicare utilizată de copil – de exemplu, atunci când arată cu degetul sau face diverse gesturi.
- **Vorbiți** cât mai mult cu copilul; conversația este unul dintre cele mai bune mijloace pentru a ajuta copiii să se dezvolte. **Vorbiți-i** despre lucrurile care compun lumea din jurul lui și activitățile dumneavoastră zilnice. Asigurați-vă că-i vorbiți clar și distinct, liniștit, nicidecum repede, folosind cuvinte simple, ușor de recunoscut pentru copil și în alte convorbiri, evitați limbajul bebelușesc sau pițigăiat.
- **Indicați-i obiectele și lucrurile** pe care le întâlneți în viața de zi cu zi. ”. Copiii preșcolari au un vocabular limitat și din acest motiv utilizează propoziții simple. Fiind mic va spune: ”Uite autobuzul”. Când crește, adăugați detaliile: ”Uite un autobuz argintiu”. Ajutați-l arătându-i cum să se exprime mai bine și cum să folosească un limbaj descriptiv. De ex. dacă el spune „*Am fost în parc*”, corectați-l, spunând „*Azi am fost în parc, m-am întâlnit cu Andrei și ne-am jucat cu mingea*”.
- **Faceți efortul să-l înțelegeți**, dacă încercă să vă spună ceva: se va simți încurajat să încerce și mai mult să vorbească. Dacă face greșeli de pronunție, repetați varianta corectă integrală a cuvintelor sau propozițiilor la care întâmpină dificultăți de exprimare. Dacă vede o pisică și spune ”Ica”, repetați-i ”Da, mami/ Alex/ pui, uite pisica!”. Nu-l certați și nu-l umiliți când greșește. Conversațiile dintre voi trebuie să fie cât mai variate și să includă întrebări, afirmații, dar și comentarii.
- **Citiți-i în fiecare zi** sau descrieți-i imagini din orice carte. Poveștile conțin idei și semnificații pe care încercă să le înțeleagă, ajutându-l totodată în dezvoltarea sa emoțională, mentală și lingvistică. În primele 6-8 luni de viață nici măcar nu e nevoie să-i citiți: arătați-i pozele din carte, descrieți-i fiecare imagine, lăsați-l să simtă textura diferită (există cărți din plastic, hârtie, material textil, cărți care imită blana animalelor – cu cât texturile sunt mai variate, cu atât mai bine).
- **Acordați-i atenție și ascultați-l de fiecare dată**, răspundeți-i la orice întrebare și oferiți-i timpul necesar pentru a se exprima (mai ales în jurul vârstei de 2 ani când ideile o iau înaintea vorbelor și nu face față tăvălugului de gânduri pe care dorește să și le exprime). Încurajați-l să vorbească despre lucrurile preferate: jucării, mâncare, locuri, prieteni. Cei mici au nevoie să știe că sunt ascultați și că ceea ce spun sau fac este important. Interesul părinților îi stimulează pozitiv pe copii.
- **Cântați-i de câte ori aveți ocazia**. Alegeți cântece cu rime simple, distractive, care pot fi însoțite de gesturi: bateți din palme, mimați vâslirea unei bărci, cum cade ploaia, cum înotați, etc...
- **Adaptați limbajul la nivelul de înțelegere al copilului**, atunci când vorbiți cu dânsul, însă nu limitați în mod artificial gama cuvintelor și a propozițiilor. Este dovedit că cei

mici înțeleg mult mai mult, decât pot să redea sau să exprime în cuvinte. De exemplu, dacă tocmai v-a spus o propoziție formată din 3 cuvinte, răspundeți-i cu o frază din 4-5-6 cuvinte. Nu-l copleșiți cu informații și propoziții complexe, însă nu răspundeți și printr-un simplu “da, “nu”, “aha”.

- **Folosiți-vă de jocuri** - în loc să „bombardați” copilul cu tot felul de cuvinte și denumiri, încercați să-l învățați aceste lucruri folosind jocul; astfel învățarea va fi amuzantă.
- **Luati copilul/copiii la evenimente sociale.** Oferiți-i copilului experiențe interesante, care îi vor da și ocazia să acumuleze cuvinte noi. O ieșire în parc, la grădina zoologică, o zi de naștere, spectacol sau o excursie vă va oferi oportunitatea să discutați cu copilul despre lucruri diverse. Orice alt mediu în afara casei oferă oportunități de a învăța lucruri noi. Încurajați-l să vă pună întrebări.
- **Puneți întrebări** copilului. În acest mod îl veți face să gândească și să comunice.
- **Modelați și monitorizați** limbajul copilului. Oferiți-i copilului un model bun de exprimare orală, fără a le schimonosi cuvintele, doar pentru faptul că așa-i este mai comod copilului să se exprime. Preșcolarii absorb foarte repede orice cuvânt auzit, chiar dacă nu-i înțeleg sensul. De aceea, din acest punct de vedere limitați **utilizarea argoului și a cuvintelor nepotrivite** și, cel mai important, nu cedați tentației de a utiliza acele cuvinte stâlcite și atât de drăgălașe, utilizate adesea de copii. Copilul nu va învăța cuvinte noi și corect exprimate.
- **Rezervați-vă puțin timp** în fiecare zi pentru a conversa cu copilul. Cu cât un copil mic este expus unui mediu lingvistic mai variat și mai complex, cu atât și vorbirea lui se va dezvolta mai repede și mai corect.
- **Ascultați-l** când copilul vrea să spună ceva (și nu peste jumătate de oră mai târziu): cu cât îl lăsați să vorbească mai mult, îl ascultați, îi dați ocazia să se simtă important, cu atât limbajul lui va fi mai complet.
- **Oferiți-i** copilului cât mai multe ocazii de a intra în contact cu alți copii pentru a participa la conversațiile lor.
- **Stimulați** copilul continuu verbalizând fiecare acțiune pe care o face, folosiți multe jocuri, jucării și cărți, antrenați-l în activități specifice vârstei lui, încurajându-i fiecare încercare de a vorbi.
- **La 5 ani, învățați** copilul să accepte deosebirea dintre ceea ce are de spus și ascultarea celorlalți.
- **Nu forțați** niciodată copilul să vorbească, dacă nu vrea s-o facă.
- **Nu criticați și nu ironizați** modul în care vorbește copilul; dimpotrivă, încurajați-l.
- **Nu dați semne** de nerăbdare atunci când copilul vorbește prea lent sau face greșeli.
- **Nu întrerupeți** copilul și nu terminați propozițiile în locul lui, așteptați să termine copilul fraza și apoi reluați, pronunțând corect cuvântul sau expresia greșită și insistând pe părțile omise sau exprimate greșit de copil.
- **Nu forțați** copilul să vorbească în fața unui grup de persoane, dar permiteți-i să facă acest lucru dacă el își dorește.
- **Nu folosiți** sarcasmul; copiii nu înțeleg remarcile sarcastice decât în jurul vârstei de 10 ani. Prin urmare, dacă copilul varsă farfuria de pe masă, sau face o gafă, nu răspundeți „A... ce bine” sau „Mulțumesc mult”; copilul va fi confuz.

Exemple de activități pentru dezvoltarea limbajului și a comunicării

3-7ani

- **Jocul cuvintelor.** Copilul este încurajat să găsească cât mai multe cuvinte care să înceapă cu aceeași literă. O altă variantă este să găsească cuvinte care încep cu aceeași silabă, și, desigur, putem să ne folosim imaginația pentru a inventa alte criterii, ne putem folosi de

premier simbolice pe care le acordăm copilului când identifică un anumit număr de cuvinte, etc.

- **Clase de obiecte.** Se desemnează o categorie de obiecte: fructe, legume, orașe, animale, flori, etc, iar copilul trebuie să găsească cât mai multe obiecte aparținând clasei respective.
- **Rima.** Se găsește un cuvânt, iar copilul trebuie să găsească cât mai multe cuvinte care să rimeze cu acel cuvânt.
- **Cuvinte opuse.** Rostim un cuvânt, iar copilul trebuie să găsească un alt cuvânt care să însemne opusul celui spus de noi (frumos-urât, bogat-sărac, etc). La fel putem proceda și pentru cuvintele sinonime.
- **Litera interzisă.** Se alege o literă care se denumește “litera interzisă. Copilul trebuie să găsească cât mai multe cuvinte care să nu conțină litera care este interzisă. Jocul se poate juca cu punctaj, iar atunci când greșește, copilul pierde puncte.
- **Cum mă cheamă, cum te cheamă.** Exersați ritmic numele pe litere (al vostru, al copilului, al fraților, al membrilor familiei). Cu ajutorul unor oale sau a unor castroane și al unei linguri de lemn, bateți un ritm sacadat. La fiecare lovitură spuneți o literă. Ritmul va ajuta la memorarea rapidă a literelor conținute în nume.
- **Ce au făcut personajele?** Ca și în cazul poveștilor magice, citiți împreună, însă la final, în loc să vă jucați cu poveștile, întrebați detalii din conținutul poveștii citite. Exemplu: ”Unde locuiau cei trei porceluși? Ce a spus lupul?” Ajutați copilul să formuleze propoziții logice. Încurajați copilul să vă pună la rândul său întrebări din poveste.

2.3 PROBLEME ÎN DEZVOLTAREA LIMBAJULUI – POSIBILE SEMNALE DE ALARMĂ

Dezvoltarea vorbirii la copii reprezintă un proces important, căruia trebuie să-i acordăm o atenție maximă. Una dintre cele mai mari bucurii ale unui părinte este să-l audă pe copil rostind primele lui cuvinte. Dar ce te faci dacă cel mic a ajuns deja la vârsta de 2 anișori, însă pronunță doar câteva cuvinte simple, fără a lega o întreagă propoziție?

Nu trebuie să vă neliniștiți pentru că fiecare copil are propriul său ritm de dezvoltare, uneori, problema rezolvându-se de la sine, însă există și situații în care se impune acordarea asistenței de specialitate. De aceea, este absolut necesar să știți ce anume se încadrează în sfera normalului și ce nu.

Semnele care ar putea indica o posibilă problemă

- Copilul nu vorbește, deși este la vârsta la care ar trebui să o facă deja.
- Copilul nu articulează cuvintele foarte bine, deși copiii din grupul lui o fac deja.
- Copilul acumulează un vocabular bogat într-o perioadă scurtă de timp pentru ca mai apoi să nu mai progreseze, ba chiar involuează.
- Copilul se bâlbâie.
- Copilul vorbește rar, cu pauze destul de mari, având și un timbru ciudat.

Posibile cauze în întârzierea vorbirii copilului

Cauzele apariției problemelor de limbaj sunt fie în strânsă legătura cu dezvoltarea fizică a copilului, fie din cauza dezvoltării psihice a acestuia, fie din cauza mediului în care crește și se dezvoltă copilul.

Dacă ar fi să facem o ierarhizare a celor mai frecvente cauze ale îngreunării vorbirii la copii, acestea ar fi:

- ✓ **Probleme de auz:** chiar dacă la naștere, copilului i se fac o serie de teste, iar rezultatul acestora este favorabil, în timp, auzul lui se poate diminua treptat în urma căroră copilul nu va putea înțelege corect cuvintele, nu le va putea reproduce și, în final, nu va putea să comunice firesc. De aceea, este esențial ca în primii 3 ani de viață, să mergeți periodic cu cel mic la medicul otolaringolog.
- ✓ **Bâlbâitul:** de cele mai multe ori, aceste probleme nu sunt unicat în familie, în sensul că această problemă are o legătură genetică, ceea ce înseamnă că mai există cel puțin un membru cu asemenea dificultăți de vorbire. Prin exerciții constante, foarte mulți copii reușesc să depășească această problemă.
- ✓ **Amigdale mai mari decât media:** acestea împing limba înspre exterior având drept rezultat îngreunarea articulării corecte a unor sunete.
- ✓ **Alergiile:** există alergii ce pot determina și îngreunarea procesului vorbirii și cu cât acestea sunt mai dese și mai lungi, cu atât dezvoltarea limbajului va fi mai dificilă.
- ✓ O problema **la nivel cerebral**, mai exact în zona creierului "responsabilă" cu emiterea, captarea și procesarea sunetelor. În această situație, copilului îi este foarte greu să își coordoneze corect limba și buzele pentru a comunica.
- ✓ **Malformații ale limbii sau ale cerului gurii, ale dinților** care ar putea duce, în cazuri mult mai rare, la întârzierea vorbirii și la dificultăți de exprimare.
- ✓ **Lipsa de comunicare sau presiunea** din partea celor din jur de a vorbi: dacă părinții, cât și frații mai mari sunt obișnuiți să vorbească în locul copilului, dacă îi pun totul la dispoziție, când acesta arată prin semne, dacă îl încurajează să pronunțe greșit doar pentru amuzamentul lor, copilul nu va reuși să înțeleagă pe deplin cum trebuie pronunțat corect și nu va încerca să vorbească, deoarece îi sunt satisfăcute nevoile și obține ceea ce dorește și fără cuvinte. O altă cauză ar fi impunerea copilului de a vorbi, inclusiv și cu oameni necunoscuți pentru el.
- ✓ **Alte cauze** ar mai fi: afecțiuni neurologice, boli somatice, infecții repetate, moștenire genetică pe linie paternă, sau poate fi semnul unor tulburări din spectrul autist; șocuri emoționale, o traumă puternică, sau faptul că asistă la certuri între părinți, scene de natură violentă sau care blochează exprimarea verbală. În acest caz, este necesară intervenția unui **psiholog și neurolog**.
- ✓ **Limbajul pasiv.** Fiecare copil are propriul său ritm de dezvoltare, atât din punct de vedere fizic, psihic, dar și în ceea ce privește comunicarea și dezvoltarea limbajului. Există două tipuri de limbaj:
 - Unul activ, în care cel mic înțelege dar se exprimă în cuvinte în momentul în care consideră că este necesar.
 - Altul pasiv, în care copilul înțelege, dar nu simte nevoia să se exprime verbal.

Până la vârsta de doi ani, acest comportament nu trebuie să vă producă motive de îngrijorare, deoarece este considerat normal. Foarte mulți copii aduc obiecte, execută ceea ce sunt rugați, dar nu folosesc și vorbirea, având, pur și simplu, un ritm interior mai lent de adaptare și comunicare. Dacă rezultatele investigațiilor medicale arată că totul e în regulă, nu vă faceți griji. În jurul vârstei de trei ani, va recupera rapid. Va începe, evident, prin așa numitul "vorbit în limba copiilor", perfect normal, de altfel. Nu-i permiteți copilului să vorbească tot timpul așa, ajutați-l să deprindă limbajul corect, corectându-l de fiecare dată când pronunță un cuvânt greșit. Aceasta reprezintă și o modalitate de a-și dezvolta musculatura pentru a putea vorbi. **Ce puteți face practic în acest sens?** Învățați-l să sufle: în fluier, în baloane de săpun, în confeti, lăsați-l să umfle baloane, pentru că aceste lucruri îl pregătesc să vorbească.

- ✓ **Televizorul, un alt vinovat.** S-a demonstrat științific că peste 4% din copiii care sunt lăsați de părinți în fața televizorului timp îndelungat au probleme în dezvoltarea vorbirii. Cei mai mulți dintre ei nu rostesc nici-un cuvânt corect până la vârsta de trei ani, deși încă nu s-au găsit cauze organice prin care acest lucru să fie explicat științific. O explicație, ar putea fi faptul că avalanșa de informație vizuală și auditivă care se

dezlănțuie în fața micului ecran îi descurajează profund pe cei mici să vorbească. De exemplu, în cadrul desenelor, toate personajele vorbesc extraordinar de repede, iar cei mici, neavând creierul suficient de bine dezvoltat, devin confuzi cu privire la folosirea cuvintelor.

- ✓ **Creșterea într-un mediu bilingv.** Dacă vorbiți în română, iar tatăl în rusă, engleză, franceză, italiană, germană, copilul, încă mic, ce de abia deprinde "arta" de a vorbi, va fi complet dezorientat, va fi puțin descurajat să vorbească, chiar dacă este pregătit pentru limbaj.

Pe termen lung, urmările sunt serioase și vor fi foarte evidente la școală când copilul va întâmpina dificultăți la însușirea citit-scrisului, nu va putea exprima stările și ideile pe care le are, nu va putea dezvolta fraze, folosind concepte abstracte. Dacă observați la copilul dumneavoastră lipsa cuvintelor, neîndeplinirea sau înțelegerea parțială a comenzilor ("uite tata", "fă pa", "dă pupic", "ia cana", "arată gura" etc.), interacțiunea limitată cu alți copii sau adulți, dezinteres general privind comunicarea, cel mai indicat este:

- să vă adresați unui pediatru, psiholog sau logoped care să realizeze o evaluare amănunțită și să vă îndrume spre cea mai bună variantă de intervenție.
- cu un plan clar și cu obiective bine stabilite, adaptate nevoilor copilului, puteți face acasă diverse exerciții care au ca scop încurajarea limbajului verbal, dezvoltarea înțelegerii, acumularea de noi cunoștințe.
- să vorbiți cu el cât mai mult, despre orice, povestiți-i despre lucrurile de zi cu zi, despre voi, despre el, despre ce i-ați gătit. Foarte important este să îl provocați și pe el să vorbească, adresându-i întrebări.
- să-l corecți delicat, fără a-l face să se rușineze de greșeala pe care a făcut-o pentru că dacă se simte măcar puțin neînțeleș, se va inhiba și îi va fi greu apoi să se exprime, tocmai pentru a nu face vre-o greșeală; să-l laudați de fiecare dată când spune un nou cuvânt și să-l încurajați să învețe și altele noi, arătându-i diferite obiecte pe care să le denumească.
- să comunicați într-o singură limbă. Până în jurul vârstei de trei ani, copilului îi este destul de dificil să facă diferența între o limbă și o altă, lucru ce l-ar putea dezorienta și i-ar putea încetini dezvoltarea limbajului, având o pronunție greoaie, ba chiar, se pot bâlbâi. De aceea, este recomandat să se vorbească în casă într-o singură limbă.
- să-i citiți începând de la vârsta de doar 6 luni. Încercați în fiecare seară să-i citiți, foarte important fiind să vă audă vocea. Pe măsură ce crește, arătați-i poze și lăsați-l pe el să recunoască personajele, să imite animalele.
- să realizați o serie de teste. Primul test recomandat este cel al auzului. Dacă nu auzul este problemă, atunci trebuie verificată și dezvoltarea generală a copilului. În acest sens, trebuie să urmăriți dacă, după vârsta de 18 luni, copilul poate ține un creion, dacă reacționează atunci când îi cereți ceva, dacă privește în direcția pe care i-o indicați sau dacă își poate ține singur hrana pentru a mânca.

Limbajul nu este un sistem de sine stătător - el interacționează cu tot sistemul psihic; așadar, fiecare stimulare și experiența de care are copilul parte se răsfrânge și asupra limbajului. O stimulare adecvată din punct de vedere al activităților, jocurilor și jucăriilor trezește în copil nevoia de a verbaliza, de a spune ce îi place, de a cere noi activități.

Trei tulburări de limbaj ale copilului. Știți să le recunoașteți?

a) Tulburarea de dezvoltare a limbajului expresiv

Unii părinți spun despre copilul lor că „știe tot, înțelege tot, dar nu vorbește la fel de mult ca alți copii de vârsta lui”. Puțini dintre acești copii au un nivel intelectual scăzut. De fapt, ei au doar un

ritm mai lent de dobândire a abilităților de exprimare verbală pe fondul unui pattern normal de dezvoltare.

Copiii cu această tulburare au un vocabular redus, în raport cu vârsta și cu nivelul de dezvoltare, dificultăți de comunicare prin intermediul cuvintelor, au o incapacitate de exprimare prin cuvinte care variază de la imposibilitatea totală de pronunție a unui cuvânt până la pronunția de cuvinte sau de sunete izolate, propoziții scurte și incomplete. Comunicarea non-verbală se situează la nivelul corespunzător vârstei și, de asemenea, nu sunt prezente afectări neurologice.

Copiii cu astfel de probleme pot prezenta și alte tipuri de tulburări de învățare (achiziție a scrisului și cititului) și tulburări de dezvoltare a coordonării motorii, dar acestea devin evidente, mai frecvent, odată cu intrarea în colectivitate.

Dacă nu se intervine în mod adecvat și de la vârste cât mai mici pentru stimularea limbajului, copiii pot dezvolta ulterior și alte tipuri de tulburări: tulburări de opoziție, tulburări anxioase și/sau depresive.

b) Tulburarea de dezvoltare a limbajului receptiv

Nu este atent la ceea ce îi spuneți. Vă răspunde fără sens și fără legătură cu ceea ce îl întrebați. Parcă i-ați vorbi în altă limbă. Dacă îi vorbiți când e cu spatele la dumneavoastră, nu înțelege ce îi cereți. Sunt câteva nemulțumiri frecvente ale părinților, în legătură cu copiii lor. De multe ori, incapacitatea copiilor de a înțelege cuvintele pe care le aud este confundată cu lipsa de atenție, cu opoziționismul sau cu deficitul cognitiv. Totuși, copiii cu acest gen de tulburare de limbaj au un nivel normal al inteligenței și al comunicării non-verbale.

Tulburarea de dezvoltare a limbajului receptiv este întâlnită la un număr foarte mic de copii. Când mesajul nu este înțeles corespunzător (recepția), este afectată și exprimarea verbală. Cel mai frecvent se regăsește tulburarea mixtă de dezvoltare a limbajului receptiv și expresiv, una dintre forme fiind predominantă (predominant receptiv, respectiv expresiv).

Copiii cu această tulburare au un vocabular sărac, o capacitate scăzută de înțelegere a limbajului vorbit de către cei din jur, nu înțeleg sensul explicațiilor sau al întrebărilor, nu înțeleg sensul cuvintelor, al prepozițiilor (în, pe, sub), devin confuzi atunci când li se dau doar instrucțiuni verbale, neînsoțite de gesturi, au dificultăți în a-și însuși sau a se raporta la noțiuni legate de spațialitate sau temporalitate (momentele zilei, lunile anului, anotimpurile etc.).

c) Tulburarea de dezvoltare a vorbirii articulate (tulburare fonologică)

Copiii cu această tulburare întâmpină o dificultate în a pronunța cuvintele sau anumite sunete, au obiceiul de a substitui unele sunete cu altele (de exemplu înlocuiesc sunetul "t" cu "k" sau sunetul "l" cu "r"). În unele situații nu pronunță sunete, cum ar fi consoanele finale.

Dacă observați la copilul dumneavoastră astfel de simptome, nu vă neliniștiți mai mult decât este cazul. De cele mai multe ori, aceste tulburări nu sunt de natură neurologică. Ele apar din cauza unor mișcări inadecvate ale musculaturii articulatorii: poziționarea incorectă a zonei velo-palatine sau nazalizarea sunetului, prin contractura anormală a laringelui, în timpul pronunției.

Pentru toate aceste tulburări se recomandă o evaluare complexă neuropsihiatrică și psihologică, cunoașterea mediului de viață al copilului și a relațiilor dintre membrii familiei. O astfel de evaluare vă asigură că tulburarea de limbaj a copilului dumneavoastră nu este un simptom al unor boli neurologice sau al unora care țin de sfera ORL. De multe ori, întârzierea în dezvoltarea limbajului poate determina diagnosticarea precoce a autismului.

Metode de tratament:

- Terapia logopedică,
- Tratamentul neurotrofic pentru stimularea abilităților de limbaj (în situațiile în care copilul întâmpină o întârziere în dezvoltarea limbajului expresiv și/sau receptiv).
- Consilierea familiei. Implicarea familiei în procesul terapeutic este elementul - cheie pentru o evoluție pozitivă a copilului.

Pentru un tratament eficient al tulburării de dezvoltare a vorbirii articulate se recomandă combinarea celor trei metode menționate anterior.

2.4 LIMBAJUL NEADECVAT/LICENȚIOS LA COPII.

Copiii mici au mereu tendința de a experimenta cu termeni noi (inclusiv și cuvinte urâte) și de cele mai multe ori sunt conștienți de reacția celor adulți în astfel de situații. Un copil de 2 ani poate să repete în mod continuu ce a auzit la televizor, la grădiniță, sau chiar de la părinții săi – când se ceartă. Un copil cu vârsta cuprinsă între 3 și 5 ani poate să înceapă să vorbească urât pentru a-și verbaliza supărarea, pentru a sfida autoritatea adulților, sau pur și simplu pentru a atrage atenția asupra sa sau a-și face de cap cu prietenii. Este important să stabiliți de ce copilul dv-ștră folosește genul acesta de limbaj și de a lua măsurile de rigoare.

Sugestii pentru părinți în cazul utilizării limbajului neadecvat de către copii:

- **Evitați să ridicați vocea** în momentul în care copilul e supărat și folosește insulte la adresa dv-ștră și a celor din jur. Dacă stați calm, fără a folosi un ton imperativ la adresa celui mic, evitați o luptă de putere. Puteți să-I atenționați doar că ar fi mai bine să se liniștească și să vă vedeți de treburile, dar mai târziu să reveniți neapărat la acest subiect.
- **Încercați să nu reacționați** chiar de fiecare dată la cuvintele urâte utilizate ocazional de cei mici. Dacă puștii nu reușesc să vă înfurie, s-ar putea să renunțe să vă mai provoace. În cazul în care copilul folosește abundent un limbaj necuviincios, pur și simplu plecați din cameră. Nu trebuie neapărat să dați o explicație. Copilul, obișnuit cu reacția celor din jur la astfel de comportament, va rămîne oarecum surprins, iar dacă vă va întreba de ce ați plecat așa brusc, le puteți spune că: “Nu am de gând să ascult cuvintele voastre urâte, așa că mă duc la mine în cameră. Anunțați-mă când sunteți gata să vorbiți frumos și atunci o să vin să vă ascult.”
- **Stabiliți câteva reguli simple**, cum ar fi “fără insulte” și “fără înjurături”, și profitați de orice ocazie pentru a i le reaminti copilului vostru. Felicități copilul atunci când observați că a preferat să nu vorbească urât într-o situație în care ar fi putut să o facă.
- **Organizați un consiliu de familie** pentru a discuta despre cuvintele sau comportamentul la care copii ar fi putut recurge pentru a-și exprima supărarea în locul limbajului necuviincios, iar în momentele în care v-a scăpat, din greșeală un cuvânt neadecvat în prezența copilului vostru – cereți-vă iertare.
- **Gândiți-vă să răspundeți la insulte cu umor**, pentru a domoli mânia copilului și a dv-ștră: „Victoria, de 4 ani, era supărată că nu se poate duce în vizită la prietena ei înainte de masa de prînz. S-a apropiat de mama ei, care pregătea supa, și a spus printre dinți, cu o față strîmbată de furie: ‘Vrăjitoare rea ce ești!’ Mama a preferat să-i dea pe loc un răspuns glumeț și uluitor: ‘Fierb aici o supă bună de sînge de șarpe și ochi de broască... Nu vrei să guști un pic, frumoaso? Hi hi hi.’ În ciuda furiei care o cuprinsese, Victoria nu s-a putut abține și a pufnit în rîs.”
- **Consolați-vă cu gândul** că mulți copii mici habar nu au ce înseamnă cu adevărat înjurăturile sau alte cuvinte insultătoare; de obicei, ei nu fac decât să încerce cuvintele tari, pentru a vedea dacă obțin o reacție din partea voastră. Dacă nu aveți reacții exagerate, de cele mai multe ori comportamentul dispare de la sine.
- **Vorbiți în preajma lui așa cum vreți să vorbească el cu ceilalți!** A fi un exemplu pentru el este cel mai important lucru pe care îl puteți face pentru educația lui și pentru a evita să vă loviți de astfel de incidente neplăcute. Dacă impuneți reguli atât în sânul familiei, cât și printre rude și prieteni cu privire la vocabularul adoptat în preajma micuțului, nu veți avea de-a face cu această problemă în copilăria timpurie.

- **Nu țipați la el și nu-l pedepsiți de când auziți prima oară cuvântul!** Mulți părinți au această tendință de a certa copilul pentru ce a spus. Însă trebuie să știți că micuțul nu este conștient și nu înțelege sensul cuvintelor spuse. El doar reproduce ce aude în jur. De asemenea, este important să nu exagerați momentul, pentru a nu-i atrage și mai mult atenția asupra a ceea ce a spus. Altfel, dacă va vedea că vă stârnește atenția ceea ce spune, va repeta astfel de cuvinte doar pentru a vă face atentă la el.
- **Puneți-i întrebări despre ceea ce a zis!** Pe un ton cald și calm, stați de vorbă cu micuțul imediat după ce a scos vorba pe guriță. Întrebați-l de unde a auzit cuvântul și dacă știe ce înseamnă. În acest fel vă veți da seama dacă știe ce înseamnă.
- **Vorbiți-i despre semnificația cuvântului și impactul lui asupra altora!** După ce v-ați dat seama cam cât de multe înțelege micuțul dvs despre ceea ce a spus, explicați-i câteva lucruri despre cuvintele obscene. Spuneți-i cât de rău și neplăcut se simt cei din jur atunci când pomenește astfel de lucruri și că rănește sentimentele celorlalți. Nu trebuie să definiți injuriile sau să le explicați în detaliu, însă este important să îi transmiteți mesajul potrivit cu privire la folosirea lor. Că nu sunt potrivite, că nu are voie să facă acest lucru și despre faptul că întristează foarte mult ceilalți oameni.
- **Folosiți-vă de consecințe!** Dacă vorbitul urât devine o obișnuință și în ciuda faptului că l-ați atenționat că e un comportament inacceptabil treceți la aplicarea consecințelor. Nu aplicați pedepse fizice, ci apelați la ceea ce ține mult: timpul de joacă redus, jucăria preferată exclusă, filmul cu desene animate interzis, etc.
- **Folosiți-vă de sistemul de recompense!** Creați un mic joc, dar care are o utilitate practică. Creați un copăcel în care desenați mai multe frunze (fără a le colora). Treceți numele copilului deasupra lui. Apoi spuneți-i că de fiecare dată când va reuși să nu mai folosească cuvântul urât, veți colora câte o frunză. Când tot copacul va avea frunzele colorate, va primi o mică recompensă.

2.5 LIMBA STRĂINĂ PENTRU CEI MAI MICI.

Cunoașterea limbilor străine astăzi este o necesitate dictată de viață. Cu cât mai multe limbi o persoană cunoaște, cu atât are mai mult șanse "de a răzbate" în viață - aceasta este bine știut de părinții moderni, de aceea încearcă să dea copiilor lor cât mai mult posibil. Care vârstă este cea mai potrivită pentru a începe învățarea, cât de mult trebuie să ne ocupăm cu copilul și de unde să începem?

Sfaturi pentru a învăța copilul o limbă străină

Începeți învățarea unei limbi străine de la 2,6-3 ani. În această perioadă vorbirea copilului devine coerentă și inteligibilă, iar asta înseamnă că e timpul pentru a începe învățarea unei limbi străine. Într-adevăr, studiile de mulți ani în domeniul pedagogiei susțin că copiii de trei ani memorizează cuvinte și fraze într-o limbă străină mult mai ușor decât elevii din clasa întâi, de asemenea, învățarea unei limbi străine dezvoltă memoria, auzul și vorbirea copilului. Un alt avantaj al învățării de la o vârstă fragedă, va fi pregătirea bună pentru școală, gimnaziu sau liceu cu înclinație într-o limbă străină.

Iată motivele:

În prima etapă de învățare a unei limbi, copilul este foarte deschis către asimilarea oricărui tip de informație. Reține foarte ușor tot ce vede sau aude. Până la vârsta de 5 ani copiii sunt niște genii mici în materie de lingvistică pentru că au o capacitate uimitoare de a reține – între 20 și 30 de cuvinte noi în fiecare zi.

Dacă limba străină diferă foarte mult de limba maternă (ex. rusa vs. franceză, italiana vs. engleză) și copilul încă este foarte mic (nu vorbește bine prima limbă), atunci poate să apară un inconvenient: accentul.

Odată ce-l învățați de mic pronunția într-o limbă străină, aceasta va servi drept tipar pe mai departe și poate influența felul în care copilul va vorbi în limba maternă (e posibil să păstreze accentul limbii străine în limba naturală, iar mai târziu să aibă probleme cu cititul și scrisul). Din această cauză psihologii specializați în psihologia copilului le recomandă părinților să aștepte până când cei mici vor putea vorbi destul de bine în limba lor. Ulterior să învețe și o altă limbă. Oricum, puteți să încercați, să vedeți cum merge. În cazurile în care veți observa că micuțul va avea tendința să transpună accentul străin în limba învățată inițial, atunci trebuie să mai așteptați pentru a nu fi nevoiți să apălați mai târziu la serviciile unui logoped.

Cum vă dați seama dacă micuțul dumneavoastră este pregătit să învețe o limbă străină?

Principalii „indicatori” ca să vă dați seama dacă cel mic este pregătit să învețe o limbă străină sunt pronunția corectă în limba maternă, capacitatea de a vorbi fluent și abilitatea de a citi.

Cum să-l învățați corect să vorbească într-o limbă străină?

- **Începeți cu cuvinte și propoziții simple**, așa cum ați face și dumneavoastră dacă v-ați apuca să învățați o limbă străină, apoi creșteți complexitatea lor în funcție de vocabularul copilului. Prezentați-i denumirea unui obiect în ambele limbi și încurajați-l de fiecare dată când recunoaște un obiect/situație, să-l descrie și în limba străină. Chiar dacă nu o să învețe să vorbească în noua limbă doar din cuvinte simple și ascultând cântece, fiind expus unui mediu în care se vorbește limba respectivă îl va ajuta mai târziu să recunoască cuvintele și frazele pe măsură ce le aude. Tot spunându-i “pleasant dreams” sau “bonne nuit” în fiecare seară la culcare, în timp își va da seama ce vreți să-i spuneți.
- **Încercați metoda “un părinte - o limbă”**: dacă vă doriți un copil bilingv, încercați să vă adresați micuțului numai în limba străină, lăsând tătucul să-i vorbească în limba maternă, pentru a nu confuza copilul prea mult. Cea mai bună metodă, însă, este aprofundarea completă în noua limbă, adică vorbiți numai în cea de-a doua limbă în casă, copilul utilizând cealaltă limbă la grădiniță/ școală sau afară. Rezistați tentației de a-i traduce un cuvânt din noua limbă în limba maternă, chiar dacă copilul pare să nu înțeleagă despre ce este vorba. Explicațiile se vor da tot în limba străină.
- **Fiiți conștiincioși**. Rezervați un moment special sau un set de activități care se vor desfășura în limba nouă. Nu contează ce faceți: citiți cărți, cântați sau coaceți briose, atâta timp cât pe tot parcursul activității vorbiți în limba străină.
- **Cumpărați cărți și CD-uri în ambele limbi**. Cu cât este mai expus mediului de învățare a unei noi limbi străine, cu atât mai repede și-o va însuși.
- **Interesați-vă despre programele de imersiune/aprofundare în noua limbă**: fie mergeți cu grădinița/școala în tabere organizate în țara vorbitoare de limbă străină, fie planificați concediul într-o astfel de țară și mergeți cu toții, este un prilej nemaipomenit pentru copil să vorbească și să audă vorbitori nativi, fiind un loc unde limba i se înfățișează vie și reală.
- **Învățați copilul să scrie și să citească în limba străină imediat ce intră la școală.**
- **Citiți-i cărți, cântece, poezii în limba străină.**
- Un aspect important care ține de asimilarea unei limbi străine este **metoda folosită**. La vârste mici, învățarea are loc doar verbal, prin dialog, povești și prin diverse scenarii jucate de părinți sau educatoare, adică prin cât mai multă comunicare. Dacă dumneavoastră, ca părinte, știți bine o limbă străină, atunci vă va fi ușor să-i atrăgi atenția, fie prin cântecele scurte cântate în limba respectivă pe care le va memora și cel mic, fie prin desenarea diverselor personaje de poveste care vor spune ceva într-o limbă străină, fie prin jocuri interactive în care folosești cât mai mult cuvinte.

- **Încercați să creați un dialog**, nu țineți un monolog și chiar dacă aveți tentația să folosiți cuvinte în limba maternă, n-o faceți pentru că într-un final copilul nu va vorbi corect în nici-o limbă. Mai mult de atât, procesul de stăpânire a gramaticii va deveni mai greu pentru că este mult mai dificil să corecți ceva învățat greșit decât s-o luați de la zero.
- Pe lângă conversațiile pe care le aveți, **puneți-i să asculte CD-uri** cu înregistrări ale unor nativi care vorbesc limba pe care o învață cel mic. Așa îi va fi mai ușor să pronunțe corect cuvinte și să construiască propoziții. De asemenea, cel mic are posibilitatea să-și compare succesele în materie de pronunție.
- Ideal pentru un copil este ca să **ia primele lecții de limbi străine de la părinți**. S-a demonstrat că cei mici sunt foarte motivați să învețe împreună cu părinții. Totuși, dacă nici unul dintre voi nu cunoaște suficient de bine o limbă străină, atunci va trebui să apelați la ajutorul unui învățător.
- În momentul în care veți auzi prima poezie sau primul cântec într-o limbă străină, **rugați-l să v-o repete cât mai des**, atât dumneavoastră, cât și celorlalți (prieteni, rude). Asta îl va face să-i crească încrederea în sine și să continue să învețe.
- Cel mai important pas după alegerea corectă a metodelor de predare/învățare este **să-i dezvoltați nevoia de a vorbi** într-o limbă străină, altfel totul va rămâne la stadiul de joc.

Cum îi alegeți profesorul de limbi străine?

În primul rând acesta trebuie să aibă practică pedagogică. Să știe cu ce să înceapă și cum să-i explice celui mic în așa fel încât copilul nu doar să învețe niște cuvinte noi, ci să le folosească în conversații. Ca să fiți sigur/ă că nu dați greș, asistați de 2-3 ori la orele celor doi ca să vedeți care sunt metodele de predare. Un preșcolar niciodată nu va fi atras de teorie sau de tot felul de reguli pe care trebuie să le rețină. Acesta va învăța doar dacă îi va fi interesant, adică – **jucându-se**.

Învățarea în grup

Copilul poate începe să învețe o limbă străină și în grupuri mici de copii. Spre deosebire de orele particulare, aici va interacționa cu alți copii de seama lui. Astfel procesul de învățare va fi echivalat cu joaca și cu distracția, fapt care-l va face interesat să afle mai multe și să continue să învețe cuvinte noi.

Oricare nu ar fi decizia pe care o luați, țineți cont că fiecare copil se dezvoltă în ritmul său. Dacă vedeți că după trei săptămâni de „cursuri” cel mic nu spune niciun cuvânt în limba străină, nu este un motiv de îngrijorare. Important este să îl motivați în fiecare etapă de asimilare indiferent de rezultate. Dacă vedeți că totuși îi este destul de greu, nu renunțați. Puneți-i măcar CD-uri să asculte. Așa va învăța pasiv și va avea abilitatea mai târziu să gândească în ambele limbi, obiectiv mai greu de atins odată cu trecerea anilor. Totuși, regula de bază este că un copil învață cel mai bine prin conversație!

Bine de știut: Capacitatea maximă a unui copil de a absorbi cuvinte ale unei alte limbi decât cea nativă apare cam pe la 13 ani, de aceea copiii trebuie inițiați până la această vârstă în tainele unei limbi străine. Specialiștii consideră că după această vârstă, copilul va învăța mult mai greu o limbă străină.

Sfaturi pentru a învăța copilul o limbă străină

Important!

- Un **dicționar** bun prin preajmă este întotdeauna binevenit, mai ales dacă dumneavoastră, ca părinte, nu sunteți fluent în noua limbă.

- Încurajați copilul să vorbească cât mai mult, chiar dacă face greșeli, fără să se simtă rușinat. Multor copii le este teamă să nu facă gafe, însă cea mai bună cale de a deveni fluent într-o limbă este s-o vorbești cât mai mult.
- Nu faceți mare caz din învățarea unei sau două limbi; tratați-o ca *parte din viața voastră*.
- Nu vă îngrijorați dacă copilul se arată reticent sau învață încet; multora dintre ei le ia mai mult timp să proceseze două limbi în loc de una și așteaptă până sunt siguri pe ei pentru a vorbi
- *Copilul va confunda regulile de gramatică sau scriere, este perfect normal*. Procesează foarte multă informație și toate se vor așeza pe făgașul lor odată ce se obișnuiește cu regulile și construcția frazală a fiecărei limbi în parte.

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte

1. Cum credeți de la ce vârstă copilul începe să vorbească?

- a) de la naștere
- b) de la 3 luni
- c) de la 10 luni
- d) de la 2 ani
- e) de la 3 ani.

2. Cum credeți de la ce vârstă trebuie să vorbiți cu copilul?

- a) de la naștere
- b) de la 3 luni
- c) de la 10 luni
- d) de la 2 ani
- e) de la 3 ani.

3. Cum puteți stimula dezvoltarea limbajului la copilul mic?

- a) prin joc
- b) prin imitații
- c) prin comunicare
- d) prin observație
- e) prin intermediul televizorului

4. Dificultățile de limbaj pot fi legate:

- a) de lipsa de comunicare cu copilul,
- b) de lipsa jucăriilor,
- c) de tulburările de limbaj
- d) de întâzieri în dezvoltare fizică și psihică

5. Atunci când copilul pronunță cuvinte necenzurate:

- a) strig, îl pedepsesc
- b) nu reacționez la cele spuse
- c) discut cu el și –i explic sensul cuvântului
- d) îi adresez întrebări cu referire la semnificația cuvântului, unde l-a auzit

6. Studiarea unei limbi străine începe:

- a) de la naștere
- b) de la vârsta de 1 an

- c) de la vârsta de 2,5-3 ani
- d) atunci când pronunță corect toate sunetele vorbirii și cuvintele din limba maternă
- e) la școală

Tema 3. JOCUL ȘI JUCĂRIA ÎN VIAȚA COPILULUI

SCOPUL ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestei teme este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre importanța jocului și a jucăriei în dezvoltarea copilului. Identificarea jocurilor și jucăriilor care stimulează dezvoltarea copilului de diferite vârste. Jocul ocupă un loc important în abordarea copilului, fiind considerat un instrument privilegiat de studiu al diverselor stadii cognitive, al comportamentelor sociale, al dezvoltării afective a copilului. Este nevoie să adaptăm abordarea jocului și jucăriilor folosite la nevoile copilului, în funcție de etapa de dezvoltare.

Mesaje de bază

1. Jocul înseamnă bucuria de a comunica cu copilul, energia și libertatea de a educa copilul, speranța că va învăța și va pune în practică ceea ce îi transmiteți.
2. Și la vârsta mică, dar și la vârste mai mari, copilul învață prin joc, îți dezvoltă limbajul, învață să socializeze, își dezvoltă creativitatea, învață care îi sunt limitele dar și drepturile. Cu alte cuvinte descoperă lumea și se dezvoltă armonios.
3. Este indicat să-i oferiți copilului o paletă diversificată de jocuri și jucării pentru a asigura dezvoltarea și învățarea.
4. Prin joc, copilul își satisface nevoile principale: nevoia de mișcare, nevoia de a crea, nevoia de a fi acceptat și de a-i fi recunoscute meritele, nevoia de a distruge. Joaca este un adevărat izvor de bucurie, de sănătate și de viață.
5. Există mai multe moduri de clasificare a jocului și anume: după evoluția ontogenetică (*jocul sugarului, jocul solitar, jocul paralel, jocul asociativ și jocul cooperant*) și din perspectiva dezvoltării copilului și a respectării drepturilor acestuia (*jocul de mișcare, jocul de manipulare, jocul de socializare, jocul de stimulare și jocul de rezolvare a problemelor*).
6. În timpul jocului participarea părinților/îngrijitorilor alături de copii este foarte prețioasă și importantă pentru că, îi dau copilului siguranță, îi creează confort psihic, știind că poate împărți jocul cu persoanele care îl iubesc, îl îngrijesc și au grijă să nu i se întâmple nimic rău. Cunoașterea unor recomandări pentru părinți/îngrijitori privind jocul copiilor și a unor greșeli educative frecvente pe care le comit părinții/îngrijitorii în jocurile copiilor îi vor ajuta să deprindă abilități de creare a unei ambianțe eficiente de angajare a copilului într-un joc eficace.
7. Beneficiile jocului sunt foarte importante și foarte multe atât pentru copil cât și pentru părinte/îngrijitor, pentru că prin joc se nasc legături puternice, calde, pline de încredere și bucurie. În cadrul unui joc, puteți comunica cu copilul prin gesturi, cuvinte, prin desene, cântece, povești, imagini, atingeri, simboluri, jucării.
8. Specialiștii recomandă părinților/îngrijitorilor variate practici de stimulare și organizare a jocului copiilor pentru diferite perioade de vârstă: de la 0-1 an, de la 1-2 ani, de la 2-3 ani, de la 3-4 ani, de la 4-5 ani și de la 5-7 ani care influențează benefic dezvoltarea fizică, cognitivă și socio-afectivă a copilului.
9. Jucăria, prin definiție, este un obiect ce soliciți și îndeamnă copilul la joc și-l stimulează.
10. Pentru părinte o jucărie bună este, în general, cea care este mult folosită: copilul se joacă cu ea des și vreme îndelungată. Este, de asemenea, jucăria care îl învață ceva pe copil și care-l

face să progreseze. Pentru copil o jucărie bună este, cu siguranță, jucăria care-i oferă cele mai multe posibilități de joacă. Tot odată, o jucărie bună pentru copil este cea pe care tatăl și mama lui își vor face timp să o descopere împreună cu el, o jucărie în care își vor „investi” atenția și dragostea.

11. Există o gamă variată de tipuri de jucării ce se potrivesc copiilor de diferite vârste. Ele trebuie să permită copilului, indiferent de gradul său de dezvoltare și capacitățile sale individuale, să se joace cu plăcere și, în același timp, să învețe.

Finalități obținute

La finele acestui modul participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- Ce este jocul pentru copil
- Cum influențează jocul dezvoltarea copilului
- Ce învață copilul în joc
- Cum puteți să vă jucați cu copilul
- Practicile de stimulare și organizare a jocului copiilor pentru diferite perioade de vârstă: de la 0-1 an; de la 1-2 ani, de la 2-3 ani, de la 3-4 ani, de la 4-5 ani și de la 5-7 ani
- Ce este o jucărie
- Ce înseamnă o jucărie bună
- Cum să aleagă o jucărie bună
- Tipurile de jocuri și jucării recomandate copiilor de diferite vârste
- Interdependența dintre jucărie și nivelul de dezvoltare a copilului

I. IMPORTANȚA JOCULUI ÎN DEZVOLTAREA COPILULUI

“Jocul este singura atmosferă în care ființa psihologică poate să respire și în consecința să acționeze. A ne întreba de ce se joacă copilul, înseamnă a ne întreba de ce este copil. Nu ne putem imagina copilăria fără râsetele și jocurile sale.”

(Eduard Claparede)

Cel mai bine, cred că definim copilul drept *homo ludens* – omul care se joacă. Este activitatea pe care puiul de om o face în mod natural, cel mai frecvent și cu cea mai mare plăcere. Joaca este pentru copil un fel de „rațiune de a fi”. De altfel, indiferent de specia din care fac parte, puii se joacă și, în joaca lor, învață tot ce au nevoie pentru viață.

Copilul are nevoie să se joace zilnic, să se joace singur, să se joace cu alți copii și cu părinții/îngrijitorii săi. Oricât de neînsemnată, de neinteresantă, puerilă și de banală este joaca unui copil în ochii adulților, aceasta are valențe pozitive pentru copil.

Prin joc copiii își satisfac dorința firească de manifestare și independență. Jocul nu constituie pentru copil o simplă distracție. Jucându-se, cunoaște și descoperă lumea și viața într-o formă accesibilă și atractivă pentru el. Pe măsură ce înaintează în vârstă și se dezvoltă, conținutul jocurilor se extinde cuprinzând și relațiile sociale dintre oameni.

În 1990, Asociația Internațională pentru Dreptul Copilului de a se juca a prezentat importanța jocului în procesul educației, afirmând:

- jocul are un rol important pe întregul parcurs al procesului de educație;
- jocul spontan dezvoltă copilul;
- climatul natural, cultural, interpersonal trebuie îmbunătățit și extins pentru a încuraja jocul;

- interacțiunile copil-adult în activitățile de joc sunt o componentă importantă a procesului învățării.

1.1 Ce este jocul?

Jocul este esența copilăriei și înseamnă:

- **Distracție și plăcere.** Pe chipul copiilor, atunci când se joacă se citește bucurie. Acesta, din perspectiva copilului, și este primul scop al jocului: obținerea plăcerii.
- **Exprimare și comunicare.** Jocul reprezintă pentru copii ceea ce vorbirea reprezintă pentru adulți. Prin joc, ei își exprimă sentimentele, explorează relații, descriu experiențe trăite, își mărturisesc dorințele și se împlinesc pe sine.
- **Mișcare.** Jocul de-a prinselea, alergatul după minge, fuga de colo-colo după un partener de joacă, o vrăbiuța sau un câine etc. obligă copilul la activitate fizică, condiție de bază pentru o dezvoltare armonioasă.
- **Socializare.** Copilul intră astfel în relație cu alți copii sau cu alți adulți. Schimbă cuvinte, idei, impresii și execută activități în comun cu persoanele din jurul său. Devine sociabil, învață să stabilească noi relații cu cei din jur, este comunicativ.
- **Cunoaștere-învățare.** Este modul ideal de a educa mica ființă și a încerca s-o implice în aventura cunoașterii despre lume și viață.
- **Disciplinare.** Este cea mai ușoară și mai plăcută manieră de a-l disciplina. Jocul are reguli ce trebuie urmate, pe care copilul le accepta și le respecta.
- **Dezvoltare.** Jocul asigură dezvoltarea copilului. Între joc și dezvoltare este o relație de interdependență și necesitate. Copilul își dezvoltă imaginația, creativitatea, gândirea logică, abstracția, simțul observației, vorbirea, memoria, motricitatea, simțurile. Tot odată, jocul ne permite să urmărim copilul sub toate aspectele dezvoltării sale, în întreaga sa complexitate: cognitiv, motor, afectiv, social, moral.
- **Activitate umană fundamentală.** Jocul este acea activitate specific umană, dominantă în copilărie, prin care omul își satisface imediat, după posibilități, propriile dorințe acționând conștient și liber în lumea imaginară pe care și-o creează singur. Ca activitate specific umană jocul determină și celelalte activități de învățare, de muncă și creație. Caracteristica sa principală este constantă de-a lungul întregii existențe individuale și sociale. Jocul introduce copilul în specificul lumii imaginare care îl va ajuta să construiască imaginea sa despre lume și mai departe mecanismele prin care să se adapteze la ea.

1.2 Joc – învățare – dezvoltare

Copilul mic se dezvoltă și învață amuzându-se. Pentru el nu există diferențe între a se juca și a învăța. Copilul învață, de asemenea, prin manevrarea obiectelor sau ideilor pe care vrea să le cunoască. Din acest motiv, el are nevoie și dorește să fie activ. Înțelegerea se construiește plecând de la coordonarea și de la repetarea acestor acțiuni, fizice și mentale. De aceea, jocul trebuie să ofere copilului, mai întâi, plăcerea de a se amuza, de a se antrena și de a-și dezvolta capacitățile, prin crearea condițiilor adecvate.

Jocul are un rol fundamental în dezvoltarea copilului. Este dovada bunei sale sănătăți fizice, psihice și intelectuale. Este cel mai bun mijloc pentru învățare, căci prin joc, copilul învață ușor, fără să-și dea seama. Pe lângă plăcere, jocul îi permite copilului mic să-și stimuleze corpul și organele de simț. Îi dă ocazia să parcurgă un mare număr de informații și are o formidabilă valoare de antrenament. Prin joc, copilul învață, de asemenea, să se concentreze, să-și respecte partenerul de joacă, să construiască, să-și dezvolte și să-și stimuleze imaginația. Părinții/îngrijitorii sunt cei care trebuie să creeze o **ambianță/mediu** specific pentru joacă, să-i favorizeze copilului posibilitatea de a experimenta și să petreacă împreună cu el cât mai mult **timp** posibil, oferindu-i diferite **jucării**.

Toți copiii au o poftă nebună de a se juca și de a învăța, dar le place mai ales să fie cu adulții. Ceea ce copilul își dorește cel mai mult este ca **adultul** să fie interesat de el și să-i acorde timpul și afecțiunea sa. Părinții/îngrijitorii pot transmite afecțiunea ce le-o poartă copiilor doar dacă se joacă împreună cu copilul.

În timp ce se joacă, cel mic își folosește toate cele cinci simțuri (văzul, auzul, mirosul, gustul și simțul tactil), motiv pentru care jocul reprezintă primul stadiu de învățare și activitate creatoare, dobândește capacități și experiențe noi, își cultivă spiritul de observație, memoria, atenția, fantezia, gândirea și spiritul artistic.

Copilul mai învață în joc:

- să se integreze emoțional, să se obișnuiască și să crească în complexa lume socială a adulților;
- să retrăiască situațiile de viață a altor oameni ca pe ale sale personale;
- să conștientizeze poziția sa reală în rândul altor oameni;
- să descopere că dorințele și năzuințele altor oameni nu coincid permanent cu ale sale;
- stima de sine și încrederea în sine;
- să se bizuie pe puterile proprii în rezolvarea problemelor;
- să-și exprime liber sentimentele;
- cunoașterea de sine, vorbind cu el însuși;
- să retrăiască mânia, invidia, neliniștea și bucuria,
- să facă alegeri.

Jocul cu copilul servește un bun prilej de învățare și pentru părinți/îngrijitori. Astfel, jucându-se aceștia învață:

- să comunice cu copilul în limbajul lui;
- să depășească sentimentele de superioritate față de copil, poziția autoritară, chiar egocentrismul;
- să-și animeze trăsăturile caracteristice copilăriei: spontaneitatea, sinceritatea și emotivitatea;
- să descopere un mod de învățare prin imitare de modele, prin trăiri emoționale și retrairi;
- să-și iubească și să-și accepte copilul așa cum este, necondiționat!

Jocul este foarte important pentru dezvoltarea socială, emoțională, fizică și cognitivă a copilului.

• Cum influențează jocul dezvoltarea cognitivă a copiilor ?

Jocul formează, dezvoltă și restructurează întreaga viață psihică a copilului prin dobândirea de noi cunoștințe și prin diversificarea acțiunilor mintale.

Pentru copii, jocul are o dublă semnificație. Pe de o parte, este cadrul în care ei se manifestă, își exteriorizează întreaga viață psihică (în joc copilul exprimă cunoștințele, emoțiile, își satisface dorințele și se eliberează, descărcându-se tensional). Pe de altă parte, jocul reprezintă principala modalitate de formare și dezvoltare a capacităților psihice (acestea neputând fi concepute și imaginate în afara jocului).

În timpul jocului, copiii descoperă și explorează lumea lor și prin joacă învață deprinderi utile pentru viață. Esențial este faptul că joaca este plăcută, iar copiii își doresc să repete ceea ce le-a plăcut. Prin repetare, ei învață și capătă încredere în ei înșiși. În timp ce se joacă, copiii cercetează jucăriile și obiectele obișnuite (cu gura, urechile, ochii, mâinile și corpul). Astfel copiii capătă cunoștințe despre forma și structura obiectelor, culori și eventual, funcția acestora. Când se joacă însă cu cineva, copiii sunt stimulați astfel să comunice și să se împrietenească. Când sunt implicați în jocuri care imită realitatea, copiii se comportă după modelele întâlnite în viața reală.

Descoperirile făcute prin jocuri stimulează un copil să gândească despre lumea lui. Jocurile de-a ascunsele (de exemplu, „cucu-bau” și căutarea jucăriilor ascunse sub o haină) îl învață că oamenii și lucrurile există, chiar dacă nu sunt în fața ochilor. El învață să înțeleagă relația cauză-efect: de exemplu, dacă lovești două obiecte, unul de altul, acestea fac un zgomot; dacă lovești apa, sar stropi și te uzi; dacă împingi niște cuburi clădite, acestea cad. Jocul permite de asemenea structurarea limbajului și a gândirii, stimulează observația, atenția și simbolurile. Prin joc și experimentare copiii se familiarizează cu o seamă de concepte elementare, ca noțiunea de greutate, măsură, sunet, obiecte vii, optică și energie etc.

- **Cum influențează jocul dezvoltarea fizică a copiilor ?**

În joaca lor, copiii beneficiază de toate avantajele exercițiului fizic: flexibilitate, forță, rezistență. Joaca contribuie în mod esențial la dezvoltarea musculaturii, oaselor, articulațiilor, la arderea calorilor, întărirea mușchiului cardiac, îmbunătățirea circulației sanguine și limfatice, dezvoltarea capacității pulmonare, oxigenarea sângelui și a creierului și la creșterea imunității. Joaca previne instalarea unor boli grave.

Jocurile fortifica organismul prin creșterea căldurii care îl ferește pe copil de răceală, permite corectarea unor defecte fizice și a posturii, favorizează echilibrul. Joaca ar trebui să fie principala activitate fizică pentru majoritatea copiilor. Joaca le conferă copiilor o stare de bine și un tonus psihic bun care se reflectă într-o mai bună imunitate și într-o dezvoltare armonioasă. Jocul dezvoltă motricitatea fină și generală/grosieră. Alergările, săriturile, mișcările contribuie la dezvoltarea mușchilor mari. Jocurile cu nisip, noroi, apă, adunarea pietrelor, frunzelor sau a altor obiecte mici, jocurile șotron, domino etc. dezvoltă abilitatea motrică a mușchilor mici.

Jocul dezvoltă coordonarea ochi-mână și autoservirea. Chiar din etapele timpurii ale dezvoltării, în timp ce se joacă, copilul face mereu o legătură între ceea ce vede ochii și ceea ce fac mâinile. Când vede o jucărie, el realizează imaginea acesteia în spațiu și controlează întinderea mâinii pentru a o apuca. Repetarea acțiunilor îl ajută să-și îmbunătățească controlul până când, de exemplu, învață să se hrănească singur cu o lingură sau să deseneze cu un creion. Jocul îl ajută să-și cunoască corpul și să-și coordoneze mișcările, să-și dezvolte acuitatea observativ-motorie etc.

- **Cum influențează jocul dezvoltarea socio-emoțională a copiilor ?**

Jocurile și jucăriile reprezintă cel mai simplu și eficient mijloc de a-l ajuta pe copil să-și însușească principalele aptitudini sociale și emoționale. Copilul își dezvoltă capacitatea de a avea empatie. Prin intermediul jocului, copiii devin conștienți de sentimentele lor față de sentimentele altor oameni. Jocul oferă un sentiment al intimității. „Dacă mă joc de-a mama, am sentimentul să știu cum este să fii mamă”.

Foarte importante pentru copil sunt jocurile „de-a ceva...”: „de-a medicul și pacientul”, „de-a mama și copilul”, „de-a educatoarea și copii” etc. Acestea sunt așa-numitele jocuri de rol, adică jocuri în care copilul își asumă un rol și se comportă în conformitate cu acesta. Aceste jocuri contribuie semnificativ la dezvoltarea funcției de autoreglare a copilului, a abilităților sale sociale, a inteligenței lui emoționale atât de importantă pentru succesul lui școlar, social și profesional de mai târziu, pentru reușita lui în viață.

Jocul învață copilul să fie mai conștient și să răspundă celorlalți. Când o mamă suflă pe fața sugarului său și îl face să râdă, experiența este comună și îi bucură pe amândoi. Când mama și copilul rostogolesc o minge de la unul la altul, copilul învață să coopereze și să-și aștepte rândul lui (în același timp exersează controlul motor și coordonarea ochi-mână). Cooperarea în timpul jocului este o parte importantă a dezvoltării sociale. Privind într-o carte împreună cu un adult este o experiență socială care stimulează de asemenea comunicarea și dezvoltarea cognitivă.

Jocul mai influențează și dezvoltarea încrederii în sine necesară pentru integrarea socială. Jocurile imitative, atât de obișnuite în copilăria timpurie, ajută copilului pentru dobândirea reflexelor de autoapărare ca și instinctul de conservare. Jocul cu alți copii, în grup creează noțiunea de a negocia, esențială pentru o viață normală. Jocul îi ajută, de asemenea, să-și controleze sentimentele și pornirile, îi determină dezvoltarea însușirilor necesare relațiilor interpersonale și de comunicare. Îl ajută în învățarea de a accepta și de a trăi după anumite reguli, de a lucra prin cooperare cu alții.

Prin joc, **copilul își satisface nevoile principale și anume:**

- *Nevoia de a crea*
- *Nevoia de a fi acceptat și de a-i fi recunoscute meritele*
- *Nevoia de a distruge*

1.3 Tipuri de jocuri

Există mai multe moduri de clasificare a jocului. Cea mai caracteristică și mai adecvată părinților/îngrijitorilor ar fi următoarea:

- **După evoluția ontogenetică** (dezvoltarea individului de la naștere până la cea mai înaintată vârstă) sunt următoarele tipuri de joc (având la bază tipul de relații ce se stabilesc între partenerii de joc):
 - ✓ *Jocul sugarului*
 - ✓ *Jocul solitar*
 - ✓ *Jocul paralel*
 - ✓ *Jocul asociativ*
 - ✓ *Jocul cooperant*
- **Din perspectiva dezvoltării copilului și a respectării drepturilor acestuia se identifică următoarele categorii de jocuri:**
 - ✓ *Jocul de explorare*
 - ✓ *Jocul de mișcare*
 - ✓ *Jocul de manipulare*
 - ✓ *Jocul de socializare*
 - ✓ *Jocul de stimulare*
 - ✓ *Jocul de soluționare a problemelor*

1.4 Recomandări pentru părinți/îngrijitori privind jocul copiilor

Mulți părinți își petrec tot timpul liber făcând ordine, curățenie, tot felul de lucruri în mare grabă și astfel își neglijează copiii. Dacă vă deranjează și vor să vă jucați cu ei, de obicei, le spuneți „Du-te și joacă-te singur, nu veți că tata/mami este ocupat(ă)?”

Nu recomandăm, că trebuie să vă jucați tot timpul cu copilul, pentru că este important ca el să învețe să aibă o preocupare. Oricum, numeroși experți în domeniul dezvoltării copilului arată că jocul reprezintă unul din mijloacele cele mai puternice și cu cel mai mare coeficient de încărcătură pozitivă de care dispuneți ca părinți/îngrijitori. Joaca dezvoltă capacitățile sociale, de comunicare și multe alte capacități necesare în viață, dar, înainte de toate, jocul are o importanță majoră în formarea unor legături puternice, de natură pozitivă, bazate pe dragoste, între părinte/îngrijitor și copil. Formula: *Adult + Copil + Joc = Dezvoltare fericită!* ajuta părinții/îngrijitorii să-și înțeleagă mai bine copilul și să-l ajute în dezvoltare.

În timpul jocului cu copilul e important să faceți următoarele lucruri:

- ☞ **Fiți alături de copil și Implicați-vă în jocul copilului.** Aceasta înseamnă că urmăriți cu atenție tot ce face copilul în joc și să interveniți doar în cazul când este neapărat nevoie. Uneori copilul are nevoie de ajutorul adultului: pentru a găsi o nouă temă a activității de joc sau un nou episod într-un joc deja însușit. Vă puteți implica pentru a interpreta rolul unui

- personaj. Intrați în lumea lui. Puneți întrebări. Este foarte importantă intervenția dumneavoastră dacă aveți un copil timid și retras.
- ☞ **Găsiți timp pentru a vă juca cu copilul**, chiar dacă sunteți foarte ocupați și grijile cotidiene vă dau bătăi de cap. Timpul trece repede, copiii cresc și, poate, nu vor mai avea niciodată parte de această experiență unică.
 - ☞ **Jucați-vă cu copilul.** Orice activitate i se va părea mai amuzantă, dacă o poate împărtăși cu dumneavoastră. Vorbiți cu el în timp ce vă jucați și ajutați-l să își dezvolte abilitățile de vorbire. Fiți naturali!
 - ☞ **Fiți mereu alături de copil și ajutați-l când are nevoie**, dar nu îi rezolvați problemele. Învățați-l pe el să și le rezolve! Ajutați-l ca prin joc să capete independență! Nu-i arătați de fiecare dată cum se face.
 - ☞ **Fiți întotdeauna un bun exemplu pentru copil, inclusiv în timpul jocului.** Când vă implicați activ în jocul copilului puneți temelia unei legături solide între voi și copil, pătrunzând în lumea lor, iar ei într-a dumneavoastră.
 - ☞ **Comentați pozitiv eforturile copilului în joc.** Imaginați-vă că sunteți un comentator sportiv, care trebuie să prezinte în culori vii o competiție pentru ascultătorii săi. Când se joacă, ați putea spune, de exemplu: „Vai, mașina aceea intră pe pistă! Oh, s-a împiedicat! Și ce facem acum? O să schimbi cauciucul? Ce copil deștept!” Nu râdeți niciodată de rezultatele copilului, căci jocul este munca lui!
 - ☞ **Recompensați** jocul copiilor. Când spuneți „Ce copil deștept!” jocul și bucuria jocului sunt încurajate prin formarea unei noi relații puternice, pozitive cu copilul dumneavoastră. Astfel îl învățați că va putea fi vesel și fericit, în prezența dumneavoastră, atâta timp cât este liniștit, atent și are o atitudine pozitivă. Acest mesaj va influența modul în care copilul se va comporta zi de zi și astfel se va construi o relație bazată pe conlucrare și pe dragoste, relație ce va dura toată viața.
 - ☞ **Cereți sfatul copilului și lăsați-l să vă ghideze** în situațiile de joacă în comun, când nu știți ce să faceți. Mulți părinți se simt stânjeniți și stângaci, imaginându-și că rolul „nu îi prinde”, se tem de ridicol, sunt rigizi și inflexibili și se simt datori să conducă în permanență jocul.
 - ☞ **Bucurați-vă într-adevăr de timpul în care vă jucați cu copilul.** Jocul este, de fapt, o activitate plăcută care implica oameni, obiecte și mișcare. Fi-ți din categoria părinților care se joacă cu copilul său cu plăcere și nu din categoria celor care se joacă cu copiii lor dintr-un sentiment de datorie. Important este să perseverați. Pofta vine mâncând!
 - ☞ **Țineți cont de vârsta și interesele copilului în alegerea jocului.** Ce vă place, s-ar putea ca lui să i se pară neinteresant.
 - ☞ **Creați copilului posibilități** multiple de a se juca cu alții; stimulați-l să stabilească relații de joc cu alți copii.
 - ☞ **Îmbogățiți** cunoștințele copilului despre obiectele noi pe care el le poate folosi jucându-se, introduceți idei noi, pentru a extinde cunoștințele și experiența lui.
 - ☞ La debutul jocului **lăsați copilul să dezvolte tema.** Intrați în lumea lui. Puneți întrebări. Jucați-vă împreună și distrați-vă cât mai mult posibil.
 - ☞ **Lăsați-l pe copil să se joace atâta timp cât dorește.** Dacă e nevoie să mergeți undeva (spre exemplu, la culcare sau în oșpeție) anunțați-l că jocul trebuie finisat cu 3-5 min înainte.
 - ☞ **Stimulați copilul** să folosească lucrurile și să-și practice deprinderile în mod neobișnuit. Astfel, își va dezvolta inventivitatea.
 - ☞ **Jucați-vă atunci când copilul este fericit și odihnit.** Opriți-vă când el se plictisește. Evitați supra-stimularea.
 - ☞ **Lăsați-l să își aleagă** singur activitățile și să se joace cum vrea. Puteți veni cu sugestii, dar copilul ar trebui să fie cel care decide.

1.5 Greșeli educative frecvente pe care le comit părinții/îngrijitorii în jocurile copiilor

În cazul jocurilor spontane, adultul trebuie să recunoască dreptul copilului de a desfășura această activitate și poate contribui la joc prin punerea la dispoziție a materialelor și jucăriilor necesare pentru a da posibilitatea acestuia să-și satisfacă propriile dorințe și interese. În jocurile spontane părinții/îngrijitorii sunt solicitați de către copii să devină parteneri de joc și în acest caz aceștia comit următoarele greșeli:

- ☞ **Transformă copilul în obiect al jocului**, uitând că cel care trebuie să se distreze este copilul;
- ☞ **Se transformă în copil**, imitând gesturile și comportamentul acestuia, maimuțărindu-se, stâlcind cuvinte, lucru care nu îl ajută pe copil să depășească stadiul de dezvoltare în care se află;
- ☞ **Introduc în joc elemente sofisticate**, activități sau situații care depășesc capacitatea de înțelegere și realizare a copilului;
- ☞ **Cer copilului ca jocul să fie o redare veridică a situațiilor reale**, uitând că în joc totul este posibil și că în joc fantasticul și realul nu sunt antonime;
- ☞ **Își arată plictiseala în timpul jocului**, nu-și intră în rolul partenerului de joc sau răspund în acest spirit întrebărilor copiilor;
- ☞ **Solicită copiilor să se joace mult timp același joc**, uitând că interesele pentru un joc se schimbă destul de repede la copil;
- ☞ **Refuză să se joace alături de copil**, lăsându-l mai mult singur, doar în compania jucăriilor.

II. PRACTICI DE STIMULARE ȘI ORGANIZARE A JOCULUI COPIILOR

2.1 Copilul de la 0 până la 1 an

Pe parcursul primului an de viață, bebelușul realizează mult mai multe achiziții decât în oricare altă perioadă a vieții sale. Cunoștințele și descoperirile pe care le face copilul se realizează mai ales prin intermediul corpului și a simțurilor sale.

Jocul cu propriul bebeluș nu este numai posibil, ci și de dorit. Totuși, în organizarea jocurilor cu bebelușul se vor lua în considerație faptul că cu cât copilul este mai mic, cu atât perioada în care poate fi atent este și ea mai mică. La primul semn de oboseală a copilului e indicat ca jocul să fie oprit. Bebelușul reacționează mai bine atunci când vede figura și mai ales ochii celui care-i vorbește sau se joacă cu el: trebuie deci să stați exact în fața lui ca să-i atrageți atenția.

2.1.1 Practici ludice (de joc)

LUNA I-ia. Nou născutul aude perfect încă de la naștere, chiar dacă uneori pare că nu aude. Dintre sunete, preferă vocea umană blândă, bine timbrată. Bebelușul iubește muzica lentă, mai ales muzica clasică și bineînțeles, cântecele de leagăn. Sunt adecvate obiectele și jucăriile care produc sunete vesele, surprinzătoare, dulci (clopoței, zornăitoare, etc.).

Se recomandă să:

- țineți copilul aproape de dumneavoastră, sprijinindu-l și legănându-l cu mișcări blânde. Mângâiați ușor capul, obrăjorii, mânuțele, piciorușele, degetele de la mâini și de la picioare. Luați mâna copilului și mângâiați-vă cu ea obrazul. Vorbiți copilului cu voce blândă în timp ce bateți ușurel pe spate și-i frecați mânuțele și piciorușele.
- calmați nou născutul prin a-l așeza culcat pe partea stângă a pieptului, în dreptul inimii. Studiile arată că nou născuții sunt calmați de sunetul bătăilor inimii unui adult, sunet pe care s-au obișnuit să îl audă în pântecul mamei.
- deschide-ți cutiuța muzicală, puneți-i un CD pentru copii sau, pur și simplu, cântați-i o melodie simplă, cu ritm amuzant, fără cuvinte, doar cu sunete „a-a-a” sau cu silabe „la-la-la”. În timp ce cântați împreună, puteți lua copilul în brațe și puteți dansa. Muzica ajută la dezvoltarea ritmului, echilibrului, simțului estetic etc.

- emiteți diferite zgomote hazlii. Încercați să scoateți un țipăt asemănător unui papagal, să claxonați sau să spuneți „alo, alo, alo!” pe un ton chițăit. Bebelușul se va amuza și va fi uimit.
- suflați ușor deasupra feței, burticii sau mânuțelor bebelușului și veți obține multe hohote de râs. Astfel bebelușul învață să anticipeze.
- gândiți bebelușul cu o pană, acesta își va putea da seama unde începe și unde se termină corpul.

LUNA a II - ua. La două luni bebelușul se bucură de culorile foarte contrastante și de tot ce strălucește. Jocurile adecvate acestei vârste sunt jucăriile viu colorate atârnate deasupra pătuțului. Părinții/îngrijitorii îi vor oferi ocazia să privească multe obiecte incitându-i curiozitatea și stimulându-l să recunoască diverse obiecte și figuri umane.

Se recomandă să:

- suspendați un umeraș cu sfoară fixându-l de plafon cu un cârlig.
- agățați mai multe bucăți de sfoară de umeraș, astfel încât să ajungă cam la 30 cm deasupra patului.
- gândiți-vă la anumite obiecte pe care le puteți prinde de aceste sfori: obiecte ușoare care se vor mișca, viu colorate sau strălucitoare, cum ar fi: *baloane de forme și culori diferite, globuri de Crăciun, pene mari, suporturi din rafie, ghemotoace de hârtie de împachetat strălucitoare; pahare de carton pentru iaurt, acoperite cu folie de aluminiu.*
- folosiți-va de lumina unei lanterne sau a unei lămpi pentru a crea imagini pe pereții unei camere semi-întunecoase cu ajutorul mâinilor. Bebelușii sunt intrigati de obiectele care se mișcă, umbrele îi vor fascina.
- asculta-ți sunetele emise la întâmplare, ca „aah” sau gângurelile. Când auziți vre-un sunet, zâmbiți sugarului, vorbiți-i sau imitați sunetul produs de el.

LUNA a III-ia. Jocul este foarte important pentru bebeluș. Nu numai că se joacă cu propriul corp, dar mai și agreează toate jocurile. El poate fi ajutat să se joace astfel încât să îi fie stimulate toate simțurile. Pentru aceasta

Se recomandă să:

- suspendați jucării lângă pătuțul copilului, deasupra mâinilor și picioarelor lui. Arătați-i cum le poate face să se miște.
- apropiați-vă sau aduceți un obiect colorat la circa 15-40 cm în fața copilului încurajându-i contactul vizual cu acesta. Vorbiți cu copilul și strâmbați-vă jucăuș. Mișcați încet obiectul în raza vizuală a copilului
- faceți să descopere mirosuri noi. Pentru aceasta, oferiți-i mirosuri plăcute prin a trece pe la nasul lui un flacon cu vanilie sau cu scorțișoară, o banană sau o felie de portocală, un articol vestimentar parfumat, etc. Începeți întotdeauna să inspirați dumneavoastră înșivă, mimând plăcerea. Apoi, faceți-l pe el să inspire. Explicații despre ce miros este vorba și întrebați-l dacă i se pare și lui că miroase bine.
- faceți-l să cunoască senzații noi, apelând la simțul lui de echilibru. Luați-l în brațe, culcat în poziție orizontală, cu spatele la dumneavoastră, apoi legănați-vă ușurel, pe o parte și pe alta, aplecați-vă înainte, în spate, lăsați-vă jos, ridicați-vă etc.
- agățați niște zurgălăi de panglici pe care le veți înnoda când de încheieturile mâinilor, când de călcâiele bebelușului. Arătați-i cum, mișcând mâna sau piciorul, poate provoca un sunet. Va înțelege rapid. Atenție: nu-l lăsați singur cu zurgălăii; riscă să-i înghită.
- găsiți diferite bucăți de stofă cu texturi diferite: mătase, catifea etc. Mângâiați cu ele palma, apoi corpul copilului. Dacă aveți puțin timp, puteți coase aceste bucăți de pânză într-o cuvertură din petece, apoi confecționați un șarpe gros pe care bebelușul îl va adora. Mai puteți oferi copilului și ghemotoace făcute din materiale cu țesături diferite, ca prosop, vată, lână sau satin. Folosiți cuvinte pentru a descrie aceste țesături – „tare”, „moale” sau „aspru”.

LUNA a IV– V -a. Jocul preferat al bebelușului constă în a emite sunete, pentru plăcerea de a le auzi, bineînțeles, dar mai ales pentru plăcerea de a-și chema mama sau tatăl și de a conversa; apare dimensiunea socială și dimensiunea de comunicare.

Se recomandă pentru:

- **Stimulare tactilă.** Antrenați copilul să apuce un lucru și să-i dea drumul, încredințându-i o minge mică din cauciuc sau o linguriță de metal, un inel de plastic (de diametru suficient de mare ca să nu poată fi înghițit) sau alte obiecte de diferite texturi pe care să le poată manipula și duce la gură fără nici un pericol.
- **Stimulare auditivă.** Vorbiți-i copilului cu voce calmă, blândă, liniștitoare. Stați în spatele lui și spuneți-i: „Unde sunt? Încearcă să mă găsești. Mă poți găsi?” Încurajați sugarul să-și miște capul după dumneavoastră. Șoptiți la urechea copilului, întâi la una, apoi la cealaltă, gădilați-l cu nasul, spuneți cuvinte drăgăstoase. Încurajați copilul să răspundă prin mișcări, zâmbete, râsete sau articulare de sunete.

Când sunteți afară cu copilul, atrageți-i atenția asupra sunetelor din mediul înconjurător, de exemplu cele produse de autobuze, avioane, mașini, tunete sau saluturile prietenilor sau vecinilor.

- **Stimulare vizuală:** Când copilul este culcat pe abdomen, mișcați în fața ochilor lui o jucărie oarecare, de preferință una care poate produce un anumit sunet (o jucărie care piuie, zdrăngăne...). Ridicați încet jucăria, comentând în același timp cu o voce domoală: „Privește jucăria”. Reluați activitatea din nou, până când copilul își înalță capul și umerii ca să urmărească mișcarea obiectului.
- **Jocuri imitative:** Imitația este una din temelii dezvoltării copilului. Este important să-l stimulați să vă imite mimica și mișcările cât mai curând. Când copilul este culcat pe spate sau așezat în „șezlongul” său, așezați-vă în fața lui astfel încât să vă poată privi în ochi. Ca să-i atrageți atenția, mișcați în fața ochilor lui, de la stânga la dreapta, degetul dumneavoastră arătător. Balansați apoi și capul, într-o parte și-n alta. În sfârșit, când ați căpătat privirea copilului, faceți să dispară degetul, continuând mișcările din cap. După mai multe încercări, copilul vă va imita, dând și el din cap.
- **Alt joc:** Abordând, într-un mod exagerat, o mină îngrijorată sau tristă (colțurile gurii lăsate în jos, frunte ridicată), priviți copilul în ochi. Apoi, treptat-treptat, încercați să vă modificați fizionomia, făcând să apară un surâs larg. Respectiv și copilul dumneavoastră va surâde. Priviți copilul în ochi și, surâzând scoateți un sunet foarte simplu și bine articulat, un „ah”, un „oh”, de exemplu. Începeți din nou operațiunea, cu același sunet și surâzând, până când copilul repetă sunetul pe care l-ați emis.

LUNA a VI –sea. La această vârstă bebelușul este conștient de existența sa și de corpul său, distinct de al mamei sale, însă nu este convins de permanența obiectelor. El are tendința de a crede că ceea ce dispăre din raza sa vizuală încetează să mai existe. Din acest motiv nu mai caută jucăriile care nu sunt lângă el și nu încearcă nici măcar să recupereze o jucărie ascunsă sub pernă în fața sa. Pentru a ajuta progresul copilului,

Se recomandă să :

- îi arătați obiectele sub diferite aspecte, sub diferite unghiuri (din față, dintr-o parte, pe față, pe dos, de aproape, de departe, scuturându-le în aer etc.) ca să se antreneze să efectueze mental sinteza acestor diferite viziuni și să ajungă la o imagine globală a obiectelor.
- vă jucați de-a „cucu-bau”. Jocul acesta constă pur și simplu în a vă ascunde fața în spatele unui prosop sau a unei uși, apoi a vă arăta din nou, de mai multe ori. Este important să vorbiți, în același timp: „Unde este mama? A plecat? Iat-o!” , cu multă mimică și zâmbete .

- complicați jocul în etapa următoare, utilizând o jucărie care-i place foarte mult. În timp ce copilul o privește, o ascundeți sub cuverturi, sub pat sau sub o pernă, comentând mereu: „Uite, iepurele este sub cuvertură. Unde este iepurele? A dispărut? A, nu, iată-l!”.

Jocurile acestea foarte simple la prima vedere sunt semnificative, pentru a face copilul să-și dea seama că oamenii și lucrurile continuă să existe în afara vederii lui. Veți ști că a depășit faza aceasta, după ce ați ascuns iepurele în fața ochilor lui, va trage el însuși draperia ca să-l găsească. Așteptând, îi veți oferi momente plăcute de amuzament.

Majoritatea bebelușilor de aceasta vârstă întind mana spre obiectele pe care vor să le prindă. Odată ce are obiectul în mână, copilul poate să-și întoarcă pumnul ca să privească obiectul din diverse unghiuri. Copilul poate fi ajutat înmânându-i-se o cutie ușor de închis și de deschis (o cutie de pantofi) în care sunt plasate câteva obiecte ce nu reprezintă un pericol pentru el, obiecte pe care le va putea manipula după dorință. De asemenea e bine să i se ofere sub supraveghere obiecte/materii care produc senzații diferite în timpul manipulării (cub de gheață, apă caldă, nisip, etc.)

- **Bebelușul adoră sunetele:** sunetele bizare, surprinzătoare, diferite. Îi place să descopere ce gest anume le poate provoca și găsește o plăcere lăsându-se antrenat de ele timp îndelungat. Puteți procura jucării sonore (zbârâitoare, zornăitoare, etc.) dar puteți și confecționa aceste „producătoare de sunete”. Puteți să-i țineți mereu trează curiozitatea, profitând de ceea ce aveți acasă sau de diverse aparate menajere.

Iată câteva idei care schimbă jocurile tradiționale

- Mergeți la secția „jucării” într-un magazin. Veți găsi acolo, în afară de jucării de forme variate și clopoței pe care-i puteți suspenda deasupra patului copilului.
- Înnodați un clopoțel în jurul încheieturii mâinii sau legați-l de glezna copilului cu o panglică. La cea mai mică mișcare, acesta va suna.
- Sistematic, faceți-l să audă toate sunetele pe care le pot produce obiectele din casă sau cele folosite în diferite activități menajere: aparat de ras, chei, hârtie ruptă, robinete, aspirator etc.
- Recuperați ambalajele goale: borcănase, flacoane sau sticlute care se închid bine. Evitați-le pe cele din sticlă atunci când copilul le manipulează singur și limitați-vă din acel moment la cele din plastic.
- Umpleți recipientele cu obiecte mici (nasturi, mărgelile, diferite legume uscate, pietriș sau nisip, perle sau bile etc.). Agitând flacoanele, veți obține sunete diferite, pe care le veți putea varia după dorință. Jucăriile dumneavoastră sunt gata. Puteți să le faceți mai vesele decorându-le după propria fantezie.
- **Conștientizarea sonoră:** trece de asemenea ca o audiție atentă a tuturor obiectelor sonore din casă. Mergând împreună cu bebelușul în jurul unei încăperi, încercați să probați toate obiectele care pot să emită sunete diferite, fie prin natura lor (tic-tac-ul ceasului deșteptător, apa care picură), fie pentru că le loviți cu altceva.
- Așezați bebelușul pe genunchii dumneavoastră și deschideți radioul. Plimbându-vă pe banda de frecvență, reglând volumul, acestea fac din aparatul de radio una dintre cele mai frumoase jucării de conștientizare sonoră.
- **Mâna și jocul:** Cea mai mare parte a bebelușilor de această vârstă întind mâna spre obiectele pe care doresc să le prindă. Sunt capabili să apuce o jucărie suspendată deasupra lor. Odată ce are obiectul în mână copilul poate să-și întoarcă pumnul ca să privească obiectul pe diferite fețe, din diferite unghiuri. A studia obiectele din mai multe perspective, la diferite distanțe, constituie unul din interesele principale ale copilului de vârstă aceasta. El învață astfel că un obiect se poate prezenta sub multiple fațete, rămânând neschimbat. Este începutul a ceea ce se numește permanența obiectului.

LUNA a VII – VIII –a. Această perioadă se caracterizează prin jocul „circular”, jocul prin repetiție. Copilului îi place foarte mult un anumit joc pe care îl repetă până ce are impresia că-l stăpânește foarte bine. De exemplu, lovește cu un cub de masă, iar și iar, ceea ce pentru un adult poate fi exasperant dacă nu înțelege că el face această repetiție în joc, și nu ca să-i enerveze pe cei din jur.

Acum este momentul să punem copilul în țarc, la această vârstă țarcul îi oferă un spațiu mai mare decât patul lui și îi dă posibilitate să se miște în voie, dorința de mișcare fiind și ea o caracteristică a vârstei.

Un joc ce-l distrează pe copilul de 7-8 luni este să privească obiectele în cădere. El apucă cu ușurință o jucărie și o aruncă peste balustrada patului, dar adesea are dificultăți în a îi da drumul. A da drumul unui obiect în mod deliberat necesită o detență musculară inversă tensiunii exercitate pentru a-l ține. Puteți influența această mișcare de coordonare în felul următor:

- puneți mâna sub obiect (astfel încât copilul învață că poate da drumul obiectului fără ca acesta să cadă și îl poate apuca iar);
- provocați-l la acțiuni „i-a si dă!” prin a îi oferi un obiect mic și apoi cereți-l înapoi;
- recompensați oferirea obiectului prin mici giumbușlucuri care îl distrează și îl încurajează pe copil să ofere din nou obiectul.

Copilul exersează capacitatea de a apuca și începe să sesizeze că un obiect există și când nu se mai află în câmpul lui vizual: sunt începuturile formării conștiinței.

Copilul va învăța să arunce obiecte mici, cum ar fi mingiuțe, jucării de pluș, etc. Deci din nou, să nu credem că vrea să ne agaseze, el doar ne bucură de încă o descoperire. De acum înainte copilul va face noi și noi descoperiri. În jocuri, nu-l mai antrenăm numai noi pe el, și el ne antrenează pe noi.

• **Stimulare tactilă și auditivă.**

- Ținând copilul în brațe, încurajați-l să lovească masa cu mânuța, cu lingura sau cu o jucărie. Oferiți-i obiecte care fac zgomot când sunt lovite, de exemplu, linguri din lemn, cuburi din lemn, capace sau diverse jucării și arătați-i cum să producă zgomote lovind obiectele între ele, lovind cu mâna alte obiecte, cum ar fi mingea, sau scuturând altele, ca sunătoarea.
- Dați-i cărțițele mici, frumos colorate, special concepute pentru copii mici din carton gros, țesătură, mușama; reviste vechi; staniol; hârtie cerată; frunze uscate... pe care să le poată mototoli, șifona și rupe după bunul plac.
- Oferiți-i copilului obiecte (care nu prezintă pericol) cu forme variate, neobișnuite pentru el: strecurătoare din plastic, răzătoare pentru brânză, triplu ștecher, mănușă de cauciuc, pâlnie etc. și încurajați-l să le ia în mână pe fiecare. Vorbiți-i copilului despre diferențele de formă și material din care sunt făcute obiectele.
- Lipiți forme din diferite materiale și țesături pe o foaie de hârtie (bucăți de covor, cocoloașe mici de vată, țesături moi, burete, lână, șmirghel sau blană). Ajutați copilul să exploreze diferite țesături și forme.

LUNA a IX-ua – X-cea. Un bebeluș de această vârstă se mișcă fără oprire. Coordonarea diferitelor părți ale corpului său se ameliorează de la o săptămână la alta, iar lucrul acesta îi permite să-și lărgescă aria explorărilor sale.

Bebelușul se folosește de mâini ca să încerce anumite gesturi energice: să facă zgomot oriunde este posibil, să bată în ceva, să rupă etc. și anumite gesturi fine: să prindă cu delicatețe obiecte mari ca să le pună într-o cutie sau într-o sticlă, să le golească, să le lase să cadă, să le adune etc.

• **Această explorare sistematică, deasupra și dedesubt, a conținutului, a interiorului și exteriorului, este tipică acestei perioade.**

• **Aruncă totul pe jos:**

- Scenariul este clasic: bebelușul așezat în scaunul lui înalt, cu mai multe jucării în fața lui. Dumneavoastră nu sunteți departe de el. Deodată, vă cheamă: jucăria lui a căzut. O

ridicați de jos, i-o dați și vă întoarceți la activitățile dumneavoastră. Lucrul acesta însă se repetă o dată, de două ori, de zece ori și constatați că își aruncă jucăria intenționat, imediat ce o recuperează. Crezând că nu o mai vrea, luați jucăria, dar el o cere înapoi și protestează vehement dacă nu i-o dați.

- Sau: se află în țarc și aruncă jucăriile peste cadrul acestuia. Apoi țipă ca să le recupereze.
- Sau: în cursul mesei, se amuză aruncând pe jos paharul de plastic, mâncarea sau lingura plină cu pireu. În general în acest stadiu, mama se enervează și-și spune că bebelușul se distrează pe socoteala ei.

Ar fi păcat să priviți astfel situația și să înlăturați obiectele care se găsesc la îndemâna copilului, de îndată ce începe să le arunce pe jos.

Când descoperă că știe să arunce obiectele pe jos, pentru ca dumneavoastră să le adunați, bebelușul își petrece cea mai mare parte a timpului consacându-se acestei activități. Spuneți-vă că dacă toți copiii trec prin această fază, înseamnă că este importantă pentru ei. Ei sunt pur și simplu curioși să descopere ce se întâmplă cu lucrurile pe care le aruncă. Învață astfel că obiectele (și oamenii) pot să dispară și să revină. Deci, atunci când mama pleacă, ea nu dispare definitiv: și ea ca și lucrurile vor reveni...

Învață, de asemenea, că poți face un gest agresiv față de obiecte (și oameni), fără să se strice (sau să se supere). **În fine**, aspectul social al jocului – să vă faceți să interveniți la intervale regulate ca să-i dați înapoi obiectul – îl bucură enorm.

Variați jocul, fiți inventivi și stimulați evoluția copilului

- Dați-i bebelușului obiecte pe care le va putea arunca fără riscul de a le sparge și care vor cădea în diferite moduri:
 - obiecte ușoare (o pană, hârtie mototolită, balon etc.), care cad ușor și fără zgomot și
 - obiecte mai grele (un cub de lemn, lingură de metal etc.) care cad repede și cu zgomot;
 - obiecte care se rostogolesc (sticlă de plastic, minge etc.) sau care rămân pe loc (perniță, pietricele etc.).
- Oferiți-i prilejul să se antreneze să ochească, plasând în fața scaunului său, pe jos, un recipient mare, de exemplu un lighean. Lucrul acesta simplifică de asemenea mult participarea dumneavoastră: decât să strângeți de zece ori același obiect sau zece obiecte risipite, îi oferiți posibilitatea de a ținti.

Dacă vreți să-l intereseze și mai mult jocul, așezați pe fundul ligheanului un platou de metal, iar zgomotul să strângeți obiectele de pe jos și când locul v-a făcut să vă pierdeți răbdarea, legați un obiect „de aruncat” de extremitatea unei bucăți de sfoară. Înnodeați cealaltă extremitate în apropierea copilului, de scaunul lui sau de cadrul țarcului. Nu vă mai rămâne decât să-l învățați să recupereze obiectul, ridicându-se cu ajutorul sforii.

LUNA a XI –XII –ia. La această vârstă copilul este mult mai mobil și poate chiar începe să meargă. Cognitiv copilul este capabil să înțeleagă mai mult în fiecare zi. Această perioadă este dominată de dezvoltarea masivă a capacității imaginative și imitative. Imitația se regăsește în toate domeniile și va deveni de acum modul principal prin care copilul va învăța lucruri noi. El e capabil să-și însușească comportamente pe care le-a observat la alți adulți sau copii. Dorința de explorare este imensă.

2.2 Copilul de la 1 la 2 ani

CARACTERISTICI DE VÂRSTĂ

DE LA 12 LA 18 LUNI

- părinții sunt partenerii favoriți pentru jocuri - jucați-vă cu copilul, fiți cât mai mult timp împreună.
 - jocurile lui preferate sunt: a fugi după el, a-l prinde, a-l mângâia, a se ascunde, a sări în brațe, a repeta cântecele;
 - jocuri favorite rămân: a goli – a turna ceva dintr-un vas în altul – a umple, jocuri cu apa;
 - jocuri cu toate jucăriile care se pot trage cu ajutorul unei sfori;
 - copilul manifestă preferință pentru:
 - cutiile sau cuburile care se încastrează unul în celălalt;
 - cărămizile mari, ușor de manevrat, de la un joc de construcție;
 - animalele pe rotile;
 - păpușile mici.
 - copilul preferă **obiectele vieții cotidiene** în locul jucăriilor sale;
 - copilului îi place ordinea: începe să-i placă să ajute la aranjat.
- Se deschide ușa spre toate comportamentele de imitație: simulează că-și hrănește ursulețul, că se ceartă cu păpușa, că șofează, că vorbește cu un prieten invizibil etc.

De reținut! La această vârstă se naște jocul simbolic. Astfel, o cratiță va fi, rând pe rând, tobă, pălărie sau recipient

DE LA 18 LA 24 LUNI

- autonomia jocului copilului crește. El poate să se joace singur mai mult timp, cu condiția că un adult să se găsească în apropiere;
- îi place să se deghizeze cu tot felul de haine și accesorii împrumutate de la adulți. El se joacă imitându-i, regizează situații în care îi face plăcere să se afle în realitate, dându-i fiecăruia un rol;
- îi place încă să se joace cu apa, noroiul, nisipul, dar de acum poate să meargă pe un teren de joacă amenajat special pentru copii. Structurile complexe pe care poate să urce, să coboare, să alunece, să se balanseze, îi convin perfect, dar încă trebuie încurajat sau supravegheat îndeaproape, pentru prevenirea eventualelor căzături;
- îi place să observe insecte sau să strângă scoici, să se joace de-a v-ați ascunselea sau să inventeze obiecte din materiale puse la dispoziția lui.
- continuă să desfășoare jocuri de imitație: bate cuie, mătură etc.;
- îi place foarte mult să mâzgălească cu creionul sau carioca. El desenează peste tot: pe pereți, pe masă etc.
- jucăriile lui favorite sunt cele care au un mâner(o coadă): grebla, mătura, lopata, ciocanul, pensula etc.;
- jucăriile favorite la această vârstă sunt jocurile puzzle foarte simple, bilele colorate, care se pot înșira pe ață și jocurile cu piese de încastat;
- telefonul din plastic rămâne o jucărie preferată pentru a-și exersa limbajul și conversația;

De reținut! În general, este întotdeauna mai ușor să-l faceți să respecte o interdicție dacă îi oferiți o alternativă interesantă.

2.2.1 Jocuri pentru copii de la 1 la 2 ani

Tipul jocului	Conținut
Imitare	<ul style="list-style-type: none"> • „Imită” Faceți de două sau de trei ori un gest foarte precis și simplu sub ochii copilului, până când va încerca să vă imite. Când reușește, manifestați-vă în mod limpede satisfacția (râdeți, spuneți „Bravo!”, <i>bateți din palme...</i>), apoi treceți la altă mișcare. De exemplu, ați putea: <i>să deschideți și să închideți pumnul, să frecați sau să vă bateți ușor peste ureche, să suflați umflând obrații, să îndoiți și să îndreptați degetul arătător, să bateți cu degetele pe masă, să mișcați mâinile ca niște marionete, să vă atingeți nasul cu vârful degetului arătător.</i> De fiecare dată când desfășurați o anumită activitate în casă, puteți să-i propuneți să vă însoțească. Lăsați-I să ia obiecte și haine care vă aparțin (pantofi, pălărie...), cu condiția ca acestea să nu fie dintre cele pe care le poate strica. Copilul dumneavoastră va fi încântat să se „deghizeze” și să se joace „de-a cei mari”. • „Turul proprietarului” Faceți turul casei împreună cu copilul și puneți-l să execute de fiecare dată gesturi simple care să-i dezvolte motricitatea fină: să aprindă și să stingă un întreprător, să sucească mânerul de la fereastră, să deschidă și să închidă un robinet, să deschidă ușa frigiderului... Stabiliți un circuit pe care să-l faceți regulat, în fiecare seară sau în fiecare dimineață: copiilor de această vârstă le plac foarte mult obișnuințele; în plus, veți constatat progresele făcute.
Dezvoltarea simțurilor	<ul style="list-style-type: none"> • „Piscina” Dacă nu trebuie să aveți prea mare grijă de podeaua dumneavoastră sau dacă aveți o terasă însoțită, puteți pune un lighean cu apă în care lăsați să plutească un burete, o strecurătoare din plastic și două sau trei recipiente care nu se sparg. Copilul va putea petrece timp îndelungat bălăcindu-se printre aceste noi tipuri de jucării. La fel puteți utiliza mici jucării din plastic destinate pentru jocul în apă. • „Autoportret” Culcați copilul pe o față de masă de hârtie sau pe o coală mare de hârtie și desenați cu creion sau cretă conturul corpului său. Apoi, cu pioaneze, fixați coala pe un perete și spuneți-i copilului să coloreze silueta astfel obținută, în aceleași culori ca și hainele pe care le poartă. Îndemnați-l, de asemenea, să deseneze ochii, gura, părul etc. Acest joc va permite copilului să ia contact cu propriul său corp și cu propria sa identitate. • „Balanța” Dați copilului, unul după celălalt, diferite obiecte de greutate diferite și de mărime aproximativ egale (pietricele, bucăți de vată, linguri din metal, felie de pâine, cutie de la chibrituri, baterie, minge de cauciuc sau minge de ping-pong...) faceți-l să conștientizeze diferitele greutăți, apoi spuneți-i să pună împreună, două câte două, obiectele ale căror greutate sunt asemănătoare.
Dezvoltarea motricității	<ul style="list-style-type: none"> • „La pescuit”

	<p>Copilul stă așezat pe scaun și dumneavoastră puneți la o oarecare distanță de el o pernă mică de care ați legat o sfoară. Arătați copilului că dacă trage de sfoară, perna se apropie de el. Apoi depărtați perna de copil și puneți pe ea o jucărie. Dați-i copilului capătul sforii și încurajați-l să-și „pescuiască” jucăria trăgând de sfoară până când perna se apropie de el.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Puzzle” <p>Nimic mai ușor de realizat: alegeți dintr-o revistă o fotografie și decupați-o cu o foarfecă în trei bucăți. Arătați-i copilului cum să reconstituie acest „puzzle”, apoi puneți-l să facă singur operațiunea.</p> <p>Când va fi obișnuit cu această imagine, decupați altă fotografie, tot în trei bucăți, dar de forme diferite față de primele. După un timp, puteți trece la patru bucăți.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Toboganul” <p>Construiți un plan înclinat, folosind o carte mare sau o coală de carton sprijinită de pernă. Apoi, dați-i copilului un dop sau o minge mică ce se poate rostogoli pe acest „tobogan”. Atenție! Nu-i dați un obiect pe care îl poate înghiți (bilă, nasture) și fiți cu ochii pe el.</p>
<p>Dezvoltarea intelectuală</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Jucăria pierdută” <p>Arătați-i copilului una din jucăriile sale preferate. În momentul în care întinde mâna s-o ia, acoperiți jucăria cu un prosop. La început, ca să-l ajutați pe copil în căutarea sa, puteți lăsa afară un capăt al jucăriei; dar mai apoi, acoperiți-o în întregime. În cazul în care copilul nu reacționează, ridicați prosopul ca să-i arătați unde se află jucăria, apoi începeți din nou.</p> <p>Puteți să faceți jocul puțin mai complicat, ascunzând de această dată sub prosop atât jucăria, cât și mâna copilului.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Care-i perechea ?” <p>Puneți-i copilului într-un picior o șosetă de o culoare vie, de exemplu roșu sau albastru. Apoi arătați-i două șosete, una de aceeași culoare cu cea pe care o are în picior și cealaltă de culoare diferită. Cereți-i să o aleagă pe cea care trebuie pusă. Profitați de această ocazie ca să-l învățați denumirea culorilor, arătându-i cu degetul, alternativ, cele două șosete desperecheate și pronunțând clar numele fiecărei culori.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Mic și mare” <p>Arătați-i câte două obiecte (două pahare, două cărți, două linguri etc.) dintre care unul este în mod vizibil mai mare decât celălalt. Explicați copilului noțiunile de „mare” și de „mic”. Apoi cereți-i să clasifice obiectele, punându-le împreună pe toate cele care sunt mai mari și, la fel, pe toate cele care sunt mici. Într-o a doua etapă, puteți complica jocul, fie crescând numărul de perechi, fie prezentând de fiecare dată trei obiecte în loc de două.</p>

2.3 Copilul de la 2 la 3 ani

CARACTERISTICI DE VÂRSTĂ	
DE LA 24 LA 29 LUNI	DE LA 30 LUNI PÂNĂ LA 3 ANI
<ul style="list-style-type: none"> Băieții, mai mult decât fetele, au o adevărată pasiune pentru tot ce se deplasează pe roți. Unii din ei nu se despart niciodată de o mașinuță pe care o fac să alunece, pe pereți, pe jos, pe pat sau pe trotuar. Le plac însă tot atât de mult triciclele adevărate, bicicletele, cărucioarele și roabele; Fetele, mai mult decât băieții, devin la această vârstă cochete. Cocoțate pe pantofii cu tocuri ai mamei, ele se mulțumesc în fața oglinzii. Vor rochițe cu volane, bucle în păr și caută admirația tatălui lor ca să se asigure de farmecul și puterea lor de seducție; Tuturor le place să se deghizeze, în pisică, în clovn, în prințesă, în cowboy sau pur și simplu într-o persoană adultă; Copilul este capabil să se joace mai mult singur. Imaginația și creativitatea sa îi permit să dezvolte scenarii pe care le prelungește mult timp, reluându-le la nevoie și a doua zi; Jocurile preferate constau în demontarea și montarea obiectelor. Jocurile de puzzle, cuburile și jocurile mari de construcție fac parte și ele din această distracție; Îi plac micile personaje pe care le poate face să evolueze după dorința lui – de acasă în parc, de la școală la garaj – cât și marionetele cărora începe să știe să le dea viață; Mai calm și puțin mai concentrat, îi vor face plăcere pictura, desenul, plastilina, perlele care se înșiră pe ață sau șnururile colorate care se trec prin găuri ca să încadreze desenele. 	<ul style="list-style-type: none"> Copilul se joacă din ce în ce mai bine. Jocul puzzle conține mai multe piese, iar construcțiile lui sunt mai complexe. Cam la trei ani copilul intră de fapt în vârsta imaginației. El își inventează povești, prieteni imaginari, aventuri extraordinare. El se cufundă total într-un joc de imitație și se crede, rând pe rând, pompier, dansatoare, cowboy, mamă, totul cu o mare convingere. Copilul nu se lasă păcălit de jocurile sale și știe bine că nu se află în lumea reală. Realul și imaginarul par uneori să se interpătrundă. Copilul nu „minte” când spune că a văzut un urs pe stradă sau că pisica de pluș a vărsat paharul: el înfrumusețează pur și simplu realitatea, pentru a o face conform dorințelor sale; Punând la dispoziția copilului o mare varietate de material, îi permiteți să-și dezvolte imaginația și să se joace multă vreme, mult mai mult decât cu jucării, a căror utilizare precisă a fost concepută de creator. Începând să învețe regulile, copilul de doi ani și jumătate devine capabil să joace corect jocuri de societate foarte simple ca loto în imagini sau domino; În fine, este întotdeauna foarte încântat să participe la jocuri de exterior, pe leagăne sau pe structuri metalice complexe. La jucăriile din perioadele precedente, puteți să adăugați instrumentele de muzică ritmică. Puteți, de asemenea, să încredințați copilului un picup sau un casetofon, ale căror mecanisme le va înțelege foarte repede. Va putea astfel să asculte singur cântecele sau poveștile sale preferate.

2.3.1 Jocuri pentru copii de la 2 la 3 ani

Tipul jocului	Conținut
Dezvoltarea	<ul style="list-style-type: none"> „Căutare de comori”

<p>motricității fine</p>	<p>Acest joc îl puteți practica în timpul unei plimbări în parc, pe câmp sau în pădure. Cereți copilului să vă aducă patru obiecte diferite pe care le-ați definit vag: unul care să fie rotund, unul care să fie galben, unul care să înțepe și unul care să poată pluti pe apă.</p> <p>Copilul trebuie să memoreze lista, apoi să plece în căutarea obiectelor respective. După ce le-a adus, dați-i altă listă. Unii copii vor dovedi (cu ingeniozitate) că același obiect poate corespunde mai multor condiții. Dumneavoastră sunteți cel care decideți dacă argumentele lui sunt valabile.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Baschet în cameră” Pentru acest joc, este suficient să aveți un coș și un ziar vechi. Faceți din câteva pagini ale ziarului o minge mare și puneți coșul pe o măsuță sau pe un scaun (departe de orice obiect fragil, căci nu se știe niciodată...) Fiecare pe rând trebuie să arunce mingea în coș, mărindu-se treptat distanța de la care se aruncă.
<p>Dezvoltarea motricității generale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Micuțul acrobat” Luați o sfoară mai lungă sau o coardă pentru sărit și întindeți-o pe jos, făcând cu ea câteva bucle și cercuri. Propuneți apoi copilului să meargă pe acest fir întins pe jos, ca un acrobat pe sârmă, fără să cadă și fără să pună piciorul pe margini. Bineînțeles, aveți grijă să-i lăudați; complicați apoi jocul, punându-l să se oprească pe fir și să facă unele figuri (să stea într-un picior, să facă o întoarcere etc.). Puneți chiar să-i propuneți să reia traseul cu una sau două cărți puse în echilibru pe cap. <p>Este un joc care poate fi propus după ce ați terminat de aspirat, firul electric (scos din priză!) servind drept traseu pentru micuțul dvs. acrobat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Oglinda” Așezați-vă în genunchi, în fața copilului, astfel încât să fiți la aceeași înălțime cu el. Pentru copil, jocul constă în repetarea, ca într-o oglindă, a mimicii și a actelor/ mișcărilor pe care le faceți în fața lui, încercând să le redea cât mai rapid și mai fidel. Puteți face jocul mai dificil, începând cu gesturi simple pe care le accelerați și le complicați treptat.
<p>Stimularea senzorială</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Desen cu degetul” Desenați cu degetul un contur pe pielea de pe burtica sau de pe spatele copilului. El va trebui să ghicească ce ați desenat. Bineînțeles, pentru că acest joc nu este prea ușor (și sperăm să nu se gădile!), aveți grijă să alegeți forme simple: un măr, un cap cu pălărie, o floare etc. • „Ghicitori sonore” Copilul, așezat pe un scaun, stă cu spatele la dvs. Cu diferite obiecte (foarfeca pe care o închideți și o deschideți, coala de hârtie pe care o șifonați, rola de scotch pe care o desfășurați...), produce sunete mai mult sau mai puțin ciudate, pe care copilul trebuie să încerce să le identifice. Dumneavoastră sunteți cei care trebuie să folosiți cât mai bine posibilitățile pe care vi le oferă mediul înconjurător; iar copilul este cel care trebuie să fie atent și perspicace. <p>Acest joc dezvoltă și memoria copilului.</p>

<p>Limbaz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Un cuvânt în locul altuia” Atins brusc de o boală ciudată, veți încurca sistematic cuvintele. Astfel, veți spune „<i>Pun farfuriile pe casă</i>” sau „<i>Am măr pe cap</i>” sau „<i>Aprind tocul</i>”. Copilul trebuie să vă corecteze și să spună cuvântul potrivit. După un timp puteți inversa rolurile. • „Domnul Goe e bolnav” Spuneți copilului o formă rituală: „Domnul Goe e bolnav. Îl doare...” urmează o parte componentă a corpului: ureche, cot, picior etc. De fiecare dată copilul trebuie să arate, pe propriul corp, partea pe care tocmai ați denumit-o”
<p>Memorie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Desenul misterios” Când copilul nu vă vede, faceți pe o foaie mare de hârtie un desen destul de simplu sau alegeți o fotografie dintr-o revistă. Apoi, ascundeți desenul sau fotografia sub mai multe foi de hârtie și arătați-i o bucățică din obiectul reprezentat, cerându-i să ghicească despre ce este vorba. Dacă nu descoperă, mai arătați-i o bucată și tot așa, până află răspunsul corect. • „Comanda” Cereți copilului să execute o acțiune simplă. De exemplu: „Du-te și pune mâna pe măsuța din sufragerie, apoi întoarce-te”. După ce copilul a înțeles, îi propuneți o altă acțiune, cu două instrucțiuni în loc de una: „Du-te și bate la ușa camerei tale, apoi caută o minge și adu-mi-o”. Jocul continuă nu cu două, ci cu trei instrucțiuni și așa mai departe... Jocul constă, pentru copil, în memorarea diferitor instrucțiuni și executarea lor în ordinea indicată.

2.4 Copilul de la 3 la 4 ani

Caracteristici de vârstă

- La această vârstă copiii se mișcă mult. Adulții trebuie să le asigure mai mult spațiu pentru joc. Coordonarea mișcărilor oferă copilului o mai mare încredere în sine, facilitând învățarea de lucruri noi.
- Ceea ce este cel mai amuzant și plăcut o reprezintă executarea „lucrurilor reale” – măturatul și spălatul.
- Jucându-se între ei, copiii învață cum să coopereze – dar acest lucru este dificil la început. Experiențele individuale trebuie să devină experiențe comune. La această vârstă, copiii devin mai cooperanți și încep să se joace împreună.
- Jocurile devin mai structurate din cauză că copilul e mai răbdător și mai atent.
- Îl amuză mult să-i imită pe ceilalți. Își imaginează un prieten imaginar căruia îi atribuie nenumărate aventuri.
- Sindur sau cu prietenii se joacă de-a doctorul, de-a mama și tata, de-a mersul la magazin. În jocuri toți copiii dețin rolul principal. Toți copiii sunt tați sau mămici, avându-și păpușile în calitate de copii.

- Îi place să se dighizeze, să se machieze, să-și pună măști, să oară altă persoană.
- Simțul tactil rămâne foarte important și mâna este, pentru copilul de această vârstă, un prim instrument, un mod privilegiat de explorare, de descoperire și de evaluare a fiecărei noi experiențe. Organizați jocuri de a identifica diferite obiecte, diferite texturi sau persoane cu ochii legați, utilizând degetele;
- Jucăriile pe care le folosesc copiii de trei și patru ani sunt, în multe cazuri, obiecte cu care ei pot face lucruri adevărate.

2.4.1 Jocuri pentru copii de la 3 la 4 ani

Tipul jocului	Conținut
Dezvoltarea motricității	<ul style="list-style-type: none"> • „În cerc” În mijlocul unei suprafețe libere, faceți un cerc cu diametrul de aproximativ 40 cm folosind o sfoară, o coardă sau un prosop. Copilul se așază în centrul cercului. Propuneți-i să sară cu amândouă picioarele deodată, în interiorul și în exteriorul cercului, alternativ, urmând instrucțiunile dumneavoastră: „Înainte!”, „Înapoi!”, „La stânga!”, „La dreapta!” sau „Înăuntru!”. Foarte curând, este posibil să-i fie greu să urmeze aceste instrucțiuni, cu atât mai mult cu cât aceste salturi îl vor obosi. Dumneavoastră sunteți cel care stabiliți ritmul jocului, oprindu-l înainte de epuizare. • „Ce mai picior” Jocul constă în efectuarea unor acțiuni simple folosind... numai picioarele: să aranjeze jucărioare într-un coș sau într-o cutie, să întoarcă paginile unei reviste și poate chiar... să deseneze. Bine înțeles, toate aceste activități se vor putea face doar cu picioarele goale; iar copilul va fi și mai atras de joc dacă veți participa alături de el la aceste diferite încercări.
Stimulare senzorială	<ul style="list-style-type: none"> • De-a orbul” O variantă simplă a jocului „de-a baba oarba”. Legați copilul la ochi și puneți-i între mâini un obiect obișnuit (dar nu foarte familiar) din casă: tirbușon, ceas deșteptător, papuc etc. Trebuie să încerce să le recunoască la o simplă atingere. Puteți face jocul mai complex, cronometrând sau pur și simplu numărând cu voce tare în timp ce copilul încearcă să găsească răspunsul. • „Muții” Când într-o împrejurime oarecare vă adresați copilului, încercați să-i vorbiți fără a scoate nici un cuvânt, dar accentuând mormăiturile și cu o mică exagerare. El este cel care trebuie să decodifice mesajul. Apoi puteți schimba rolurile. O variantă a acestui joc: spuneți fraza „ca indienii”, bătându-vă cu mâna peste gură în timp ce vorbiți. Copilul dvs. va fi încântat să facă acest

	lucru
Memorie	<ul style="list-style-type: none"> • „Cartea dispărută” Luați cinci sau șase cărți de joc (de preferință ași sau cărți cu figuri) și întindeți-le, cu fața în sus, înaintea copilului. Acesta trebuie să se uite la ele timp de câteva secunde. Apoi, după ce a închis ochii, scoateți una dintre cărți. El este cel care trebuie să ghicească ce carte a dispărut. Mai apoi, puteți complica jocul, crescând progresiv numărul cărților sau extrăgând două în loc de una. <i>Variantă:</i> puteți utiliza imagini cu diferite obiecte sau chiar obiecte / jucării. • „Ce s-a schimbat?” Joc foarte simplu de practicat când stați la coadă sau într-o sală de așteptare. În timp ce copilul închide ochii, schimbați un detaliu al ținutei dumneavoastră (cercel, cravată, cămașă încheiată sau descheiată etc.) pe care va trebui apoi să-l identifice. Puteți pleca de la lucruri relativ evidente pentru a trece treptat la detalii mai discrete.
Logică	<ul style="list-style-type: none"> • „Cuvântul în plus” Spuneți copilului o înșiruire de patru sau cinci cuvinte, printre care ați strecurat un cuvânt intrus. De exemplu: patru nume de flori și un nume de fruct; sau patru prenume și un substantiv comun. El trebuie să găsească intrusul. Apoi schimbați rolurile, dvs. căutând intrusul pe care vi-l propune copilul. • „De unde provine” Spuneți denumirea unor obiecte diferite, iar jocul constă în descoperirea, de către copil, a provenienței acestora: laptele vine de la vaci, mierea de la albine, lâna de la oi etc. După un timp, puteți complica jocul și să-l faceți pe copil să raționeze: podeaua provine de la copaci, pentru că este din lemn... etc.
Limbaj	<ul style="list-style-type: none"> • „Mi-e frică de apă” Sau mai degeaba „A”... Principiul este foarte simplu. Spuneți copilului un șir de cuvinte: de fiecare dată când unul din ele conține sunetul „A”, copilul trebuie să-și acopere capul cu mâinile, ca și cum i s-ar vărsa o găleată cu apă pe cap sau ca și cum l-ar prinde o ploaie iute. După ce au înțeles bine principiul jocului, puteți schimba, folosind sunetele „I”, „O”, „U”... • ”Inspirație de moment” Spuneți copilului dvs. un adjectiv; în continuare, el trebuie să vă spună o metaforă. De exemplu: „<i>Mare ca?... un elefant</i>”, „<i>Roșu ca?... o roșie</i>”, „<i>Moale ca?... o pană</i>”. Multe răspunsuri vor fi, fără îndoială, destul de convenționale; dar veți fi surprinși de inventivitatea pe care unii copii o manifestă uneori.

	Ca variantă se poate alege un singur adjectiv și fiecare propune o metaforă; primul care nu mai are idei, bineînțeles, va pierde.
Ascultare, observație...	<ul style="list-style-type: none"> • „De-a orbul” O variantă simplă a jocului de-a baba oarba. Legați copilul la ochi și puneți-i între mâini un obiect obișnuit (dar nu foarte familiar) din casă: tirbușon, ceas deșteptător, papuc etc. trebuie să încerce să le recunoască la o simplă atingere. Puteți face jocul mai complex cronometrând sau pur și simplu numărând cu voce tare în timp ce copilul încearcă să ghicească. • „Da” înseamnă „Nu”! Copilului i se dau instrucțiuni pe care trebuie să le execute pe dos. Astfel, trebuie să se așeze atunci când spuneți „<i>Scoală-te</i>”, sau să ia paharul dacă-i spuneți să-l pună la loc... Tot așa, la întrebările pe care vi le va pune sau pe care i le veți pune, „<i>Da</i>” va însemna „<i>Nu</i>” și invers. Atrageți-i atenția atunci când jocul s-a sfârșit, ca să evitați eventuale neînțelegeri.

2.5 Copilul de la 4 la 5 ani

Caracteristici de vârstă

- În jocuri copiii învață comportamentul acceptat în societatea în care trăiesc.
- Locul jocului poate fi acum mai departe de adulți. Oricum, adulții trebuie să fie în preajmă în cazul în care jocul se distramă.
- Un fapt important devine existența partenerilor de joc. La acest stadiu copiii formează grupuri mici – de 2 sau 3 persoane. Copiii împart rolurile între ei și se observă unul pe altul cum lucrează și cum reușesc să o facă.
- Jocurile nu învață numai cum sunt lucrurile, ci și cum pot fi acestea. Jocurile stimulează, cel puțin, două niveluri ale gândirii creative: „*Poți face aceasta în acest fel*” sau „*Poți face asta în alt fel*”.
- Pentru a dezvolta creativitatea copiilor oferiți-le următoarele: creioane, acuarele, plastilină, diferite ustensile, mărgelile pentru înșirare, reviste pentru decupat, marionete, pânză ca să se deghizeze etc.
- Ajutați-l să-și dezvolte imaginația prin întrebări de genul: „Ce-ar spune pisica dacă ar ști să vorbească?” sau „Cu ce se aseamănă acest nor care trece pe cer?”.
- În această perioadă copiii sunt curioși și adresează foarte multe întrebări. Ele vin din necesitatea lui de a cunoaște lucruri, fenomene, activități. Ce puteți întreprinde?
 - Răspundeți la întrebările copilului clar, pe înțelesul lui.
 - Dacă nu știți răspunsul la vre-o întrebare, recunoașteți și promiteți-i că îi veți răspunde mai târziu. Țineți-vă de cuvânt neapărat – altfel copilul va pierde încrederea în Dvs..
 - Stimulați copilul să pună întrebări și să găsească răspunsuri singur (Dar tu cum crezi? De ce?).

- Creați condiții pentru dezvoltarea gândirii logice prin compararea și clasificarea obiectelor după diferite criterii.
- Faceți împreună experimente pentru a „descoperi” lumea. Puneți obiecte diferite (din lemn, metal, stofă, pietre, pene etc) și urmăriți care se duc la fund și care nu. Stimulați copilul să facă singur concluzii;
- Antrenați memoria, învățând pe de rost poezii, povești, cântece.
- Oferiți-i obiecte, jucării, puzzle pe care să le demonteze, desfacă și apoi să le reconstituie, modifice. Nu vă supărați prea tare dacă copilul a stricat vre-o jucărie – în felul acesta el cunoaște cum este ea construită și capătă idei pentru activități ulterioare;
 - Jucăriile potrivite sunt cele care pot fi examinate – obiecte reale care pot fi separate în părți componente pentru a vedea cum arată în interior;

2.5.1 Jocuri pentru copii de la 4 la 5 ani

Tipul jocului	Conținut
Motricitate și stimulare senzorială	<ul style="list-style-type: none"> • „Micul actor” Alegeți o frază banală, lungă de zece-douăsprezece cuvinte. De exemplu: „<i>M-am sculat de dimineață și am plecat la grădiniță.</i>” Jocul constă în repetarea acestei fraze de către copil, cu diferite intonații: vesel, nemulțumit, obosit, nostalgic... Bineînțeles, va fi mai bine dacă îi faceți mai întâi o demonstrație. Și dacă sunteți în formă, nimic nu vă oprește să alegeți chiar o frază din repertoriul clasic. • „Acvafonul” Luați trei sau patru pahare care nu au valoare prea mare (de genul paharelor de la iaurt) și umpleți-le cu diferite cantități de apă. Arătați copilului că, în funcție de cantitatea de apă pe care o conțin, paharele redau, atunci când le loviți (ușor!) cu o linguriță, sunete mai mult sau mai puțin grave sau înalte. Plecând de la aceasta, lăsați-l să potrivească el însuși sunetele paharelor sale, turnând apă dintr-unul în celălalt, în funcție de propria sa plăcere. • „Câinele orb” Legăți copilul la ochi, el devenind astfel „câinele”, și puneți în fața lui un obiect pe care trebuie să-l păzească, fără să aibă dreptul să-l atingă sau să-l țină. Dumneavoastră trebuie să încercați să i-l luați pe furiș. Copilul va trebui să stea cu urechea ciulită ca să încerce să vă împiedice. Dacă vă prinde sau dacă reușiți să furați obiectul, schimbați rolurile.
Dezvoltarea memoriei	<ul style="list-style-type: none"> • „Am fost la piață” Primul jucător începe să spună o listă o listă, de exemplu: „<i>Am fost la piață și am cumpărat căpșuni</i>”. Al doilea spune în continuare: „<i>Am fost la piață și am cumpărat căpșuni și jambon</i>”. Urmează din nou primul, care ar putea să spună: „<i>Am fost la piață și am cumpărat căpșuni, jambon și pantofi</i>” și așa mai departe... Jocul constă în memorarea întregii liste și redarea ei fără eroare și fără a uita formula introductivă. Primul care

	<p>greșește pierde. Fiecare are dreptul să pună în lista lui obiecte cât mai trăsnite; jocul devine cu atât mai dificil.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Rime spuse rapid” Jocul constă în găsirea, de către fiecare pe rând și cât mai repede posibil, a unor cuvinte cu aceeași terminație, de exemplu: „lingură”, „mătură”, „pătură”... Jocul poate deveni mai complex, prin accelerarea pe măsură a ritmului. Bineînțeles, este interzis repetarea unui cuvânt care a fost deja spus de către unul dintre jucători.
Calcul/logică	<ul style="list-style-type: none"> • „Jocul mincinosului” Enumerati trei propoziții, dintre care una falsă: de exemplu „Purecii nu zboară”, „În mașină se pune ulei” și „Balenele fac ouă”. Punând întrebări, copilul trebuie să încerce să afle care dintre cele trei propoziții este o minciună. După ce a reușit să afle, schimbați rolurile. • „Jocul contrariilor” Spuneți copilului un adjectiv, iar el trebuie să vă spună un adjectiv opus. Dacă unele perechi sunt evidente (alb/negru, mic/mare, greu/ușor...), altele pot deveni un subiect de discuție: care este, de exemplu, opusul de la „galben” sau de la „umed”? <p>O variantă a jocului ar fi în găsirea unor cupluri femelă/mascul: spuneți numele unui animal și copilul trebuie să-l spună pe cel al femelei. Puteți, de asemenea, să-i spuneți numele femelei, iar el să găsească numele masculului...</p>
Limbaj	<ul style="list-style-type: none"> • „Jocul mincinosului” • „Am fost la piață” • „Jocul contrariilor” • „Rime spuse rapid”
Scris/Desen	<ul style="list-style-type: none"> • „Desene nereușite” Propuneți copiilor să facă, cu creionul, un desen destul de simplu, din câteva linii. După ce l-a terminat, cereți-i să facă același desen, dar cu ochii închiși. Apoi, folosind mâna stângă (sau mâna dreaptă, în cazul în care este stângaci). În sfârșit, este rândul dvs. să luați creionul și să desenați, cu ochii închiși, urmând instrucțiunile copilului care trebuie să vă ghideze. • „Pachetul de semne” Desenați pe o foaie de hârtie vreo treizeci de „semne” formate din linii frânte: N, L, Σ, O, Π, Ψ etc. Folosiți cinci sau șase simboluri diferite, pe care le repetați de cinci-șase ori într-un mod aleator. Apoi alegeți unul din simbolurile reprezentate și cereți copilului să-l găsească și să-l încercuiască. Un excelent exercițiu pentru dezvoltarea atenției și a simțului observației.
Creativitate	<ul style="list-style-type: none"> • „O mie și una de utilități” Este vorba de imaginarea a tot ceea ce se poate face cu un obiect banal, o carte, un papuc, o farfurie... Fiecare trebuie să propună, atunci când îi

vine rândul, o utilizare nouă, până când ideile se epuizează. Se trece atunci la un alt obiect.

2.6 Copilul de la 5 la 7 ani

Caracteristica jocului

- Copiii se joacă acum în grupuri mai mari. Grupul nu depinde de joc, dat fiind faptul că prietenii sunt la fel de importanți.
- Copiii nu mai au nevoie de multe jucării, ci mai degrabă de mai multe obiecte cu care să se joace.
- Nu întrerupeți jocul copiilor dacă nu este necesar. Întreruperea jocului nu duce la creativitate sau la idei noi.
- Petrece timp îndelungat cu jocurile de construcție sau făcând castele din nisip, pentru că îi place să construiască și să strice.
- Oferiți materiale pentru joc care au scop multiplu, de exemplu, aluatul poate fi pictat sau copt.
- Organizați jocuri care ar contribui la dezvoltarea imaginației, creativității, spiritului logic și a memoriei.
- În această perioadă începe să se dezvolte *gândirea critică* la copii, lucru foarte important pentru dezvoltarea lui intelectuală și pregătirea pentru școală:
 - Arătați-i copilului imagini cu subiecte alogice (care nu pot avea loc în realitate): harbujii cresc în copac, vaca trăiește în scorbură, purcelușii zboară etc., rugați-l pe copil să spună ce nu e corect desenat aici.
 - Jucați-vă „de-a frazele absurde”: „Ionel are 6 ani, iar mămica lui e mai mică decât el cu 2 ani. Ce nu e corect? sau „Într-o dimineață geroasă de iarnă m-am dus în pădure să culeg flori și mere. E corect? etc.

2.6.1 Jocuri pentru copii de la 5 la 7 ani

Tipul jocului	Conținut
Dezvoltarea limbajului	<ul style="list-style-type: none"> • „La capătul șirului” Spuneți un cuvânt format din două sau trei silabe. Copilul trebuie să răspundă cu un alt cuvânt, care să înceapă cu ultima silabă a cuvântului dvs. Apoi, dvs. sunteți cel care formați un cuvânt cu ultima silabă a cuvântului pe care l-a propus, și așa mai departe... Primul care nu știe să spună mai departe a pierdut. • „Pământ, apă, cer” Un joc clasic pentru recreere. Dumneavoastră spuneți „Pământ, „Apă”, sau „Cer” și copilul trebuie să spună de fiecare dată numele unui animal

	<p>terestru, marin sau care zboară. Bineînțeles, este interzis să se repete numele unui animal care s-a spus deja. La prima greșeală, inversați rolurile.</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Ce să pun în...” O variantă a unui joc de rime. Puneți întrebarea „Ce să pun într-o... mașină ?” iar copilul trebuie să răspundă propunându-vă cel mai mare număr posibil de cuvinte care se termină în - <i>ină</i> (carabină, mandolină etc.). Dumneavoastră sunteți cel care puteți diversifica jocul, propunând să puneți diferite lucruri (de exemplu) în coș, în casă, într-un cort, într-o valiză...
<p>Dezvoltarea memoriei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Făcând piața, în mijlocul naturii” Cu ocazia unei plimbări în pădure, cereți copilului să vă aducă între cinci și opt obiecte (con de brad, frunză, castană sau altceva, în funcție de posibilitățile specifice ale mediului, a căror listă va trebui s-o țină minte. La întoarcere, socotiți câte un gaj pentru fiecare obiect care lipsește și câte o recompensă pentru fiecare obiect adus. • „Ce să pun în...”
<p>Calcul/Logică</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Jocuri de logică” Folosind cărți de joc clasice, puneți-l pe copil să facă diferite grupări (de exemplu, pornind de la pachetul cu cărți amestecate, să aleagă toate cărțile de roșu sau toate cele de pică etc.). În a doua etapă, puteți realiza secvențe logice. Pentru început, succesiuni de genul roșu/negru/roșu/negru... sau, roșu/negru/negru/roșu/negru/negru... apoi grupuri care au în vedere cunoașterea cifrelor: 2/3/4/5/6... de inimă sau de treflă; apoi combinând 2 roșu/ 3 negru/ 4 roșu/ 5 negru... De fiecare dată, jocul constă în găsirea de către copil a cărții care urmează logic după ultima pe care a pus-o. • „Numărătoare pe degete” Adversarii stau față în față, cu o mână la spate. Unul dintre adversari spune o cifră de la 1 la 10 și, în același timp, fiecare întinde mâna indicând cu degetele o anumită cifră. Dacă numărul total de degete este egal cu cifra anunțată de jucător, acesta câștigă un punct. Partida se joacă până la trei puncte.
<p>Scris/Desen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Descoperirea literelor” Un joc pe care îl puteți juca în timp ce sunteți la cumpărături într-un magazin. Alegeți o literă pe care i-o spuneți copilului, sau pe care el deja o știe puțin și propuneți-i s-o găsească pe ambalajele diferitor produse pe care le observă. • „Desenul trăsnit” Cereți copilului să facă un desen (casă, portret etc.). Apoi propuneți-i să facă același desen, dar având ochii legați. Rezultatul este garantat atunci când veți compara cele două desene.

	<p>Ca variantă, puteți să închideți ochii și să cereți copilului să vă ghideze prin indicații ca să copiați dvs. înșivă, ca un orb, desenul pe care el l-a realizat înainte.</p>
Creativitate	<ul style="list-style-type: none">• „Pe firul ideilor” Joc de asocieri libere. Începeți prin evocarea unui obiect sau a unei idei, de exemplu: „Cred că o să mă uit pe stradă”. Copilul dvs. trebuie să răspundă, construind pe ideea dvs.: „Strada mă face să mă gândesc la mașini”. Atunci, dvs. continuați: „Mașinile mă face să mă gândesc la viteză”, la care copilul ar putea să răspundă: „Viteza mă face să mă gândesc la o rachetă...” și tot așa mai departe. Odată ajunși la sfârșitul acestor asociații, vă puteți amuza regăsind toată înălțuirea de idei pe care ați urmat-o, de la ultima până la prima idee de la care ați pornit.• „La capătul șirului”.

III. JUCĂRIA

Experiența jocului este fundamentală: toți copiii din lume se consacră jocului în mod spontan, cu condiția să fie sănătoși fizic și mental. Jucăria vine apoi să-și ia locul ca un excelent stimulent al jocului. Atunci, ce este jucăria? Prin definiție, este un obiect care soliciți și îndeamnă copilul la joc și-l stimulează. O sfoară este o jucărie? Dar 10 bețe de chibrit? Dacă găsim o modalitate de a ne juca cu ele, le putem considera jucării. Un obiect nu este în sine o jucărie. Devine o jucărie atunci când cineva reușește să-l utilizeze. Jucăriile sunt instrumente ale dezvoltării. Jucăriile sunt proprietatea copilului și, deci, la dispoziția sa atunci când dorește.

3.1 Ce înseamnă o jucărie bună?

- **Pentru părinți**, o jucărie bună este în general cea care este mult folosită: copilul se joacă cu ea des și vreme îndelungată. Este, de asemenea, jucăria care îl învață ceva pe copil și care-l face să progreseze.
- **Pentru copil**, este, cu siguranță, jucăria care-i oferă cele mai multe posibilități de joacă.

O jucărie bună:

- **este adecvată vârstei și nivelului de dezvoltare a copilului** – adică intereselor, posibilităților și capacităților copilului; multe jucării „cresc” odată cu copiii, care își modifică modul de a le utiliza pe baza noilor achiziții și exigențe emoționale.
- **îndeplinește anumite condiții de securitate** – are colțuri rotunjite și margini teșite, conține piese de dimensiuni mari, excluzând piesele de dimensiuni mici în special pentru copiii de până la 3 ani, care pot fi cu ușurință înghițite, este confecționată din material non-toxic, material durabil greu de așchiat, sfâșiat ori rupt.
- **este durabilă** – cele mai durabile sunt jucăriile din lemn de esența tare sau din metal solid. Tot odată materialul poate fi prea greu, iar obiceiul copiilor de a arunca obiectele poate provoca și accidente pe lângă stricarea jucăriei. Cele mai preferabile rămân a fi jucăriile din plastic durabil, dar nu casant.
- **este simplă și-i permite copilului să fie creativ** – ea nu face totul în locul copilului, adesea, din punctul de vedere al adulților nici nu poate fi numită „jucărie” și pot fi câteva bețișoare, o cutie, niște cuburi. Jucăria trebuie să-i permită copilului să-și imagineze cât mai multe lucruri și să poată fi manipulată în cât mai multe moduri, în cât mai multe activități. Numai astfel jucăria servește dezvoltării creativității copilului și contribuie la creșterea încrederii în sine.
- **este viu colorată și atrăgătoare** – oricât ar fi de educative și potrivite vârstei, uneori aspectul jucăriilor are o importanță covârșitoare, mai ales pentru copiii mai mari, unde moda îi poate influența decisiv.
- **este distractivă** – calitățile educaționale ale jucăriilor, oricât ar fi de importante, nu au valoare dacă nu introduc un element interesant, de plăcere, care să se mențină constant, așa încât copilul să nu se plictisească de jucărie.

De reținut! O jucărie bună pentru copil este cea pe care tatăl și mama lui își vor face timp să o descopere împreună cu el, o jucărie în care își vor „investi” atenția și dragostea.

3.2 Cum alegi o jucărie bună?

În alegerea unei jucării părinții/îngrijitorii e necesar să țină seama de:

- vârsta copilului care o folosește;
- ce poate învăța copilul folosind acea jucărie;

– rezonanța afectivă pe care o are asupra copilului.

De multe ori, părinții/îngrijitorii sunt influențați de „moda” jucăriilor și, chiar dacă știu că nu orice jucărie este potrivită pentru copilul său, nu pot renunța la a o cumpăra.

Când cumperi o jucărie este bine să-ți pui următoarele întrebări:

- *Jucăria i se potrivește copilului meu?*
- *Jucăria este sigură? Nu pune în pericol sănătatea copilului?*
- *Este potrivită vârstei copilului? Poate copilul să folosească această jucărie mai mult de câteva săptămâni? Particularitățile sale individuale permit folosirea ei? (Luați în calcul eventualele dezabilități ale copilului.)*
- *În ce jocuri ar putea-o folosi? Se poate copilul juca singur sau are nevoie de partener?*
- *Cum îl poate ajuta jucăria pe copil în dezvoltarea sa?*
- *Care sunt preferințele copiilor? Ce activități le fac plăcere copiilor? (nu dumneavoastră, personal).*
- *Copilul mai are jucării de acest fel?*

3.3 Sfaturi practice în alegerea unei jucării pentru copil

- **Siguranța** - oricare ar fi alegerea jucăriei, ea trebuie să fie sigură pentru copil.
- **Calitate** – o calitate bună înseamnă mai multă siguranță pentru copilul tău și o utilitate mai îndelungată a jucăriei.
- **Funcționalitate** - în fața raftului de jucării toate arată ispititor de bine, iar de multe ori părinții/îngrijitorii cumpără jucăriile și pentru că le sunt pe plac și nu, neapărat, gândindu-se la preferințele copilului. O jucărie e bine să fie poli-funcțională, adică să ofere copilului posibilitatea de manipulare în cât mai multe moduri.
- **Curățare** - o jucărie curată și dezinfectată previne îmbolnăvirea copilului. Este greu să se mențină o jucărie perfect curată, dar cu cât se curăță mai ușor, cu atât este mai practică. Pentru cei mici, de până la 12 luni se recomandă jucării din plastic, gumă și lemn.
- **Preț** - jucăriile se găsesc pentru toate buzunarele, dar de obicei cele de calitate și care într-adevăr ajută la dezvoltarea copilului au și prețuri care nu mereu sunt acceptabile. Jucăriile sunt într-adevăr necesare pentru copilul tău, dar prea multe jucării (mai ales de același tip) sunt inutile. Alege cu atenție jucăriile și întotdeauna pune în balanță prețul cu funcționalitatea și calitatea jucăriei.
- **Sexul copilului** - în alegerea jucăriilor părinții/îngrijitorii ar fi bine să depășească stereotipurile legate de dimensiunea de gen: sunt fetele cărora le plac mașinile și băieții care ar dori să înșire mărgelile. Indiferent de forma și culoarea jucăriei aceasta este, în egală măsură, atât pentru fete, cât și pentru băieți. Nu există jucării doar pentru fete sau doar jucării pentru băieți!

Și încă câteva sfaturi pentru părinți/îngrijitori după ce au cumpărat o jucărie pentru copil

Înainte să îi dai jucăria copilului, este bine să:

- Citești indicațiile și recomandările precizate de producător.
- Îndepărtați ambalajul și etichetele suplimentare.
- Verificați ca jucăria să nu aibă părți lipsă, fixate prost sau alte defecțiuni și verificați compartimentul bateriilor (daca are) să fie bine închis și greu de deschis.
- Curățați jucăria.
- Explicați copilului cum ar fi indicat să se joace cu noua sa jucărie.

- Supravegheații copilul când se joacă pentru prima dată cu jucăria și verificați dacă totul este în stare buna.
- Verificați periodic jucăria pentru a vă asigura că este în condiții bune.
- In cazul anumitor jucării precum trotinetele, rolele și bicicletele, ar fi bine să asigurați copilului o cască și alte echipamente de protecție.

Așa cum hăinuțele rămân mici, tot așa și jucăriile trebuie schimbate. Nu faceți tragedie din faptul că, doar după o săptămână, jucăria nu mai prezintă interes: ea „crește” împreună cu copilul. Părinții/îngrijitorii vor ține cont că jucăriile se pot strica sau pot fi distruse de către copii (mai ales între de 3 și 5 ani). Așa că, dacă achiziționarea unei jucării presupune mare efort financiar, mai bine renunțați să o cumpărați! Este preferabil, în loc să-i reproșați copilului sacrificiul bănesc făcut! Iată deci că alegerea unei jucării nu este atât de simplă pe cât pare.

3.4 Tipuri de jucării

<ul style="list-style-type: none"> • Jucării de îndemânare <i>zornăitoare, puzzle, nisip, fire de tricotat etc.</i> – dezvoltă coordonarea mișcărilor, încurajează încrederea în sine, ajută la dezvoltarea cooperării și a rezolvării de situații de problemă; 	<ul style="list-style-type: none"> • Cărți și înregistrări <i>basme, poezii, cântece etc.</i> – dezvoltă vocabularul, stimulează interesul pentru evenimentele din viața de zi cu zi, îl ajută pe copil să aprecieze literatura și muzica etc.;
<ul style="list-style-type: none"> • Jocuri de construcție <i>cuburi, seturi LEGO sau alte seturi de construit etc.</i> – contribuie la formarea conceptelor științifice și matematice ca: mărime, formă, greutate, înălțime, volum, spațiu, măsurare și numărare, asemănare și diferență, ordonare, rezolvare de probleme; stimulează creativitatea și imaginația și dezvoltă limbajul; 	<ul style="list-style-type: none"> • Materiale experimentale <i>apă, nisip, argilă, instrumente muzicale, plastilină etc.</i> – îi ajută pe copii cel mai mult să se apropie de știință și matematică. Ei au un control total asupra acestor materiale și pot descoperi în liniște legile naturii.

IV. JUCĂRIA ȘI NIVELUL DE DEZVOLTARE AL COPILULUI

4.1 Ce tipuri de jucării se potrivesc copiilor de diferite vârste?

În primul an de viață, copilul are nevoie de jucării care să-i stimuleze senzațiile. Principala lui activitate este să guste, să vadă, să audă, să miroase, să atingă și să apuce tot ce are la îndemână. Copilul manipulează obiectele – le aruncă, le trânteste, le duce la gură, le linge, le mestecă – pentru a explora mediul înconjurător cu toate mijloacele pe care le are la îndemână. Jucăriile acestei vârste sunt, dintr-un punct de vedere, improprii numite „jucării”. Ele sunt mai degrabă obiecte de cunoaștere.

Aproape orice lucru poate juca rol de jucărie, cu excepția obiectelor care pot răni copilul: leagănul și tot felul de obiecte colorate, mișcătoare ce se pot atârna deasupra, toate tipurile de sunători, jucării din plastic ce se pot arunca și strânge cu ușurință, cu atât mai interesante dacă scot sunete; păpuși, animale, mingi din materiale moi, tot felul de jucării de baie, inclusiv buretele și, mai ales, apa: orice fel de jucării muzicale (care nu se strică prin manipulare și nu sunt periculoase).

Ce tipuri de jucării se potrivesc pentru bebeluși cu vârste între 0 și 3 luni?

Până să învețe să stea în capul oaselor și să apuce obiectele singur, bebelușul va aprecia lucrurile din jur cu ajutorul ochilor sau auzului. Văzul lui este în ceață la început și își va fixa privirea pe acele obiecte care se afla la aproximativ 40 de centimetri de el. Este mult mai interesat de obiectele care produc un sunet ușor în mișcare decât de cele care sunt fixe și liniștite.

- **Jucării care se țin cu mâna** - faptul că nu poate vedea foarte clar îl va face să aprecieze orice se mișcă în raza lui de vedere, bineînțeles că nu va putea să țină jucăriile cu mâna, însă va arăta entuziasm agitându-se când o vede pe cea pe care o place;
- **Cutiuța muzicală** - muzica este un bun mijloc prin care un bebeluș reacționează încântat, este recomandat să i se pună orice fel de muzică pentru a se observa la care gen de muzică reacționează pozitiv;
- **Jucării care se pot mișca** - copiii sunt atrași la această vârstă de orice jucărie care se mișcă singură și care se poate agăța deasupra pătuțului; recomandabil e ca acestea să fie vii colorate însoțite și de muzică;
- **Oglinda care nu se sparge** - chiar dacă nu se recunosc pe ei înșiși în oglindă, doar simplul fapt de a își vedea propria reflecție poate fi ceva fascinat pentru ei;
- **Cărți cu șabloane foarte contrastante** - o carte cu decorații sau șabloane ușor de văzut este creată special pentru copii, pe care o urmărește în timp ce părintele/îngrijitorul dă paginile citindu-i;
- **Jucării cu senzori** - o jucărie moale care vibrează sau piuie când este lovită va încânta un nou-născut și în același timp îi va atrage atenția la ce face cu mâna sa.

Ce tipuri de jucării se potrivesc pentru bebeluși cu vârste între vârsta de 3 și 6?

Începând cu această vârstă bebelușul descoperă ce frumos este să nu își mai țină pumnul strâns și să poate să își sugă degetul sau să apuce o jucărie. Deja a început să se întindă după jucării, iar în curând va jongla cu ele dintr-o mână într-alta.

- **Jucării care fac zgomot puternic** - bebelușilor le place să facă zgomot;
- **Bară de activități** - este o bară cu jucării din plastic atașate, ce se poate agăța de scaunul/căruciorul bebelușului;
- **Animale din pluș moale** - aceasta este vârsta când cei mici încep să se atașeze de jucăriile din pluș; ceea ce trebuie să știe părintele/îngrijitorul este că e bine să aibă mare grijă la materialul cu care este umplută jucăria pentru a nu fi ceva tare care să îl rănească pe cel micuț;
- **Jucării din cauciuc care chițăie** - orice jucărie pe care un copil o poate chițăi sau apuca sunt preferate mai ales când face băiță.

Ce tipuri de jucării se potrivesc pentru bebeluși cu vârste între vârsta de 6 și 9 luni?

Joaca micuțului devine mult mai riguroasă. Poate să apuce două jucării în același timp și să le lovească. Pe de altă parte mișcările lui devin mult mai precise deoarece dexteritatea se îmbunătățește pe zi ce trece. Aceasta este și vârsta în care copilul începe să se miște de la a sta, de cele mai multe ori pe burtică, mâini sau genunchi, până la a merge târât de-a bușilea.

- **Păpuși moi sau animale din pluș** - la această vârstă copiii se atașează foarte tare de un anumit obiect și părintele/îngrijitorul va avea grijă ca aceasta să nu aibă ochișori din plastic, cozi lungi sau orice care poate fi smuls și băgat în gură;
- **Mingi de dimensiuni mici** - sunt recomandate aproape pentru orice vârstă, cele de o greutate mică sunt cele mai indicate la această vârstă;
- **Jucării care merg singure** - din momentul în care copilul începe să meargă de-a bușilea este bine să i se dea să se joace cu mașinuțele sau diverse alte jucării care sar dacă apasă butonul corect;

- **Cărțile** - aceasta este vârsta când cititul devine mult mai distractiv pentru copil și părinte/îngrijitor, după ce i se citește este bine să i se dea și copilului cartea pentru a o studia, mai degrabă a o admira;
- **Obiecte casnice** - este o vârstă la care părinții/îngrijitorii pot începe să le prezinte copiilor diverse obiecte casnice și să îl lase să se joace cu ele, asigurându-se să nu le dea ceva sa nu-i dai ceva cu care se pot răni.

Ce tipuri de jucării se potrivesc pentru bebeluși cu vârste între vârsta de 9 și 12?

Copilul începe să folosească obiectele din jurul său ca pe niște unelte și dă dovadă de un mai mare interes pentru jocurile interactive. Începe, de asemenea, să recunoască unele cuvinte sau anumite obiecte familiare.

- **Jucării pe care le poate împinge** - acest tip de exerciții îl ajută pe copil să își exercite mersul, de exemplu un camion, care este mult mai greu și copilul poate să dea înconjurul camerei de mai multe ori;
- **Jucării sortator** - forma - sunt un fel de jucării cu diferite figurine pe care bebelușii le adoră pentru că sunt atrași de provocarea de a rezolva puzzle-ul;
- **Mingi** - la această vârstă copiii sunt și mai încântați de mingi, deoarece pot să stea în picioare și să joace cu ele mult mai ușor;
- **Jocul cu telefonul** - copiii le place să își imite părinții și anumite activități ale lor, și chiar dacă nu pot să vorbească încă lor tot le place să imite vorbitul la telefon prin producerea unor sunete sau să țină receptorul la ureche și să apese pe butoane;
- **Jocul cu găleata și lopata** - este un joc prin care copilul rămâne mereu concentrat asupra umplerii și golirii gălețușei; este bine ca părinții/îngrijitorii să-l ducă pe copil afară într-un parc sau să îi asigure o cutie cu nisip pentru a avea unde să se joace.

În al doilea an de viață, copilul se mișcă mult. Încă nu-și stăpânește mișcărilor mai degrabă aleargă, se năpustește peste lucruri și se îndreaptă către orice obiect cu o pornire energetică totală. Copilul la această vârstă are nevoie de tot ce înseamnă mișcarea picioarelor și a mâinilor. El devine din ce în ce mai interesat să fie independent, însă constant își dă seama de limitele sale. Felul în care poate să învețe constă în folosirea mâinilor sale, care ajung să fie din ce în ce mai utile pentru el și mai iritante pentru părinții lui.

Ce tipuri de jucării se potrivesc pentru copiii între vârste de la 1 an la 2 ani?

- **Instrumente muzicale de jucărie** - copiii în general adoră muzica și le place, mai ales, să compună singuri o anumită melodie, însă ai grijă să aibă volum pentru a-l da mai încet în condițiile în care te-ar deranja zgomotul pe care îl face;
- **Puzzle, domino** - aceste tipuri de jocuri sunt o bună metodă de a-i oferi celui mic o victorie și satisfacție pentru că a reușit să-l rezolve;
- **Jucării pe care le poate conduce** - precum tricicleta sau un autocamion în miniatură îi va plăcea să pedaleze de aceea este bine ca părinții/îngrijitorii să cumpere o jucărie care să fie bine echilibrată;
- **Unelte pentru artă** - coli de desenat, cretă, plastilină. Este timpul ca părinții/îngrijitori să îl lase pe copil să fie creativ de la această vârstă;
- **Cărți de joc pentru copii, cărți cu ilustrații;**
- **Ștampile cu animale;**
- **Echipe casnice pe măsura copiilor** - în acest fel el se învață cu responsabilitățile pe care le are într-o casă precum să servească cina sau ceaiul, să facă ordine sau sa spele.

Între 2 și 3 ani, copilul face un pas important în domeniul socializării. Reușește să se joace alături de alți copii, stă lângă un altul sau alți copii, fiecare jucându-se separat: este jocul *paralel*. La această vârstă copilul începe să fie interesat de jucării cât mai provocatoare. Pe lângă jucăriile ce le are deja, copilul devine tot mai interesat și de ceea ce lasă urme: tăblițe, culori, cretă, diferite feluri de hârtie, de variate culori, forme și mărimi, creioane cerate, carioci, culori pentru pictatul cu degetele, plastilina, lut etc.

Ce tipuri de jucării se potrivesc pentru copii între vârste de la 2 la 3 ani?

- **Set de construcții** – cuburi, LEGO etc. La această vârstă copiii sunt maeștri în stivuirea figurilor.
- **Echipament pentru afară** - din moment ce abilitățile de a se mișca sunt destul de dezvoltate, e recomandabil ca părinții/îngrijitorii să îi cumpere copilului echipamente sportive: mingi, cercuri, popice etc.;
- **Cărțile** - sunt excelente pentru abilitățile de limbă și vocabular, din ce în ce mai sofisticate. Este indicat să i se propună cărți potrivite vârstei.

Categoriile de jucării recomandate copiilor de:

Tipul	3-5 ani	5-7 ani
1. Jucării/atribute de joc care dezvoltă motricitatea - cele care vizează dezvoltarea motricității fine, a celei globale, dezvoltarea coordonării și echilibrului.	tricicletă, bicicletă cu roți ajutătoare, mingi de diferite mărimi, baloane, cerc, jocuri de încastrare și manipulare cu piese de diferite mărimi.	bicicletă, patine, role, zmei, discuri zburătoare
2. Jucării/atribute de joc care dezvoltă creativitatea și imaginația - cele care au funcție artistică, cele care permit copilului să inventeze moduri noi de a se servi de acestea. Cum copilului nu-i lipsește imaginația, orice banală jucărie poate avea această funcție. Totuși, anumite jucării au o dominantă creatoare.	creioane colorate, creioane cerate, vopsele sau acuarele, tempera (netoxice), plastilină, instrumente muzicale: tobe, maracase, tamburine, pianine, hârtie glasată sau creponată, perforatoare cu modele mari, mărgelile din lemn de dimensiuni mai mari etc.	șevalet, tempera, lut, matrițe de turnat lut sau gips, forme de instrumente muzicale cu coarde, foarfece (care trebuie folosite sub supraveghere), mărgelile de diferite forme și mărimi; perforatoare cu modele de diferite dimensiuni, marionete din material textil etc.
3. Jucării/atribute de joc care dezvoltă afectivitatea - acele jucării care permit copilului să-și exprime afecțiunea, tandrețea și de asemenea, uneori chiar, agresivitatea.	jucării de pluș, păpuși din cârpe, apa, nisipul, plastilina etc.	marionete ce pot fi mânuite cu degetele sau sfori, lutul, lemnul
4. Jucării/atribute de joc care dezvoltă imitația – jucăriile care permit copilului să exprime ce cunoaște din viața reală. Folosirea lor îi permit să se apropie de comportamentele noi și să-și ia în considerare anumite experiențe plăcute sau, dimpotrivă, angoase sau experiențe dezagreabile din viața sa	obiecte cu dimensiuni mai mari, care permit manipularea cu ușurință de către copii, care nu le pun în pericol sănătatea (obiecte ascuțite, tăioase, din materiale dure etc.): păpușile și toate accesoriile lor – de dimensiuni mai mari (casa, îmbrăcămintea, materialele etc.), mașinile, deghizările (truse de farduri netoxice), tot ceea ce permite să-l faci să semene cu altcineva,	obiecte care pot fi folosite în jocuri mai complexe ca: Jocul „De-a magazinul“, „De-a medicul“, „De-a frizeria“, „Ferma cu animalele sale“ etc.

	accesorii din bucătăria păpușii etc.	
Jocuri/jucării/atribute de joc care dezvoltă capacitatea senzorială și intelectuală – această funcție o au majoritatea jucăriilor. Sunt însă unele special concepute pentru a antrena copilul să descopere, să clasifice, să memoreze, să raționeze, să asambleze, să reflecte - toate marile funcții care stau la baza operațiilor mentale.	jocurile de asamblare, jocurile de încastrare, jocurile de construcție, jocurile de clasare (după culoare, mărime, formă), jocurile de ordonare, puzzle 9-16 piese etc.	jocuri clasare (după formă, utilitate), tablă magnetică, cifre, litere magnetice, loto, domino, puzzle până la 60 de piese etc.

Jucăriile enumerate sunt doar recomandări. Ele trebuie să permită copilului, indiferent de gradul său de dezvoltare și capacitățile sale individuale, să se joace cu plăcere și, în același timp, să învețe. Jocuri diverse înseamnă mai multe capacități, înseamnă curiozitate, înseamnă dezvoltare. Copilul este împins de dorința de a crește și de dorința de a cunoaște. Lui îi revine sarcina de a dota jocurile sale cu complexitate, nu adulților, el hotărăște cum să se servească de jucăriile sale. Copilul este „profesorul jocului“.

4.2 Sugestii cu privire la utilizarea jucăriilor

- **Dați copilului puține jucării.**

Unii părinți au ajuns să echivaleze o copilărie fericită cu o cameră frumos decorată, plină ochi de jucării. Aceștia doresc să le ofere copiilor tot ce n-au avut când eram de vârsta lor. Prea multe jucării limitează creativitatea și concentrarea, supra-stimulează și provoacă stres, deconectare emoțională și un acut sentiment de copleșire copilului.

În atenția copilului e bine să se afle concomitent nu mai mult de 3 jucării. E preferabil să puneți deoparte jucăriile cu care se joacă cel mai puțin. O săptămână sau două mai târziu, sau când copilul se plictisește și cere jucării noi puteți să-i dați una dintre acestea. Chiar uzată, ea va fi la fel de interesantă ca una nouă și-i va prilejui aceeași bucurie. Dați copiilor jucăriile pe rând.

- **Dați copiilor jucării simple.**

O jucărie care este prea complicată și nu este încă pentru vârsta lui, nu îl interesează pe copil și riscă să-l decepționeze din cauza incapacității sale de a o înțelege. În acest caz, e preferabil să o puneți deoparte și să i-o dați peste câteva luni.

- **Oferiți copilului variate jucării care se găsesc în orice gospodărie.**

Jucăriile cele mai nostime și mai interesante nu sunt neapărat cele vândute. Gândiți-vă să-i oferiți copilului (în funcție de vârstă):

- cutii alimentare din plastic, linguri de lemn, spatule, tacâmuri din plastic pentru picnic, pahare, farfurii din carton; ambalaje goale din plastic sau carton;
- cutii de toate mărimile, ușor de deschis și de manevrat, dar niciodată cutii sau borcane de sticlă; tuburi de carton, pungi de hârtie;
- cârlige de rufe, inele de la perdeaua de la duș, prinse unele de celelalte pentru a forma un lanț; perie de unghii sau de haine;
- tuburi de la bobinele de ață sau de la sulurile de hârtie autocolantă;
- ziare, staniol, resturi de hârtie colorată sau de hârtie pentru ambalat cadouri;
- mingi de tenis, diverse baloane, chei vechi;
- bucăți de mochetă, tapet sau resturi din pânză;

– felicitări sau cartele din plastic, obiecte publicitare etc.

- **Aranjați jucăriile pe etajere joase și încăpătoare sau în cutii/coșuri speciale.**

Aceasta îi permite copilului să fie mai autonom cu jucăriile sale. Le vede mult mai bine și poate să le scoată când dorește. Poate, de asemenea, să învețe cu ușurință să le aranjeze la locul lor: cuburile - în coșul albastru, animalele din pluș - în cel roșu etc.

- **Țineți cont de elementele de securitate.**

Din considerente de insuficiență de imunitate în primul an de viață nu sunt indicate jucării care nu pot fi spălate sau prelucrate cu soluție dezinfectantă, spre exemplu, cele din blană artificială, de pluș, din stofă etc. - ele pot fi focar de infecții. Se exclud și jucăriile din sticlă sau din plastic fin, mărunte, cele cu colțuri ascuțite, tăioase, precum și cele demontabile (elementele mici ale cărora copilul poate să le înghită, dacă le duce la gură, sau să le bage în nări – ex., mozaicul mărunț), varianta ideală sunt jucăriile din masă plastică, gumă și cele din lemn dur, bine șlefuit (cu marginile rotunjite).

- **Spălați cât de des posibil jucăriile cu săpun.**

În prima jumătate a anului de viață a copilului - zilnic. Păstrați-le acoperite pentru a evita prăfuirea acestora (mai ales în perioada 3-6 luni). Nu dați jucăriile micuțului copiilor mai mari.

- **Țineți minte că, adultul este tovarășul de joacă al copilului.**

Nu uitați niciodată că, Dvs. sunteți tovarășul de joacă al copilului! Nu este deloc nevoie de jucării, nici de bani, ca să râdeți împreună, să alergați unul după altul, să vă jucați „De-a v-ați ascunselea”, să vă spuneți povești, să cântați cântecele, să faceți o prăjitură împreună sau să vă plimbați prin pădure ca să faceți o colecție de frunze pe care să le presați.

4.3 Cum puteți face o selecție a jucăriilor?

Iată câteva sugestii pe care le puteți urma:

- Împreună cu copilul, puneți deoparte pentru a da sau dona jucăriile pe care copilul le-a depășit. Dacă vreți să păstrați vreuna ca amintire, mai bine o depozitați în debara, pod sau alt spațiu adecvat.
- Apoi pot fi eliminate toate jucăriile care:
 - sunt stricate sau au piese lipsă (dacă v-ați propus să le reparați, dar nu ați ajuns să faceți asta de mai bine de o lună-două, e semn că trebuie să renunțați);
 - sunt „fixate”, adică sunt prea finisate, nu lasă loc imaginației copilului să se desfășoare (de exemplu: figurinele Disney, elaborate și decorate până la refuz, pe care copilul nu mai poate proiecta propria imaginație);
 - „fac prea multe” și se strică ușor;
 - Supra-stimulează (cu lumini colorate ce pulsează, efecte sonore, viteză);
 - pretind că oferă un impuls în dezvoltarea copilului, pentru care el nu este încă pregătit;
 - inspiră jocuri violente (nu numai pistoale, ci și tancuri, soldați, săbii etc. – deși toți copiii vor face pistol din orice la un moment dat, o replică în miniatură a unei arme este pur și simplu prea mult);
 - sunt dubluri, deoarece scad valoarea primei jucării, mai ales dacă aceasta este îndrăgită de copil (o păpușă, un animăluț de pluș), creând o predispoziție către evitarea atașamentului și trecerea dintr-o relație afectivă la alta, așteptând la nesfârșit un partener mai bun decât actualul. Dacă o mașină îl bucură, trei mașini nu-l vor bucura de trei ori mai mult.

4.4 Cum îl învățați pe copil să adune jucăriile?

Strânsul jucăriilor poate fi o problemă destul de mare pentru părinți/îngrijitori, cu atât mai mult cu cât copiii primesc frecvent mai multe jucării de cât ar avea nevoie. Unii copiii s-au obișnuit că părinții/îngrijitorii să fie cei care le strâng, pentru că aceștia din urmă au ales calea cea mai simplă: „Decât să stau câteva zeci de minute până face curățenie, mai bine mă aplec de câteva ori și le-am strâns pe toate de pe jos, în cinci minute”. Doar că situația se repetă și strânsul jucăriilor ajunge să interfereze destul de mult cu activitatea adultului. Ce puteți face și cum puteți să-i arăți copilului să procedeze, astfel încât de acum încolo să nu vă mai împiedicați prin toată casa de mașinuțe, păpuși, cuburi și roboți?

- **Folosiți puterea exemplului.** Dacă insistați pe ordine în jucăriile din camera copilului, atunci și lucrurile din camera dumneavoastră vor fi menținute în cea mai mare ordine.
- **Întrebați-l dacă are nevoie de ajutor,** atunci când dezordinea în jucării este cu adevărat copleșitoare. Când îl ajutați evitați clișeele care izvorăsc nechemate de pe buzele tuturor părinților: „Cum poți lăsa jucăriile în halul acesta?” „E ca după un uragan pe-aici!” Dacă, totuși, credeți ca neapărat să faceți comentarii, găsiți măcar niște replici noi.
- **Învățați prin joacă.** Copilul învață cel mai repede prin joacă. Inițiați concursuri de genul „Primul care strânge mașinuțele în cutia albastră câștiga un pupic” sau „Cel care adună laolaltă cât mai multe piese de LEGO se dă o tură în caruselul din parc”.
- **Transformați strânsul jucăriilor într-una din activitățile de rutină ale zilei,** astfel încât lucrurile să nu scape de sub control. Strânsul jucăriilor, ca și aranjatul lucrurilor proprii în sertare/dulap trebuie să devină un ritual respectat: înainte de a ieși din casă, înainte de ora de culcare, jucăriile trebuie să se „odihnească” și ele în locuri special amenajate.
- Pe de o parte învățați pe copii **cum** să-și adune jucăriile, să mențină colțul de joc în ordine, iar pe de altă parte arătați-le **importanța** întreținerii jucăriilor în ordine și a camerei de joc în general.
- **Stabiliți reguli și proceduri de rutină** cu referire la strânsul jucăriilor. Acestea sunt eficiente numai dacă îi puteți face pe copii să fie de acord cu ele. Discutați fiecare situație în parte. În loc să vă ieșiți din fire la un moment dat și să strigați „Gata s-a terminat! Arunc toate jucăriile la gunoi!”, mai bine adunați toată familia și spuneți-le care e problema. Apoi cereți-le sugestii. Dacă nimeni nu are sugestii, propuneți dumneavoastră cu calm o regulă. În cazul când copilul se opune, întrebați-l dacă n-ar fi dispus măcar să încerce, măcar o săptămână, sau să propună altceva în loc.
- **Simplificați sarcina.** Ca să-l ajutați pe copil, cumpărați/asigurați cutii mari din carton sau plastic, în culori vii, cutii-valișoară cu imprimeuri diferite, saci textili sau orice alte „recipiente” care îl ajută să-și strângă jucăriile pe teme: animăluțele în cutia roșie, hainele păpușilor în cutia galbenă etc. Îi puteți propune să decoreze cutiile respective, motivându-l astfel suplimentar
- **Asigurați-vă că fiecare jucărie are un loc al său.** Cărțile și cutiile de pantofi cu accesorii și piese mărunte pot fi puse pe rafturi, în bibliotecă. Cutiile mari în dulap cuburile în sertare etc.
- **Folosiți containere transparente, sau puneți etichete pe fiecare cu desene și/sau cuvinte.** Puneți capace pe containere numai dacă este strict necesar.
- **Învățați copiii cum să-și sorteze și să-și pună la loc jucăriile.**
- **Stabiliți o oră pentru curățenie rapidă în camera de joc,** în fiecare zi. Arătați-le copiilor dumneavoastră o cale simplă de a-și pune jucăriile la loc și vor face acest lucru cu plăcere.

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte:

1. Jocul pentru copil este:

- a) Distracție
- b) Pierdere de timp
- c) Dezvoltare
- d) Învățare

2. Ce condiții trebuie create de părinți pentru a asigura jocul copiilor?

- a) Un colț de joc(spațiu) special amenajat
- b) Jucării variate
- c) Timp
- d) Prezența unui computer, televizor
- e) Prezența adultului/maturului
- f) Toate la un loc

3. Jocul cu copiii îi face mai deștepți și îi ajută să învețe mai bine la școală

Adevărat sau Fals (Bifați)

4. Formal jocul copilului începe atunci când micuțul a învățat cum să mănuiască primele jucării.

Adevărat sau Fals (Bifați)

5. Cum credeți pentru cine este benefic jocul?

- a) Numai pentru copil
- b) Numai pentru părinte
- c) Nici pentru unul din ei
- d) Atât pentru părinte cât și pentru copil

6. Ce faceți atunci când Vă jucați cu copilul dvs.?

- a) Îl lăsați să preia inițiativa;
- b) Preluați dvs. controlul asupra jocului;
- c) Stați alături de copil și urmăriți cu atenție ce face;
- d) Faceți comentarii negative și criticați acțiunile copilului;
- e) Stați alături și vorbești la telefon
- f) Îl recompensați, exclamând „Ce copil deștept!”

7. Scopul jocului este produsul/rezultatul și nu acțiunea/procesul în sine capabilă să satisfacă imediat dorințele sau aspirațiile copilului.

Adevărat sau Fals (Bifați)

8. Jucăriile cele mai nostime și mai interesante pentru copil nu sunt, neapărat, cele procurate.

Adevărat sau Fals (Bifați)

9. Pentru jocuri copiii au nevoie de multe jucării.

Adevărat sau Fals (Bifați)

10. O jucărie bună pentru copil este:

- a) Sigură

- b) Adecvată vârstei și nivelului de dezvoltare
- c) Scumpă
- d) Distractivă
- e) Estetică
- f) Durabilă

11. De ce vă conduceți în alegerea unei jucării?

- a) De vârsta și nivelul de dezvoltare a copilului
- b) De dorința/preferința copilului
- c) De posibilitățile financiare
- d) De preferințele proprii
- e) De modă/reclamă
- f) De ce poate învăța copilul folosind jucăria

12. De ce jucării are nevoie copilul în I-l an de viață?

- a) Jucării care să-i stimuleze senzațiile
- b) Nu are nevoie de jucării
- c) Jucării care se țin cu mâna
- d) Jucării care se pot mișca
- e) Cărți
- f) Obiecte casnice inofensive
- g) Puzzle, domino

13. De ce demontează/strică copiii jucăriile?

- a) Să „vadă ce este înăuntru”
- b) Din curiozitate
- c) Pentru a vă enerva

14. Dacă copilul, mai ales cel de 3-5 ani, strică o jucărie dvs. Cum procedați?

- a) Reacționați calm, înțelegând curiozitatea copilului
- b) Îl pedepsiți aruncând stricăciunile
- c) Reparați jucăria împreună cu copilul și continuați jocul
- d) Regrețați banii cheltuiți

Tema 4. STIMULAREA DEZVOLTĂRII COPILULUI

SCOPUL MODULULUI ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestei teme este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre importanța dezvoltării cognitive în perioada 0-7 ani, gândirii logice la vârsta 5-7 ani, dezvoltării creativității și a gândirii critice la vârsta preșcolară. O atenție deosebită se acordă dezvoltării cognitive care are o importanță mare în primii 3 ani de viață, când copilul își formează reprezentările despre lume, descoperind-o prin interacțiune cu obiecte, apelând la simțuri. Dezvoltarea cognitivă a copilului în primii 3 ani de viață îi influențează dezvoltarea cognitivă pe tot parcursul vieții. Cât de creativ va fi un adult,

depinde de perioada din copilărie, când a fost susținut, încurajat să încerce, să pună la îndoială, să găsească și alte soluții la rezolvarea unei probleme, situații.

Mesaje de bază

1. Dezvoltarea cognitivă este condiționată de evoluția normală a senzorialității care este sursa primară de informații. **Simțul tactil** este cel mai extensiv simț al organismului, receptorii sunt dispersați pe întreaga suprafață a corpului. Dezvoltarea sensibilității tactile se face progresiv de la 0 luni la 3 ani. În corelație cu dezvoltarea motricității și sensibilității tactile se dezvoltă și sensibilitatea kinestezică, care permite memorarea și recunoașterea formelor, aprecierea spațiului, diferențierea între relaxare și încordarea musculară. Cum putem stimula dezvoltarea senzorială a copilului? Prin diverse jocuri, exerciții, observații, interacțiuni cu diverse obiecte.
2. Dezvoltarea cognitivă a copilului preșcolar cu vârsta 3-7 ani evoluează progresiv, reprezentând un salt considerabil datorită limbajului care permite trecerea de la percepții la reprezentări prin substituirea unei acțiuni motorii cu acte simbolice; gândirea rămâne egocentrică și legată de concret. Termenul operație se referă la acele procese, care sunt stăpânite de reguli logice; pre-operatorial implică faptul că copiii nu stăpânesc încă astfel de reguli. Ei practică noile deprinderi întemeiate pe reprezentarea obiectelor, chiar dacă organizarea reprezentării lor este incompletă. Copiii se află în stadiul pre-operator, caracterizat prin: concretețe egocentrism: centrarea atenției pe un subiect, focalizare pe stare, nu pe transformare, dezvoltarea memoriei, abilități conversaționale.

Finalități obținute

La finele acestui capitol participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- Ce este dezvoltarea cognitivă, cum se manifestă și de la ce vârstă începe.
- Cum are loc dezvoltarea cognitivă a copilului la diferite perioade de vârstă și anume: în primul an de viață; la 1-3 ani.
- Cum să stimuleze dezvoltarea senzorială la copiii mici.
- Care sunt caracteristicile dezvoltării cognitive a copilului preșcolar de vârsta 3-7 ani.
- Prin ce activități, jocuri îi pot stimula dezvoltarea cognitivă a copilului la diferite etape de dezvoltare.

4.1. STIMULAREA COGNITIVĂ A COPILULUI.

Dezvoltarea cognitivă implică modificările care au loc în ceea ce privește percepția, învățarea, memoria, raționamentul și limbajul. Funcționarea cognitivă este în mod obișnuit însoțită de operații metacognitive (reflecție asupra gândirii) prin care se reglează învățarea și performanța (Koriat, A., 1998).

Dezvoltarea cognitivă a copiilor mici se referă la dezvoltarea gândirii, sau mai bine zis la achiziționarea acestei capacități. În general, fiecare copil se naște cu propriile trăsături de temperament, personalitate și aptitudini cognitive. Din acest motiv nu se poate stabili în mod exact ce anume ar trebui să știe și cum să fie învățat fiecare copil, într-o anumită etapă a dezvoltării sale. Lucrul cel mai important în dezvoltarea cognitivă la copiii mici este crearea unor situații problematice concrete, pe care aceștia să le rezolve și din care să învețe. La fel de important este ca

părinții să fie prezenți pentru a-l ghida, însă nu trebuie să-i ofere copilului soluția. Cel mic învață din încercări repetate și greșeli.

Procesul de gândire la copiii mici este caracterizat de trei etape:

- imitarea;
- practica și repetiția;
- sortarea și clasificarea.

Ca bebeluși, copiii imită expresiile faciale și sunetele adulților, învățând astfel să comunice - mai întâi prin gesturi, apoi verbal. Pentru a-și perfecționa noile aptitudini, cei mici le repetă la nesfârșit. Pentru a căpăta experiență, copiii clasifică informația - *obiectele rotunde se rostogolesc, lucrurile ascuțite înțeapă, etc.*

Copiii mici învață folosindu-și simțurile, experimentând și manevrând obiecte. Mulți părinți sunt sături de obiceiul copiilor de a arunca pe jos tot felul de obiecte, însă astfel ei experimentează și învață cum funcționează gravitația. Apoi vor reuși să prezică ce se poate întâmpla în anumite situații: "*dacă arunc farfuria pe podea, aceasta se va sparge, iar mama se va supăra pe mine*"; "*dacă arunc farfuria pe covor, nu se va sparge*"; etc.

Copilul mic devine tot mai "**înțelept**" pe măsură ce crește. Vă puteți da seama că cel mic începe să-și dezvolte o lume interioară a gândurilor în momentul în care reușește să se detașeze de lucrurile din jurul său și se concentrează asupra unui singur obiect sau activitate - timp de câteva minute, sau chiar mai mult dacă este ajutat de un adult. Acest lucru se întâmplă în general după vârsta de 2 ani. O altă schimbare majoră în dezvoltarea cognitivă este gândirea anticipată, care apare după vârsta de 2 ani.

Dezvoltarea cognitivă a copilului în primul an de viață

Dezvoltarea cognitivă – sau dezvoltarea abilităților de învățare și memorare progresează rapid la această etapă de dezvoltare.

- Sugarii încep devreme să recunoască persoanele familiare. Pe măsură ce memoria lor se dezvoltă, ei realizează gradual că persoanele și obiectele persistă chiar dacă acestea se află situate în afara câmpului vizual, o aptitudine cognitivă denumită permanența obiectelor.
- Integrarea senzorială evoluează de-a lungul primului an, ceea ce reprezintă procesul prin care creierul copilului începe să facă conexiuni între senzațiile vizuale, gustative, auditive și tactile.
- Copilul își recunoaște mama la 3 luni; diferențiază biberonul de jucărie la 6 luni; reacționează imediat la pronunțarea numelui său; caută și găsește o jucărie ascunsă în șervet la 10 luni.

Dezvoltarea cognitivă a copilului între 12 și 24 de luni

- La această vârstă copilul mic este foarte curios și arată interes pentru efectele produse de acțiunile sale, precum și mecanismele și obiectele care se mișcă.
- Copilul poate grupa sau potrivi obiectele similare - cuburi, jucării, puzzle-uri ușoare, după culoare și formă. Atenția la această vârstă este foarte scurtă.
- Copilul mic dă nume părților corpului și obiecte familiare văzute în fotografii.
- Folosește obiectele conform destinației, imitând comportamentul adulților.
- Până la un an și jumătate copilul face diferența dintre sine și ceilalți, urmând ca până la 2 ani să conștientizeze mai profund această diferență. Un pas mare în acest proces este

recunoașterea propriilor trăsături faciale în oglindă. Odată cu conștientizarea sinelui apar sentimente noi, ca rușinea, invidia și empatia.

- Începe jocul dominat de fantezie și imaginație.

Dezvoltarea cognitivă a copilului între 24 și 36 de luni

- La această vârstă copilul mic este interesat de caracteristicile obiectelor - culoare, textură, dimensiune, formă, etc. și are primele activități creative - desen, construcție, modelare cu plastilină, procesul de "**creație**" fiind mai important decât produsul final.
- Jocul copilului include mai multe situații imaginare, care imită acțiunile adulților.
- Alegerea și decizia au un rol tot mai important - copiii vor să aleagă și să facă ei singuri, fără ajutor.
- Copilul identifică obiectul ținut în mână cu cel din fotografie.
- În jurul vârstei de 2 ani copilul înțelege relația dintre obiecte și poate rezolva puzzle-uri simple, din 3 - 4 piese.
- Copilul nu doar manevrează obiecte, ci începe să le înțeleagă mecanismul de funcționare, prin cauza - efect. Crește interesul pentru jucăriile mecanice.
- Până la 3 ani copiii încep să gândească înainte de a acționa.

Stimularea dezvoltării cognitive a copilului mic

a) Stimularea cognitivă a bebelușului de 0-3 luni

Nici simțurile și nici abilitățile motorii nu sunt pe deplin dezvoltate până la această vârstă. Cu toate acestea, puteți stimula creierul micuțului Dvs cu câteva jocuri simple.

- Oferiți o varietate de senzații cu ajutorul jucăriilor și obiectelor cu texturi diferite. Atingeți-i mânuțele cu pături mătăsoase sau cu prosoape moi, cu mici jucării de lemn sau de plastic pentru ca el să poată percepe diferențele din mediul în care crește. Simțind diferențele între moale și tare, dur, neted sau mătăsos îi va ajuta să își dezvolte abilități intelectuale rudimentare, de exemplu **conceptele opuse/contrare**.
- Nu vă limitați la simțul tactic, ci, pentru că văzul este în curs de dezvoltare, folosiți-vă de acest lucru pentru a-l ajuta să-și dezvolte acest simț, dar și inteligența. Deoarece bebelușii preferă imaginile în alb și negru, îl puteți stimula să privească diferite imagini desenate în creion sau marker negru. Țineți însă minte că el nu vede la o distanță mai mare de 20-30 de cm, așa ca apropiați desenele de fața lui. De abia după vârsta de 2 luni el poate distinge culorile, așa că acum îl puteți introduce treptat într-o lume colorată. Puteți, mai ales, să-i arătați culori contrastante, pentru a-l ajuta să-și dezvolte percepția.
- Pentru a-l ajuta să înțeleagă, încă de la început, **relațiile de cauză și efect** oferiți-i jucării care produc zgomot atunci când sunt atinse sau când se exercită presiune asupra lor. Va dezvolta astfel deprinderea de a le atinge pentru a auzi zgomotul produs, înțelegând cum anumite acțiuni conduc la rezultate pe care el poate să le anticipeze.
- Pentru a-i antrena de timpuriu memoria și pentru a-i dezvolta capacitățile cognitive, apelați la o jucărie viu colorată. Arătându-i jucăria, ascunzându-o apoi, pentru a i-o arăta din nou, nu numai că îl va distra la maximum, dar îl veți învăța să anticipeze mișcarea și locul de unde va apărea jucăria, îi veți dezvolta capacitatea de concentrare și îi veți antrena mușchii ochilor. Atunci când dă semne că se plictisește, schimbați locul în care ascundeți jucăria.

Aceste jocuri/activități vor stimula copilul să fie curios și îi pot dezvolta capacitățile cognitive și inteligența emoțională. Nu în ultimul rând, toate aceste activități întreprinse împreună, vă vor

relaxa pe voi, părinții, și vor crea o legătură de neînlocuit între voi și copilul vostru. În această perioadă, copiii imită cu ușurință acțiunile părinților. Stimulați-l să vă imite: țineți-l în brațe și, când vă privește scoateți limba. Majoritatea copiilor vor imita acțiunile mamei.

b) Stimularea cognitivă a bebelușului de 3-6 luni

La această vârstă, copilul învață prin cântece, poezii rimate sau sunete de natură diversă.

- Achiziționați/cumpărați o carte cu animale, care prin atingere sau apăsare reproduce sunetele scoase de acestea și distrați copilul cu ea. Reproducând și dvs sunetul scos de animalul respectiv, îl veți îndemna și pe cel mic să vă imite și să înceapă să "vorbească".
- Introduceți în activitatea bebelușului poezioare și cântecele cu rimă, pentru a încuraja bebelușul să gângurească cât mai mult.
- Puneți bebelușului la dispoziție materiale inofensive de diferite texturi pe care le va pipăi. Lăsați să le pipăie. Ascundeți-le, apoi, arătați-le. Pentru a juca acest joc, veți avea nevoie de ceva nou și interesant, pe care copilul își va dori să-l atingă (bebelușii arată adesea interes crescut pentru telecomandă, seturi de chei etc.) și o pătură de întins pe jos. Dacă îi arătați bebelușului un set de chei colorate și care mai și zornăie, își va dori să ajungă la ele și să le ia. Dar dacă îi arătați cheile și apoi le ascundeți sub pătură, va porni în căutarea lor. Arătații că cheile sunt sub pătură, deoarece la această vârstă el încă nu înțelege că sunt ascunse. Cu ajutorul acestor jocuri bebelușul treptat va reuși să înțeleagă că obiectele și oamenii pot dispărea și reapărea la un moment dat. Un joc interesant pentru a fi jucat pentru a înțelege despărțirea temporară de mama sau oameni dragi.
- Așezați bebelușul într-un loc sigur și arătați o jucărie care face zgomot, viu colorată. Țineți jucăria la 8-10 cm distanță de fața bebelușului pentru a-i atrage atenția. Când acesta se concentrează pe zgomotul scos, mutați jucăria ușor de la stânga la dreapta, astfel încât bebelușul să încerce să o urmărească cu ochii. Astfel copilul va învăța că nu doar de la el vin sunete, ci și de la diverse obiecte din jur.

c) Stimularea cognitivă a copilului de 6-12 luni

- Arătați copilului o jucărie sau un obiect oarecare, apoi ascundeți-l, sub privirile sale. Spuneți-i să găsească jucăria.
- Lăsați-l pe copil să aleagă dintre lucrurile pe care și le dorește.
- Dați-i copilului să țină în fiecare mână câte un obiect, apoi oferiți-i un al treilea. Cel mic va trebui să-și dea seama că trebuie să renunțe la ceva pentru a putea lua și al treilea obiect.
- Strigați-l pe copil din altă cameră și lăsați-l să vă găsească. Alternativ, puteți să-l trimiteți să ducă ceva la gunoi sau în coșul cu rufe, aflat în altă cameră.
- În timp ce îl îmbrăcați pe cel mic spuneți-i să vă dea mânuța, piciorul, etc.
- Instruiți-l pe cel mic unde să pună jucăriile, alte obiecte. Apoi spuneți-i să repete acțiunea și ghidați-l.

De reținut:

- Copilul se naște pregătit să învețe. Învață interacționând cu lumea și utilizând toate simțurile.
- Învățarea bebelușului începe în brațele mamei și când mama face ceva ce el nu poate încă face, *fac împreună*. Ex: apucă, merge.
- Toți copiii au un impuls înnăscut de a cunoaște. Toate achizițiile copilului din primul an de viață îi dau un grad mare de autonomie și independență.

- Bebelușii și copiii mici învață prin joc și află cele mai importante lucruri despre el și corpul lui, despre părinții lui, despre alți copii.
- Bebelușii și copiii mici învață calitățile obiectelor ducându-le la gură și probându-le cu gura. Fiți atenți la ce obiecte ajunge și are la îndemână, totul va duce la gură!
- Bebelușului dvs îi place cel mai mult din lume să se joace cu părinții lui și îi va prefera pe ei, înainte de tot!

d) Stimularea cognitivă a copilului de 1-3 ani

Dezvoltarea cognitivă la copiii mici este favorizată de situațiile problematice pe care cei mici le întâmpină și pe care sunt nevoiți să le rezolve. Părinții pot crea artificial aceste situații, apoi îi pot ghida pe copii prin întrebări de genul - "*La ce te gândești? Ce urmează? Ce facem acum? Ce vrei să faci? Ce trebuie pus aici?*". Important este ca cel mic să deducă singur soluția, din încercări și greșeli. Când ajungeți la faza în care copilul întreabă: "*De ce?*", încercați să-l întrebați și pe el "*De ce?*", cu privire la lucruri simple.

Dezvoltarea senzorială a copilului de 0-1 an și 1-3 ani

➤ Dezvoltarea sensibilității

Dezvoltarea cognitivă este condiționată de evoluția normală a senzorialității care este sursa primară de informații.

Simțul tactil este cel mai extensiv simț al organismului, receptorii sunt dispersați pe întreaga suprafață a corpului. Dezvoltarea sensibilității tactile se face progresiv.

- **0 – 1 lună** - nou născutul reacționează doar la temperatura ambiantă și la mângâierea mâinii.
- **3 – 4 luni** - plânge când este ud, se liniștește când este luat în brațe și schimbat, se joacă cu jucăriile atârnate deasupra patului.
- **5 – 6 luni** - se joacă cu propriile degete, atinge cu mâna obiecte și le aruncă.
- **8 – 9 luni** - vrea să atingă hrana cu degetele.
- **1 an** - folosește mâna pentru a mânca, bate din palme prin imitație, arată cu degetul.
- **1 an și jumătate** - își folosește degetele pentru a mânca.
- **2 ani** - reacționează diferit la diverși stimuli din exterior, învață că se poate răni, se teme de foc și poate întoarce paginile unei cărți.
- **2 ani și jumătate** - sensibilitatea tactilă devine sofisticată, poate diferenția obiecte prin pipăire, fără să le vadă.
- **3 ani** - face distincția între rece și fierbinte.

În corelație cu dezvoltarea motricității și sensibilității tactile se dezvoltă și sensibilitatea kinestezică, care permite memorarea și recunoașterea formelor, aprecierea spațiului, diferențierea între relaxare și încordarea musculară.

a) Între 0–7 zile **sensibilitatea vizuală** a copilului este diferită de a adultului. Astfel, acuitatea vizuală nu este formată și ca urmare nou născutul are o imagine neclară (în ceață), distinge între lumină și întuneric, poate urmări o sursă de lumină. Studiile arată că imaginea cea mai clară se formează la distanța de 19–20 cm și vederea periferică nu este încă formată. (Fantz, 1958). Copilul poate percepe clar obiectele în jur de trei luni – trei luni și jumătate. Tot acum este definitivată vederea periferică, începe să perceapă culorile, și diferențiază figura mamei de a altor persoane. Aceasta evoluție are o bază fiziologică, dezvoltarea sistemului nervos și a analizatorului vizual, transformarea stimulilor vizuali în imagine presupun un nivel de maturizare a substratului anatomic și un nivel adecvat de funcționalitate al acestuia.

- b) **Sensibilitatea auditivă** funcționează înainte de naștere, ulterior copilul învață să diferențieze și să asocieze sunetele. Se poate considera auzul definitivat la o lună când poate asocia sunetele cu imagini, cu obiecte.
- c) **Sensibilitatea olfactivă** este perfect structurată la naștere, copilul reacționează diferențiat la mirosuri plăcute și neplăcute.
- d) **Sensibilitatea gustativă** este relativ formată, în sensul în care, deși reacționează pozitiv la dulce, copilul nu diferențiază o serie de alte gusturi.

În concluzie, senzorialitatea este complet dezvoltată la sfârșitul primului an de viață, evidentă la nivel comportamental. Copilul este interesat de exterior, de obiecte, repetă mișcărilor și acțiunile care îi fac plăcere.

Cum putem stimula dezvoltarea senzorială a copilului?

De-a lungul primilor ani de viață a copilului, dezvoltarea senzorială este la fel de importantă ca dezvoltarea fizică sau intelectuală. Copilul, în fața tuturor senzațiilor, va copia atitudinile părinților săi. Fiecare simț poate fi dezvoltat și a învață să se folosească de fiecare în parte este pentru copil nu numai util, ci și folositor.

Copilul învață despre mediul în care trăiește cu toate cele cinci simțuri ale sale: văzul, auzul, pipăitul, gustul, mirosul.

Văzul

Copilul este fascinat de tot ce mișcă, se bucură de culorile foarte contrastante și de tot ce strălucește. Oferindu-i ocazia să privească multe astfel de obiecte și incitându-i curiozitatea, îl veți stimula să recunoască diverse obiecte și figuri umane.

Mai târziu, împreună cu copilul puteți observa:

- cum se scurge apa în sifonul căzii, chiuvetei
- cum sunt dispuse frunzele în jurul unei tulpini
- cum lucrează furnica ce transportă o fărâmitură de pâine
- cum se lungesc sau se micșorează umbrele
- cum își țese pânza păianjenul etc.

Auzul

Acest simț este hotărâtor în învățarea limbajului. Fiecare ocazie este bună pentru a-și exersa urechea.

- Sistematic, faceți-l să audă toate sunetele pe care le pot produce obiectele din casă sau cele folosite în diferite activități menajere (radio, mixer, aparat de ras, robinete, etc.).
- Copiii adoră muzica și aceasta trebuie să fie cât mai variată (cântece pentru copii, cântece folclorice, muzica diferitelor popoare, muzica clasică).
- Cântați?... Nu ezitați s-o faceți! Copilul, profitând în aceeași măsură de plăcerea pe care-o simte ascultând vocea dumneavoastră și armonia muzicii, va fi satisfăcut din plin.
- Copilului îi face o deosebită plăcere să-și asculte propria voce. Înregistrați vocea copilului și lăsați-l să o asculte.
- Modificați originea sunetului în așa fel încât să antrenați copilul să-l determine printr-un punct de reper: urechea dreaptă, urechea stângă, deasupra capului, în spatele copilului etc.
- Nu aplicați zgomote puternice, violente, agresive, stridente, dezagreabile urechii încă fragede a copilului.
- Utilizați jucărioare/zornăitori, clopoțelul, tic-tac-ul pendulei/ceasului, sunetele produse de gură sau de degete, hârtia ruptă sau mototolită în apropierea urechii, rezonanța produsă de cuțit la atingerea ușoară a paharului etc.

Gustul

A dezvolta gustul copilului nu este greu.

- Este suficient să-l lăsați să guste tot, prevenindu-l dacă vre-o savoare riscă să-l surprindă.
- **Atenție!** Nu este vorba să-l învățați să mănânce de toate, și cu atât mai puțin să-l forțați să o facă, ci doar să-i oferiți posibilitatea de a pune în gură tot ce poate fi mâncat de el. Nu este vorba de educație, ci de plăcere.

Mirosul

Pentru copiii mici, mirosurile corporale ale părinților/îngrijitorilor sunt indispensabile, permițându-i să știe cui “aparține”. Nu-i refuzați această plăcere!

- Faceți-l să descopere mirosuri noi.
- Bucătăria conține mii de mirosuri: plante aromate, fructe sau legume proaspăt curățate, pâine prăjită, mirodenii diferite. La fel și la grădiniță trecând pe lângă bucătărie pot distinge mirosuri.
- Baia este un alt loc plin de mirosuri de explorat: apa de colonie, spuma de ras, săpunuri parfumate, săruri de baie, spumă pentru corp etc.
- Pe stradă, poate învăța să distingă mirosurile din magazine: farmacia nu miroase ca brutăria, nici parfumeria ca magazinul de vopsele, cel de mezeluri nu miroase ca cel de bomboane.
- În natură sau la țară poate mirosi florile, menta, iarba sau fânul cosit, grajdul sau laptele proaspăt muls.

Pipăitul

La copil, pipăitul este atât mijloc de cunoaștere, cât și mijloc de memorizare. Pipăitul se referă la toată pielea.

- A dezvolta acest simț înseamnă mângâieri, îmbrățișări, false încăierări, jocuri corp la corp, gâdilături.
- Îndemnați copilul să atingă și să exploreze cu mâinile de fiecare dată când acest lucru este posibil. De-a lungul experiențelor sale, copilul încearcă senzațiile de cald și rece, fin și aspru, fraged, moale, uscat, lipicios etc.
- Cu picioarele goale, copilul poate experimenta senzația de mers pe covor, pardoseală, parchet, nisip, pietriș, pământ, iarbă.

Exemple de activități pentru dezvoltarea cognitivă

0-18 luni

- ✓ Jocuri cu apariții și dispariții de obiecte. Jocuri cu obiecte, jucării în care se urmăresc căderea jucăriei ca efect al aruncării; zgomotul clopoțelului ca efect al scuturării.
- ✓ Jocuri cu jucării care produc efecte diverse (sunete, mișcări), ca efect al unei manipulări efectuate de copil asupra lor: „Rostogolim mingea”, „Lovim tobița”, „Lovim clopoțelul” etc.
- ✓ Jocuri în care să reproducă gesturi, să imite ce a văzut la altă persoană.
- ✓ Cântecelul cu mișcări ce pot fi imitate de copii. Poezii cu versuri ce pot fi exprimate prin mișcări și imitate de copil.
- ✓ Jocuri stimulative cu sunete diferite și spoturi luminoase de intensități diferite.
- ✓ Activități de exersare a autonomiei, crearea de situații în care să facă singur anumite activități: să mănânce/beată, să își ia jucării.
- ✓ Jocuri pentru exersarea susținerii atenției cu tehnici specifice (onomatopee, orientarea privirii urmărind cu degetul). Reluarea și repetarea activităților realizate spontan de copil. „Joacă-te cu mine!”, „Ascultă cântecul cocoșului!”, „Ascultăm ciripitul păsărelelor”, „Privește mașina/bicicleta” etc.

- ✓ Jocuri cu obiecte uzuale și jucării diverse și interesarea copilului pentru a găsi utilizări noi unui obiect, cum ar fi: așezarea unei cutii, a unui scaun ca să ajungă la masă.
- ✓ Activități de explorare a unor obiecte de uz casnic, care nu supun la riscuri copilul, pentru a-l încuraja pe copil să descopere singur jocuri, cum ar fi: să bată cu lingura în cratițe întoarse.

19-36 luni

- ✓ Activități în care copilul asistat de adult *învârte butonul de la lumină, apasă o sonerie, deschide robinetul, rostogolește o bilă/minge, modelează plastilina/lutul/aluatul, stoarce bobul de strugure, lovește papicele* etc.
- ✓ Jocuri care implică gruparea și sortarea mai multor obiecte după criterii diferite (culoare, mărime, categorie) și observarea diferențelor între ele.
- ✓ Jocuri de grupare a obiectelor după mărime: „*Cuburi mari - cuburi mici*”, „*Păpuși mari și mici*”, „*Mașini mari-mașini mici*” etc.
- ✓ Jocuri de înscriere și de grupare pe criteriul mult-puțin și mare-mic, mult-una/un: „*Coș cu mere multe (3) - coș cu mere puține (1)*”, „*Cutie cu mingi multe mici – cutie cu o minge mare*”.
- ✓ Activități în care copilul să experimenteze plutirea/scufundarea obiectelor în apă, rostogolirea obiectelor pe suprafețe înclinate, colorarea, îndulcirea apei, uscarea obiectelor la soare sau pe calorifer, creșterea plantelor etc., dar și în care să fie încurajați să găsească explicația celor întâmplate: „*Scufundăm pietricele*”, „*Suc pentru păpușă*”, „*Îndulcim ceaiul*”, „*Spălăm rochița păpușii*” etc.
- ✓ Jocuri tip Puzzle/Incastră cu număr de piese redus. Jocuri de construcții, experimente, jocuri de masă, în care se descrie ce vede și etichetează denumind activitatea răspunzând la întrebarea: „*Ce este asta?*”(castelul, trenul etc.).
- ✓ Oferirea de alternative, inclusiv în cadrul rutinelor (culoarea farfuriei, a jucăriei cu care să doarmă, a îmbrăcămintei etc.). încurajarea copilul să aleagă singur jucăriile. Utilizarea întrebărilor deschise pentru a-l orienta pe copil spre activitatea ce o desfășoară: *Acum cum o să continui?, Ce îți mai trebuie ca să poți termina?* etc .
- ✓ Jocuri de construcții cu piese de diferite culori, forme, mărimi.
- ✓ Jocuri simbolice în care sunt încurajate combinații inedite de personaje și materiale.
- ✓ Realizarea unor postere tematice având la dispoziție cât mai diverse materiale: „*Fruitele și sănătatea*”, „*Prietenul meu Pisi*”, „*Frunzele și vântul*”, „*Obiectele mele personale*” etc.

Exemple de jocuri și activități de dezvoltare senzorială

- ✓ Puneți în recipiente mălai, orez, paste melcișori sau alte forme, boabe de fasole, linte, făină etc. Copilul poate să le toarne, verse, să le ia în pumn, să le dea drumul, să le amestece, să pună boabe într-o sticlă etc. Data următoare puteți adăuga și un lighean / bol cu apă caldă în care copilul poate turna ingredientele, poate amesteca, să le prindă prin apă.
- ✓ Pungi magice la atingere și vedere: Puneți într-o pungă cu "fermoar" de plastic, gel de par colorat și câteva boabe de linte sau mazăre. Apoi închideți bine punga. Copiii se vor juca și vor explora timp îndelungat aceste pungi. Puteți diversifica și să adăugați și coloranți alimentari, puțin sclipici sau stelute sclipicioase. Folosirea acestor pungi este utilă mai ales pentru copiii care au rezerve în a atinge și explora tactil lucrurile. Așa se pot apropia și ei încet, încet de diverse materiale care se murdăresc sau rămân pe mâini.
- ✓ Spumă de săpun și bule: puneți într-un castron mai mare puțină apă și săpun lichid. Amestecați până se fac bule și spumă. Copilul poate explora această apă, întinde spuma pe coli, scufunda jucării de plastic în spumă. O alta variantă este de a umple pe jumătate doua borcane de plastic cu apă și săpun lichid, în care puteți adăuga și puțin colorant alimentar. E recomandabil să sigilați capacul cu scotch pentru că cei mici vor fi tentați să-l deschidă. Agitați bine și copilul se poate juca cu cele doua borcane, agitându-le, învârtindu-le ca pe o minge etc.

Jocuri colorate:

- ✓ Pictăm cu iaurt: amestecați iaurt cu coloranți alimentari (sau cu gem de căpșună, zmeură, coacăză) și gata culorile non-toxice cu care copilul poate picta, ba chiar și gusta. Puneți/ lipiți o coală mare de hârtie de mușama și copilul poate fi lăsat doar și chiloți și maiou în timpul în care explorează culorile.
- ✓ Pictăm cu mașinile de jucărie: turnați pe o coală grămăjoare de tempera de diferite culori. Copilul își poate folosi mașinuțele sau camioanele pe post de pensule. Pe hârtie vor rămâne urme tare interesante de la roți, de diferite culori. La final, împreună cu copilul/copiii puteți face baie mașinilor într-un lighenaș.
- ✓ Paste sau orez colorat: puneți la fiert un pachet de paste sau o cană de orez. După ce au fiert împărțiți în mai multe recipiente. Turnați peste paste sau orez diferite nuanțe de colorant alimentar lichid. La final turnați și puțin ulei și amestecați pentru ca pastele să rămână alunecoase și să se fixeze și culoarea. Puneți pastele colorate într-un bol și gata un alt material de joacă pentru copil. Cu orezul diferit colorat și uscat copilul poate realiza colaje, folosind și lipici lichid.

Jocuri de învățare a culorilor

- ✓ Grupați cuburile pe culori, spuneți ce culori folosiți. Oferiți și copilului câte un obiect și rugați-l să îl așeze în grupa potrivită. Dacă îl pune în grupa greșită, mutați obiectul în grupa potrivită și spuneți ce culoare are atât obiectul cât și grupa în care trebuie poziționat.
- ✓ Continuați apoi să numiți culorile obiectelor pe măsură ce vă întâlniți cu ele. Puteți începe cu culorile mașinilor, a jucăriilor, a hainelor pe care le au oamenii, etc. Chiar dacă pare că nu acordă prea mare atenție la ceea ce spuneți, nu vă lăsați bătuți. Solicitați-le să vă aducă mașina de culoare.... Astfel dacă copilul greșește, aduceți-o dumneavoastră spunând: ”Uite mașina de culoare....”.
- ✓ Din momentul în care poate să mâzgălească cu un creionul pe hârtie puteți să folosiți creioane colorate. Vorbiți și explicați constant ceea ce faceți, ce culoare folosiți. Desenați și voi împreună cu el, spuneți ce culoare folosiți voi și ce culoare el. Nu vă fie teamă că nu înțelege.
- ✓ Organizați o zi sau o săptămână a unei culori. Azi e zi de verde, îmbrăcați-vă în verde, mâncați mâncare predominant verde, jucați-vă cu jucării verzi, etc.

B) Dezvoltarea cognitivă la vârsta 3-7 ani

Caracteristicile dezvoltării cognitive a copilului preșcolar

Vârsta 3-7 ani reprezintă un salt substanțial în dezvoltarea cognitivă a copilului datorită dezvoltării limbajului, care permite trecerea de la percepții la reprezentări prin substituirea unei acțiuni motorii cu acte simbolice; gândirea rămâne egocentrică și legată de concret. Termenul operație se referă la acele procese, care sunt stăpânite de reguli logice; pre-operațional implică faptul că copiii nu stăpânesc încă astfel de reguli. Ei practică noile deprinderi întemeiate pe reprezentarea obiectelor, chiar dacă organizarea reprezentării lor este incompletă.

Spre deosebire de copiii aflați în stadiul senzorio-motor, care observă și înțeleg lumea înconjurătoare doar prin manipularea fizică a obiectelor, preșcolarul poate utiliza simboluri pentru a-și reprezenta mental obiectele.

Dezvoltarea cognitivă reflectă abilitatea copilului de a înțelege relațiile între, dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice (Kagan, 2005, p. 11). Practic, înțelegerea acestor relații se traduce în capacitatea copilului de a rezolva probleme, de a gândi logic, de a asimila și utiliza cunoștințe despre mediul înconjurător și despre lumea în care trăiește, precum și de a avea noțiuni matematice de bază.

Din punctul de vedere al teoriei piagetiene, copiii se află în stadiul pre-operator, caracterizat prin: *concretețe, egocentrism, centrare, focalizare pe stare, nu pe transformare; gândirea transductivă, atenția selectivă, memoria, limbajul, abilități conversaționale.*

Dezvoltarea cognitivă la vârsta preșcolară mică și mijlocie (3 – 5 ani)

Progrese cognitive - percepția, memoria, imaginația, gândirea, limbajul – se desfășoară în situații concrete și în contextul acțiunilor practice, obiectuale. Important este ca adultul să încurajeze căutările, spontane ale copilului care cer ca orice adevăr ce trebuie cucerit să fie reinventat sau cel puțin reconstruit și nu doar transmis. Folosirea exclusivă a mijloacelor audio – vizuale duce la un fel de “verbalism al imaginii” care în loc să ducă la activități autentice, promovează doar asociațiile, substituind figurativul în locul operativului. Copilul percepe mai curând deosebirile decât asemănările, însușirile obiectelor mai pronunțate, mai “bătătoare la ochi”, chiar dacă sunt neesențiale. Operațiile gândirii se constituie în activitatea practică nemijlocită. Copilul este constructor activ al simțurilor sale cognitive care generează la rândul lor noțiuni, concepte și operații potențiale mai complexe. Copilul memorează și reține impresiile care îl impresionează mai puternic, mai ales pe acelea legate de nevoile și dorințele lui actuale.

Dezvoltarea cognitivă la vârsta preșcolară mare (5 – 6/7 ani)

Procesele cognitive – percepția se detașează de situațiile concrete, diferențiate prin intermediul acțiunilor obiectuale. Rolul lor însă nu trebuie subestimat. Copilul dorește să știe cât mai multe, pune nenumărate întrebări, experimentează, pune mâna pe toate, ridicându-se de fiecare dată deasupra lui înșiși. El învață să examineze obiectele operând cu diverse criterii: formă, culoare, mărime. Este interesant de observat că, potrivit datelor care analizează convorbirile dintre copil și adult, inițiatorul dialogului a fost de două ori mai mare din partea copilului. Copilul nu numai că inițiază convorbirea dar mai elaborează și forma dialogului pe care îl conduce iar adultul doar se adaptează la demersul acestuia.

Cum stimulăm dezvoltarea cognitivă a copilului de 3-7ani

- Orice părinte trebuie să înțeleagă că joaca este de fapt "*munca*" copilului, iar învățarea este mai ușoară cu ajutorul jocului.
- Nu uitați că învățarea este permanentă, în orice zi, indiferent dacă copilul merge în patru lăbuțe sau deja vorbește, așa că acordați-i toată atenția și ajutați-l să învețe și repetați-i când este nevoie tot ceea ce l-ați învățat.
- Cultivați-i spiritul de curiozitate: o nouă pisică, o nouă jucărie, o nouă mâncare și chiar o pasăre care se așează în grădină pot fi noi provocări de a învăța câte ceva despre lumea înconjurătoare.
- Lăsați-l să încerce până reușește, cum ar fi cu jucăriile pe care le montează și le demontează zilnic; când reușește în ceea ce face spuneți-i un simplu cuvânt de încurajare.
- Citiți împreună denumiri de magazine, străzi, cărți, etc.
- Permanent discutați despre cele văzute în jur. Nu treceți în tăcere pe lângă obiectele/lucrurile/eventimentele din cale.
- Cereți-i părerea în raport cu diferite lucruri, întâmplări.
- Explicați copilului totul, simplu și clar.
- Învățați copilul să adreseze întrebări și străduiți-vă să răspundeți la ele.
- Întrebați copilul mai întâi „Ce?”, ”Cine?”, „Cum?”, „Ce fel de?”, și numai după aceasta „De ce?” și „Pentru ce?”.

- Alcătuiți împreună cu copilul povești, povestiri, istorioare, jocuri. Astfel veți dezvolta imaginația.
- Dezvoltați capacitățile copilului: înscrieți-l la cercuri de interes – dans, teatral, de arte, sportiv etc.
- Invitați copilul să participe la treburile casnice.
- Manifestați interes față de tot ce preferă să facă copilul: să deseneze, să colecționeze, să decupeze, să lipească.
- Învățați copilul să înțeleagă umorul.
- Aveți grijă ca copilul dvs. permanent să aibă impresii despre care ar putea să povestească altor copii: plimbare în pădure, vizită la teatru, excursii, etc.
- Lăudați copilul pentru oricare succes al său, pentru depunerea efortului sau respectarea regulilor, pentru oricare inițiativă venită din partea lui.

Activități senzoriale pentru copiii de 3-7 ani

Copilul învață despre proprietățile obiectelor și substanțelor și astfel își dezvoltă dexteritatea și ajunge să descrie în cuvinte experiențele senzoriale.

Există tot felul de astfel de activități pe care părinții le pot face pentru copiii lor, astfel încât ei să-și dea seama de diferența dintre ușor și greu, mic și mare sau ud și uscat.

Care este mirosul?

Ajută-ți copilul să identifice arome, dându-i să miroase lucruri obișnuite ca boabe de cafea, petale de trandafir, scorțișoară sau mărar. Faceți împreună o rețetă, lăsați-l să miroasă condimentele și încurajați-l să spună cu ce mirosuri pe care le recunoaște, seamănă noile mirosuri.

Comoara din gheață

Puneți câteva jucării în apă și băgați-le în congelator, iar apoi lăsați copilul să sape în gheață cu o lingură și să ajungă la jucării. Această activitate merge perfect vară, iar copilul învață despre stările de agregare ale apei.

Joaca cu plastilina/lutul

Când un pachet de plastilină/lut intră în discuție și în mâinile unui copil, simțul tactil este folosit la maxim. De la frământarea plastilinei/lutului, la punerea în forme sau realizarea diferitelor bile, joaca cu plastilina/lutul este foarte ofertantă, din punct de vedere tactil. În plus, plastilina are și tot felul de mirosuri care copilul le poate ghici.

Desenăm și scriem în orez

Puneți niște orez într-o tavă și faceți împreună cu copilul exerciții de scriere a cuvintelor cu ajutorul degetelor. Pentru copiii mai mici recomandate sunt desenarea formelor de bază.

Jocuri pentru dezvoltarea cognitivă a copiilor

Jocuri de identificare (după tablou)

- *Arată-mi o frunză uscată, o ciupercă, un dovleac, un tufiș!*
- *Arată-mi o găscă sălbatică, o veveriță, un arici, un papagal, o pisică!*
- *Arată-mi unde se mătură frunzele uscate, unde se lucrează cu un târnăcop, unde se citește, unde se telefonează!*
- *Arată-mi o mașină de spălat, un aragaz, un fier de calcat, un televizor!*

Jocuri de diferențiere

Culori:

1. Caută culorile (după tablou, sau din mediul ambiant). Îți dau un exemplu:
 - verde: fotoliu, pasăre, portiță de grădina, stropitoare, pulover

- roșu: galben: negru:
- 2. Ce obiecte roșii vezi în imagine? Arată-mi-le! Denumeste-le!
Ce obiecte verzi vezi în imagine?
Ce obiecte albastre vezi în imagine?
Ce obiecte galbene vezi în imagine, etc?
- 3. Ce culoare are..... barba lui Sandu?
- 4. Ce culoare are ...(cu întrebări compuse)
 - ...canapeaua pe care stă ursulețul de pluș (portocaliu cu dungi roșii)
 - ...furtunul din debaraua cu unelte? (galben cu zigzag-uri verzi)
 - ...pantalonii puși la uscat în bucătărie? (roz cu inimioare roșii)

Mărimi:

- Mașina este mare, căruciorul este...(mai mic)
- Masa de bucătărie este mai mare, masa de grădina este... (mai mică)

Cantități:

Să numărăm împreună câte obiecte sunt în imagine! (orișice obiecte văzute în imagini, sau mediul unde se află copilul)

Câte obiecte sunt în imagine? (copilul numără singur și ne spune rezultatul)

Din care obiecte sunt atâtea câte îți arăt? (Arătăm numărul cu degetele sau cu zaruri)

Din care obiecte sunt atâtea câte îți spun? (anunțăm numărul în glas)

Forme:

Arată-mi forme identice cu cea pe care ți-o arăt! (*cerc* - în bază de tablou, sau din mediul în care se află copilul)

Caută obiecte în formă de cerc! de pătrat! de dreptunghi! de triunghi!

Jocuri pentru dezvoltarea vocabularului

Arată-mi..... *o ciupercă, un castravete, o ceapă, un măr!*

Ce obiecte vezi în imagine? (denumirea substantivelor - *masă, carte, copil*)

Caută în imagine! (*mămica cu bebeluș, pasărea din hrănitore*)

Ce face...? (denumirea verbelor) (Arătăm persoana care face acțiunea, iar copilul denumește acțiunea - *cară, mătură, stă întins, privește, mănâncă*)

Jocuri pentru orientarea în spațiu

Ce vezi sus, jos și în mijlocul imaginii?

- *Veverița este mai sus, Pisica este...(mai jos).*

Ce se găsește la stânga sau la dreapta ta, lui/ei; în față, în spatele tău, lui/ei?

Înspre ce parte se îndreaptă, înspre ce parte se uită? (sus-jos, la stânga - la dreapta)

Înțelegerea adverbilor de loc:

- Ce se găsește lângă *fotoliul verde*?
- Cine se află în fața stației de autobuz?

Folosirea adverbilor de loc:

- Unde este candelabru?...patului (deasupra)
- Unde e înălțat zmeul?...baloții de fân (între)

Enumerarea obiectelor dintr-o anumită categorie

- Tărnăcopul este o unealta. Caută și alte unelte în imagine! (ciocan, sapă, roabă)

Jocuri pentru dezvoltarea memoriei

Memorie verbală

Se închide cartea, se enumeră obiectele care trebuie căutate, apoi se deschide din nou cartea:

- Caută acea cameră unde se găsesc mere deasupra dulapului.
- Caută liliacul din mansardă.

Se enumeră cât mai multe obiecte și se cere copiilor să le găsească în imagine (dacă le cerem să găsească obiectele în ordinea enumerării lor, se dezvoltă și memoria serială)

- Caută ciuperci, mere, măcieșe, dovleac mic, dovleac mare.

Memorie vizuală

Privește atent lucrurile din jurul mașinii care mătură strada! (Se închide cartea)

- Avea barbă șoferul mașinii?
- Ce animal sare printre frunzele uscate?
- Ce culoare avea mașina?

Memorie serială (enumerări)

Arăt și denumesc obiectele de la stânga la dreapta

- vase de pe raftul din bucătărie, unelte din debara

Jocuri pentru stimularea funcțiilor cognitive

Asemănări

- Aceasta este o frunza roșie. Caută-mi una identică!
- În fotoliu este o pernă. Vezi și alte perne în imagine?

Perechi opuse

- Puii de pisică sunt mici, mama lor este...(mai mare).
- Conducta din stânga este mai groasă, cea din dreapta...(mai subțire)
- Căpșunile sunt dulci, merele sunt...(acre)

Cauză-efect

- Muncitorul a dat cu târnăcopul în conductă, de aceea ...
- Câinele a sărit în grămada de frunze uscate, de aceea...
- Veverița a furat o ciupercă pentru că...

Eliminări

- Caută un bărbat care să nu aibă/are par!
- Caută un vehicul care nu merge pe șosea!

Dezvoltarea gândirii logice la copiii preșcolari

La această vârstă copiii nu au dezvoltată gândirea logică propriu-zisă. Aici apar premisele dezvoltării formelor logice de gândire:

- Formarea funcției simbolice a conștiinței – copilul își dă seama că un obiect poate fi înlocuit cu ajutorul altui obiect, desen/imagine, cuvânt, poate fi marcat.
- Însușirea noțiunilor – copilul află cunoștințe despre proprietățile generale și caracteristicile ale obiectelor și fenomenelor care există în realitate și care sunt fixate în cuvinte.

- Experimentând cu obiecte care variază după formă, mărime și dimensiune, mai târziu, copiii pot face preziceri, bazate pe experiențele lor și încep să deducă unele concluzii, reieșind din rezultatele lor.

Jocuri pentru dezvoltarea logicii la copiii de 3-4 ani

Găsește desenul!

Luați o carte cu poze sau o revistă și descrieți-i copilului o poză sau un desen ales la întâmplare. De exemplu: „*Văd un domn cu pălărie neagră și vestă roșie, călare pe un cal negru, pe punctul de a trece un râu.*” Apoi închideți cartea și dați-o copilului, care trebuie să găsească cât mai repede ilustrația descrisă. Bineînțeles, jocul este cu atât mai dificil, cu cât sunt mai multe desene sau fotografii în carte. Dar puteți, de asemenea, să-l complicați dacă descrieți doar elemente secundare ale desenului...

Jocuri pentru ascultare și observație

Detectivul

Puneți copilul în mijlocul unei camere și cereți-i să observe bine tot ceea ce-l înconjoară. Apoi spuneți-i să iasă din încăperea și, în timp ce este afară, schimbați un element din decor, fie mutând un obiect de la locul lui, fie făcându-l să dispară. După ce se întoarce în cameră, copilul trebuie să încerce să-și dea seama ce s-a schimbat. Dacă îi este greu, îl puteți ajuta răspunzându-i la două sau trei întrebări.

Jocuri pentru dezvoltarea logicii la copiii de 5-7 ani

Jocuri de logică:

”Formează un pattern”

Folosind cărți de joc clasice, puneți-l pe copil să facă diferite grupări (de exemplu, pornind de la pachetul cu cărți amestecate, să aleagă toate cărțile de roșu sau toate cele de pică etc.).

Într-o a doua etapă, puteți realiza secvențe logice. Pentru început, succesiuni de genul roșu/negru/roșu/negru..., sau roșu/negru/negru/roșu/negru/negru..., apoi grupuri care au în vedere cunoașterea cifrelor: 2/3/4/5/6... de inimă sau de treflă; apoi combinând 2 roșu/3 negru/4 roșu/5 negru... De fiecare dată, jocul constă în găsirea de către copil a cărții care urmează logic după ultima pe care ați pus-o.

Pentru ca jocul să fie accesibil copilului, aveți grijă să îi dați posibilitatea de a alege o soluție din patru cărți diferite (trei rele și una bună).

Dezvoltarea curiozității și a spiritului științific

Curiozitatea este o calitate nativă a copilului, prin intermediul căreia el cunoaște lumea din jur. Dvs ca părinte trebuie să stimulați această curiozitate față de lumea din exterior, să-i atrageți copilului atenția asupra lucrurilor care-l înconjoară: cântecul unei păsări, primul trandafir, culoarea cerului, mișcarea norilor pe cer, o mașină amuzantă, mirosul de la bucătărie etc. În acest fel copilul dezvoltându-și rațiunea, gândirea logică, spiritul de observație sau memoria vizuală.

Excesul de explicații din partea părinților ar putea inhiba curiozitatea copilului. Copilul însuși, corespunzător nivelului lui de înțelegere, trebuie să încerce să afle un răspuns la întrebările despre realitățile din jur. Adultul doar va aduce unele corecturi la explicațiile incomplete sau inexacte ale copilului.

Experimentul / Explorarea

Acest mod de a gândi reflectă schimbările care au loc în domeniul educației științifice. Activitățile științifice sunt predate drept mod de investigație și nu drept o serie de adevăruri care trebuie memorate. Cercetările demonstrează că cel mai bine învață copiii “văzând și făcând”. Părinții nu trebuie să fie persoana care oferă răspunsul corect, el trebuie să creeze o atmosferă de lucru în cadrul căreia copilul să fie participant activ în căutarea răspunsului corect. Beneficiind de o îndrumare adecvată copiii își dezvoltă capacitatea de a gândi critic, de a observa și a descoperi explicații a fenomenelor pe care le observă.

Organizând diverse experimente părinții le pot adresa întrebări cu final deschis de tipul:

- Ce îmi poți spune despre aceasta?
- În ce alt mod ai putea s-o faci?
- Câte asemănări poți găsi între aceste două obiecte? Câte deosebiri?
- Cum crezi că ai putea să afli?
- Ce crezi că s-ar întâmpla dacă...?
- Explică-mi ce ai făcut. Credeai că se va întâmpla așa ceva? etc.

Experimentul - procedeul de cercetare care constă în provocarea intenționată a unor fenomene în condițiile cele mai propice pentru studierea lor și a legilor pe care le guvernează; observație provocată.

1. Experimentarea cu burete

Scopul: în această activitate copiii vor descoperi că apa are greutate.

Un burete îmbibat cu apă va cântări mai mult decât un berete uscat. Experimentând, copiii vor descoperi că greutatea unor materiale crește atunci când se adaugă apă. Măsurarea este o pricepere și deprindere matematică și această activitate va dezvolta la copii înțelegerea noțiunii de greutate.

Materiale: ziar, două burete (de aceeași mărime) un cântar, un ulcior cu apă.

Pregătirea: 1. Întindeți ziarul pe masă.

2. Puneți cântarul alături de cada cu apă.

Activitatea: Invităm copilul în jurul cântarului și a căzii cu apă. “Care este funcția cântarului. Hai să vedem ce se întâmplă atunci, când înmuiem un burete în apă și apoi să-l cântărim. Care burete este mai greu? Cel ud sau cel uscat?”

2. Magneți: Da sau Nu

Scopul: activitatea de sortare și clasificare a obiectelor lărgeste orizontul de cunoaștere al copiilor în ceea ce privește conceptul despre magnetism. Prin explorarea activă cu un magnet și mai multe obiecte, copilul va descoperi că magneții atrag unele obiecte și resping altele.

Materiale: Colectați o varietate de materiale pentru experimentare – alegeți obiecte care vor fi atrase de magnet și care vor fi respinse. De exemplu: dopuri, monede, o lingură de metal, roci, chei, bețe, clame, capse, capace pentru sticle etc. De asemenea, veți avea nevoie de: magneți, două fișe, două tave.

Activitatea: copiii (în special cei mici) au nevoie de timp pentru a explora și descoperi. Foarte curând ei vor descoperi, că unele obiecte vor fi atrase de magnet iar altele nu. Mai târziu, veți face o altă selecție de obiecte, copiii vor putea deja prezice care obiecte vor fi atrase de magnet și care nu. După ce copilul a încercat să prezică dacă obiectul va fi atras de magnet sau nu, puteți să-i demonstrați acest lucru, apropiind obiectul dat de magnet.

3. Nivele

Materiale: miere, nuci, roșii mici, ulei vegetal, cerneală, un container mare din plastic străveziu, lingură, ulcior, jucării din masă plastică, obiecte din metal, radieră, paste făinoase crude, bobite etc.

Activitatea:

1. Foarte atent turnați mierea în container, lăsând-o să se prelingă pe dosul lingurii.
2. Turnați ulei vegetal, apoi – apa colorată.
3. Așteaptă până când lichidele s-au așezat în straturi. Apoi dați drumul la obiecte în container ca să vedeți care din ele vor pluti.

Concluzie: Lichidele se vor separa în trei straturi cu mierea la fund, apa la mijloc și uleiul deasupra apei. Lichidele s-au separat astfel, deoarece unele din ele sunt mai puțin dense decât altele. Unele obiecte pe care le-ați pus în container se vor scufunda, altele vor pluti la diferite nivele în dependență de greutatea lor. Obiectele plutesc cel mai bine în lichide dense, deoarece acestea le susțin cel mai bine greutatea.

4. Obiectele care se scufundă și care plutesc

Scopul: în acest experiment copiii vor descoperi, că unele obiecte se scufundă, iar altele plutesc la suprafață.

Materiale: două tave, fise, un ulcior cu apă, cadă sau container mare, creion sau marker. Obiecte care plutesc/care se scufundă: dopuri, hârtie, frunze, monede, baloane, roci, cuburi de gheață, pene, burete etc.

Pregătirea:

1. Puneți într-o cadă sau într-un container obiecte care plutesc și cele care se scufundă, de exemplu dopuri, frunze, monede, roci, etc.
2. Umpleți cada cu apă (aprox. 10 cm.).
3. Veți avea nevoie de două tave pentru a sorta obiectele. Lipiți pe aceste tave câte o fisă. Pe una din fise scrieți “plutesc”, iar pe cealaltă “se scufundă”.

Activitatea: Copiilor de 3-4 ani li se vor oferi mai multe șanse senzorial-motorii pentru a explora apa. Explorând, ei vor descoperi că unele obiecte plutesc pe suprafața apei, pe când altele se scufundă.

Copiii de 5-6 ani pot deja prezice dacă un obiect va pluti sau se va scufunda. Dacă se va identifica ce fel de obiect este, rugați copiii să plaseze obiectul dat în tava cu fisa respectivă: “plutește”, “se scufundă”.

- Adulții îi pot încuraja pe copiii mai mari să selecteze din grupa de obiecte și să încerce să prezică care din ele vor pluti și care se vor scufunda.
- Adăugați sare în apă. Care obiecte plutesc în apa sărată? Care se scufundă?

5. Substanțele solide

Scopul: apa dizolvă unele substanțe, însă alte substanțe sunt insolubile - în acest experiment copiii vor descoperi care substanțe se dizolvă și care nu se dizolvă.

Materiale: ziar, un ulcior cu apă, substanțe solubile - sare, zahăr, nisip etc. linguri, cești cu apă, castronașe, creion sau marker, hârtie etc.

Pregătirea:

1. Întindeți un ziar pe masă. Plasați trei cești cu apă (sau mai multe, în caz dacă utilizați mai multe substanțe decât cele trei propuse – sare, zahăr, nisip) în fața copilului.

2. Alegeți substanțele cu care veți experimenta: sare, zahăr, nisip, etc. puneți aceste substanțe în castronașe.
3. Faceți o tabelă simplă. Împărțiți tabela în două coloane. În prima coloană scrieți substanțele solubile, în cea de a doua – cele insolubile.

Activitatea: “Hai să vedem ce se întâmplă atunci când adăugăm puțină sare în una din cești. Amestecați sarea. O poți vedea? Unde este ea? Poți să înmoi degetul în ceașcă și să guști. Ce gust are apa? Sarea nu mai poate fi văzută. Ea s-a dizolvat”. Repetați acest proces utilizând zahăr, nisip, alte substanțe solubile. Utilizați tabela pentru a înscrive observările.

După ce au experimentat toți copiii, discutați în grup cu copiii și trageți concluziile respective.

6. Lemnul plutește ?

Când ați efectuat experiențe cu obiecte care plutesc pe apă și care se scufundă, probabil, ați observat că bucățile de lemn plutesc ușor pe suprafața apei. Dar știți voi oare, că unele tipuri de lemn se scufundă în apă? Lemnul de stejar sau arțar plutesc ușor pe suprafața apei, însă lemnul de mahon este doar “susținut” de apă. Lemnul de abanos deloc nu plutește, deoarece este mult mai dens decât apa.

7. Trucul “oul magic”

Apa sărată este mult mai densă decât cea dulce, iată de ce este mai ușor de înotat în ea. Puteți utiliza acest fapt științific pentru a desăvârși un truc cu oul magic.

Materiale: două pahare, sare, două ouă.

Activitate: umpleți un pahar pe jumătate cu apă și puneți în el 10 lingurițe de sare cu vîrf. Mestecați bine sare în pahar. Apoi luați un alt pahar și umpleți-l pe jumătate cu apă dulce. Luați două ouă și încercați să le dați drumul în cele două pahare. Veți descoperi, că oul care se află în paharul cu apă sărată va pluti, deoarece el este mai puțin dens decât ea. Oul ce se află în paharul celălalt se va scufunda, deoarece el este mult mai dens decât apa dulce.

8. Amestecă uleiul cu apă și vezi ce se întâmplă?

Puneți puțin ulei și apă într-un borcan. Închideți bine borcanul cu un capac și agitați-l puternic. Când veți pune borcanul pe masă, uleiul și apa se vor separa.

Concluzie: Apa și uleiul niciodată nu se amestecă.

Jocuri în afara spațiului case

La plimbare

Plimbările în parc sau la țară vor fi mai atractive dacă profitați de ele pentru a aduna și *colecta tot felul de lucrăsoare*, asupra cărora puteți atrage atenția copilului dumneavoastră: flori, scoici, pietricele frumoase, cochilii de melc, castane, ghindă, mușchi; scoarță de copac. Odată întorși acasă, el va putea să le aranjeze într-o cutie de comori: o cutie de carton pentru ouă, pictată, de exemplu.

- În cazul în care copilul dumneavoastră merge, el preferă să *hoinărească* decât să meargă într-o anumită direcție. Lăsați-l să exploreze ceea ce întâlnește și să experimenteze ceea ce îl interesează. Este preferabil, decât să-l trageți neîncetat de mână sau să-i repetați: „Grăbește-te! Mergi înainte!”
- Plimbarea în parc va fi mai plăcută pentru copil, dacă-și poate lua un *coșuleț/ găletușă*, în care să pună toate comorile pe care le va găsi pe drum.

- Dacă copilul dvs este deja mărișor este bine să discutați în permanență despre tot ce vedeți și auziți în timpul plimbării. Adresați copilului întrebări deschise la care el singur trebuie să caute răspuns: *De ce crezi că frunzele zboară? Unde trăiesc păsările? Ce culori vezi în parc? Cu ce se aseamănă o buturugă, frunză, bețișor etc? Cum crezi cine/ce se poate ascunde în tufișul dat?etc.*

La cumpărături

- Un copil care este purtat într-un magazin este totdeauna *mai calm*, face mai puțină gălăgie și este mai puțin urâcios, dacă i se dă o sarcină ușoară de dus la bun sfârșit. La supermarket, poate, de exemplu, să aranjeze cumpărăturile în cărucior, să numească cifrele de pe etichete, să observe ce produse sunt în secția de băcănie, mărfuri de uz casnic etc.
- Nu refuzați în mod brutal copilul care *cere* tot timpul să i se cumpere una sau alta de la raionul de jucării sau de dulciuri, ci discutați împreună cu el despre dorința lui: *„Ah da, vrei o mașinuța albastră? De ce? Oare nu seamănă cu mașinuța ta roșie? Etc.”* sau *„Ai dreptate să-ți dorești această cutie de bomboane (această păpușă, carte), este foarte drăguță. Dacă vrei, o trecem pe listă pentru Moș Crăciun (sau pentru aniversare, dacă este mai curând)”*. Copilul simte că i se dă atenție, că dorința sa este luată în serios: aceasta este adesea suficient.
- Înainte de a pleca de acasă, sau măcar înainte de a intra într-un magazin, *fiți foarte limpede*. Există *“zile în care ne uităm”* și *“zile în care facem cumpărături”*. Stabiliți ce fel de zi este și nu vă schimbați părerea.
- Este dificil să spui *mereu nu*: atâtea tentații agresează copilul atunci când îl ducem la cumpărături! De ce să nu stabiliți, în timpul săptămânii, o „zi pentru bomboane”, în care poate să-și aleagă ce vrea. Dacă le cere într-o altă zi, i se poate răspunde: *“De acord: le vom cumpăra peste două zile.”*
- Este *obosit* copilul dumneavoastră și cere să-l luați în brațe? Scoateți din geantă jucăria de tras pe care ați pregătit-o preventiv. *„De ce nu-ți plimbi puțin cățelușul? Cred că va fi încântat să facă o tură cu tine.”* Aceasta ar putea să-i dea puțin curaj.
- Cu copilul mai mare puteți iniția discuții pe diverse teme: *ce ți-ar plăcea să faci azi seara? Ce-ai face dacă ai avea toate mărfurile din acest magazin, din toată piața? Din ce este confecționat(ă) dulapul, vitrina (și alte obiecte pe care le vedeți în magazin)?* Sau rugați copilul să descrie obiectele, lucrurile din magazin după formă, mărime, culoare, gust.

Cu mașina

A da copiilor o preocupare în timpul drumurilor lungi cu mașina trebuie să fie una din principalele griji ale părinților, imediat după asigurarea securității și aprovizionarea cu strictul necesar. Iată câteva idei:

- Permiteți copilului să-și ia cu el jucăriile favorite. Atenție: dacă șoferul este singur cu copilul în mașină, este bine să vă gândiți să legați jucăriile cu o sfoară fixată de scaunul lui, în așa fel încât să le „ridice” singur, dacă le aruncă pe jos;
- Luați cu dumneavoastră casete cu povești și cântece pentru copii. Alegeți-le, de preferință, pe cele pe care le cunoaște deja și pe care îi va face plăcere să le asculte din nou;
- Luați cu dumneavoastră jucării bine ambalate, pe care să i le oferiți una câte una. Și, dacă-l interesează, o revistă groasă de răsfoit, o păpușă, sau orice lucru care-i poate stârni interesul;
- Profitați de momentul când sunteți „blocați” împreună, ca să pălăvrăgiți, să vă jucați cu copilul și să-i stârniți interesul pentru ceea ce vede. Există numeroase jocuri de cuvinte, activități de stimulare și descoperiri care pot fi făcute într-o călătorie cu mașina. Ar fi păcat să vă limitați la „Numără toate mașinile albe care trec pe lângă noi!”

- Atâta timp cât copilul dumneavoastră este prea micuț ca să se uite pe fereastră, puneți câte *un afiș* pe interiorul portierei și în spatele scaunului din față, pe care îl schimbați des și despre care povestiți împreună cu el. Este un mod bun de a-i găsi o ocupație

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte

1. Procesul de gândire la copiii mici este caracterizat de trei etape:

- a) imitarea;
- b) practica și repetiția;
- c) sortarea și clasificarea.
- d) compararea
- e) memorarea pe de rost

2. Stimularea cognitivă a copilului începe de la vârsta de la:

- a) 0-3 luni
- b) 3-6 luni
- c) 6-9 luni,
- d) 1 an
- e) 3 ani
- f) 6 ani

3. Cum putem stimula dezvoltarea cognitivă a copilului mic?

- a) Prin joc
- b) Prin comunicare
- c) Prin observări asupra diferitor obiecte, fenomene, evenimente
- d) Prin experimentare și manevrare cu obiecte.
- e) Cu ajutorul televizorului
- f) Cu ajutorul calculatorului.

4. Dezvoltarea cognitivă a preșcolarului se realizează doar prin activități organizate.

Fals sau Adevărat (de subliniat)

5. Percepția, memoria, imaginația, gândirea, la copii se dezvoltă:

- a) prin acțiuni practice, experimente
- b) prin interacțiunea cu obiecte
- c) cu ajutorul mijloacelor audio-vizuale

6. Dezvoltarea senzorială a copiilor are loc prin,

- a) manipularea cu obiecte
- b) prin pipăit, atingeri, miros, văz, auz, gust
- c) observație
- d) experimente
- e) comunicare

4.2. STIMULAREA CREATIVITĂȚII COPILULUI PREȘCOLAR

SCOPUL ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestei teme este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre importanța dezvoltării creativității de la vârsta preșcolară, deoarece această vârstă este propice pentru manifestarea creativității copilului. Este important ca adultul nu doar să-i creeze contexte de dezvoltare a creativității, dar și să-l încurajeze, stimuleze pentru a fi creativ. E important: critica blochează, inhibă creativitatea copilului, dar și îi formează o stimă de sine scăzută, care îl poate marca ulterior în activitatea de școlar, adult.

Mesaje de bază

1. Civilizația s-a dezvoltat datorită creativității, ingeniozității oamenilor. Ce este creativitatea și de ce avem nevoie de ea? Ce este potențial creativ și cum se manifestă? La ce vârstă începe să se manifeste creativitatea și cum trebuie stimulată?
2. Creativitatea este un termen care de-a lungul anilor a fost definită diferit. În principal, când vorbim despre creativitate ne referim la 3 aspecte: la produsele creative, la trăsăturile de personalitate ale persoanelor creative și la gândirea creativă. Care ar fi cel mai important aspect la vârsta preșcolară?
3. Cum arată copilul creativ? Au rezultate bune și foarte bune la învățătură, în general, iar unii excelează chiar și într-un alt domeniu. Copiii dau dovadă de capacitate de concentrare, pe diverse subiecte, materii, au competențe de planificare, estimându-și timpul necesar și împărțirea lui pe ore sau pe segmente temporale. Au optimismul care le trebuie, în fața unei probleme, sau sarcini pretențioase și în contact cu o idee provocatoare. Și au perseverența de a continua și de a petrece atât timp cât este nevoie, atunci când sarcina de lucru se prelungește.

Finalități obținute

La finele acestui capitol participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- Ce este creativitatea și cum se manifestă la vârsta preșcolară.
- Cum încurajăm, stimulăm creativitatea preșcolarului.

Întroducere

Termenul “*creativitate*” își are originea în cuvântul latin “*creare*”, care înseamnă “*a zămisli*”, “*a făuri*”, “*a naște*” și a fost introdus în psihologie de către psihologul american G.W. Allport, în anul 1937. Creativitatea reprezintă: *noutate, îndrăzneală, originalitate, cunoaștere, imaginație, inventivitate, flexibilitate*.

Creativitatea presupune capacitatea de a genera noi idei și de a aplica ideile vechi într-un mod diferit, plin de imaginație. Creativitatea este acea capacitatea care fiind bine dezvoltată îi va permite copilului să soluționeze pe parcursul vieții problemele cu care se va ciocni, abordându-le într-un mod creativ, fără a-și provoca disconfort sau stări negative.

La vârsta preșcolară, copilul se caracterizează printr-o dezvoltare psihică complexă. El reușește să se elibereze de limitele acțiunilor motorii concrete, înlocuindu-le cu acte simbolice. Lărgirea experienței cognitive, dezvoltarea imaginației, dezvoltarea competențelor lingvistice, apariția limbajului intern arată faptul ca preșcolarul are anumite disponibilități psihice pentru actul creativ.

Preșcolăritatea reprezintă perioada cea mai importantă pentru conturarea creativității. Acum se cristalizează trebuințele de cunoaștere, de informație, de independență, de auto-exprimare, acum se conturează percepția de sine.

O contribuție importantă în conturarea acestor factori ai personalității copilului, o are atitudinea obiectivă și pozitivă a adultului față de copil. Este vorba despre satisfacerea nevoii de independență a celui mic și acordarea încrederii în activitățile inițiate de el. În nici un caz, copilul nu trebuie să fie descurajat, chiar dacă rezultatul muncii sale nu reprezintă o capodoperă. *Pentru copil, orice lucrare de a sa reprezintă un mare efort creativ și trebuie tratat ca atare!*

Potențialul creativ există *ascuns* în fiecare copil, putând fi dezvoltat sub influența unui mediu socio-educational stimulat, responsabilii pentru stimularea creativității copilului preșcolar fiind *părinții și cadrele didactice*.

Familia are rolul de a stimula încă de la cele mai fragede vârste, inițiativa și independența de acțiune a acestuia.

Copiii au o creativitate fantastică înnăscută, dar care trebuie șlefuită! Desenul, pictura, modelajul, muzica, dansul, diferitele jocuri în aer liber sau acasă, la grădiniță, toate au darul de a-i ajuta să-și exprime emoțiile, gândurile și sentimentele.

Cadrul cel mai important de manifestare, dar și de stimulare a potențialului creativ este **jocul**, cu toate tipurile sale. Conduita creativă ludică este o premisă pentru viitorul comportament creativ care se va materializa în produse noi, originale, cu valoare socială. Prin joc, copilul poate fi oricine își dorește, poate inventa jocuri de rol, poate crea personaje etc.

Creativitatea este un termen foarte generos care de-a lungul timpului a fost definit în sute de feluri. În principal, când vorbim despre creativitate ne referim la 3 aspecte: la produsele creative, la trăsăturile de personalitate ale persoanelor creative și la gândirea creativă.

1. Produsele creative

Produsele creative sunt roadele actului de creație. Pentru ca o pictură, obiect sau idee să fie considerată o creație, este necesar să îndeplinească mai multe condiții:

- să fie **originală**, adică să fie deosebită față de alte produse similare,
- să fie **valoroasă**, adică să nu fie un produs de duzină sau un kitsch,
- să aducă ceva **nou**, adică să nu repete o idee deja existentă,
- să fie **utilă**, adică să aibă un scop și să înlănească o nevoie a cuiva.

Când evaluăm creațiile copiilor trebuie să aplicăm condițiile de mai sus nu produselor în sine, cât mai ales ideii care a stat la baza producerii acestora. Spre exemplu, chiar dacă zmeul cu elice inventat de un copil nu poate zbura, ideea care a stat la baza acestuia este foarte creativă. La vârsta preșcolară se va aprecia flexibilitatea gândirii copilului, fluența plastică și verbală și originalitatea lucrării/răspunsului.

Studiind desenele copiilor mici vom observa fluiditatea plastică exprimată prin numărul de elemente compoziționale. Aceasta se întâlnește mai frecvent în desenele cu temă liberă, decât în desenele cu elemente sugerate. Fluiditate verbală se manifestă prin alcătuirea/expunerea unor cuvinte, propoziții pe baza unui sunet, silabe, cuvânt, prin alcătuirea povestioarelor mici pe diverse tematici/subiecte.

Flexibilitatea plastică se manifestă prin numărul de categorii de elemente compoziționale, care cel mai frecvent se întâlnesc în desenele cu elemente sugerate (ex.: desenați obiecte cu care puteți scrie). Flexibilitatea în gândire se apreciază, când copilul poate identifica mai multe utilizări/aplicări pentru unele obiecte, soluții pentru rezolvarea unei probleme (ex: figuri geometrice, cercul este o roată, un ceas, balon, minge, soare, lună, etc).

Originalitatea desenului/lucrării este apreciată pentru ceva inedit, neobișnuit în elementele compoziționale, dar și răspunsurile neobișnuite. (ex. Schimbă sfârșitul poveștii X cu un final fericit.)

2. Creativitatea ca trăsătură de personalitate

Creativitatea poate fi văzută ca o trăsătură pe care fiecare o are mai mult sau mai puțin dezvoltată. Chiar dacă nu produc opere de artă sau nu fac invenții, mulți oameni dau dovadă de creativitate în viața de zi cu zi. Copiii își manifestă din plin creativitatea în activitățile pe care le fac. Interesul, curiozitatea, spontaneitatea, deschiderea la nou, tendința de a îmbina realul cu fantasticul, toate aceste ingrediente necesare creativității se manifestă în copilărie.

Cu timpul și mai ales odată cu începerea școlii, creativitatea pare a intra în declin. Picasso spunea: *“Orice copil este creativ. Problema este cum să îl faci să rămână așa și când crește.* Deși toți ne naștem cu potențial creativ și îl manifestăm în copilărie, dacă nu ne cultivăm constant creativitatea riscăm să ne pierdem această calitate. Pentru a-și folosi potențialul creativ adulții trebuie să aibă dezvoltate și alte trăsături de personalitate: independență, încredere în sine, deschidere la nou, tolerarea ambiguității, simț critic.

3. Gândirea creativă

Creativitatea poate fi văzută nu numai ca o trăsătură de personalitate ci și ca un mod de a gândi. Contrar părerii larg răspândite că ne folosim creativitatea mai mult în artă, se pare că de cele mai multe ori apelăm la aceasta când trebuie să rezolvăm o problemă. Avem nevoie de creativitate mai ales în situațiile ambigue, incerte, în care nu există o soluție ușor de găsit, ci trebuie să descoperim singuri ce e cel mai bine să facem. În aceste situații este important să ne putem gândi la un număr cât mai mare de idei, din care să le putem selecta pe cele mai potrivite.

Pentru ca un proces creativ să înceapă trebuie mai întâi să trecem în revistă soluțiile familiare sau deja încercate la respectiva problemă. Dacă acestea nu se pot aplica în situația prezentă începe un proces de căutare a unor idei noi, cele deja încercate fiind ignorate. După ce apare o idee nouă, se evaluează cât este de aplicabilă și convenabilă. Dacă nu este destul de satisfăcătoare începe căutarea unei noi idei.

Așadar, în momentele în care dăm dovadă de creativitate nu apelăm numai la imaginație și la emoții, ci și la gândire. Deși este important să producem un număr cât mai mare de idei, este la fel de important și să le judecăm critic și să găsim modalitățile cele mai potrivite de a le pune în practică.

Creativitatea copiilor trebuie să fie permisă și încurajată. Când copilul este relaxat și nu își face griji că ceilalți îl vor critica este mai mare probabilitatea manifestării creativității.

Unii copii își manifestă creativitatea, îmbinând cuvinte, alții – îmbinând forme geometrice și culori, alții - îmbinând idei, iar alții – prin mișcare. Copiii care studiază lumea prin intermediul sunetelor, ascultă cu plăcere muzică și compun propriile cântece. Copiii cu creativitatea vizuală iubesc să deseneze, să picteze. Copiii care preferă să se miște, manifestă creativitatea prin dans, alergare, cățărare.

Copilul este în stare să creeze fără materiale și echipamente speciale, numai cu ajutorul imaginației vii. Unii copii își manifestă în cea mai deplină măsură creativitatea în timpul jocurilor spontane cu prietenii imaginari.

Ce pot face părinții pentru a stimula imaginația/creativitatea copilului

Încurajați-l pe cel mic să vadă lucrurile diferit și liber. Pe copil nu este nevoie să-l "învățați" creativitatea, pentru ca el este maestru în asta. Mai ales între 2 și 10 ani. Aceasta este cea mai productivă perioadă. Iar primii ani, în intervalul 2-3, imaginația copilului se întinde până unde îi dați voie; face giumbușlucuri/ghidușii/distracții; adună mere cu pere (căci se poate), amestecă sarea cu zahărul, că tot sunt albe, și vă face casa un adevărat laborator. Ceea ce semănați în această perioadă, va da roade și în continuare. Imaginația copilului este în plin proces de înflorire. Există o mulțime de moduri de a încuraja acest proces. Încercați:

- să-i spuneți povești și să-i citiți cărți, în special cu poze ce înfățișează peisaje, animale sau desene.
- să încurajați joaca în aer liber, mersul pe jos sau în parc, în soare, pe plajă.
- să învățați poezii pentru copii.
- să vă jucați cu haine și accesorii vechi.
- să cântați la instrumente muzicale pentru a vedea cum și de unde provine muzica.
- să-l lăsați să se joace cu apă de la 12 luni. O găleată de apă și câteva cești de plastic sunt mai mult decât suficiente; este important să-l supravegheați în permanență.
- să mâzgăliți pe hârtie, desenați cu creioane colorate.
- să-i oferi jucării multifuncționale, cum ar fi un set de cuburi sau câteva cutii de carton.
- să discutați cu copilul despre tot ce vedeți în jurul dvs.
- să organizați jocuri "Micul cercetător" (copilul va examina plante, mici ființe, pietre, scoici etc.).
- să organizați experimente, jocuri verbale "Zboară, înoată, merge", "Ce s-ar întâmpla dacă... (varianțe: în mare nu ar fi apă, autostrada ar fi acoperită cu iarbă, ar dispărea soarele, toți peștii din mare ar zbura, ar ploua într-una, toți copacii ar crește cu rădăcina în sus etc.)"
- să ieșiți cu copilul la plimbare și să discutați cele văzute; să încercați să deslușiți diferite figuri în norii de pe cer.
- să vă jucați în jocuri verbale, rugând copilul să numească toate obiectele care pot zbura, toate obiectele verzi sau roșii și toate cuvintele care urmează cu un anumit cuvânt.
- să asociați o melodie/cuvânt, pată/mâzgăleală cu o culoare, pasăre, animal, miros etc.
- să confecționați marionete pentru degete pentru teatru de păpuși din obiectele pe care le aveți la dispoziție: de ex: lingură, batistă de nas, capace de la sticlele din plastic. Desenați pe ele părul, gura și ochii. Pentru a face părul, puteți lipi eventual câteva fire de lână, serpentin pentru bradul de Crăciun, în partea de sus, un ciorap, etc. și organizați un spectacol, chiar și fără un scenariu pregătit, implicându-l și pe copil ca actor. Marionetele pentru mâini sunt ușor de confecționat dacă folosiți șosete vechi. Este suficient să coaseți nasturi în loc de ochi și un mic ciucure (pe care copilul dumneavoastră îl poate face singur) pentru nas. Mai puteți să desenați fața pe pâslă sau chiar să o brodați. Fixați sau coaseți fire de lână, pentru a face părul. Mai puteți adăuga bucăți de pânză pentru urechi și limbă. Ca să animați marioneta și să o faceți să vorbească, este suficient să introduceți patru degete în vârful șosetei și degetul mare în adâncitura de la călcâi.
- să-i dați libertate și timp. Lăsați-l să picteze în ritmul lui, chiar dacă se concentrează pe 3 nuanțe de verde și a colorat o singură frunză, în timp ce alt copil a vopsit tot copacul. Dați-i voie să experimenteze pe cartea de colorat, deși nu o face conform instrucțiunilor.
- să-l lăsați să greșească și laudați-l, nu-l certați. Copilul își ajustează ritmul și stilul în timp, chiar în zona în care este el talentat. Nu va putea da totul dintr-o dată, așa că nu-i cereți să atingă anumite standarde. Le va depăși, singur, peste ceva vreme...

Oferiți-i un colț creativ în casă

Pe cât de bine îi prinde să aibă camera lui, pe atât de bine îi prinde să aibă un colț în această cameră - sau în alta - în care să-și desfășoare imaginația. Adică aici să păstrați dvs un "*cufăr cu zestrea creativa*": un coș încăpător sau un dulap cu unul ori mai multe sertare, în care să adunați o varietate de material prețios pentru joaca plină de imaginație a micuțului...

- De la boabe, ghinde, semințe și mărgelile (dacă a trecut de vârsta la care să le înghită); fâșii de hârtie lucioasă, gofrată, colorată; abțibilduri, stickere, creioane, plastilină, lipici, sclipici, acuarele, carton, bloc de desen; șnururi de toate felurile, scoici, pene, vată, bureți, chibrituri, felicitări, pietricele, bucăți din materiale textile, din piele sau blăniță.
- Strângeți inclusiv obiecte "sezoniere", cum sunt conurile, crenguțele și frunzele uscate, toamna. Adunați... orice. În perioada copilăriei, imaginația micuțului debordează și se hrănește din cele mai variate surse.
- Păstrați orice vedeți că-l inspiră, dacă nu este foarte dificil să faceți asta: inclusiv o cămașă de noapte uzată, o pereche de papuci ruți sau cordonul de la halatul de baie. S-ar putea ca într-o seară să aibă inspirație pentru a pune în scenă povestea dinainte de culcare... Încurajați-l să facă asta, dați-i undă verde creativității!
- Țineți cont de fiecare articol pe care îl creează. Lăudați ceea ce este frumos și bine făcut, iar dacă aveți idei de a îmbunătăți, încercați mai întâi să-l întrebați pe el cum ar face. Dacă a pregătit un suport de creioane din carton și din tălpicii tenișilor abia aruncați, analizați împreună de ce este folositor, de ce nu ar fi și cum să-l eficientizați sau înfrumusețați. În loc să-i criticați performanța ori să-i dați mură-n gură soluția, căutați împreună în sertare să vedeți ce ați putea utiliza pentru a face suportul de creioane mai ușor de folosit și mai atractiv! Și însuflețiți-l să vină el cu propuneri și idei!
- Oferiți-i un perete/flipchart pe care poate să picteze/deseneze.
- Stimulați-l, mai ales ca aveți cu ce!

Fiți însuși creativ, adică natural

Studiile arată că părinții care se maimuțăresc, râd, cântă, dansează și "dau în mintea copiilor", fără jenă și fără restricții, au copii mai dezinhibați și mai curajoși, atunci când vine vorba de inițiative creative. Asta nu înseamnă să fiți altfel decât sunteți de obicei! Nu vă puteți forța să vă purtați "amuzant". Însă îi puteți da voie să fiți natural și să vă "proștiți" atunci când simțiți să faceți asta. Intrați în joaca micuțului dvs. Dezinvoltura și încurajarea dvs îi vor stimula creativitatea și deschiderea către experiențe...

Toate etapele pe care un copil le parcurge în dezvoltare sunt importante în obținerea independenței, echilibrului și a încrederii (atât în sine, cât și în mediul înconjurător).

Rolul părintelui este să nu rămână doar un observator în viața copilului, ci să participe activ, în fiecare stadiu, încercând prin joc și educație să îi ofere acestuia șansa de a deveni un adult fericit și echilibrat, indiferent de modul și de principiile de viață adoptate. Fiind implicați în jocurile și în activitățile copiilor noștri, oferindu-le posibilitatea de a-și dezvolta imaginația, de a se exprima și de a fi ascultați, părintele le creează o fundație solidă, pe care își vor putea dezvolta în viitor, propria structură.

Ajutați-l pe copil să accepte schimbarea.

Copilul ce este peste măsură de necăjit, speriat sau neliniștit în situații obișnuite mai puțin probabil că va exprima potențialul creator.

Ajutați-l pe copil să înțeleagă că unele probleme pot avea mai multe răspunsuri.

Încurajați-l să caute mai mult decât un singur răspuns. Apoi el ar putea evalua toate răspunsurile posibile pentru a vedea care dintre acestea se potrivesc la situația dată cel mai bine.

Ajutați-l pe copil să învețe de a lua în considerație și de a accepta propriile simțuri (*emoții, sentimente*).

Copilul nu trebuie să simtă vina pentru că simte lucrurile într-un fel sau altul.

Răsplățiți copilul atunci, când dovedește creativitate.

Arătați-i copilului că ideile lui sunt apreciate. De fapt cu cât mai creativă este ideea sau produsul, cu atât mai mult ea trebuie lăudată. Este, de asemenea, folositor să-l ajutați pe copil să înțeleagă că un lucru bun este câte o dată propria lui răsplată.

Ajutați-l pe copil să simtă bucuria în lucrul lui creativ și în soluționarea unei probleme.

Copilul trebuie să înțeleagă că procesul de lucru sau găsirea răspunsurilor pentru sine însăși este ceva vesel și frumos. Adulții trebuie să creeze astfel de condiții pentru ca așa ceva să fie posibil.

Ajutați-l pe copil să se aprecieze pe el ca fiind diferit.

Există o tendință de a răsplăti copilul pentru supușenie, conformism. Aceasta descurajează creativitatea. Copilul trebuie să învețe să se iubească pentru că fiecare este unic în felul său.

Ajutați-l pe copil să-și dezvolte persistența.

Încurajați-l să fie răbdător. Prevedeți pentru el ocazii de a duce la bun sfârșit activitatea chiar dacă altul și-a schimbat locul de activitate, a întâlnit greutăți. Încurajați-l să mai încerce.

Fraze care stimulează creativitatea

- *Hai încercă! Mai încercă o dată! Încearcă altfel!*
- *Vezi ți-a reușit. Mă bucur că ți-a reușit.*
- *Să te ajut?*
- *Sunt mândru/ă de tine.*

Fraze care inhibă creativitatea

- *Este absurd.*
- *Deși este o idee bună, sunt sigur că nu poate fi realizată.*
- *Să mai așteptăm și vom vedea.*
- *Te asigur că nu va ieși nimic.*
- *Este deja târziu să ne gândim la asta.*
- *Avem altele de făcut la moment.*
- *Ai șanse foarte mici de reușită.*
- *Să încerce mai întâi și alții, dacă le va reuși, vom încerca și noi.*
- *Te-ai gândit la consecințe, venind cu o astfel de propunere?*
- *De ce să schimbăm lucrurile tocmai acum, când totul merge bine?*
- *Am încercat asta mai înainte.*
- *Ne va costa prea mult.*
- *Asta nu e treaba mea.*
- *Sunt prea ocupat pentru a face acest lucru.*
- *Nu avem timp pentru aceasta.*
- *Mare lucru ai mai spus.*

Jocuri pentru dezvoltarea creativității copilului

Creativitatea copilului se manifesta la maxim în intervalul de vârstă 1-2 ani și 5-6 ani.

Cele mai bune jocuri favorabile stimulării creativității pentru copii cu vârsta 1-3 ani

Încurajați-l să deseneze, să folosească creioanele.

Încă din primul an de viață, arătați-i puiului dvs că mânuțele lui pot crea ceva, dacă știu să miște un creion pe o hârtie. Păstrați primele încercări și, în câteva luni, veți observa evoluția.

Pictura

După vârsta de 1 an, puteți începe deja să pictați împreună cu copilul dvs. Pentru început, pictați-i mânuța cu acuarele/guașă și arătați-i ce se întâmplă dacă o lipește pe o foaie. Va fi foarte încântat să vadă o mânuță exact ca a lui, imprimată pe hârtie. Apoi, învățați-l să folosească pensula și acuarelele, chiar dacă vă va face foarte mare mizerie.

Jocul “micul povestitor”

Spuneți-i sau citiți-i micuțului dvs în fiecare seară câte o poveste. După ce ați terminat de citit sau de interpretat, puneți-i întrebări din acea istorioara ori rugați-l să vă povestească și dvs acea poveste ori altceva. Acest joc îi va stimula imaginația și îl va ajuta să-și îmbogățească vocabularul.

Jocul culorilor

În casă ori plimbându-vă împreună cu copilul pe stradă, învățați-l culorile, apoi jucați-vă în jocul culorilor, numind obiecte din jurul vostru și spunând ce culoare are fiecare obiect. Acest joc îi va dezvolta creativitatea, abilitățile senzoriale.

Jocul de-a personajele

Dvs și copilul sunteți, pe rând: mame, tați, prinți, prințese, doctori, polițiști, pompieri, constructori, vânzători, șefi. Dacă inițial cel mic se joacă după regulile impuse de dvs, ulterior el vine cu propriile reguli și idei. Prin acest joc, copilul inventează ori creează situații și conversații și își îmbogățește vocabularul.

Jocurile de modelaj

Încurajați-l pe copil să-și folosească mâinile pentru a crea forme, pentru a combina culori, jucându-vă împreună cu plastilina, după vârsta de 2-3 ani. Pentru copiii mai mari, puteți folosi și lutul, care este un bun material de modelat și din care copilul poate realiza adevărate opere de artă.

Eu văd....

Jucați-vă cu norii. Nimic nu este mai benefic în dezvoltarea copilului ca și utilizarea imaginației. Acesta este jocul în care copilul își utilizează imaginația și încearcă să încorporeze abstractul în modul în care el percepe lumea. Uitați-vă pe geam la nori (sau dacă vremea permite, priviți norii de afară împreună) și încercați să identificați diferite forme, animale, obiecte, etc.

Jocurile de tip lego

Învățați-l pe cel mic să-și folosească imaginația și să construiască o lume frumoasă, colorată, perfectă pentru voi. Îmbinarea pieselor de tip lego dezvoltă abilități motrice, iar combinarea culorilor pentru a crea un anumit joc dezvoltă abilități senzoriale. Puteți construi căsuțe, castele, grădini, avioane, vapoare și vă puteți juca împreună de-a prințesele, de-a animalele, de-a luptătorii etc.

Jocurile de tip puzzle

Combinarea și recombinația pieselor pentru a descoperi anumite imagini, îl va face pe copilul dumneavoastră să vizualizeze ori să-și imagineze povestea. Pentru început folosiți puzzle-uri cu piese puține, apoi cu piese din ce în ce mai multe, în funcție de vârstă.

Jocurile cu cuburi și jocuri de tip domino

Sunt jocuri care stimulează creativitatea copilului, dezvoltă abilitățile motrice și senzoriale. Cel mic învață să construiască o lume conturată și află că tot ce este făcut de mâna omului poate fi dărâmat, distrus. Acestea sunt numai câteva exemple de jocuri ori jucării destinate dezvoltării creativității și inteligenței copilului.

Experiența jocului împreună cu copilul îi oferă acestuia încrederea că sunteți un părinte iubitor, un părinte bun și nu în ultimul rând, un părinte inteligent. Timpul petrecut activ cu copilul dvs își va pune, cu siguranță, amprenta pozitivă asupra dezvoltării lui ulterioare.

Jocuri pentru dezvoltarea creativității pentru copiii de 4-5 ani

“O mie și una de utilități”

Un joc clasic pentru dezvoltarea creativității. Este vorba de imaginarea a tot ceea ce se poate face cu un obiect banal, o carte, un papuc, o farfurie... Fiecare trebuie să propună, atunci când îi vine rândul, o utilizare nouă, până când ideile se epuizează. Se trece atunci la un alt obiect.

“Poveste pe două voci”

Copilul propune punctul de plecare al unei povești, spunând prima frază. Dumneavoastră continuați cu o a doua frază. El continuă cu o a treia. Urmați dumneavoastră... și tot așa fiecare la rândul său, construiți în doi propria dumneavoastră poveste.

Ca să stabiliți un bun punct de plecare, uneori este de preferat să începeți dumneavoastră, sau să precizați destul de repede personajele și întâmplările. Dar aceasta depinde, bineînțeles, de gradul de imaginație al copilului.

Jocuri pentru dezvoltarea creativității la copiii de 5-7 ani

Pata de cerneală: Copiilor care participă la acest exercițiu de creativitate le sunt prezentate pe o coală mai multe pete de cerneală. Fiecare copil trebuie să enumere cât mai multe obiecte cu care se aseamănă fiecare pată de cerneală.

Realizarea unor povești: Pornind de la câteva cuvinte date (de exemplu: barcă, copil, pastă de dinți, baston, secure) se cere copiilor alcătuirea unei povești.

Finaluri de povestiri: Adultul începe o poveste, după care se oprește și invită copiii să continue povestea într-un mod original.

Întrebări neobișnuite: Copiii sunt invitați să găsească cât mai multe întrebări neobișnuite pentru: o umbrelă, un bec, o panglică verde, o cordeluță, un con de brad, o riglă, o scoică, etc.

Povești inedite: Crearea unor povești inedite pe diverse teme: Ce gândesc pisicile despre oameni? Dialog între un extraterestru și un pământean, etc.

Sarcini de imaginație

- *Imaginează-ți că ai nimerit în altă țară unde se vorbește în altă limbă și nu poți să comunici. Inventează o formulă de salut cât mai hazlie.*
- *Imaginează-ți cerul, stelele, luna, soarele, norii, discutând. Despre ce crezi, discută?*
- *Imaginează-ți o carte murdară, ruptă și una curată, îngrijită. Despre ce crezi, discută ele? Care ar fi sentimentele, dorințele lor?*

Utilizări neobișnuite

Copiii se gândesc la unele obiecte care pot avea utilizări neobișnuite. Propuneți obiecte din imediata apropiere a copilului: *creionul, scaunul, batista de nas* etc.

Exemplu: *Batista de nas poate fi utilizată ca o jucărie (băiețel), ca pălărie de soare, ca coș de dus nisip, etc.*

Exerciții-comparări

- Compară un cocoș adevărat cu cocoșul din povestea „Punguța cu doi bani” de Ion Creangă;
- Compară un șoarece adevărat cu simpaticul Jerry din filmele cu desen animat.

Găsește rima

Numiți un cuvânt, sau prezentați o imagine, iar copiii trebuie să-i găsească rime

potrivite.

De exemplu:

Mac – sac, lac, rac, ac.....

Toc – foc, loc, joc, țoc, șoc....

Ață – rață, față, verdeață, roșeață, fâneață, gheață....

Nuc –suc, rug, fug, duc,drug....

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte.

1. Creativitatea înseamnă:

- a) noutate
- b) neobișnuit, diferit
- c) original,
- d) bogăție
- e) scump,
- f) imaginație

2. Potențialul creativ există *ascuns* în fiecare copil, putând fi dezvoltat sub influența unui mediu socio-educational stimulat, responsabilii pentru stimularea creativității copilului preșcolar fiind:

- a) Părinții
- b) cadrele didactice,
- c) însuși copiii
- d) televizorul
- e) cartea
- f) jucăriile

3. Produsele creative sunt roadele actului de creație. Pentru ca o pictură, obiect sau idee să fie considerată o creație, este necesar să îndeplinească mai multe condiții:

- a) să fie **originală**, adică să fie deosebită față de alte produse similare,
- b) să aducă ceva **nou**, adică să nu repete o idee deja existentă,
- c) să fie **utilă**, adică să aibă un scop și să îndeplinească o nevoie a cuiva.
- d) să fie scumpă, adică confecționată din materiale foarte scumpe.
- e) să fie mare, adică voluminoasă.

4. Sunt creativi doar copiii care pictează, cântă sau dansează.

Fals sau Adevărat (de subliniat)

5. Sunt creativi doar acei copii, părinții cărora sunt pictori, cântăreți, dansatori

Fals sau Adevărat (de subliniat)

6. Despre creativitatea copilului putem stabili din produsele acestuia

Fals sau Adevărat (de subliniat)

7. Creativitatea poate fi dezvoltată doar prin intermediul jucăriilor scumpe, a gadgeturilor

Fals sau Adevărat (de subliniat)

8. Pentru a stimula creativitatea preșcolarului e necesar:

- a) să-i punem la dispoziție diferite materiale pentru pictat, desenat,
- b) să-l lăsăm să asculte muzică, poezii imprimate, la radio
- c) să ieșim cu copilul la plimbare
- d) să-l îmbrăcăm în haine scumpe
- e) să-i cumpărăm jucării scumpe
- f) să discutăm, să ne plimbăm
- g) să-i punem la dispoziție materiale pentru explorări, experimente

4.3. STIMULAREA GÂNDIRII CRITICE LA PREȘCOLARII DE VÂRSTA 5-7 ANI

SCOPUL ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestui capitol este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre importanța dezvoltării gândirii critice de la vârsta preșcolară. A pune la îndoială, a căuta alte idei, a le compara cu alte puncte de vedere, îl face pe copil să caute, analizeze, compare, sintetizeze, pentru a găsi cele mai optime căi de rezolvare a unei probleme, care să-l ajute în diverse situații uzuale.

Mesaje de bază

1. Deseori gândirea critică este confundată cu a critica pe cineva, sau ceva. În societatea actuală este nevoie să gândim critic pentru a îmbunătăți conceptul de democrație.
2. Care sunt beneficiile dezvoltării gândirii critice pentru copiii preșcolari? Unul din ele este: libertatea de a-și exprima propriile opinii.
3. Cum stimulăm gândirea critică? Prin încurajări și anume: copiii să pună cât mai multe întrebări, să emită idei contradictorii, trăsnite, să le pună la îndoială...

Finalități obținute

La finele acestui capitol participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- Ce este gândirea critică și care sunt condițiile de stimulare a gândirii critice.
- Care sunt dimensiunile pe care le dezvoltă gândirea critică.
- Care sunt beneficiile dezvoltării gândirii critice pentru copiii preșcolari.
- Cum stimulăm gândirea critică la copiii preșcolari.

Introducere

A gândi critic înseamnă a emite judecați proprii, a accepta părerile altora, a fi în stare să privești cu simțul răspunderii greșelile tale și să le poți corecta, a primi ajutorul altora și a-l oferi celor care au nevoie de el. *A gândi critic* presupune a cântări idei, a le examina implicațiile, a le expune unor îndoieli, a le pune pe balanță cu alte idei, puncte de vedere opuse, a construi noi argumente sau sisteme de argumente, care să le sprijine și să le dea consistență.

Pregătirea copiilor pentru a deveni „cetățeni eficienți” într-o societate democratică presupune dobândirea de către aceștia a unor abilități cognitive, formarea și exprimarea unor opinii proprii, dezvoltarea capacității de argumentare logică a unor idei. A-i învăța pe copii să gândească critic înseamnă a-i învăța să gândească democratic; înseamnă a le dezvolta gândirea multe-cauzală, care-i va face pe copii să găsească soluții multiple la situațiile multiple în care se vor găsi, la un moment dat, în viață.

Deseori se spune că doar persoanele mature pot să gândească critic, dar copiii, nu. Capacitatea de a gândi critic se dobândește în timp, permițând copiilor să se manifeste spontan, fără îngrădire, ori de câte ori există o situație de învățare, fără să le fie teamă de reacția celor din jur, de părerile lor și le dă putere și încredere de analiza și reflexie.

Toți copiii, indiferent de dezvoltarea intelectuală sau de vârstă, pot contribui la elucidarea situației necunoscute, spunându-și părerile. Ei trebuie învățați de mici să asculte și să accepte, făcându-i să înțeleagă că în cadrul dezbaterilor și al schimbului de opinii nu se critică copilul ci ideea.

Copiii primesc un volum mare de informații, dar dacă nu vor fi învățați cum să ceară și să aplice acea informație, nu vor putea genera idei, nu vor putea să se implice, nu vor ști să acționeze într-o anumită situație, nu vor fi capabili să rezolve probleme, să ia decizii.

Pentru a manevra informațiile bine, copiii vor trebui să știe să aplice un set de deprinderi de gândire care să le dea posibilitatea să sorteze informația cu eficiență, transformând-o într-o logică, care la rândul ei să poată fi transformată în comportamente practice. Aceasta înseamnă că copilul va trebui să învețe, să gândească în mod critic. Aceasta, însă nu se întâmplă exprompt și în mod automat. Pentru a gândi critic copilul va trebui să parcurgă un proces sistematic de analiză și reflecție critică.

1. DIMENSIUNILE PE CARE LE DEZVOLTĂ GÂNDIREA CRITICĂ

Pe măsură ce își dezvoltă capacitatea de a gândi critic, copiii progresează pe următoarele patru planuri:

- **de la personal..... la public.** Primele reacții ale copiilor la audierea unei opere sunt exprimate, de obicei, sub forma „*îmi place de fata moșneagului, de fata babei*”, „*nu-mi place de lup*”. Sunt niște reacții la ceva interesant din perspectiva lor în acea operă. Pe măsură ce cresc, se maturizează și acumulează experiența, își exprimă reacțiile în termeni care sunt înțeleși și de alții, termeni adecvați pentru comparații și dezbateri cu argumente „*PRO și Contra*”, de ce „*îi place*”, sau „*nu-i place de ceva/cineva*”, „*de a procedat corect sau incorect un personaj sau altul*”. Semnul distinctiv al unei persoane educate este capacitatea de a-și exprima gândurile clar și convingător de față cu alții, cunoscuți sau străini.
- **de la respectul față de ideile altora.....la încrederea în sine.** Respectul față de ideile altora se referă la credința copilului mic că înțelepciunea și autoritatea sunt atributele categoric celor mai mari decât el. Astfel copilul crede maturilor, textului audiat când i se spune/citește diferite informații vizavi de viață, mediul ambiant. Textul este cu adevărat o felie de viață, sau cel puțin o operă a cărei autoritate nu poate fi pusă la îndoială. Încrederea în sine se referă la realizarea faptului că copiii înșine sunt capabili în limita vârstei și celor văzute, cunoscute, explorate să descrie lumea și să emită judecăți despre ea: căci noi, maturii, suntem o autoritate pentru el în anumite privințe, iar textul în unele cazuri exprimă un adevăr limitat, cum ar fi de exemplu în povești, unde unele personaje pot face lucruri care în realitate nu se întâmplă. Astfel, copilul achiziționând și alte cunoștințe despre mediul înconjurător, treptat își schimbă viziunea asupra lumii, căci constată că *cocoșul nu poate înghiți apa din fântână și stinge focul cu ea, dar agitându-se cu strigăte poate povesti despre pericolul ce se întâmplă; că ursul poate prinde pește cu labele și nu cu coada.* Copilul care își dezvoltă autonomia de

gândire devine mai sceptic față de afirmațiile făcute de texte și mai înclinat să pună sub semnul întrebării validitatea unui argument.

- **de la intuitiv.....la logic.** Deseori copiii își exprimă ideile, opiniile în mod intuitiv fără a reflecta mult la legătura dintre afirmație și experiență. Astfel copilul, fiind întrebat: *Cum este lupul din povestea „Capra cu trei iezi”?*, va răspunde: *este rău, căci a mâncat iezii caprei.* Și doar, căpătând cunoștințe mai ample despre acest animal, treptat își va schimba părerea, și va zice, *că lupul este un animal carnivor, sanitarul pădurii, deoarece are grijă să curețe pădurea de animalele bolnave.* Astfel concentrându-se asupra logicii vor deveni sensibili la modul în care sunt aranjate probele pentru a susține concluzia.
- **de la o singură perspectivăla mai multe perspective.** Copilul mic se va agăța cu înverșunare de propriile convingeri, indiferent de ce spun semenii lui, deoarece așa a auzit, i s-a citit, a văzut, i s-a spus de cineva mai în vârstă. Treptat, maturizându-se micul critic va ține cont și de convingerile celorlalți, precum că s-a născut din dragostea părinților și că s-a aflat în burtica mamei și nu că „*l-a adus barza*”, că „*l-au găsit în varză*”, că „*l-au cumpărat de la magazin*”, așa cum i-a spus bunica, sau chiar și mămica. Astfel copilul își modifică convingerile, când ajunge să fie convins de argumentele altuia. Susținându-și propria convingere, este important să-l facem pe copil să înțeleagă și să accepte și pozițiile altora, exprimând acest lucru în maniera: „*Voi ziceți că eu am răcit pentru că am stat cu picioarele în apă și acum se întâmplă procese complicate în organismul meu, iar eu zic că apa a intrat prin picioare în corpul meu și acum picură prin nas afară*”.

Beneficiile dezvoltării gândirii critice pentru copiii preșcolari sunt:

- libertatea de a-și exprima propriile opinii
- respectul față de opiniile celor din jur
- potențarea încrederii în sine
- toleranța față de partenerii de dialog
- dezvoltarea spiritului autocritic
- amplificarea cooperării și comunicării interpersonale
- plasarea copilului în centrul procesului educativ prin solicitare individuală și personalizată.

Stimularea dezvoltării gândirii critice la copiii preșcolari

- Încurajați copiii să pună cât mai multe întrebări.
- Stimulați comunicarea prin organizarea de discuții și dezbateri între copii, între adult și copii.
- Activizați copiii prin solicitarea lor de a opera cu idei, concepte, obiecte în vederea reconsiderării acestora și a emiterii a noi variante.
- Stimulați spiritul critic, constructiv, a capacitații de argumentare și de căutare a alternativelor.
- Organizați discuții pe anumite teme, inițierea de jocuri, excursii.
- Educați la copii capacitații de a privi altfel lucrurile, de a-și pune întrebări neobișnuite despre lucruri obișnuite.
- Oferiți-le libertatea de exprimare a cunoștințelor, a gândurilor, a faptelor.
- Incitați-le interesul către nou, necunoscut și oferiți-le satisfacția găsirii soluției după depunerea unui efort de căutare.
- Nu le spuneți niciodată copiilor: *‘Ți-am răspuns o dată la întrebarea asta!’*
- Întrebați-i ce au reținut ei din răspunsul anterior și ce îi face să repete întrebarea. Poate caută răspunsuri multiple acolo unde dumneavoastră vă mulțumiți cu unul singur? Sau poate simt că răspunsul nu e suficient, nu acoperă toate dimensiunile întrebării?

- Automotivați-vă să căutați împreună cu ei și alte răspunsuri, la care nu v-ați gândit până atunci! În acest fel, vă veți dezvolta, veți crește odată și împreună cu ei!
- Răspundeți la întrebările lor cu alte întrebări – de clarificare, de aprofundare, de verificare – pe înțelesul lor: îi veți stimula astfel să caute ei înșiși și îi veți ajuta să crească intelectual viguros și durabil!
- Nu le spuneți niciodată: ‘*Asta e un non-sens, o prostie!*’ sau ‘*Nu are nici-o legătură!*’.
- Stimulați-i să vă explice ce legătură văd ei acolo unde dumneavoastră nu vedeți niciuna. Cu argumente și contra-argumente.
- Iar dacă ei nu știu să explice, căutați dumneavoastră sau măcar păstrați ideea: e posibil ca, la un moment dat, să vedeți o legătură, un sens!
- Și spuneți-le aceasta: că e posibil să existe o legătură, un sens, chiar dacă, pentru moment, nu le vedeți clar; și că rămîne să mai cercetați, și dumneavoastră și ei!

Cum putem să-i dezvoltăm gândirea critică copilului preșcolar?

Desigur, prin joc, prin diverse exerciții, situații de probleme. Exercițiul „**Frazele absurde**” oferă posibilitatea de a sesiza caracterul illogic, incorect, absurd al unor fraze ce nu sunt reale. Iată câteva exemple:

- ✓ *Într-o dimineață frumoasă de iarnă, Mihai plecă la pădure după flori și după mure. Ce nu este adevărat? De ce crezi așa?*
- ✓ *Fetița spune: eu am 8 ani, iar fratele meu mai mic are 10 ani. Ce nu este adevărat? De ce crezi așa?*
- ✓ *Cineva a cumpărat o pâine, a tăiat-o în două jumătăți egale și mi-a dat mie bucata cea mai mare. Se poate? De ce nu?*
- ✓ *Cineva spune: Eu am trei frați: Petre, Sandu și cu mine. A spus bine? Cum trebuie să spună?*
- ✓ *Cineva spunea: Drumul ce duce de la casa mea spre oraș coboară mereu, ca și drumul ce vine spre casa mea din oraș. Se poate? De ce?*
- ✓ *În ziua în care Ionel a împlinit 10 ani, fratele său mai mare avea 7 ani și 10 luni. Se poate? Dar cum e corect?*
- ✓ *Ajungând la fundul mării, un scafandru și –a amintit că a uitat pe mal tubul de oxigen și s-a întors să-l ia. Se poate? De ce?*
- ✓ *Vasilică a văzut într-un copac de arțar cum o cioară ciupea cireșele. S-a urcat iute în copac și a mâncat la mere până s-a săturat. E posibil așa ceva? De ce?*
- ✓ *Astă-iarnă, Ionel a urcat cu tatăl său în munți. Deodată le-a ieșit în cale un urs care umbla după zmeură. Ce a greșit, ce nu se poate?*

Alcătuirea povestirilor pe baza unor obiecte, la fel, le poate dezvolta gândirea critică copiilor.

Spre exemplu:

”Povestea unui papuc”

Imaginează-ți că ești un papuc. Mergi pe drum și spune cu cine/ce te întâlnești în calea ta, ce obiecte/lucruri, lovești/calci cu papucul. Ce vorbesc oamenii despre faptul că ești rupt, murdar, că calci fără milă plantele și găzele? Cum crezi de ce nu e bine să fii rupt, murdar, să strivești cu papucul florile, găzele? Cum trebuie menținută/păstrată încălțăminte?

„Povestea unui nasture”

Dați-i un nasture cât mai frumos și interesant posibil și rugați copilul să povestească istoria lui: cine a fost stăpânul lui, cum era, de la ce haină este el, cum era haina (culoare, măsură, stofă), ce s-a întâmplat cu haina, cu nasturele, etc.

O metodă frecvent și eficient folosită în scopul stimulării caracterului critic al gândirii este punerea de întrebări și găsirea de răspunsuri, acestea așa-zise *întrebări capcană* îl pun pe copil în situația de a face corelații, de a supune analizei ideile, cunoștințele proprii și de a judeca obiectiv. Iată câteva exemple:

- *Poate un triunghi să aibă patru colțuri? De ce?*
- *Poți aprinde un bec ars? De ce?*
- *Toate camerele au uși? Dar ferestre?*
- *O bibliotecă conține mai multe cărți sau mai mulți oameni?*
- *Ai putea rostogoli obiecte pătrate? De ce?*
- *Poți citi o carte noaptea? De ce?*
- *Care e mai greu: un camion sau un avion? De ce?*
- *Poate o barcă să meargă mai repede ca o bicicletă?"*

Jocul „*Al patrulea de prisos* ” sau „*Intrusul*”, solicită copilului să observe și să depisteze care din patru desene/obiecte/cuvinte este de prisos/în plus și să spună, de ce este în plus? Cum le numim celelalte trei obiecte printr-un cuvânt?

Alte jocuri ce presupun răspunsuri bazate pe o analiză critică a unui fapt rar întâlnit sau posibil, sunt întrebările de tipul:

- **Numai presupune** că nu poți rosti cuvinte, nici, scrie, nici desena, timp de de o oră? Cum ai comunica? Ce ți-ar produce nemulțămire? Ce ar fi amuzant, dacă ai continua așa timp de o zi?
- **Numai presupune** că vei zbura pe Lună și poți lua cu tine doar 3 obiecte. Numește, scrie, desenează aceste obiecte, argumentează: de ce anume aceste obiecte?
- **Numai presupune** că ești prima persoană care te-ai întâlnit cu Omul - Păianjen și poți să-i adresezi 3 întrebări. Care vor fi ele? Compară răspunsurile cu ale altor copii din grupă/familie, membrilor familiei.
- **Numai presupune** că timp de o oră ai putea fi oricine în lume. Cine ai fi? Ce ai face? De ce?

În diverse etape ale unor activități copiilor li se cere să dea răspunsuri bazate pe o analiză critică a unui fapt rar întâlnit sau posibil, o prezumtivă situație critică întrebările sunt de tipul:

„*Ce s-ar întâmpla dacă.....*”

- fiecare legumă ar avea gust de ciocolată?
- nu ar exista ceasuri?
- ai putea vedea prin întuneric?
- nu ar mai exista apă pe pământ?
- ar fi mereu noapte?
- roțile mașinilor, autobuselor ar fi de formă pătrată sau triunghiulară?
- toți oamenii ar semăna între ei?
- ar fi mereu noapte?
- n-ar mai exista nici un mijloc de transport? Etc.

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte.

1. A gândi critic înseamnă:

- a) a emite judecați proprii
- b) a accepta părerile altora,
- c) a fi în stare să privești cu simțul răspunderii greșelile tale și să le poți corecta,
- d) a cântări idei, a le expune unor îndoieli, a le pune pe balanță cu alte idei,
- e) a critica,
- f) a pune la îndoială.

2. Dezvoltarea gândirii critice începe de la vârsta de:

- a) 1 an
- b) 2 ani
- c) 5-6 ani
- d) la vârsta școlară:

3. Pentru dezvoltarea gândirii critice la copii avem nevoie:

- a) de timp pentru a descoperi și înțelege ceva nou întâlnit, văzut
- b) de condiții pentru a examina, cerceta, explora
- c) de spații special amenajate
- d) de încurajări pentru implicarea în procesul de învățare
- e) de acceptări a ideilor și părerilor
- f) de reguli pentru a le respecta

4. Copiii care gândesc critic au dificultăți de comunicare.

Fals sau Adevărat (de subliniat)

5. Beneficiile dezvoltării gândirii critice pentru copiii preșcolari sunt:

- a) libertatea de a-și exprima propriile opinii
- b) respectul față de opiniile celor din jur
- c) critica partenerilor de joacă, dialog
- d) dezvoltarea stimei de sine
- e) toleranța față de partenerii de dialog
- f) dezvoltarea spiritului autocritic
- g) selectarea prietenilor, colegilor de joacă
- h) selectarea activităților jucăriilor.

6. Simularea gândirii critice se realizează prin intermediul:

- a) jocurilor
- b) experimentelor, explorărilor
- c) observărilor, interacțiunii cu obiecte
- d) comunicării
- e) gadgeturilor

4.4. CARTEA ÎN VIAȚA COPILULUI

SCOPUL ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestei teme este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre importanța cărții în dezvoltarea copilului. O atenție deosebită se acordă cititului cu voce tare copilului, care are un rol fundamental în dezvoltarea emoțională și intelectuală și în deprinderea abilităților de comunicare și interacțiune ale copilului, îmbogățind cunoștințele acestuia despre lumea care îl înconjoară și cu expresii/cuvinte care nu sunt folosite în limbajul de zi cu zi.

Mesaje de bază

1. Vârsta preșcolară este cea mai propice pentru a obișnui copilul cu cărțile, pentru a-i deschide apetitul pentru ele, pentru a forma un viitor cititor. În nici un caz nu este prea devreme, așa cum mulți părinți tind să creadă.
2. Atitudinea pozitivă față de carte, interesul pentru ea și plăcerea de a citi a adultului sunt esențiale pentru a-i oferi un model de urmat copilului. Felul în care familia pune cartea în valoare are o importanță majoră asupra atitudinii copilului față de carte, de școală și de învățământ în general. Anume în preșcolaritate se clădește fundamentul dragostei de carte și de citit.
3. Cititul e la fel de important pentru dezvoltarea unui copil ca jocul! Cititul are un rol fundamental în dezvoltarea emoțională și intelectuală și în deprinderea abilităților de comunicare și interacțiune ale copilului, îmbogățind cunoștințele acestuia despre lumea care îl înconjoară și cu expresii/cuvinte care nu sunt folosite în limbajul de zi cu zi. Pe lângă faptul că îi dezvăluie copilului lumea în care trăiește și îl familiarizează cu noile cuvinte, cititul încurajează creativitatea, imaginația și descoperirea unor soluții pentru rezolvarea diferitelor situații.
4. Cititul cărților cu voce tare este o modalitate minunată pentru a-i ajuta copilului să se învețe să citească. În afară de aceasta, activitatea dată este sursă de satisfacție și pentru copil și pentru părinți/îngrijitori.
5. Cărțile trebuie însă alese cu grijă pentru a i se potrivește copilului, unele pot fi grele pentru micuți, în timp ce altele îl pot plictisi.
6. În ultimul timp, cu referire la abordarea procesului de însușire a abilității de a citi și a scrie de către copii, se observă o nouă abordare ce se bazează pe concepția privind modul în care copiii se învață să citească, să scrie, să vorbească și să asculte. Experții consideră că însușirea abilități de a citi și a scrie începe la o vârstă timpurie și este influențată de mediu.

7. Abilitățile de citire și scriere/desen la copii pot fi dezvoltate prin diverse activități / tehnici / jocuri pe care părinții/îngrijitorii le-ar putea aplica cu succes.

Finalități obținute

La finele acestei teme participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- De ce este important să le citească zilnic copiilor, chiar de la vârste foarte mici
- Când și cum anume să le citească copiilor
- Care sunt etapele cititului cu voce tare pentru copii
- Ce cărți sunt recomandate copiilor de diferite vârste
- Ce condiții ar trebui să respecte în cititul cărților cu copiii
- Cum trebuie pregătit copilul pentru citit și scris

I. CARTEA ÎN VIAȚA COPILULUI

O imagine cu care părinții ar trebui să se obișnuiască în interacțiunea cu cartea ar consta în: copilul așezat confortabil în brațele mamei sau tatălui, părintele care îi citește, cu cartea ridicată în fața ochilor astfel încât bebelușul să vadă. Copilul înțelege în felul său cele citite de adult, diferit de sensul care îl dă ultimul unui concept, dar important în această activitate e complexul de căldură, de confort, de iubire, de sunete și imagini ce creează un tot întreg care va rămâne în amintirea bebelușului și se va întări permanent, pe măsură ce părinții/îngrijitorii îi citesc și pe măsura ce el va începe să identifice imaginile și să construiască legături între imagini și cuvinte.

1.1 Când începem să le citim copiilor?

Psihologii spun că prima legătură a copilului cu lumea poveștilor trebuie să înceapă de când aceștia se află în burta mamei, deoarece aceasta este modalitatea prin care viitorul copil se obișnuiește cu vocea părinților săi. Prima carte pe care un bebeluș o „răsfoiește” e cea din material textil, cu poze și foarte puține cuvinte, pe care el o poate ronțai sau uda. Citirea unei cărți întregi, a unei poezii, a unei povești rămâne sarcina adulților. Părinții/îngrijitorii trebuie să le citească copiilor cât mai des și cât mai mult timp. Citirea cărților este cea mai ușoară și mai puțin costisitoare metodă prin care copilul poate fi ajutat să aibă succes la școală. Este unul dintre cele mai importante lucruri pe care le pot face părinții/îngrijitorii. Cititul cărților este o minunată alternativă pentru televizor. Cu prilejul unor sărbători importante aceștia trebuie să cumpere, pe lângă jucării, cel puțin o carte.

1.2 De ce e important să le citim zilnic copiilor, chiar de la vârste foarte mici?

Aceasta ar putea fi o întrebare pe care părinții/îngrijitorii ar putea să și-o adreseze pentru că bebelușii nici, măcar, nu înțeleg ce li se vorbește. Totuși, cititul nu e doar un mod în care părinții/îngrijitorii să-și petreacă timpul calitativ cu copiii sau o metodă prin care cei mici să-și petreacă timpul și să se distreze. Cititul e la fel de important pentru dezvoltarea unui copil ca jocul! Cititul are un rol fundamental în dezvoltarea emoțională și intelectuală și în deprinderea abilităților de comunicare și interacțiune ale copilului, îmbogățind cunoștințele acestuia despre lumea care îl înconjoară și cu expresii/cuvinte care nu sunt folosite în limbajul de zi cu zi. Pe lângă faptul că îi dezvoltă copilului lumea în care trăiește și îl familiarizează cu noile cuvinte, cititul încurajează creativitatea, imaginația și descoperirea unor soluții pentru rezolvarea diferitelor situații.

Un mare avantaj al copiilor cărora li se citește este că au o mai mare expresivitate în limbaj și o coerență a ideilor: prin citit, copiii învață structura de baza a limbajului, început – cuprins – încheiere, ceea ce îi va ajuta pe viitor în construirea discursurilor, argumentărilor și a compunerilor școlare. Copiii cărora li se citește începând de la vârste mici vor învăța să citească mai ușor și mai repede decât cei cărora nu li s-a citit.

Cititul zilnic copiilor:

- contribuie la crearea unei relații strânse cu cel care citește, construind o relație părinte-copil bazată pe interese și pasiuni comune;
- dezvoltă capacitățile de exprimare, memoria și creativitatea;
- dezvoltă imaginația și stimulează simțurile;
- dezvoltă abilitățile sociale prin urmărirea interacțiunii dintre personaje;
- dezvoltă gândirea și inteligența prin introducerea noțiunilor de numere, litere, culori, animale într-un mod plăcut, distractiv;
- dezvoltă abilitățile de comunicare, deoarece în timp ce i se citește copilul remarcă diversele inflexiuni ale vocii, transmițând diverse emoții;
- îi expune pe copii la cuvinte noi și îi învață structura gramaticală corectă a limbii;
- îi ajută la acumularea informațiilor, la îmbogățirea vocabularul, la asocierea cuvintelor și ilustrațiilor;
- îi ajută să învețe să gândească și îmbunătățește capacitatea de concentrare;
- îi familiarizează cu noi concepte și teme de interes;
- îi învață valori morale;
- îi ajută să învețe mai ușor și să aibă succes la școală;
- încurajează iubirea față de lectură și cărți, deoarece cititul li se va asocia cu ceva foarte plăcut și anume cu căldura și apropierea mamei;
- îi ajută să aplice logica în diverse scenarii, să facă legături cauză-efect, să-și dezvolte raționamentul;
- previne excesul de televizor sau computer;
- îi ajută la crearea dorinței de cunoaștere și de a învăța pentru tot restul vieții.

II. CITITUL CU VOCE TARE

Cititul cărților cu voce tare este o modalitate minunată pentru a-i ajuta copilului să se învețe să citească. În afară de aceasta, activitatea dată este sursă de satisfacție și pentru copil și pentru părinți/îngrijitori.

Unul dintre cele mai simple moduri prin care părinții/îngrijitorii își pot ajuta copiii să devină cititori mai buni este să le citească în fiecare zi. Nu trebuie însă de uitat că fiecare copil se dezvoltă într-un ritm unic și trebuie să primească satisfacție din citit. Nu este necesar să se insiste ca copilul să știe pe de rost literele, cifrele, culorile, formele geometrice sau cuvintele. Este preferabil să se transforme învățarea în joacă și să se găsească modalitatea de a stârni curiozitatea și interesul copilului.

2.1 Când să le citim copiilor?

Orice moment al zilei este potrivit lecturii. Cititul cu voce tare copilului poate fi integrat cu ușurință în activitatea zilnică, în calitate de moment de liniștire după un joc activ sau înainte de somnul de prânz sau de seară, aceasta inducându-le starea necesară odihnei. Lectura de dinaintea somnului se va transforma pentru copil într-o dulce rutină, într-un ritual prin care copilul se

liniștește și adoarme, iar pentru părinți/îngrijitori acesta este un moment extraordinar de petrecere a timpului împreună cu copilul. Totuși, oricând se poate citi măcar o pagină împreună cu copilul, cu condiția ca bebelușul să fie uscat, hrănit, într-o stare prielnică focusării, altfel nu va asocia lectura cu ceva plăcut.

2.2 Cum anume să le citim copiilor?

Când citiți copiilor e bine să faceți jocuri de rol, să fiți cât mai expresivi, să îmbinați lectura cu cântecele. Copilul va fi cu atât mai interesat cu cât aveți o mimică și o gestică mai expresivă. Când copilul e mai mare de câteva luni părinții/îngrijitorii pot face din lectură ceva interactiv, să se oprească pentru a-i arăta o imagine și a-l întreba ce reprezintă, chiar dacă vocabularul copilului nu este încă dezvoltat. Dacă copilul are o preferință pentru o anumită carte/poveste (lucru care se întâmplă mai ales în jurul vârstei de 2-3 ani) nu vă sfiți să i-o citiți de câte ori vrea. Citiți suficient de rar încât copilul să înțeleagă. Încurajați-l să participe activ, să cânte împreună cu personajele, să aplaude, să pună întrebări. Și alte recomandări ce țin de cititul cu voce tare copiilor:

Cum citiți copiilor de 0-3 ani?	Cum citiți copiilor mai mari de 3 ani?
<ul style="list-style-type: none"> • Citiți pagină cu pagină. Dacă este prea lungă, faceți pauze și redați conținutul pe scurt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Citiți pagină cu pagină și faceți pauze ca să discutați cu copilul.
<ul style="list-style-type: none"> • Conversați cu copilul în baza celor citite. Răspunsul copilului la conversația Dvs. poate consta în gesticulare, gângurit, etc. După ce-i vorbiți sau citiți lăsați-i puțin timp copilului să răspundă. Apoi vorbiți cu copilul despre răspunsul lui: „<i>Îți place această carte pentru că este despre o rățușcă galbenă la fel ca cea pe care o ai tu.</i>” sau „<i>Îți place această carte pentru că în ea se povestește despre cățelușul/pisica care trăiește în curtea noastră</i>” etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Răspunde-ți la întrebările pe care copilul le poate avea referitor la cuvintele, personajele sau acțiunile din carte. Această conversație este importantă pentru a afla care îi sunt pasiunile sau sentimentele legate de unele subiecte. Înlocuiți cuvintele necunoscute copilului cu cele pe care le cunoaște și sunt adecvate vârstei, sau explicați-i însemnătatea cuvântului nou întâlnit în text
<ul style="list-style-type: none"> • Citiți expresiv, rar, cu intonație ca să transmiteți corect mesajul și să-l faceți curios pe copil ca să asculte. Folosiți tot felul de intonații și imitați sunetele pe care le scot unele personaje într-un mod amuzant, ca să-i captați și mai mult interesul prichindelului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Citiți expresiv, modulați vocea în dependență de personaje, context ca să transmiteți corect mesajul și lectura să devină captivantă. Atenție la modul în care îi citiți! Trebuie să fie cât mai clar, rar și răspicat, astfel încât copilul să poată ține pasul cu Dvs. și să înțeleagă cursul poveștii. Faceți asociații între cuvinte și din când în când întrebați-l cu ce rimează anumite cuvinte (<i>car-ar; casă-masă; rață-ață</i>;). Oferiți-i indicii și ajutați-l, altfel se va simți frustrat că nu știe! Dacă vă grăbiți și-i citiți prea repede, nu doar că nu vă poate urmări, dar îi pierdeți repede atenția și concentrarea.
<ul style="list-style-type: none"> • Țineți copilul în brațe și lăsați-l să atingă cartea, să încerce să dea pagina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stați aproape de copil sau țineți-l în brațe ca să poată vedea ilustrațiile cărții și

	<p>să poată urmări cele ce îi citiți atunci când mișcați degetul pe cuvinte. Lăsați-l să țină cartea, sau să dea paginile, ori să continue o propoziție pe care o începeți. În acest fel, îi mențineți atenția la cursul poveștii pe care i-o citiți. Copilului mic îi place să se simtă util și implicat în diverse activități și manifestă un interes mai mare pentru ele</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Nu e necesară citirea cărții de la început până la sfârșit. Puteți schimba cartea dacă copilul se plictisește sau nu stă locului, ceea ce este normal pentru această vârstă. 	<ul style="list-style-type: none"> • Citiți cartea de la început până la sfârșit.
<ul style="list-style-type: none"> • Urmăriți cuvintele cu degetul pentru a-l învăța legătura dintre litere și sunete, arătați-i ilustrațiile pe parcursul cititului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Urmăriți cu degetul cuvintele pentru a-l ajuta să învețe să citească.
<ul style="list-style-type: none"> • Selectați cărți specifice vârstei, dezvoltării fizice și lingvistice ale copilului. După 18 luni copilul își poate alege singur cărțile dorite. 	<ul style="list-style-type: none"> • Permiteți-i copilului să-si aleagă propriile cărți pe care i le citiți, sau alegeți unele care coincid cu pasiunile lui.
<ul style="list-style-type: none"> • Cu cărțile din care-i citiți permanent, lăsați copilul să termine propoziția din ce își amintește 	<ul style="list-style-type: none"> • Împărțiți cititul - copilul o pagină, părintele cealaltă pagină

De reținut! Limbajul articulat este printre principalele atribute care îl diferențiază pe om de celelalte ființe. Studiile arată că acei copii care au fost expuși activ limbajului au aptitudini sociale și avantaje educaționale mai mari. Iar lectura este una dintre cele mai bune forme în care poate fi expus limbajul.

2.3 Care sunt etapele cititului cu voce tare pentru copii și ce cărți sunt recomandate ?

Caracteristici a copiilor	Sfaturi pentru părinți/îngrijitori	Ce apreciază/preferă copiii	Cărți recomandate
<p>0-6 luni</p> <p><i>Copiii de această vârstă:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • manifestă interes pentru cărți; • nu înțeleg ilustrațiile din cărți; • se concentrează pe imagini cu fețe și în culori vii; • pot apuca și ține cărțile în mână; • pot ronțai, linge și arunca o carte 	<p><i>Când citiți copiilor:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • înțelegerea cuvintelor la această vârstă nu este cea mai importantă în activitatea cu bebelușul; • bebelușul reacționează cu sensibilitate la intonația, emoția părintelui/îngrijitorului; • pentru micuț cititul înseamnă, înainte de toate, sunetul vocii părintelui și posibilitatea de a se lipi de el; • citiți-le orice doriți – atât cărțile ce vă plac, cât și cărți pentru copii, cărți din folclorul copiilor ce includ poezii scurte, cântece de leagăn, invocații etc., chiar și poezii pentru adulți a marilor poieți, important este ca atât în cărțile pentru copii cât și pentru adulți să nu fie nimic înspăimântător 	<p><i>Copii apreciază:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • cărți cartonate sau textile viu colorate; • imagini simple, cu obiecte familiare sau alți copii; • să bage cărțile în gură, să le ronțăie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Cărți cu ilustrații simple, realiste, prezentate pe fond puternic contrastant (alb sau negru). – Cărți cu fotografii de obiecte cunoscute precum jucării, dar și fotografii de bebeluși/copii. – Cărți în care imaginea unui obiect sau a omului ocupă cea mai mare parte a foii, iar textul este scurt cu rol de comentariu a desenului. – Cărți-jucării cu diferite butoane, cu inserții de materiale, cele cu elemente mobile, cu elemente ascunse, cu ilustrații 3D. Ele sunt destul de utile în dezvoltarea copilului, rămânând, totuși, a fi mai mult jucării dezvoltative, decât cărți. – Cărți cu pagini și cuvinte puține, ce conțin texte sau poezioare rimate ușor de înțeles și de memorat de către copii. – Cărți care cuprind texte cu rime sau cu multe onomatopee ce îi liniștesc pe bebeluși. – Cărți cu copertă și foi cartonate pentru a rezista mai mult timp și a da posibilitate copilului să le răsfoiască mai ușor.
<p>6 – 12 luni</p> <p><i>Copiii de această vârstă:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • gânguresc (scoțând sunete vocale lungi și treptat adăugând • consoane); • recunosc ceea ce sună familiar și ce nu; 	<p><i>Când citiți copiilor:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • cântați și recitați rime; • priviți-i atent când le vorbiți; • răspundeți strigătelor lor, chiuiturilor, zâmbetelor și mișcărilor, stimulându-i să le repete; • arătați cu degetul la imaginea față de care copilul manifestă interes și imitați 		

<ul style="list-style-type: none"> • atribuie sens cuvintelor; • cele mai semnificative cuvinte sunt cele ce denumesc obiecte din anturajul copilului: „mama”, „tata”, „sticluță”, „lapte”, „cânișor”; • încep să înțeleagă că desenele reprezintă obiecte. 	<p>cea despre ce se citește aceasta îl ajută pe copil să-și concentreze atenția</p>		<ul style="list-style-type: none"> – Cărți confecționate din carton gros, material textil sau din plastic, pentru a putea fi manipulate, aruncate, gustate, sau „citite” în cădița de baie. – Imaginile din aceste cărți sunt mari, concrete și colorate, reprezentând flori, animale, păsări, pe care poate să le recunoască prin comparație cu cele din mediul înconjurător, trasate cu linie fermă, groasă. – Cărți ce prezintă obiecte și ființe din imediata apropiere a copilului. <p>De reținut! Chiar dacă la un an de zile încă nu vorbește bine, copilul poate arăta cu degetul imaginea, apoi poate țintui obiectul corespunzător în casă. Rolul adulților este de a sta cu copilul, de a răsfoi cartea, a-i arăta imaginile, a-i spune numele obiectelor sau ființelor desenate, a-l ajuta să afle corespondențele lor în mediul apropiat.</p> <p>Pe măsură ce copilul crește se vor propune:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cărți ce au două sau trei imagini pe pagină; – Cărți ce au și cuvinte scrise, inițial perechi: imagine-nume; ulterior, desenul va fi ceva mai complex, iar textul va fi o propoziție care îl
<p>1 – 2 ani</p>			
<p>Copiii de această vârstă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifică obiectele și învață multe cuvinte noi; • reacționează la solicitări simple, precum: „Adu mingea!”; • încep să vorbească în propoziții scurte 	<p>Când citești copiilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lăsați copilul să aleagă cartea, fie când mergeți să îi cumpărați cărți noi, fie când citiți înainte de culcare; • luați cărți de citit oricând plecați, pentru situația în care va trebui să așteptați undeva pentru mai mult timp; • interpretați pe voci diferite, cu gesturi și mișcări ale personajelor din carte; • cântați împreună ori de câte ori apare ocazia, pe parcursul poveștii. <p>Permiteți copilului:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să se miște și să vă imite mișcărilor în timpul poveștii; • să aleagă cartea și să o țină, cât timp îi 	<p>La această vârstă, copiii apreciază:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cărțile robuste, cartonate, pe care să le poată manevra și transporta; • să atingă materialele diverse din carte sau să apese pe butoane; • poveștile simple, cu un singur fir narativ, scurt, text previzibil și rime banale; • cărțile cu foarte puține cuvinte pe pagină. <p>Copiii preferă cărți despre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • copii care fac acțiuni zilnice: 	

	<p>citiți;</p> <ul style="list-style-type: none"> • să aleagă aceeași carte în repetate rânduri, chiar dacă v-ați plictisit de ea 	<p>mâncând, jucându-se, îmbăindu-se sau dormind.</p>	<p>explică.</p> <p><i>De la 2 ani</i>, pot fi abordate și primele:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cărți pentru numărat. Ele înfățișează unul sau mai multe obiecte (2-3 obiecte) sau animale; – Cărți ce conțin povestiri cu subiect foarte simplu în care apar numere, de exemplu: găina albă face un ou, a făcut baba o gogoasă etc.
2 – 3 ani			
<p>La această vârstă, copiii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • își formează concepte de bază de alfabetizare: <ul style="list-style-type: none"> - tipăritura este vorbirea scrisă; - cuvintele tipărite dintr-o carte nu se schimbă; - povestirile din cărți au o structură care transmite un mesaj cu sens • pot povesti întâmplări de pe parcursul zilei; • fac legături spațio-temporale 	<p>Când citiți:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lăsați copilul să aleagă cartea, fie când mergeți să îi cumpărați cărți noi, fie când citiți înainte de culcare; • interpretați pe voci diferite, cu gesturi și mișcări ale personajelor din carte; • cântați împreună ori de câte ori apare ocazia, pe parcursul poveștii; • creați cadrul prin care să vă introduceți în atmosfera de lectură și de a încheia timpul de citit: o poveste trebuie să înceapă mereu cu „a fost odată ca niciodată”, ceea ce definește în mintea copilului timpul acțiunii, și să se încheie cu un stereotip de genul „și-am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea așa” sau un altul, la alegere, care să definească sfârșitul poveștii și trecerea la realitate; • lăsați copilul să completeze propozițiile pe care deja le știe, în urma citirii repetate a aceleiași povești: să continue ceea ce spun personajele principale și să treacă imediat la verbul care exprimă prima acțiune – în acest mod copilul înțelege când / cine / ce face și așteaptă continuarea poveștii cu detalii; 	<p>La această vârstă, copiii apreciază:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cărțile viu colorate, cu imagini clare și scene bine definite; • să indice cu degetul personajele și să le numească; • jocurile lingvistice; • rimele, ritmul și aliterațiile sau repetițiile. <p>Copiii preferă cărți despre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • copii și familie, • prietenie, • mâncare, • animale, • camioane și mașini mari, • prințese și palate regale; • cărți de poezii și povești despre animale 	

	<ul style="list-style-type: none"> • alegeți povești prin care puteți corecta comportamente nedorite ale copilului sau puteți introduce evenimente viitoare care vor marca evoluția copilului și/sau a familiei (venirea unui nou frățior, începerea grădiniței etc.). <p>Permiteți copilului:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să se miște și să imite mișcările și sunetele diverselor personaje în timpul poveștii; • să aleagă cartea și să o țină, cât timp îi citiți; • să întoarcă paginile; • să aleagă aceeași carte în repetate rânduri, chiar dacă v-ați plictisit de aceeași poveste 		
3 – 5 ani			
<p>La această vârstă, copiii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • continuă să își dezvolte vocabularul și limbajul; • continuă să își formeze conceptele de alfabetizare de bază: - tipăritura este vorbirea scrisă; - cuvinte tipărite 	<p>Când citiți copiilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • puneți-le întrebări simple despre poveste: când / cine / ce face; • mergeți împreună în librării și alegeți cărțile; răsfoiți-le, discutați pe baza imaginilor și stabiliți împreună pe care le achiziționați; • variați tematica poveștilor: basme, povești, povestiri mitologice; • stimulați-i să își imagineze ce urmează să se întâmple mai departe în poveste și să spună cu propriile cuvinte; 	<p>La această vârstă, copiii apreciază:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să aibă cărțile proprii; • să memoreze poveștile preferate, prefăcându-se apoi, când recită ce au învățat, că le citesc ei la rândul lor părinților; • povestea de seară, fiind spusă de o voce caldă și familială, îl ajută să depășească momentele de tristețe, irascibilitate, anxietate; 	<ul style="list-style-type: none"> – Cărți cu un text mai consistent. – Cărți cu versuri ușor de memorat. – Cărți cu texte cu conținut în care predomină și elementele fantastice, basme cu zâne sau zmei înaripați, feți-frumoși sau balauri cu șapte capete. <p>De reținut! Adulții vor interpreta textele și ilustrațiile, astfel încât copilul să stabilească o legătură între conținut și</p>

<p>dintr-o carte nu se schimbă; - povestirile din cărți au o structură care transmite un mesaj cu sens;</p> <ul style="list-style-type: none"> • înțeleg majoritatea lucrurilor pe care le aud și pot să converseze, având un vocabular de 1000-2500 de cuvinte; • vorbesc fără a repeta silabe sau cuvinte și folosesc pronumele corect; • pun întrebări și relatează experiențe și activități. 	<ul style="list-style-type: none"> • pronunțați corect cuvintele, nu le stâlciți, pentru a-l învăța pe copil să vorbească corect; • realizați conexiuni între viața reală și informațiile descoperite în cărți, pe baza cărora să dezvoltați împreună teme de interes. <p>Permiteți copilului:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să vă stea aproape sau în brațe în timp ce îi citiți; • să preia inițiativa și să inventeze povești noi pe baza imaginilor din cărți, indiferent dacă sunt cărți noi sau citite de nenumărate ori; • să preia vocea unui personaj și să îl interpreteze de-a lungul întregii povești. 	<ul style="list-style-type: none"> • cărți cu conținut ilustrativ și imagini clare, colorate și antrenante; • intrigi simple și amuzante, iar acțiunea să se desfășoare rapid pentru a putea fi citită deodată și să prezinte întâmplări/evenimente din viața cotidiană (pentru a încuraja copiii să adreseze întrebări despre mediul înconjurător). <p>Copiii preferă cărți despre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • personaje de vârsta celui mic sau puțin mai mari; • animale jucăușe, atât reale, cât și imaginare; • prinți și prințese care trăiesc fericiți până la adânci bătrâneți. 	<p>imagine, pe de o parte, iar pe de altă parte, să nu rămână cu impresia că există în realitate zâne, zmei, balaur; explicați-le acest fapt ori de câte ori este nevoie.</p> <p><i>De la 4 ani se introduc:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Cărți cu sarcini grafice pentru copil: să traseze ața unor baloane, să contureze cercurile unei farfurii, care sunt în prealabil, trasate punctat, apoi litere și cifre. <p>De reținut!</p> <p>Preșcolarul va aprecia enorm aceste cărți, care vin în întâmpinarea dorinței sale de cunoaștere, cu o singură condiție de a nu i se impune nimic, ci a fi făcut din plăcere.</p>
<p>5 – 7 ani</p>			
<p>La această vârstă, copiii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • urmează trei comenzi consecutive; • vorbirea seamănă cu cea de tip adult, reușind deja să utilizeze propoziții lungi și complicate; • folosesc cuvinte 	<p>Când citiți copiilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mergeți împreună în librării și alegeți cărțile; răsfoiți-le, discutați pe baza imaginilor și stabiliți împreună pe care le achiziționați; • achiziționați cărți de dimensiuni mai mari, cu mai multe pagini (pot fi citite în mai multe reprize chiar de copii, fără ajutorul vostru) și care încurajează discuția; 	<p>La această vârstă, copiii apreciază:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să aibă cărțile proprii; • cărți cu text clar și ușor de citit, conținând și ilustrații/poze atractive care aduc textul la viață și oferă indicii despre cuvintele necunoscute încă. <p>Copiii preferă cărți:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Cărți cu povești populare, și povești scrise de scriitori universali. – Cărți cu conținut enciclopedic, din viața plantelor și a animalelor, cu teme științifice. – Cărți cu povestiri istorice care prezintă faptele de vitejie ale strămoșilor.

<p>descriptive și propoziții complexe;</p> <ul style="list-style-type: none"> • cunosc toate vocalele și consoanele; • vorbesc corect din punct de vedere gramatical, putându-și corecta singuri greșelile în vorbire; • pot citi pe litere și silabe; • respectă ordinea temporală; • pot înțelege subiecte mai complicate și umorul 	<ul style="list-style-type: none"> • alegeți povești pe care le-ați adorat în copilărie și povestiți-le ce au reprezentat ele atunci pentru dvs. <p>Permiteți copilului:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să aleagă cărți din aceeași temă de interes, îi va dezvolta cultura generală în domeniul respectiv; • să citească replici, preluând un personaj din poveste și interpretându-l 	<ul style="list-style-type: none"> • care se potrivesc intereselor lor (la această vârstă își creează deja niște preferințe clare), chiar cu rețete, idei sau instrucțiuni legate de diverse activități însoțite de ilustrații exemplificative; • scrise de autorul/autorii preferați de cel mic; • cu personajele preferate 	
--	--	---	--

De reținut! Inițial adultul este cel ce selectează cărțile pentru copil, putând astfel să-și ferească odrasla de cărți imprevizibile. Pe măsură ce copilul crește, este recomandabil să-l implicați pe el deja, într-un proces și mai important – alegerea cărților! La vârsta preșcolară, iar mai târziu și în clasele primare, copilul are deja opinii, știe deja ce îi place și ce nu, și vrea să facă alegeri. Este momentul să-l învățați plăcerea de a cumpăra cărți, de a vizita librării și biblioteci.

2.4 Sfaturi recomandate părinților/îngrijitorilor pentru cititul cărților împreună cu copiii

- **Creați un spațiu și un mediu potrivit pentru citit!** Cititul înseamnă un moment special din zi, așa că încercați să fiți într-un loc liniștit. Înainte de a deschide cartea și de a începe să-i citiți copilului, asigurați-vă că stați comod și într-un spațiu care favorizează lectura. Este important ca în cameră să fie liniște și să nu existe nici-o sursă de distragere a atenției copilului (televizor aprins, computer, jucării etc.). Stați întins/ă în pat sau pe canapea, astfel încât să aveți o poziție confortabilă și relaxantă, să fie destul loc și pentru copil ca să vă vadă fața când îi citiți și imaginile din carte.
- **Citiți regulat, în fiecare zi, chiar la aceeași oră!** Transformați cititul într-o deprindere zilnică. Citind aceeași carte (poveste) de mai multe ori poate părea plictisitor pentru adulți, dar pe bebeluși îi ajută la dezvoltarea memoriei și a limbajului. Copiii învață cel mai bine prin repetiție. Încercați să programați „ora de lectură” cam în același moment, în fiecare zi. Cititul înseamnă 10-15 minute pe zi sau 2-3 cărțicele. O puteți face înainte de culcare ca parte din ritual, seara după cină cu toată familia sau ori de câte ori vreți să țineți copilul liniștit pentru câteva minute. O minunată alternativă pentru televizor. Citiți seara înainte de somn. După o zi agitată, vine cu nerăbdare momentul poveștii de seara... Lăsați copilul să aleagă povestea, iar voi citiți pe roluri, bine înțeles să intervină și copilul - doar le știe pe de rost. Lăsați să se alăture și copiii mai mici sau mai mari, care vor asculta și ei povestea și vor participa cu cititul. Aceste momente nu se vor întoarce niciodată, așa că profitați de ele!
- **Ajutați-l pe copil să facă legături cu experiențe reale!** Multe teme de povești se pot regăsi și în realitate, în situații obișnuite prin care trece copilul. **Aveți răbdare și explicați-i cuvintele pe care nu le înțelege, precum și morala fiecărei povești!** Ajutați-l să se bucure de pe urma a ceea ce îi citiți. Spuneți-i de la început că vă poate întreba orice atunci când nu înțelege ceva sau vreun cuvânt și explicați-i la finalul poveștii care este morala și lecția de viață pe care trebuie să o extragă din ea. Vorbiți-i într-un limbaj adecvat lui, asociind și cu întâmplări din viața lui! Va înțelege mai ușor!
Dacă alegeți cărțicele din care micuțul poate învăța anumite lecții de viață atunci puneți-l să se gândească dacă el a trecut prin acea experiență. De exemplu, dacă tema cărții este generozitatea, întrebați-l *dacă el a dăruit vreodată unui copil mai puțin norocos ca el o jucărie și dacă nu, de ce.*
Dacă seara urmează să-i citiți o carte, îl puteți întreba încă din timpul zilei ce poveste i-ar plăcea să asculte: cu zâne, prinți și prințese sau cu fermieri, animale etc. După ce alege, puneți-i tot timpul întrebări *despre ce crede că face un fermier, ce animale știe și faceți legatură cu respectiva carte.* Conversați cu copilul pentru a verifica dacă a înțeles ceea ce i-ați citit.
Dacă micuțul Dvs. are o poveste preferată sau personaje preferate, alegeți acele cărți care sunt scrise în jurul acesteia sau care au legătura cu ei. De exemplu: copilului îi place să-i citiți doar povestea Gogoșa. Treptat introduceți și alte cărți unde se regăsesc eroii poveștii sau care se aseamănă, ca subiect, cu povestioara lui favorita. Dacă vi se pare ca nu-i este interesant, nu insistați în momentul acela. Încercați mai târziu sau a doua zi din nou.
- **După ce ați terminat de citit aplicați noile noțiuni și cuvinte învățate.** Dacă copilul Dvs. a învățat cuvinte/termeni noi dintr-o poveste, ajutați-l să le adauge în vocabularul lui și să nu le uite, folosindu-le în situații curente. De exemplu, dacă i-ați vorbit despre un personaj gigant sau un uriaș, atunci folosiți-vă de termen când îi dați să bea suc de fructe, spunându-i *„și acum bem un pahar gigant sau uriaș de suc; mai știi că am vorbit despre ce înseamnă gigant sau uriaș?”*.
- **Citiți-i aceleași cărți în mod repetat, dacă asta își dorește.** Poate vi se pare plictisitor, dar copiii mici învață prin repetiție. De fapt, veți constata că după câteva lecturi ale aceleiași cărți,

copilul va ști pe de rost propoziții și le va finaliza înaintea dvs. și va observa dacă săriți vreun cuvânt.

- **Distrați-vă.** Copiii care iubesc cărțile se învață să citească. Lectura poate deveni o activitate foarte specială pentru dvs. și copilul dvs.
- **Comentați imaginile.** Nu este necesar să citiți cartea ca să puteți povesti istorioara.
- **Lăsați copilul să întoarcă filele.** Bebelușii au nevoie de cărți cu file foarte groase și de ajutor la răsfoit, dar este posibil ca bebelușul să fie în stare să se descurce singur!
- **Arătați-i copilului coperta.** Explicați-i despre ce este cartea.
- **Arătați-i copilului cuvintele.** Mișcați degetul de-a lungul textului citit.
- **Înviorați textul!** Vorbiți pe voci, gesticulați în timp ce citiți.
- **Puneți întrebări despre carte, despre lucrurile pe care le citiți:** - Ce se va întâmpla mai departe? Ce-i asta? Recitați împreună poezii pentru copii. Cântați cântece. Conversați cu copilul; vorbiți despre lucrurile care îl interesează, pornind de la povestea citită.
- **Lăsați copilul să vă pună întrebări pe marginea textului.** Chiar și cei mai mici copii pot memoriza unele secvențe de text.
- **Desenați împreună povestea!** Cel mai bun mod de a-l ajuta să înțeleagă și mai bine povestea și de a se apropia de lumea cărților este să încercați împreună să redați conținutul poveștii prin desen. Așa cum vă pricepeți și cum puteți! Important e mesajul nu frumusețea picturii!
- **Dacă nu pare interesat, nu insistați** în momentul acela. Încercați mai târziu sau cereți-i să vă cheme când dorește să citiți împreună. Astfel, i se va părea că inițiativa îi aparține și lectura nu îi este impusă.
- **Pe măsură ce copilul crește și începe să citească singur, puteți să vă citiți reciproc.** Citiți alternativ pagini întregi sau doar paragrafe. În cazul în care copilul nu știe un cuvânt, ajutați-l să îi înțeleagă sensul. Acest lucru ajută la menținerea coerenței lecturii, astfel încât copilul să nu-și piardă firul lecturii și deci interesul în timp ce încearcă să citească.
- **Încurajați-l să facă schimb de cărți cu prietenii săi,** vor fi foarte bucuroși să vorbească despre un personaj pe care îl cunosc cu toții.
- **Fiți un exemplu pentru copil și lăsați-l să vă vadă că și părinții/îngrijitorii lui citesc: cărți de bucate, reviste, ziare, romane.** Lăsați copilul să vă vadă citind des. Vorbiți despre cărțile sau articolele pe care le-ați citit. Cel mai potrivit ar fi la cină, când toată familia e de față și pot participa la discuție. Arătați cât de mult va plăcut și scoateți în evidență, cât de important a fost că ați citit acel roman sau acel articol etc. Astfel, îi arătați copilului că lectura este importantă. Copiii copiază comportamentul părinților și vor și ei să facă ceea ce fac „oamenii mari”.

V. PREGĂTIREA PENTRU CITIT ȘI SCRIS

3.1 ABILITATEA DE A CITI

Abilitatea de a citi și a scrie întrunește în sine 4 abilități de bază: citirea, scrisul, vorbirea și înțelegerea. Până nu demult se considera că acestea sunt 4 abilități independente, care sunt însușite într-o consecutivitate. De exemplu: mai întâi copilul începe să înțeleagă limba vorbită, apoi începe să vorbească. Se consideră că copilul poate învăța să citească și să scrie numai după ce a însușit primele două abilități. Nu se acorda prea multă atenție cărților pentru copii și cititului cu voce tare acasă.

Abordarea nouă a procesului de însușire a abilității de a citi și a scrie se bazează pe concepția nouă privind modul în care copiii se învață să citească, să scrie, să vorbească și să asculte. Experții

consideră că însușirea abilități de a citi și a scrie începe la o vârstă timpurie și este influențată de mediu.

3.1.1 Cititul: zece abilități de bază

Pentru a se învăța să citească copilul trebuie să însușească zece calități de bază:

1. *Să vorbească și să asculte, să cânte, să spună poezioare și să pretindă că este altcineva în timpul jocurilor.*
2. *Să citească cu plăcere:*
 - Să asculte istorioarele citite cu voce tare.
 - Să citească aceeași carte preferată de foarte multe ori la rând.
 - Să fie înconjurat de cărți, cuvinte, litere.
3. *Să înțeleagă că omul citește cu un anumit scop.*
 - Să înțeleagă că cartea conține un subiect.
 - Să înțeleagă că cartea are început, mijloc și sfârșit.
 - Să observe adulții care citesc cu plăcere cărți, reviste și ziare.
4. *Să se aventureze în lumea cuvintelor.*
 - Să recunoască cuvintele și semnele.
 - Să citească cuvântul și, amintindu-și cum se citește fiecare literă și studiind imaginea alăturată.
5. *Să se corecteze singur când greșește.*
6. *Să prezică și să-și argumenteze prezicerea.*
 - Să folosească cunoștințele și experiența dobândite.
 - Să determine legăturile cauză – efect.
 - Să răspundă la întrebarea: „Cum crezi, ce se va întâmpla mai departe?”
7. *Să povestească istorioarele cu propriile cuvinte.*
8. *Să observe cu plăcere regularitățile.*
 - Repetiții vizuale.
 - Repetări ale îmbinărilor de cuvinte.
 - Povestioare previzibile, construcții sintactice similare.
 - Cântece și poezioare.
9. *Să „citească printre rânduri” și să determine legăturile.*
 - „Acesta este exact ca și...”
 - „Totul o să devină lipicios din cauza mierii”
 - „M-au cântărit la fel ca și pe fetele acestea”
10. *Să se bucure de multă încredere și dragoste.*

3.1.2 Etapele de dezvoltare a abilității de a citi și a scrie

Motricitatea	Abilitățile cognitive și sociale	Interacțiunea
6-12 luni		
Se întinde înspre carte, o trage la gură, stă în brațe. Ține bine capul	Privește imaginile, produce sunete, lovește imaginea cu mâna, preferă poze cu fețe	Părintele ține copilul în brațe confortabil, cu fața spre el, respectă semnele copilului când să continue și când să se oprească
12-18-luni		

Ține cartea în mâini, cu ajutorul adultului, întoarce câteva file odată, șede fără ajutor, poate duce cartea în brațe	Nu duce cartea direct la gură; arată cu degetul la imagini; poate produce un sunet anumit la vederea unei imagini concrete	Copilului se indispuce dacă părintele nu-i dă cartea; poate aduce singur cartea pe care vrea să i-o citească părintele; dacă părintele insistă ca copilul să asculte, el poate refuza insistent
18-36 luni		
Întoarce pe rând filele, câte una. Duce cartea dintr-un loc în altul	Denumeste imagini cunoscute; gradul de atenție variază permanent; cere să i se citească aceeași po-veste de cât mai multe ori; le citește cărți păpușilor	Părintele întreabă: „Ce-i asta?”, îi oferă copilului timp să răspundă, raportează conținutul cărții la experiența copilului; nu îl deranjează că periodic copilul nu este atent
3 ani și mai mult		
Ține cartea fără ajutor, întoarce filele de grosime obișnuită, una câte una	Describe acțiunile simple, poate povesti istorioarele cunoscute, imită cititul, mișcând degetul pe foaie de la stânga la dreapta, de sus în jos; își „scrie” numele	Părintele întreabă: „Ce se întâmplă?”; pune întrebări, repetă răspunsurile copilului, extinde răspunsurile copilului, nu îl pune să tocească, dar manifestă satisfacție când copilul spune cuvinte noi.

3.1.3 Activități / tehnici / jocuri pentru dezvoltarea abilităților de citire la copii de 5-7 ani

❖ Activități pre-citit:

- Oferiți copilului cărți colorate numai pentru a le studia și a se familiariza cu ele.
- Uitați-vă împreună pe cărți și adresați-i întrebări simple legate de poze.
- Antrenați-i auzul, punându-i casete cu povești, indiferent dacă este atent la ele sau nu.
- Citiți-i povești într-o cameră în care este liniște. În timp ce citiți, urmăriți cuvintele cu degetul, astfel copilul va învăța să citească de la stânga la dreapta și de sus în jos.
- Memorați rimele împreună.
- Agățați prin casă cartonașe de genul : „Baie" sau „Dormitorul părinților" și citiți-le împreună cu regularitate.
- Fiți exemplu pentru copil: este bine să vă vadă cum citiți cărți, ziare, reviste.
- Înscrieți-vă cu copilul la bibliotecă și frecvențați-o regulat.
- Dăruți copilului cărți de sărbători și de ziua lui.
- Puneți o mică bibliotecă în dormitorul copilului, astfel încât să poată avea acces permanent la cărți.

❖ Confeccionarea cărților:

Puteți să încurajați dragostea copilului față de carte, citit și scris, ajutându-l să-și confecționeze propriile cărți dintr-un album, un caiet sau din câteva foi împăturite în jumătate, capsate sau cusute la mijloc cu o panglică sau sfoară decorativă. Iată câteva sugestii privind confecționarea de sine stătător a cărților:

- *Cartea mea.* Includeți desene sau fotografii ale rudelor, prietenilor, animalelor de casă, jucăriilor, dormitorului, obiectelor preferate, zilelor de naștere sau altor sărbători, bucatelor preferate.

- *Subiecte preferate.* Decupați din reviste și ziare fotografii la o anumită temă preferată: mașini, animale, mâncare.
- *Forme și culori.* Adunați imagini ale obiectelor de diferită formă. Grupați pe pagină obiectele de aceeași formă. Folosiți aceeași strategie și pentru diferite culori.
- *Povestiri.* Dacă copilul manifestă interes față de scris, ajutați-l să compună o istorioară și scrieți-o. În continuare, copilul poate să ilustreze propria istorioară.

❖ **Alcătuirea istorioarelor**

Nu este nevoie de talent inedit sau imaginație extraordinară pentru a alcătui istorioare pe placul copilului. Puteți începe de la un desen sau o fotografie. Răspunsurile copilului pot fi îmbinate pentru a forma un text coerent. Multor copii le plac alegoriile despre ei înșiși și povestirile despre ceea ce făceau părinții lor când erau mici, ca ei. Puteți chiar să rugați copilul să vă ajute: „Cum crezi, ce s-a întâmplat apoi?” orice incident, cât de mic, poate fi transformat într-o istorioară de familie. Dacă povestiți o istorioară fără sfârșit, de fiecare dată puneți punct în episod la momentul cel mai interesant. Copilul va dori să afle cât mai curând ce urmează...

❖ **Încurajarea copilului să recunoască cuvintele**

Copiii le place să citească literele și cuvintele pe diferite semne. Lor le place să-și vadă numele scris pe hârtie. Cel mai des, copilul învață, în primul rând, prima literă a numelui său. Copiii sunt mai motivați dacă înțeleg utilitatea cititului. Vă propunem câteva activități care îi vor învăța pe copii să recunoască cuvintele.

- *Cartele cu cuvinte.* Pentru a-i ajuta copilului să recunoască cuvintele, puteți folosi cartele de carton de dimensiunea unei ilustrate, scriind câte un cuvânt pe fiecare din ele. Este recomandabil să începeți cu numele copilului, iar apoi să-l învățați să citească numele persoanelor cunoscute sau denumirea obiectelor cunoscute. De fiecare dată când sânteți sigur că copilul recunoaște toate cuvintele de pe cartele, introduceți câte un cuvânt nou. De asemenea, puteți confecționa și cartele cu imagini care ilustrează textul de pe cartelele cu cuvinte.
- *Găsește perechea.* Folosiți perechi de cartele sau perechi „cuvânt - imagine”. Începeți prin a demonstra toate cuvintele și imaginile și apoi ajutați copilul să găsească perechile. Treptat întoarceți cartelele cu fața în jos, până toate vor fi în această poziție, și începeți a le întoarce una câte una pentru a găsi perechea.
- *Cartele cu acțiuni.* Scrieți pe cartele cuvinte – acțiuni, de exemplu „sari”, „aleargă”. Jocul constă în ridicarea pe rând a cartelelor și îndeplinirea acțiunii indicate cât mai repede posibil.

(Vezi și alte jocuri la capitolul jocuri din același suport)

De reținut!

Copilul trebuie interesat, stimulat și nu obligat să citească, altfel va ajunge să considere că lectura e o pedeapsă. Ajută-l să-și creeze o mică bibliotecă proprie, cu cărți diverse care vor sta la el în cameră, lângă jucării și alte obiecte la care ține – nu departe, izolate în biblioteca familiei (unde probabil sunt și autori pe care încă nu îi înțelege). Lasă-l să doarmă cu cartea sub pernă dacă vrea, lasă-l să își facă propriile semne de carte, nu-i băga în cap faptul că o carte e un lucru scump, care trebuie să stea pe raft, șters de praf și în perfectă ordine. Cartea trebuie să-i fie în primul rând apropiată!

3.2 ABILITATEA DE A SCRIE

Scrisul este o altă abilitate importantă. Primul pas este ca copilul să înțeleagă că scrisul se deosebește de desen. Ca exemplu concret, pot fi folosite formele geometrice. Ele se repetă și pot fi aliniate într-o anumită direcție. În general, copiii încep să scrie la vârsta de 4-6 ani.

Dezvoltarea abilității de a scrie se finisează abia spre vârsta de 11-12 ani. Fiind elev în clasele primare copilul Dvs. va încerca diferite stiluri de scris până și-l va forma pe al său propriu.

Începând cu primele luni de la naștere copilul își „pregătește mânuța” pentru scris prin ... manipularea cu diferite obiecte.

La această etapă inițială, Dvs. puteți încuraja dezvoltarea abilităților date și spori satisfacția copilului. Este preferabil ca abilitățile de scris să fie însușite în mod firesc. Copiii trebuie să învețe să scrie cu același entuziasm cu care s-au învățat să vorbească.

3.2.1 Motricitatea fină: mușchii mâinii și a degetelor

Motricitatea fină se referă la manipularea obiectelor cu ajutorul mâinilor și a degetelor. Uneori ea mai este numită coordonare între ochi și mâini și reprezintă capacitatea de a coordona sau controla folosirea concomitentă a văzului și mâinilor pentru a face mișcări eficiente, exacte și adaptive. Această coordonare contribuie la dezvoltarea abilității de a scrie, a desena și a manipula obiecte.

La vârsta de 3 ani, copilul își dezvoltă atât controlul asupra mușchilor, cât și concentrarea de care are nevoie pentru a însuși mișcările exacte ale degetelor și mâinilor.

Desenul și scrisul, necesită un control muscular exact, precum și dezvoltarea tot mai complexă a formelor de înțelegere și intenție. Copiilor mici le place să copieze, ceea ce le ajută să dezvolte coordonarea dintre văz și mișcări. Totuși abilitățile de copiere a copilului de 3 ani și a celui de 5 ani diferă mult, ele se perfecționează cu vârsta și nu are rost să grăbim acest proces. Este important să i se ofere copilului variate posibilități pentru ca el să-și poată aplica toate abilitățile sale.

Pentru stimularea dezvoltării motricității fine sunt benefice următoarele activități:

- Scrisul și desenatul, fixând cu o mână foaia și ținând creionul sau pastelul în cealaltă mână;
- Trasarea și copierea figurilor geometrice, cum ar fi steaua sau diamantul;
- Vopsitul cu pensula sau cu degetul;
- Tăierea / decuparea și lipitul;
- Zidirea structurilor complexe cu ajutorul unui număr mare de blocuri.

3.2.2 Etapele - cheie de dezvoltare a motricității fine

La vârsta de 3-4 ani	La vârsta de 4-5 ani
<ul style="list-style-type: none"> • Copierea pătratelor • Desenarea oamenilor din 2-4 elemente • Desenarea cercurilor și pătratelor • Încercări de a copia unele litere 	<ul style="list-style-type: none"> • Copierea triunghiurilor și altor figuri geometrice • Desenarea oamenilor cu trunchi • Scrierea câtorva litere de tipar • Îmbrăcatul / dezbrăcatul de sine stătător • Nu are nevoie de ajutor la toaleta personală

De la mâzgăleli la litere

Copiii încep să scrie prin mâzgăleli fără sens. Ei înzestreză fiecare mâzgăleală cu un sens anume, chiar dacă nu au nici un sens pentru adulți. Puteți încuraja copilul să vă povestească istorioara compusă, „citind ce a scris”. Aceasta este prima etapă. În curând, mâzgăleala se va transforma într-

o literă pe care o veți recunoaște. De regulă, primul cuvânt scris de copil este numele său. Scrierea propriului nume îl va face atât pe copil, cât și pe dumneavoastră să vă mândriți de succesul lui.

Desenarea și colorarea

Prin desen copiii învață cum să-și controleze mușchii mâinilor și cum să dezvolte coordonarea văzului și mișcărilor mâinilor. De asemenea, desenatul și coloratul stimulează imaginația și le oferă copiilor o nouă formă de comunicare.

Un mod de a-i dezvolta copilului motricitatea fină este **pictura cu mâna**. Așezați-l în fața unei suprafețe ușor de spălat (o masă acoperită cu mușama, de exemplu) și întinde-ți pe ea spumă de ras (pentru copilul care duce totul la gură - o *budincă* oarecare): restul îl va face singur, ca un mare artist.

Sfaturi pentru a face activitatea de desen mai amuzantă și mai practică

- Copilul folosește mult mai bine *culorile lichide*, decât acuarelele sau tuburile cu culoare.
- Păstrați o *cutie de ouă* din polistiren. În fiecare cavitate puneți o culoare lichidă diferită.
- Și mai practică este folosirea unor *borcănașe cu capac* de genul borcănașelor de alimente pentru sugari. Puneți câte o culoare în fiecare borcan și, de fiecare dată când își termină activitatea, puteți înșuruba capacele pentru a le folosi și data viitoare.
- Puneți câte o *pensulă diferită* în fiecare borcan și învățați-l pe copil să nu le amestece. Nu aveți destule pensule? Folosiți bețișoare cu vată în capăt.
- Nu mai aruncați *periile de dinți* folosite: ele pot să înlocuiască pensulele și să ofere o nouă distracție, deoarece permit utilizarea unor tehnici diferite de pictură.
- Pentru a *prepara dumneavoastră înșivă vopsele* care nu pătează, amestecați în fiecare cavitate a cutiei de ouă, umplută pe jumătate cu apă, trei picături de colorant alimentar cu o linguriță de amidon lichid.
- Dacă folosiți culori lichide normale, adăugați câteva picături de *detergent lichid pentru veselă*: petele se vor îndepărta mai ușor, atât de pe haine cât și de pe mobilier.
- Adăugarea detergentului lichid pentru veselă permite picăturii „să prindă” și deci copilul va putea să picteze pe *suporturi de plastic* cum sunt farfuriile sau paharele din plastic.
- Copilului îi va plăcea să picteze atât pe hârtie cât și pe alte suprafețe. Așa că, *nu mai aruncați ambalaje* cum sunt cutii de carton, cutii de lemn etc.
- Lăsați totdeauna la dispoziția copilului un *teanc de hârtie* pe care să deseneze și creioane groase cerate, care nu trebuie ascuțite.
- Copilul dumneavoastră desenează mult? Păstrați *desenele sale cele mai reușite* sau cele mai reprezentative și lipiți-le succesiv într-un caiet mare de desen. Datați-le. După câțiva ani veți constata că este fascinant să vă întoarceți în timp, să răsfoiți caietul de desen și să urmăriți astfel evoluția copilului dumneavoastră.

3.2.3 Jocuri pentru dezvoltarea/ formarea abilităților de desen și scris

(vezi la capitolul jocul din același suport)

Puteți încerca și următoarele activități:

- Arătați-i copilului diferite mostre de scris și de material pe care se poate scrie și oferiți-i posibilitatea să imite. De exemplu, dați copilului facturi, mesaje poștale, meniuri, anunțuri și arătați-i cu degetul fiecare cuvânt din text.
- Când scrieți lista de cumpărături sau lăsați o scrisorică pe masa de bucatărie, explicați-i copilului ce faceți și ce este scris pe foaie. Lăsați la îndemâna copilului materiale pentru scris, pentru ca copilul să scrie (sau să pretindă că scrie) liste, scrisori și meniuri!
- Transformați în regulă citirea informației când trebuie să răspundeți la întrebări. De exemplu, pentru a decide ce haine va purta copilul, căutați împreună prognoza meteo în ziar.

De reținut! Majoritatea copiilor însușesc abilitatea de a citi și a scrie fără probleme. Pe de altă parte, nu uitați că impunerea copilului să învețe când nu este gata poate transforma cititul și scrisul în factori de stres, pe când cititul împreună cu un adult, jocurile cu cărți și elemente de scris sânt surse de distracție. Dvs. jucați un rol important în procesul de educație a copilului. Ceea ce îi oferiți Dvs. îl pregătește pentru școală și asigură baza pentru ca el să se transforme într-o persoană pentru care învățătura este o sursă de satisfacție.

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte:

1. De la ce vârstă este indicat să-i citiți copilului?

- e) De la 6 luni
- f) De la 3 ani
- g) Din burtica mamei
- h) De la 5 ani

2. Din care considerente e important să le citiți copiilor de mici?

- g) Contribuie la dezvoltarea limbajului și a vocabularului copilului
- h) Contribuie la dezvoltarea socio-emoțională a copilului
- i) Contribuie la înțelegerea interdependenței dintre litere și sunete
- j) Contribuie la dezvoltarea memoriei și a abilităților de ascultare

3. Cititul cu voce tare este:

- e) modalitate de a-l învăța pe copil să citească
- f) Este sursă de satisfacție și pentru copil și pentru părinți
- g) Este pierdere de timp pentru adult
- h) Un mod prin care părinții își pot ajuta copiii să devină cititori mai buni
- i) Moment de liniștire după un joc activ sau înainte de somnul

4. De ce țineți cont când alegeți o carte copilului?

- g) De vârsta copilului
- h) De interesul și preferința proprie
- i) De prețul cărții
- j) De interesul copilului
- k) De reclama de la televizor

5. Când le puteți citi copiilor?

- g) La orice oră din zi
- h) De câteva ori pe săptămână
- i) Oricând, cu condiția ca lectura să fie plăcută
- j) Înainte de culcare
- k) După un joc activ
- l) Când am timp

6. Este importantă calitatea, nu cantitatea. Câteva cărți alese „cu cap” sunt de preferat celor multe și nepotrivite unei anume etape de dezvoltare.

Fals sau Adevărat (de subliniat)

7. După ce ai citit o carte copilului, ce faceți de obicei?

- a) Discuți cu copilul despre cele citite
- b) Desenați împreună cele citite
- c) Aplicați cuvinte noi, noțiuni în vocabularul activ al copiilor
- d) Toate cele menționate mai sus.
- e) Nimic

TEMA IV. COPILUL ÎN FAȚA ECRANULUI

SCOPUL TEMEI ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestui modul este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre impactul televizorului și computerului asupra vieții și dezvoltării copilului și acțiunile ce urmează să le întreprindă aceștia pentru a spori efectele pozitive ale acestora.

Mesaje de bază

1. Timpul petrecut în față televizorului sau a computerului afectează dezvoltarea creierului copiilor și funcționarea lui pe termen lung. Bineînțeles că efectele nu sunt imediate, fiecare ora de vizionare în jurul vârstei de trei ani crește cu 30% problemele de atenție și hiperactivitatea după vârstă de 7 ani, acestea fiind printre cele mai des întâlnite dintre efectele televizorului și computerului asupra copiilor la expunere excesivă. Copilul trebuie să investească acest timp în dezvoltarea emoțională și nu în vizionarea televizorului.
2. Impactul televizorului și a computerului asupra vieții și dezvoltării copiilor poate fi atât negativ cât și pozitiv și este condiționat de anumiți factori: de timpul/durata petrecută în fața televizorului, calculatorului; de vârsta și personalitatea copiilor; dacă copilul vizionează programul de la televizor sau joacă de la computer singur sau împreună cu un adult; dacă părinții/îngrijitorii au discutat cu copilul despre ceea ce vede la televizor sau despre pericolele la care se expune utilizând internetul.

3. Copiii învață din relaționarea cu oamenii, natură, din experiență și nu învață din folosirea unui computer, televizor, tabletă.
4. După ultimele cercetări, creierul se dezvoltă în funcție de dezvoltarea limbajului, de aceea e atât de important ca părinții/îngrijitorii să vorbească cu copiii mici, dar și când cresc, căci ei învață prin schimbul de cuvinte, prin intonație, prin limbajul corpului; dacă se joacă la computer sau se uită la televizor nu interacționează cu o ființă vie și nu e o adresare personală, e un mijloc de comunicare în masă, iar copilul simte asta.
5. Mediul video este un mediu hipnotic, copiii nu pricep mare lucru de acolo iar până la vârstă de 7 ani nici nu diferențiază lumea televizorului de lumea real.

Finalități obținute

La finele studierii acestei teme participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- factorii ce influențează impactul televizorului și a computerului asupra vieții și dezvoltării copiilor
- efectele negative și pozitive ale televizorului asupra corpului și minții copilului
- regulile de utilizare de către copil a televizorului și computerului

I. IMPACTUL TELEVIZORULUI ȘI A COMPUTERULUI ASUPRA VIETII ȘI DEZVOLTĂRII COPIILOR

Copiii de toate vârstele își petrec din ce în ce mai mult timp în fața unui ecran. Astăzi, mulți dintre ei au acces la câteva tipuri de ecrane diferite: televizor, computer, tabletă și telefon mobil. Unor părinți/îngrijitori li se pare o culme a inteligenței când copilul lor mănuieste telecomanda și intuiește folosirea unei tablete înainte de a învăța să meargă, dar îi sperie când preferă să se uite la televizor în loc să se joace sau să comunice cu adulții. Până la urmă nici, măcar, adulții nu prea știu ce vor!

Televiziunea poate fi seducătoare pentru adulți, pentru copii ea este de două ori mai seducătoare. Acest lucru e foarte ușor de observat. E suficient să includeți televizorul pentru ai vedea cum fac ochii mari, cât cepele, privindu-l cu nesaț. Nu se mai joacă. Nu mai comunică. Nu mai fac nimic altceva decât să privească la ecran, urmărind desene animate, reclame, sau filmul pe care l-au văzut de zece ori. Singurul lucru bun este că atunci când se uită la televizor – fac liniște, o liniște, atât de rară, încât adultul este tentat să folosească și în continuare televizorul.

Întrucât industria TV se perfecționează, deja existând programe ce au public țintă chiar copiii în vârstă de un an, părinții/îngrijitorii ar trebui să se întrebe din ce în ce mai mult cum anume le influențează televizorul dezvoltarea micuților lor. Neurologii au demonstrat, deja că experiențele din viața de zi cu zi modelează dezvoltarea creierului, însă expunerea repetată și de lungă durată la aceiași stimuli vor avea efecte asupra dezvoltării mentale și emoționale fie prin deprinderea unor obișnuințe și patern-uri ale minții fie prin privarea creierului de a învăța din alte experiențe.

În timp ce stimulii tradiționali și apropiați ca și interacțiunea cu părinții/îngrijitorii, activitățile creative (desenul, pictura, modelajul), socializarea cu alți copii prin joacă, reflectarea și rezolvarea analitică a unor probleme mai complexe îmbunătățesc dezvoltarea creierului, activitățile

ce încurajează pasivitatea și comportamentul introvertit sau chiar negativ (impulsivitate, violență) privează copiii de oportunitățile majore mai sus enumerate, ce, pe termen lung, vor avea consecințe deosebit de grave. Merită menționat însă și faptul că presiunile asupra copilului de a asimila informații ce nu le poate încă înțelege, conceptualiza, sintetiza sau exprima, prin forțarea dezvoltării intelectuale ale acestuia, riscă să ocolească concepte și pași importanți în dezvoltarea acestuia.

Televizorul, computerul după cum mulți ar spune, este foarte nociv pentru mintea și pentru corpul unui copil. Ca în legătură cu orice lucru, adevărul stă undeva la mijloc, în funcție de prisma din care privim situația. Așa dar, impactul televizorului și a computerului asupra vieții și dezvoltării copiilor poate fi atât negativ cât și pozitiv și este condiționat de anumiți factori:

- de timpul/durata petrecută în fața televizorului, calculatorului;
- de vârsta și personalitatea copiilor;
- dacă copilul vizionează programul de la televizor sau joacă de la computer singur sau împreună cu un adult;
- dacă părinții/îngrijitorii au discutat cu copilul despre ceea ce vede la televizor sau despre pericolele la care se expune utilizând internetul.

1.1 Efectele negative ale televizorului asupra corpului și minții copilului

Lungile ore petrecute în față ecranului lasă urme în dezvoltarea copilului. Dintre efectele negative ce au fost observate legate de expunerea intensivă la media inadecvată gradului de dezvoltare a copilului putem enumera:

- **deficitul de atenție** (tulburarea hiperkinetică sau ADHD-ul) și **concentrare slabă**. Natura stimulilor vizuali utilizați în cadrul programelor de televiziune predispun copiii la **probleme de atenție**. Lăsând la o parte imaginile violente, simbolistici sau chiar cu caracter sexual, anumite tehnici de prezentare (manipulare) ca și ritmul alert, captarea imediată a atenției prin imagini transmise cu rapiditate, panorame largi urmate de zoom-uri puternice, flash-uri de culoare, mișcări rapide și sunete inopinate stridente au fost create tocmai pentru a atrage atenția într-un mod involuntar. Acestea privează copilul de a acumula abilitățile sănătoase de a își folosi creierul într-un mod constructiv, interactiv și independent precum în cazul jocurilor, hobby-urilor, interacțiunii sociale;
- **probleme sociale**. Micuțul nu socializează cum trebuie, corespunzător vârstei sale, având șanse foarte mari de a ajunge un inadaptat social. Poate duce la lipsa de prieteni, iar singurul lucru care îi va produce plăcere va fi ceea ce vede pe micul ecran.
- riscul **tulburărilor de comportament** devine mai mare, manifestate prin **incapacitatea de a manifesta empatie, tendința de a se izola în societate, dobândirea de dependențe**.
- **dificultăți de limbaj** (incluzând vorbitul dar și înțelegerea textelor scrise). Vorbirea se învață mai bine de la cineva, decât de la o emisiune, iar joacă se învață prin practicarea ei, nu prin observare. Ce ține de vorbire, putem spune că sunt numeroase emisiuni care au ca scop dezvoltarea ei, dar nu s-a demonstrat că acestea ar avea un efect pozitiv. În plus, chiar s-a observat faptul că dezvoltarea limbajului este mai lent la copiii dependenți de televizor, deoarece ei doar aud ceea ce se vorbește, nu au și posibilitatea de a o pune în practică;
- **lipsa încrederii în forțele proprii** de a parcurge și asimila cunoștințe noi;
- **lipsa abilităților de rezolvare a problemelor atipice**, etc.
- **apariția obezității**, prin lipsa de mișcare, creând terenul pentru apariția unor afecțiuni în viitor, precum diabet și boli cardio-vasculare.

- **afecțiuni ale văzului.** Atunci când copilul petrece ore întregi privind un ecran, ochii sunt, primii care au de suferit. Chiar adulților, începe să li se diminueze calitatea imaginii, după ce urmăresc, pentru o perioadă foarte îndelungată, emisiuni la televizor. De aceea, mai ales la copii, trebuie să se evite orice efect care ar putea provoca probleme grave pe viitor.
- **influențează dezvoltarea cortexului prefrontal.** Cortexul prefrontal este regiunea în care apare controlul impulsului, este cel care ne determină să analizăm consecințele înainte de a transforma impulsurile în acțiune și responsabil pentru planificarea, organizarea, autocontrolul comportamentului, valorilor morale și atenției. Aceste abilități se dezvoltă prin copilărie și adolescență, perioadă ce se suprapune cu expunerea îndelungată la televiziune și jocuri pe calculator, iar dacă acestea nu conțin programe educative, nu pun în mișcare de analiză a individului vor induce o stare de repaos acestui organ de control.
- **maturizarea precoce, din punct de vedere sexual,** deoarece părinții nu au tot timpul controlul asupra grilei de programe. Această se întâmplă mai ales când copilul are televizor în propria camera.
- **substituie cititul și gândirea** prin obișnuirea emisferei stângi a creierului cu primirea preponderentă de informații cu caracter vizual în detrimentul celor scrise sau interactiv explicate. O minte tânără manipulată prin efecte vizuale nu se mai poate concentra și pe limbaj și informațiile transmise, aceasta va deveni refractară la orice modalitate de acumulare de informații ce implică procesare și gândire aprofundată.
- crește nivelul de **agresivitate**, mai ales atunci când copilul este lăsat să se uite la ce dorește, pornind de la desene animate, până la filmele cu limite de vârstă.
- **somn zbuciumat** și apariția **coșmarurilor**, din cauza imaginilor șocante care le-au trecut prin față ochilor.

Bineînțeles că modul de viață al părinților/îngrijitorilor și schimbările din societate sunt și ele răspunzătoare de unele abateri, însă din ce în ce mai mulți specialiști indică o cauzalitate între aceste efecte și expunerea copiilor din ce în ce mai mult la programe de televiziune lipsite de caracter educațional.

1.1.2 Care sunt problemele cu care se confruntă părinții/îngrijitorii cu referire la televizor

- sunt îngrijorați că odraslele se uită prea mult la televizor și se ocupă prea puțin cu lucruri mai creative;
- sunt neliniștiți de mesajul reclamelor, care îi captivează și în mrejele cărora copiii cad foarte ușor;
- sunt neliniștiți că nu pot controla emisiunile pe care le urmăresc copiii.

Părinții/îngrijitorii trebuie să facă alegeri gândite asupra rolului televizorului și a internetului în viața copilului. Ce și cât de mult văd copiii la televizor are un impact enorm asupra jocului lor și a dezvoltării, în general. Televizorul răpește timpul copilului pentru activități adecvate vârstei.

1.1.3 Copilul și natura persuasivă a televizorului

Orice vede copilul pe ecran îl poate influența, într-un fel sau în altul. Pornind de la reclame, până la știri și desene animate, copilul percepe absolut orice informație și încearcă să o pună în practică. Un exemplu foarte simplu ar fi reclamele la scutece. Acestea prezintă copii mari, care încă poartă scutece și care se simt foarte bine. Se poate spune că se poate face o modă din purtatul scutecelor, iar părinții/îngrijitorii nu vor avea decât de suferit. Micuțul va vrea să aibă și el scutece asemănătoare, cu desene și varii modele, motiv pentru care învățatul la oliță va deveni un chin. Copiii pur și simplu nu vor vrea să facă la oliță.

De asemenea, se fac reclame care ar trebui să atragă micuții, dar, de fapt, nu fac altceva decât să îi inducă în eroare și să le arate lucruri ireale. Un exemplu ar fi reclamele la cereale pentru copii, care merg pe ideea că în fiecare cutie are loc o petrecere. Atunci când cei mici desfac cutiile, dezamăgirea atinge cote inimaginabile, deoarece ei descoperă că adevărul este altul.

Pe de altă parte, desenele animate pe care le iubesc toți copiii, dar și adulții, prezintă activități minunate, dar foarte periculoase. Deși scopul inițial a fost de a realiza un fir narativ plăcut, ușor și atrăgător, micile detalii îi pot determina pe cei mici să întreprindă activități care le pot pune în pericol viața. În aceste filme Peter Pan zboară iar Tom și Jerry se lovesc frecvent, dar nu pățesc nimic. Urmările acestor desene pot fi tragice, dacă părinții/îngrijitorii omit să le explice copiilor faptul că totul este ficțiune. S-au întâlnit cazuri când aceștia au încercat să „zboare” de pe dulap sau când au încercat să treacă „prin perete”.

Nivelurile de dezvoltare cognitivă și morală sunt foarte scăzute la copii, motiv pentru care ei nu pot face distincția dintre ce este realizabil și ce este doar pentru privit.

1.1.4 Copilul și emisiunile de actualitate

De mulți ani, știrile prezintă foarte multe informații despre activitățile deviate pe care le întreprind diferite persoane. În timpul fiecărui buletin de știri, auzim despre crime, jafuri, bătăi și multe altele. Atunci când copilul urmărește emisiunea, el nu va putea să conștientizeze faptul că ceea ce se povestește este de rău, motiv pentru care va putea să dezvolte un comportament asemănător.

Până când copiii nu sunt destul de dezvoltați din punct de vedere cognitiv, astfel încât să își poată da seama care este diferența dintre bine și rău, recomandat este să se evite contactul cu acestea.

Mai există și acele emisiuni talk-show sau cele de critică, unde oamenii încep să facă circuri penibile, să se certe unii cu alții și, uneori, să se bată. Desigur că micuțul va începe să imite ceea ce vede, va învăța să se comporte agresiv și își va însuși comportamentul ironic indezirabil.

Concluzionând putem spune că, efectele negative ale influenței televizorului și computerului asupra dezvoltării psihosomatice a copiilor sunt următoarele: scăderea performanțelor școlare, creșterea agresivității (îi îmbrânțește sau se încaieră cu ceilalți copii), apariția coșmarurilor, creșterea tentației și a consumului față de produsele nesănătoase și lipsa activității fizice favorizează apariția obezității, limitarea relațiilor cu prietenii etc.

1.2 Exista și efecte pozitive ale televizorului și computerului ?

Răspunsul la această întrebare depinde de fiecare persoană. Cei mai puțin informați vor spune că „da, televizorul are doar efecte pozitive”, deoarece este cel mai bun mod de a te relaxa și de a te informa. Răspunsul este parțial adevărat.

Televizorul nu va deveni niciodată o relaxare, deoarece solicită excesiv atenția. Chiar și atunci când adormim în fața televizorului, somnul nu va fi liniștit, deoarece ochii percep schimbările de lumina și atunci când îi ținem închiși. Odihnă va fi, de fapt, mult mai obositoare.

Totuși, putem menționa că există posturi de televiziune ale căror programe îmbină amuzamentul cu educația, informația cu inspirația, și de multe ori anumite programe au un impact mult mai benefic în acumularea cunoștințelor decât simpla citire a unor informații sau instrucțiuni. Acest mod de educație însă trebuie să fie complementar și nu să suplinească educația tradițională.

Televizorul poate fi și un foarte bun catalizator asupra dorinței copilului de a citi. Dacă a văzut un documentar ce i-a stârnit interesul, în căutare de noi informații, copilul se va îndrepta către cărți.

Timpul petrecut în familie poate fi îmbogățit și prin urmărirea unui film sau a unui spectacol de care să se bucure atât cei mici cât și cei mari, în momentele în care canicula sau vremea urâtă fac

imposibilă ieșirea în aer liber. Apoi, la finalul filmului, se poate discuta despre subiectul acestuia, contribuind astfel la o atmosferă sănătoasă de familie.

Televizorul este și o modalitate de a prezenta copilului o multitudine de noi culturi și obiceiuri, fapt ce va contribui în viitor la un spirit mai bun de acceptare și încurajare a diversității culturale.

Anumite subiecte ce sunt mai dificile de introdus în discuțiile de familie pot găsi drept punct de plecare într-un documentar sau într-o emisiune educativă.

Computerul, în cazul utilizării raționale (20-30 min. în zi) și corecte poate avea și beneficii pentru dezvoltarea copilului. Astfel, jocul la computer poate fi un bun stimulent pentru dezvoltarea proceselor cognitive la copil. Acesta devine mult mai organizat și mai atent, memorează un volum mai mare de informații, își dezvoltă motricitatea fină a mâinii. Există o gamă largă de jocuri și programe dezvoltative la computer pe care părinții/îngrijitorii le pot propune copiilor preșcolari și care contribuie la dezvoltarea abilităților acestuia, în afara de binele cunoscute jocuri „De-a împușcatul”, „Tancuri” sau „De-a prinsul și alergatul”

În concluzie putem menționa, că televizorul rămâne o sursă importantă de informare, alături de celelalte mijloace mass-media. Important este că televizorul, computerul să nu ocupe cea mai mare parte a timpului, ci să se impună limite, pentru a minimaliza efectele negative care pot să apară. Părinții/îngrijitorii vor ține minte: niciodată nu substituiți comunicarea cu copilul cu un televizor sau un computer. Chiar dacă sunteți ocupat pe moment, propuneți-i copilului un joc în care se poate juca de unul singur sau cu fraților, dar nici într-un caz nu includeți „butonul drag”.

II. CE PUTEM FACE? REGULI PENTRU COPII ȘI PĂRINȚI ÎN FOLOSIREA TELEVIZORULUI, COMPIUTERULUI ȘI A CONȚINUTULUI EMISIUNILOR VIZIONATE

- 1. Acceptați televizorul și computerul!** Televizorul, dar mai ales computerul nu pot fi evitate deoarece fac parte din existența contemporană din care nu poate fi exclus copilul. Acestea însă *nu sunt decât simple instrumente și depinde foarte mult cum le veți folosi*. Folosiți televizorul în mod activ. Așezați-vă lângă copil și vedeți la ce se uită, explicați, comentați imaginile vizionate în comun.
- 2. Instituiți un program de vizionare/utilizare**, adaptat felului de a fi și vârstei copilului:
0-2 ani - excluderea televizorului și computerului din viața copilului (recomandarea Academiei de Pediatrie din SUA, în urma unui studiu);
2-7 ani - limitarea vizionării televizorului și computerului la 1 ora pe zi, maxim 2 ore pe zi, cu reprize de 15-20 min, urmate de pauze de minim 30 minute.
Aceste reguli trebuie să fie cunoscute, acceptate și respectate de către toți adulții din casa.
- 2. Răsfoiți programul TV împreună cu copiii și folosiți un marker** pentru a însemna acele emisiuni pe care hotărâți cu toții să le priviți. Închideți televizorul îndată ce emisiunea s-a finisat.
- 3. Amplasați televizorul și computerul într-un loc în care are acces toată familia și unde este sub permanența observație.**
- 4. Deconectați televizorul și computerul pe durata jocurilor sau în timpul servirii meselor.** Nu lăsați televizorul deschis toată ziua, mai ales dacă nu-l privește nimeni. Transformați uitatul la televizor într-un moment special.
- 5. Fiți un bun exemplu și limitați timpul** petrecut în fața televizorului și computerului. Copilul va imita comportamentul dvs.

6. **Discutați cu copiii despre ceea ce văd la televizor.** Comunicați-le părerea dvs. despre cele vizionate și lăsați-i să se exprime. Dezaprobați comportamentele violente în fața copilului, arătându-i că ele nu reprezintă cea mai bună cale de a rezolva problemele. Adresați întrebări de genul: „*Tu ce ai fi făcut în situația respectivă?*”, „*Crezi că personajele au procedat corect?*” etc.
7. **Îngrădiți vizionarea** de către copii a **programelor cunoscute ca fiind violente** și schimbați canalul sau închideți televizorul imediat ce observați materiale dăunătoare, oferindu-le și explicații.
8. **Alegeți** cu atenție și discernământ programele, emisiunile și jocurile pe computer.
9. **Vorbiți cu copilul despre internet**, arătați-i avantajele și dezavantajele, stabiliți ce e voie și ce nu e voie să facă pe internet.
10. **Urmăriți emisiunile, filmele, împreună cu copilul** oricând este posibil, explicându-i diferența dintre ficțiune și viața reală, respectiv consecințele unor acțiuni de pe ecran în viața reală. (Exemplu cazul unei fetițe, care după ce a vizionat un film cu desene animate despre puterea supranaturală a umbreluței călătoare, ce transporta personajele dintr-un loc în altul, a încercat și a sărit cu umbrela de la balconul etajului 3).
11. **Implicați copilul în alte activități:** discuții cu familia și prietenii, activități casnice, desen, meșterit, jocuri de construcții/in aer liber, sport, lectură etc.

În concluzie menționăm că, timpul petrecut în fața televizorului sau a computerului afectează dezvoltarea creierului copiilor și funcționarea lui pe termen lung.

Bineînțeles că efectele nu sunt imediate, fiecare ora de vizionare în jurul vârstei de trei ani crește cu 30% problemele de atenție și hiperactivitatea după vârstă de 7 ani, acestea fiind printre cele mai des întâlnite dintre efectele televizorului și computerului asupra copiilor la expunere excesivă. Copilul trebuie să investească acest timp în dezvoltarea emoțională și nu în vizionarea televizorului.

Copiii învață din relaționarea cu oamenii, natură, din experiență și nu învață din folosirea unui computer, televizor, tabletă.

După ultimele cercetări, creierul se dezvoltă în funcție de dezvoltarea limbajului, de aceea e atât de important ca părinții/îngrijitorii să vorbească cu copiii mici, dar și când cresc, căci ei învață prin schimbul de cuvinte, prin intonație, prin limbajul corpului; dacă se joacă la computer, sau se uită la televizor nu interacționează cu o ființă vie și nu e o adresare personală, e un mijloc de comunicare în masă, iar copilul simte asta.

Recomandarea pentru părinți/îngrijitori este să implice copiii cât mai mult în activitățile lor, să-i lase să stea pe lângă ei, să-i observe, să-i ajute căci copiii învață din ceea ce face părintele, care este un model pentru cei mici.

Mediul video este un mediu hipnotic, copiii nu pricep mare lucru de acolo iar până la vârstă de 7-8 ani nici nu diferențiază lumea televizorului de lumea reală.

De reținut! Interesul copilului se orientează preponderent asupra lucrurilor interzise, de aceea nu este recomandabil doar interzicerea computerului și a televizorului, aceasta trebuie să fie urmată de explicații. Părinții sunt modele ale copiilor prin ceea ce fac și dacă televizorul este permanent în funcțiune, dacă părinții se izolează în fața acestuia nu-i pot pretinde copilului să aibă o altă atitudine.

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Afirmații ADEVĂRAT/FALS

Răspundeți (prin bifare) ADEVĂRAT/FALS la următoarele afirmații:

1.	Impactul televizorului și a computerului asupra vieții și dezvoltării copiilor poate fi atât negativ cât și pozitiv	ADEVĂRAT/ FALS
2.	Televizorul și computerul răpește timpul copilului pentru alte activități creative	ADEVĂRAT/ FALS
3.	Timpul petrecut în fața computerului și a televizorului trebuie limitat de adult	ADEVĂRAT/ FALS
4.	Părintele stă lângă copil și vede la ce se uită acesta, explică, comentează imaginile vizionate în comun	ADEVĂRAT/ FALS
5.	Copiii le este interzis să privească televizorul și să utilizeze computerul	ADEVĂRAT/ FALS
6.	Timpul petrecut în față televizorului sau a computerului nu afectează dezvoltarea creierului copiilor și funcționarea lui pe termen lung	ADEVĂRAT/ FALS
7.	Televizorul, computerul este foarte nociv pentru mintea și pentru corpul unui copil	ADEVĂRAT/ FALS
8.	Copiii învață din relaționarea cu oamenii, natură, din experiență și nu învață din folosirea unui computer, televizor, tabletă	ADEVĂRAT/ FALS
10.	Computerul, în cazul utilizării raționale și corecte poate avea și beneficii pentru dezvoltarea copilului.	ADEVĂRAT/ FALS
11.	Atunci când sunteți ocupat puteți substitui comunicarea cu copilul cu privitul televizorului sau cu un joc la computer	ADEVĂRAT/ FALS

Tema VI. PREGĂTIREA PENTRU ȘCOALĂ

SCOPUL ȘI REZULTATELE INSTRUIRII

Scopul acestui capitol este îmbunătățirea cunoștințelor părinților despre pregătirea copilului preșcolar pentru frecventarea școlii și anume competențele fundamentale care trebuie să le dețină copilul la plecarea în clasa I, dificultățile de învățare ce pot apărea și cum pot fi depășite pentru a preveni abandonul școlar.

Mesaje de bază

1. Se apropie timpul când copilul trebuie să meargă la școală! De la ce vârstă începe pregătirea de școală? De la 2, 3, 4, 5 6, ani. ... Pregătirea de școală se referă la achiziționarea unor competențe cognitive, socio-emoționale, motrice, de autonomie care iar asigura copilului o tranziție mai ușoară la mediul școlar
2. E necesar sau nu frecventarea grupei pregătitoare? Copilul care frecventează grupa pregătitoare se adaptează mai ușor la mediul școlar și cerințele educaționale.
3. Dificultăți de învățare. Ce este o dificultate de învățare? Ar fi o dezvoltare încetinită în plan cognitiv, emoțional sau comportamental cauzată de o tulburare. Dificultățile de învățare sunt

clasificate din perspectivele copilului (dificultăți de învățare identificate în domeniile funcționale – psihomotricitate, percepție vizuală, auditivă, senzorială, gândire limbaj) și din perspectiva intervenției educaționale care pun în evidență domeniile operaționale ale acestor dificultăți cum ar fi: al limbajului, atenției, motivației, percepției și orientăției, etc. cât și caracteristicile ce pot indica asupra unei dificultăți de învățare și modalitățile de depășire a acestor dificultăți.

4. Clasa I – start pentru școală! În acest sens, pregătirea pentru școală este un concept care vizează: pregătirea copilului; pregătirea școlii pentru a primi copii; pregătirea părinților în vederea începerii școlii de către copil. Un rol important în construirea carierei de elev, o au părinții care se îngrijesc de crearea premiselor pentru reușita școlară prin cel puțin 2 dimensiuni: cognitiv și socio-afectiv, fiind importante la intrarea în școală. Aceasta depinde de atitudinea părinților față de școală care se poate manifesta de la indiferență până la interes exagerat. Una sau alta din aceste extremități poate duce la scăderea motivației pentru învățare, la adaptare școlară cu dificultate a celui mic, până la abandon școlar....

Finalități obținute

La finele acestui capitol participanții/educatorii parentali își vor îmbunătăți înțelegerea lor proprie referitoare la următoarele momente:

- Ce include conceptual de pregătire pentru școală.
- De ce este importantă frecventarea grupei pregătitoare de către preșcolari.
- Problemele cu care se pot confrunta odată cu începerea școlii de la 6 ani.
- Ce este maturitatea școlară.
- Care sunt dificultățile de învățare cu care se confruntă copilul preșcolar, cum clasificăm dificultățile de învățare și cum pot să-l ajute să depășească aceste dificultăți.
- Cum să-l motiveze pe copil ca acesta să dorească să meargă la școală.
- Care este rolul părinților în construirea carierei de elev.

Introducere

Conceptul de **pregătire pentru școală** se referă la nivelul de dezvoltare al unui copil (din punctul de vedere al competențelor cognitive, socio-emoționale, motrice, de autonomie) care ar trebui să-i asigure acestuia o adaptare optimă la mediul școlar.

În psihologia dezvoltării au fost identificate următoarele competențe fundamentale ce necesită a fi dezvoltate în pregătirea pentru școală a unui copil:

- **competențe cognitive:** atenție, memorie, categorizare, limbaj, planificare și rezolvare de probleme, luarea deciziilor;
- **competențe sociale:** se referă la capacitatea copilului de a stabili relații sociale adecvate, de a respecta regulile sociale și de a rezolva probleme ce pot apărea în relațiile personale.
- **competențe emoționale:** înțelegerea emoțiilor celorlalți, exprimarea propriilor emoții și capacitatea de autoreglare emoțională.
- **competențe de autonomie personală:** capacitatea copilului de a rezolva probleme cotidiene specifice grupului de vârstă din care face parte.
- **competențe motrice:** motricitate grosieră și fină.

Grupa pregătitoare

Ce este grupa pregătitoare?

Grupa pregătitoare reprezintă etapa care face trecerea de la grădiniță la școală. Menirea grupei pregătitoare este aceea de a **ușura tranziția** copilului de grădiniță către etapa școlară, integrându-l treptat în mediul școlar și ajutându-l să se adapteze cerințelor educaționale. Prin această tranziție au loc schimbări importante, unele care sunt caracteristice trecerii de la grădiniță la școală în general (**schimbări generale**), iar altele care sunt proprii acestei etape (**schimbări specifice**).

Schimbările **generale** se referă la:

- mediul fizic (locația, sala de grupă)
- programul copilului – durata activităților
- colegii copilului
- reguli mai stricte

Schimbările **specifice** au în vedere:

- activități care au ca rezultat dezvoltarea aptitudinilor școlare (achizițiile scris-cititului, coordonarea ochi-mână, comportament adecvat în situații cum ar fi activitățile în echipă, activitățile structurate impuse etc.)
- posibilitatea de a identifica probleme de comportament sau dificultăți de învățare, fără ca acest lucru să afecteze negativ adaptarea copilului la școală. În cazul în care sunt identificate astfel de probleme, copilul poate fi îndrumat înspre asistența de specialitate.

De ce grupa pregătitoare?

Unii părinți doresc să își înscrie copiii la școală mai devreme (la 6 ani), deoarece consideră că aceștia sunt pregătiți pentru acest pas. Alteori însă, părinții preferă să înscrie copilul în clasa I la 7 ani, motivele fiind:

- nevoia pentru maturizarea emoțională a copilului;
- probleme de comportament la grădiniță;
- ne-frecventarea grădiniței;
- programul părintelui care nu permite adaptarea la programul de la școală al copilului etc.

Probleme care pot apărea la intrarea copilului în școală la 6 ani și modalități prin care pot fi soluționate.

1. *Părintele nu dorește / nu poate să facă această schimbare* (de exemplu, nu îl poate lua pe copil mai devreme de la școală).
Aceași problemă o va întâmpina și peste un an. În acest caz însă, copilul va beneficia de suport pentru adaptarea la școală.
2. *Copilul nu este pregătit pentru școală.*
Rolul primordial al grupei pregătitoare este cel de a asigura pregătirea pentru școală a copilului din toate punctele de vedere: cognitiv, socio-afectiv, fizic, limbaj și comunicare, și atitudini în învățare.
3. *Copilul are probleme comportamentale.*
Maturizarea emoțională pe parcursul unui an va permite ameliorarea unor probleme comportamentale fără nici o intervenție. Alteori însă, dacă problemele comportamentale persistă, copilul va trebui să fie ajutat să le depășească. În acest sens este necesară intervenție specialistului (psiholog, psihiatru). În această etapă a grupei pregătitoare încă vorbim despre acțiuni de prevenție iar copilul este mai receptiv la schimbare. Aceste intervenții nu trebuie amânate, deoarece acest lucru ar putea interfera tot mai mult cu adaptarea școlară.
4. *Copilul nu vrea să fie mutat de la grădiniță.*
Mediul de la grădiniță este deja foarte benefic pentru copil. Uneori adaptarea a durat mult, iar acum copilul trebuie să se despartă de acest mediu. Contrar așteptărilor, acest lucru poate fi tot mai greu pe măsură ce trece timpul. În același timp, se poate miza pe faptul că pe

parcursul unui an școlar va avea suficient timp să se adapteze la noul mediu cu tot ceea ce presupune acesta (cerințe, colectiv, program etc.)

Din punct de vedere al abordării educaționale, între grupa pregătitoare și clasa I sunt multe asemănări, astfel încât nu este nevoie de mult timp până când această etapă va fi asimilată ca fiind una naturală.

Este important pentru copil să *perceapă pozitiv* experiența trecerii de la etapa preșcolară la cea școlară.

Aptitudinea de școlaritate

Grădinița este veriga inițială a învățământului secundar general, cu sarcini instructiv-educative pentru pregătirea preșcolarilor în vederea integrării și adaptării optime în viața de școlar. Momentul intrării în școală presupune un anumit nivel de dezvoltare psiho-fizică.

Aptitudinea pentru școlaritate presupune dobândirea unor capacități, abilități și deprinderi. Copilul are aptitudine pentru școlaritate când dovedește că poate să facă față exigențelor școlare, evitându-se astfel eșecul școlar.

Fenomenul integrării copilului în activitatea școlară este un fenomen complex, în analiza căruia trebuie să se țină cont de:

- vârsta cronologică
- maturitatea școlară
- conținutul instruirii în grupa pregătitoare/clasa I.

Maturitatea școlară. Adaptare școlară

Maturitatea școlară, reprezintă expresia unei forme de dezvoltare a copilului, marcând acel nivel al dezvoltării la care activitatea de tip școlar poate contribui din plin la dezvoltarea în continuare a personalității sale, și se plasează de obicei între 5 și 7 ani.

Maturizarea școlară reprezintă trecerea de la copilăria preșcolară, dominată de structurile și motivele activității ludice, la copilăria școlară, dominată de structurile și motivele activității de învățare. Activitatea de învățare se desfășoară sub impactul maturizării unor premise psihice interne, cum are fi: dezvoltarea motivelor și a intereselor de cunoaștere, capacitatea copilului de a desfășura acțiuni variate, nu numai în plan obiectual, dar și în plan mental, creșterea ponderii momentelor verbale, în analiza reprezentărilor, sub impactul descrierilor și povestirilor celor din jur – premisă a dezvoltării memoriei logice și a gândirii abstracte, creșterea indicelui independenței proceselor intelectuale, care iau forma unor acțiuni teoretice speciale (raționamente), ce vor juca un rol deosebit în medierea demersurilor cognitive solicitate de învățare.

Dintre laturile esențiale ale maturității școlare putem menționa **maturitatea intelectuală** și **maturitatea socială** a copiilor. Cea intelectuală se poate aprecia pe baza unor probe de inteligență verbală sau nonverbală, precum și pe baza reușitelor, nereușitelor observate în activități cognitive, motrice, de joc etc. Dar pentru că indicii obținuți prin aplicarea acestor probe de inteligență nu se referă și la factorii non-intelectuali, care, de asemenea, au o pondere mare în adaptarea școlară, formularea prognozei școlare generale presupune și cunoașterea trăsăturilor non-intelectuali ale copilului.

Un element important al maturității școlare este **adaptarea școlară**, ca proces de echilibrare între asimilarea cerințelor școlare și acomodarea la acestea, proces care îl solicită pe copil în toate domeniile sale de dezvoltare și care vizează gradul de concordanță între nivelul de dezvoltare a copilului și viitoarele cerințe școlare: intelectuală, morală, estetică, fizică și comportamentală. Ruperea echilibrului poate conduce la eșec; de aceea, stadiul nivelului de adaptare a copilului ne poate dezvălui evoluția sa viitoare: succesul sau eșecul școlar.

Din punct de vedere psihologic, adaptarea școlară marchează tendința de echilibru necesar între procesele de asimilare și cele de acomodare, tendință realizată, în mod obiectiv, la nivelul interacțiunii permanente existente între om și realitate.

Din punct de vedere social, adaptarea școlară marchează tendința de integrare a copilului într-o anumită comunitate, în cadrul unui proces care începe în familie și continuă în grădiniță, școală, societate etc. În acest sens adaptarea școlară constituie o parte integrantă a unui proces mai complex, care este procesul de adaptare socială.

Criteriile de evaluare a adaptării școlare vizează capacitatea viitorului elev de integrare în activitatea de învățare și în viața comunității. Această capacitate valorifică următoarele categorii de factori favorizanți:

- ✓ **reușita școlară**, care reprezintă un indicator cu o sferă mai largă decât adaptarea școlară (adaptarea școlară fiind premisa reușitei școlare);
- ✓ **acomodarea școlară** la cerințele grupului școlar (colectiv didactic, clasa de elevi, microgrupuri formate etc);
- ✓ **maturitatea școlară**, care presupune valorificarea deplină a nivelului de dezvoltare biologică, psihologică, socială și culturală specific vârstei și treptei de învățământ respective;
- ✓ **orientarea școlară** adecvată resurselor interne (intelectuale – non-intelectuale) și externe (cerințele familiei și ale mediului social) existente sau aflate într-o anumită linie de evoluție;
- ✓ **(re)orientarea școlară specială**, determinată de imposibilitatea rezolvării pedagogice a unor cauze obiective: debilitate mintală, intelect de limită, tulburări instrumentale (dislexie, disgrafie, discalculie, etc), instabilitate psiho-motrică, tulburări comportamentale.

Sugestii pentru evaluare. Criterii de evaluare a maturității școlare (repere pentru educatori)

Determinarea nivelului de pregătire a copiilor pentru școală presupune evidențierea obiectivă a randamentului obținut și reprezintă rezultatele procesului de educație, instruire și formare realizate în cadrul activităților curriculare și extracurriculare în perioada preșcolarității.

În evaluarea preșcolarilor pot exista diverse modalități de apreciere a nivelurilor de cunoștințe, capacități-attitudini, dar cea mai reușită ar fi aprecierea prin calificativele: **"îndeplinește corect de sine stătător"**, **"îndeplinește cu ajutor"**, **"nu îndeplinește"**. Educatorii evaluează copiii în baza Instrumentului de monitorizare a pregătirii copiilor pentru școală și a fișei de monitorizare a progresului preșcolarului propus de Ministerul Educației pe domeniile de dezvoltare ale copilului cu următoarea scală de apreciere: **"niciodată singur, cu mult sprijin, cu puțin sprijin, în mod regulat/independent"**. Astfel copilul poate merge în clasa I cu această fișă de monitorizare care îi va asigura o tranziție mai ușoară de la o treaptă de școlaritate la alta, furnizând învățătorului informații despre dezvoltarea sa, sub diferite aspecte.

În conformitate cu art.27, p.(2) din Codul Educației în clasa I sunt înscriși, în mod obligatoriu, fără probe de concurs, toți copiii din districtul școlar corespunzător, iar în clasele cu profil de arte și sport, înscrierea în clasa I poate avea loc în baza unor probe de aptitudini specifice profilului (art. 27, p. 3 din CE).

Dificultăți de învățare

Ce este o dificultate de învățare?

Din perspectiva specialiștilor, au fost formulate mai multe definiții ale dificultăților de învățare. Iată câteva dintre ele:

- ✓ Prima definiție este dată de S. KIRK în S.U.A. „O dificultate de învățare se referă la o întârziere, o tulburare, o dezvoltare încetinită în plan emoțional sau comportamental. Ea nu este însă rezultatul întârzierii mentale, deficiențelor senzoriale sau factorilor culturali și instrucionali.”(S. KIRK 1962 p.262)

- ✓ Bateman (1965) arată că: „Copiii ce prezintă dificultăți de învățare sunt aceia care manifestă o discrepanță educativă semnificativă între potențialul lor intelectual estimat și nivelul actual de performanță, discrepanța asociată cu tulburări bazice în procesele de învățare care pot fi sau nu conectate cu disfuncții demonstrabile ale sistemului nervos central, dar care nu sunt consecința întârzierii mintale generalizate, carențelor culturale sau educative, tulburărilor emoționale severe sau unor deficiențe senzoriale” (Bateman 1965, p.220).

Cum clasificăm dificultățile de învățare?

Abordarea dificultăților de învățare poate fi realizată din două perspective:

➤ **Din perspectiva copilului**

Analiza dificultăților de învățare din perspectiva copilului ne orientează atenția asupra particularităților pe care acesta le prezintă în procesul de învățare. Acest fapt permite planificarea și organizarea programelor de intervenție individualizată cât mai eficiente și mai adecvate copilului.

În acest caz se identifică domeniile funcționale ale dificultăților de învățare, care sunt:

➤ **Psiho-motricitatea:**

- motricitate globală și fină;
- schema corporală și lateralitatea;
- orientarea, organizarea și structurarea spațio-temporală.

➤ **percepția vizuală:**

- discriminare vizuală;
- ordine vizuală;
- memorie vizuală.

➤ **limbajul**

- componenta semantică (vocabular, concepte);
- cunoașterea sintaxei;
- utilizarea limbajului - capacitatea de comunicare.

➤ **percepția auditivă**

- discriminare auditivă;
- memorie auditivă;
- auz fonematic.

➤ **gândirea – rezolvarea de probleme**

- relaționarea evenimentelor;
- stabilirea ipotezelor;
- strategii rezolutive.

➤ **factori sociali și personali**

- interacțiuni sociale (în familie și în grupă/clasă);
- ritm, stil de învățare și motivație pentru învățare;
- stima de sine, încrederea în sine.

Din perspectivă pragmatică (a intervenției educaționale) se pun în evidență domeniile operaționale ale dificultăților de învățare, care sunt:

➤ **domeniul limbajului rostit (vorbit) care se referă la:**

- dislalii (incapacități de pronunțare corectă a sunetelor, a grupurilor de sunete, cuvintelor sau propozițiilor);
- tulburări de ritm: logonevroze (bâlbâiala), tahilalie (ritm accelerat de vorbire), bradilalie (ritm încetinit de vorbire);
- disfonii (tulburări de voce); - întârzieri în apariția și dezvoltarea vorbirii.

➤ **domeniul limbajului scris-citit care cuprinde:**

- dislexiile (incapacități parțiale de însușire a citirii);

- disgrafiile (incapacități parțiale de însușire a scrisului).
- **domeniul limbajului nonverbal**, care se referă la psiho-motricitate și expresie (dificultăți în motricitatea grosieră și fină, în coordonarea psihomotorie, în structurarea schemei corporale);
- **domeniul atenției și concentrării în activitate și pe obiect;**
- **domeniul motivației;**
- **domeniul schemelor de percepție și orientare** (dificultăți sau incapacități de structurare a schemelor de bază perceptiv-motorii, orientare spațială și temporală);
- **domeniul structurilor simbolice matematice** (discalculiile ca incapacități de operare cu simbolurile matematice și cu schemele de rezolvare);
- **domeniul reacțiilor de răspuns și al ritmului de rezolvare a problemelor** (dificultăți legate de ritm);
- **domeniul relaționării sociale și al problemelor de comportament.**

Cum ne putem da seama dacă copilul are sau nu o dificultate de învățare?

Prezentăm în continuare câteva semne pe care le puteți identifica în activitățile de zi cu zi ale copilului dumneavoastră. Însă aceste observații nu sunt suficiente. Pentru a fi siguri de un diagnostic este bine să vă consultați cu un specialist. Acest specialist poate fi consilierul psihologic al grădiniței/școlii, sau din Centrul psiho-socio-pedagogic, medicul de familie sau medici specialiști (prin evaluările cărora se vor exclude tulburările organice evidente, cum ar fi tulburări de vedere sau auz sau diferite tulburări neurologice majore), logopedul sau kinetoterapeutul.

✓ ***Caracteristicile generale ce pot indica o dificultate de învățare:***

- hiperactivitate;
- slabă capacitate de a fi atent;
- orientare confuză în spațiu și timp;
- incapacitate de a urmări indicațiile orale;
- inversează literele sau cuvintele;
- face constant greșeli ortografice;
- prinde greu o minge și o lovește greu cu piciorul; nu poate sări coarda;
- dificultăți la încheierea/descheierea nasturilor; dificultăți la legarea șireturilor;
- mod defectuos de a ține creionul în mână; caligrafie mediocră;
- mers dificil; incapacitate de a sări; stângăcie; dificultăți de a sta într-un picior;
- dificultăți în a merge cu bicicleta sau de-a lungul unei linii.

✓ ***Caracteristici ce pot indica dificultăți vizuale la copii/elevi:***

- capul foarte aplecat;
- simptome de tensiune vizuală, de exemplu: strabism, clipește des, își freacă des ochii, îi fug ochii, sare cuvinte sau rânduri când citește, își apropie foarte mult capul de pagină când scrie sau citește, etc.

✓ ***Simptome ce indică tulburări afective sau de comportament:***

- imagine greșită despre sine;
- accese colerice sau de ostilitate;
- impulsivitate excesivă;
- închidere în sine sau dezorientare.

✓ ***Dificultăți ce pot fi asociate cu unele de ordin social:***

- tendința de a se juca cu copii mult mai mici decât el;
- dificultatea de a stabili raporturi cu colegii;
- evitarea situațiilor sociale noi.

Ce putem face pentru a-i ajuta?

Activități de stimulare a atenției:

- Exerciții sub formă de joc de ascundere a unui obiect după ce a fost bine observat de copil și apoi schimbarea unei caracteristici ale obiectului, copilul trebuind să spună ce s-a schimbat.
- Confeccionarea împreună cu copilul a unor cărți de joc din coli de hârtie pe care au fost desenate fie o fundiță, fie o minge. După ce cărțile au fost amestecate, copilului i se cere să spună cât mai repede ce carte vede, în timp ce acestea îi sunt arătate pe rând. Următoarea instrucțiune include schimbarea numelui cărții pe care o vede și anume: atunci când vede cartea cu fundița copilul va spune minge, iar când vede cartea cu mingea, va spune fundiță.
- Exerciții motrice de tipul instrucțiune opusă mișcării efectuate de părinte: la comanda dată copilului: „ridică mâinile în sus”, cadrul didactic lasă mâinile în jos, iar copilul trebuie să ridice mâinile sus.

Domeniul dezvoltării abilităților sociale și de comunicare

- ✓ Metode de prezentare și de a face cunoștință;
- ✓ Începerea unei conversații;
- ✓ Ascultarea activă în timpul unei conversații;
- ✓ Încheierea unei conversații;
- ✓ Implicarea într-o activitate de grup.

Pași pentru achiziția abilităților:

Ascultarea:

- atenția îndreptată spre cel care vorbește, capacitatea de a înțelege cele ce sunt spuse;
- întoarcerea cu fața spre persoana care vorbește și realizarea contactului vizual;
- inhibarea răspunsurilor la distractori;
- așteptarea rândului de a vorbi.

Metode de prezentare și de a face cunoștință:

- întoarcerea cu fața spre persoana nouă și conștientizarea prezenței acesteia;
- luarea deciziei de a face sau nu cunoștință cu această persoană;
- alegerea timpului adecvat de a face cunoștință cu o altă persoană;
- îndreptarea spre persoana respectivă;
- prezentarea numelui;
- așteptarea ca o persoană să-și spună la rândul ei numele; adresarea întrebării politicoase „Cum te cheamă?” dacă persoana nu răspunde;
- adăugarea unor informații în plus despre propria persoană.

Conversația – a ști cum, când și în ce condiții să converseze cu alte persoane

- alegerea partenerului de discuție;
- arătarea interesului pentru subiectul de conversație;
- alegerea momentului potrivit de a vorbi;
- abordarea unui ton prietenos;
- concentrarea pe un subiect de discuție;
- ascultarea a ceea ce spune cealaltă persoană;
- formularea de întrebări.

Terminarea unei conversații

- alegerea cuvintelor pe care le va spune;
- așteptarea momentului când cealaltă persoană va termina de vorbit;
- afirmarea a ceea ce are de spus pentru a încheia conversația pe un ton prietenos

Formularea și punerea întrebărilor; formularea cererilor de ajutor; cererea unui favor;

- Urmarea instrucțiunilor.

Pași pentru achiziția abilităților:

Formularea și punerea întrebărilor:

- deciderea a ceea ce trebuie să întrebe;
- deciderea pe cine să întrebe;
- planificarea modului în care să întrebe la momentul oportun;
- alegerea timpului potrivit pentru a pune o întrebare;
- atragerea atenției persoanei care trebuie întrebată, într-un mod adecvat;
- punerea întrebării într-un mod prietenos.

Cererea de ajutor pentru rezolvarea unei probleme:

- deciderea asupra naturii problemei și asupra domeniului în care are nevoie de ajutor;
- decizia alegerii persoanei căreia îi va cere ajutorul;
- implementarea deciziei de alegere a persoanei;
- formularea problemei astfel încât persoana să înțeleagă despre ce este vorba și formularea cererii de acordare a ajutorului.

Urmarea instrucțiunilor:

- ascultarea a ceea ce se spune;
- punerea de întrebări de clarificare pentru a ști ce este de făcut;
- auto-repetiția instrucțiunilor;
- rezolvarea sarcinii, prin parcurgerea pe pași, în ordinea dată.

Clasa I – start pentru școală!

Clasa I marchează începutul școlii, cu toate cerințele care se impun:

- program structurat
- activități impuse
- învățare directă (treptat scade proporția învățării prin joc)
- evaluare a cunoștințelor și aptitudinilor prin acordarea de calificative
- ritmul desfășurării activităților

Clasa întâi impune din partea copilului cerințe care necesită pregătire. Pregătirea pentru școală este un concept utilizat pentru a descrie capacitatea copilului de a face față la cerințele de la școală.

UNICEF concepe pregătirea pentru școală ca modalitate de a acorda fiecărui copil șansele integrării educaționale, pentru a se dezvolta conform potențialului său.

În acest sens, pregătirea pentru școală este un concept care vizează:

- ✓ pregătirea copilului
- ✓ pregătirea școlii pentru a primi copii
- ✓ pregătirea părinților în vederea începerii școlii de către copil

Pregătirea copiilor pentru școală este importantă pentru a le facilita procesul de învățare și de dezvoltare. În acest sens, este necesară cunoașterea copilului din perspectiva cerințelor educaționale conform vârstei sale.

Câteva repere urmărite în acest sens includ capacitatea copilului de:

- a lucra independent;
- a relaționa cu copii de aceeași vârstă;
- a învăța să participe la activități structurate cum ar fi jocul și citirea de povești;
- a urmări cu atenție indicațiile persoanei care îl îndrumă (educator, învățător);
- a învăța prin cooperare cu învățătorul /învățătoarea și cu alți copii;
- a se juca împreună cu alți copii (să își aștepte rândul, să urmeze instrucțiuni, să respecte anumite reguli etc.);

- a fi capabil să realizeze sarcini de natură cognitivă în conformitate cu vârsta (de exemplu, clasificări, identificarea unor detalii dintr-o imagine dată, identificarea diferențelor dintre litere, sunete etc.).

Pregătirea familiei pentru școală presupune:

- transmiterea unei atitudini pozitive față de școală astfel încât copilul să perceapă acest lucru într-un mod pozitiv;
- pregătirea rutinelor care se vor schimba prin trecerea de la programul de grădiniță la cel de școală (somnul de după-amiază pe care îl va face acasă, preluarea copilului de la școală);
- cunoașterea modalităților prin care părintele va colabora cu școala în diferite situații.

Pregătirea școlii pentru a integra copiii la școală presupune:

- adaptarea mediului la cerințele vârstei;
- pregătirea personalului didactic care va prelua elevii;
- comunicarea cu familia pentru a facilita procesul de adaptare a copilului și a familiei la mediul școlar.

Rolul părinților în construirea carierei de elev.

Cultura familiei, cunoașterea temeinică a particularităților copilului, nivelul așteptărilor și proiecțiile privind viitorul copiilor sunt câteva dintre elementele care determină spectrul comportamentelor părinților față de reușita sau eșecul școlar al copilului.

Cel puțin două dimensiuni sunt importante în crearea premiselor pentru reușita școlară:

- **în domeniul cognitiv:** stimularea și satisfacere curiozității specifice copilului, oferirea de contexte de învățare cât mai diverse pentru a acumula experiențe variate;
- **în domeniul socio-afectiv:** dezvoltarea încrederii în sine, a stimei de sine, a încrederii în propriile forțe, evitând dezvoltarea fricii/temei de a greși și încurajând dorința de a încerca, precum și considerarea celorlalți drept parteneri și nu adversari, prin intermediul cărora poate acumula experiențe utile.

Atitudinea părinților față de grădiniță/școală

Atitudinea față de grădiniță/școală a părinților (care are o istorie individuală pentru adulții din familie) determină un anumit tip de așteptări, de proiecții, de ambiții în privința copiilor lor.

Aceste atitudini se pot orienta pe următoarele direcții:

- **indiferență:** părinții consideră că nu este atât de importantă reușita școlară, ci mai degrabă cea socială, prin supraviețuirea situațiilor și găsirea soluțiilor pe termen scurt. În consecință, nu sunt interesați de ce se întâmplă la grădiniță/școală și nu sprijină copilul în activitatea lui de învățare. Sunt interesați doar de deprinderile de bază citit, scris, socotit. Acest tip de atitudine dezvoltă așteptări reduse față de performanțele copiilor și implică o lipsă de motivație a acestora față de activitățile desfășurate în special la școală.
- **interes moderat:** în acest caz părinții sunt de părere că este nevoie de puțină pregătire școlară, dar nu de performanțe înalte. În consecință, intervin doar în situații limită, pentru a se asigura că a fost atins cel mult nivelul mediu de pregătire a copiilor. Prin atitudinea lor, părinții transmit copiilor mesajul că e bine să învețe, dar nu trebuie să se străduiască prea mult, în acest mod determinând o motivație redusă a acestora față de învățare

- interes crescut: acest tip de atitudine este cea care determină la copii o motivație crescută, considerând-o o activitate interesantă și plăcută, care le va aduce satisfacții. Ambițiile părinților nu sunt percepute ca presiuni, ci mai degrabă stimulează copii să dorească să învețe, tocmai prin interesul arătat față de ceea ce desfășoară fie la grădiniță, fie la școală.
- interes exagerat: o astfel de atitudine determină în multe cazuri o reacție opusă în rândul copiilor sau o exagerată teamă de a nu reuși, de a greși, de a nu face față așteptărilor părinților, sfârșind prin eșec. Unii părinți ajung chiar să le facă temele pentru acasă din dorința exagerată de a-i ajuta pentru a depăși eventualele eșecuri. Prin acest mod ei nu fac decât să adâncească problema de adaptare la cerințele școlare ale copiilor.

Fiecare din aceste atitudini deține un bagaj de așteptări ce exercită o influență puternică asupra motivației copilului față de învățare și față de grădiniță/școală, în general. Ea poate fi simulată sau inhibată printr-o atitudine a părinților care nu corespunde particularităților fie de vârstă, fie individuale ale copilului, dorind fie prea mult, fie prea puțin, față de ceea ce copilul este capabil și este interesat să facă.

Pregătirea pentru școală trebuie să reprezinte un parcurs în care să fie respectată individualitatea copilului, cu toate nevoile, trebuințele și interesele lui. Ignorarea acestor particularități determină discontinuități în evoluția copilului. Debutul școlarității este, în acest context, un pas important în crearea premiselor necesare progresului în ritmul propriu al copilului și nu în ritmul pe care părintele și-l dorește.

Când începe pregătirea pentru școală?

Mulți părinți consideră că anul pregător din grădiniță este suficient pentru ca debutul școlarității să fie realizat cu succes, anii anteriori fiind petrecuți de către copil acasă. Desconsiderarea avantajelor frecventării unei grădinițe încă de la vârsta de 3 ani, atrage după sine întâmpinarea unor probleme la debutul școlarității, care de obicei sunt de ordin socio-afectiv și moral. Majoritatea părinților sunt în primul rând preocupați de achizițiile în domeniul limbajului, al cunoștințelor, al cititului și socotitului și mai puțin de modul în care un copil se subordonează regulilor unui program strict, ale unui colectiv, de modul în care face față situațiilor problemă, situațiilor conflictuale sau a celor de maximă reușită.

Pregătirea pentru școală începe de la naștere prin asigurarea tuturor condițiilor pentru dezvoltarea normală a copilului sub toate aspectele: fizic, cognitiv, socio-afectiv. Iar apoi asigurarea unui ritm de dezvoltare adecvat vârstei și ritmului individual reprezintă un mod de a asigura premisele acumulărilor din clasele primare.

Pregătirea pentru școală vizează:

- atenție încă de la naștere pentru dezvoltarea fizică normală a copilului pentru a avea/ putea face față efortului școlar;
- preocupare permanentă pentru socializarea copilului, prin lărgirea cercului de persoane cu care interacționează, de la copii de aceeași vârstă până la adulți de vârste diferite;
- urmărirea dezvoltării intelectuale corespunzătoare vârstei, prin stimularea constantă a învățării în care sunt angajate toate procesele psihice.

Câteva sfaturi pentru o adaptare cu succes a copilului în mediul școlar

- ✓ Facilitați integrarea copilului în *clasa întâi*, discutând cu el despre ce înseamnă această nouă etapă educațională, despre noii colegi pe care îi va avea, disciplinele/materiile/lecțiile

interesante pe care le va studia și explicându-i **pe înțelesul lui** în ce anume constau sarcinile pe care le va avea de îndeplinit de acum înainte.

- ✓ **Motivați și încurajați copilul** să dezvolte o atitudine deschisă, lipsită de temeri în legătură cu mersul la școală. Mențineți-vă permanent informați cu privire la ceea ce se predă în clasă și repetați acasă împreună cu copilul câteva din noțiunile predate pentru ca astfel cel mic să aibă și la școală acel sentiment de încredere și confort psihic dat de atmosfera familiară în care își repetă lecțiile acasă.
- ✓ Mențineți o **legătură strânsă cu învățătorul** și interesați-vă regulat de progresele pe care le face micul școlar dar și de aspectele de dezvoltat în evoluția lui, din punct de vedere educațional.
- ✓ Creați o **atmosferă calmă și veselă înaintea plecării celui mic la școală**. Graba și agitația îi vor induce o stare de tensiune care va avea repercusiuni asupra activității sale din acea zi.
- ✓ Îngăduiți copilului să ia cu el la școală **un mic obiect de acasă** (jucărie minusculă, etc.) dacă acesta dorește. Acest lucru îl va ajuta pe cel mic să se simtă în siguranță și pe măsură ce va trece timpul, va renunța singur la această obișnuință.
- ✓ Adaptarea copilului în cadrul școlii și progresele lui la învățătură depind foarte mult de **modul în care învățătorul știe să își desfășoare activitatea pedagogică** și de felul în care știe să și-l apropie pe copil. Pe de altă parte, implicarea permanentă a părintelui în toate aspectele ce țin de o dezvoltare firească a copilului (psihică, emoțională și fizică) vor asigura o integrare fără probleme a micului școlar în colectivitate și în mediul educațional.

CHESTIONAR DE AUTOEVALUARE

Subliniați – bifați - încercuiți variantele de răspuns pe care le considerați corecte

1. **Conceptul de pregătire pentru școală se referă la nivelul de dezvoltare al unui copil din punctul de vedere al competențelor:**
 - a) cognitive
 - b) socio-emoționale
 - c) de autonomie
 - d) motrice
 - e) atitudinale în învățare
 - f) de scris
 - g) de citit
 - h) de socotit.
2. **Aptitudinea pentru școlaritate presupune:**
 - a) dobândirea unor capacități, abilități și deprinderi.
 - b) atingerea vârstei de 7 ani
 - c) dorința copilului de a merge la școală.
3. **Maturitatea școlară, reprezintă expresia unei forme de dezvoltare a copilului și se exprimă în:**
 - a) maturitate intelectuală
 - b) maturitate socială
 - c) maturitate biologică
 - d) maturitate psihologică
 - e) maturitate culturală
 - f) maturitate lingvistică

- g) maturitate etnică
- 4. Adaptare școlară vizează capacitatea viitorului elev de integrare în activitatea de învățare și în viața comunității. Această capacitate valorifică următoarele categorii de factori favorizanți:**
- i) reușita școlară,
 - j) acomodarea școlară
 - k) maturitatea școlară,
 - l) orientarea școlară
 - m) învățătoria bună
 - n) colegii din cartier merg la școală
 - o) imaginea școlii
- 5. În clasa I se admit doar copiii care au mers la grădiniță.**
Fals sau Adevărat (de subliniat)
- 6. Copilul atinge maturitatea școlară doar la vârsta de 7 ani împlinită**
Fals sau Adevărat (de subliniat)
- 7. Copiii sunt evaluați în baza Instrumentului de monitorizare a pregătirii copiilor pentru școală și a fișei de monitorizare a progresului preșcolarului cu următoarele scale de apreciere:**
- a) niciodată singur,
 - b) cu mult sprijin,
 - c) cu puțin sprijin,
 - d) în mod regulat/independent”.
 - e) foarte bine
 - f) bine
 - g) satisfăcător
- 8. Astfel copilul poate merge în clasa I cu fișă de monitorizare:**
- a) pentru a fi selectat într-o clasă mai bună
 - b) pentru a fi repartizat într-o școală specială
 - c) pentru ai asigura o tranziție mai ușoară de la o treaptă de școlaritate la alta, furnizând învățătorului informații despre dezvoltarea sa, sub diferite aspecte.
- 9. Cititul și scrisul sunt principalele achiziții cu care copilul trebuie să meargă în clasa I**
Fals sau Adevărat (de subliniat)
- 10. În mod obligatoriu copiii sunt testați la intrare în clasa I în școală**
Fals sau Adevărat (de subliniat)
- 11. Dificultățile de învățare a copiilor sunt din cauza pregătirii slabe a copilului la grădiniță.**
Fals sau Adevărat (de subliniat)

SURSE BIBLIOGRAFICE

1. Activități pentru dezvoltarea copiilor de la naștere la 3 ani/ Progr. Educațional Pas cu Pas; coord. Ed.: Cornelia Cincilei. –Chișinău: Epigraf S.R.L., 2011
2. Activități pentru dezvoltarea copiilor de la 3-6 ani/ Progr. Educațional Pas cu Pas; coord. Ed.: Cornelia Cincilei. –Chișinău: Epigraf S.R.L., 2011
3. Bacus, A. Jocuri pentru copii de la ozi la șase ani – București: Teora, 1998
4. Dumitrana, M. Copilul, Familia și Grădinița – București: Compania, 2000 Dumitrana, M. Copilul, familia și grădinița – București: Compania, 2000.
5. Dumitrana, M. Jocuri și jucării pentru preșcolari. Ghid metodic de activități realizate cu ajutorul unor materiale simple – București:Compania, 2005
6. Dumitru, A., Dumitru V.-G. Activități transdisciplinare pentru grădiniță și ciclul primar. Jocuri didactice – Pitești: Paralela 45, 2009
7. Edenhammar, K., Wahiund, C.; coord. ed.Vrânceanu, M. Nu există dezvoltare fără joc: Metode și condiții pentru jocul copiilor – Chișinău: Arc, 2002
8. Goldberg, Sally *50 de activități interactive pentru dezvoltarea copilului (0-3 ani)*.Ed. Polirom, Iași, 2009
9. Gheorghe, D. M. Jocul. Program educativ 0 – 4 ani elaborat în cadrul Proiectului „Mai multe centre de îngrijire pentru copilul tău, mai multe oportunități de angajare pentru tine” . DGASM București, 2011
10. Gheorghe, D.M..Jocul. program educativ 0-4 ani
11. Murray, L. 2014. The development of children’s communication in the first two years: A research overview. [Мюррей, Л. 2014. Развитие общения у детей в течение первых двух лет жизни: обзор исследований. Перспектива - Журнал НКТ по подготовке родителей к рождению и началу родительства 23, 16-20.] ; disponibil pe: <http://www.nct.org.uk/sites/default/files/relateddocuments/Murray%20The%20development%20of%20children%20communication%20in%20the%20first%20two%20years-%20a%20research%20overview%20pp%2015-20%200.pdf>
12. Reichlin, G. Și Winkler, C. Ghid de buzunar pentru părinți. – București: Curtea verde, 2011
13. Shapiro, S., Skinulis, K. Cum devenim părinți mai buni. Ghid practic – București: Humanitas, 2012
14. Vrânceanu, M. și grup de autori. Jocuri pentru copii de toate vârstele. Ghid pentru educatoare și părinți. CNETIF. Cu titlu de manuscris
15. Vrânceanu, M. Pelivan, V. Jucați-vă împreună cu copilul dumneavoastră. Broșură pentru părinți. Proiectul „Îmbunătățirea accesului la servicii de educație timpurie de calitate pentru cei mai vulnerabili copii din RM” (2011-2013), CNETIF, UNICEF
16. Vrânceanu, M. și grup de autori ”1001 idei pentru o educație timpurie de calitate”. Ghid pentru educatori – Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2010.
17. Vrânceanu M., A. și grup de autori. Ghidul cadrelor didactice pentru educația timpurie și preșcolară – Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2008.
18. Vrajaș, Ec., Vrânceanu, M. și grup de autori. PETI. Educație Timpurie Individualizată. Ghidul educatorului – Chișinău: Cartier, 1999
19. www.educatietimpurie.ro

GHID PRACTIC

Cuprins:

Activitatea 1. Comunicarea cu copiii mici	158
Activitatea 2. Cum comunic cu copilul meu? (pentru părinți cu copii de 3-5 ani).....	163
Activitatea 3. Stimularea dezvoltării limbajului la copilul de 3-5 ani	169
Activitatea 4. Dezvoltarea limbajului și a comunicării la copiii de 5 - 7 ani ...	174
Activitatea 5. Jocul în viața copilului (pentru părinți cu copii de 1-3 ani)	178
Activitatea 6. Ce înseamnă o jucărie bună? (1-7 ani)	185
Activitatea 7. Rolul părinților în stimularea și dezvoltarea jocului la copiii de 5-7 ani	188
Activitatea 8. Stimularea dezvoltării cognitive la copilul mic (0-1 an)	194
Activitatea 9. Stimularea dezvoltării cognitive la copilul mic (pentru părinți cu copii de 1-3 ani)	199
Activitatea 10. Stimularea dezvoltării cognitive la copilul de 3-5 ani	202
Activitatea 11. Stimularea dezvoltării cognitive la copilul preșcolar de 5 - 7 ani	206
Activitatea 12. Stimularea dezvoltării creativității și gândirii critice la copii de 5-7 ani	209
Activitatea 13. DE CE SĂ GÂNDIM CRITIC? (pentru părinți cu copii de 5-7 ani)	211
Activitatea 14. Cartea în viața copilului (pentru părinți cu copii de 3-7 ani).....	217
Activitatea 15. Dezvoltarea citit-scrisului la copiii de 5 – 7 ani	220
Activitatea 16. Televizorul și computerul în viața copilului (3-7 ani)	222
Activitatea 17. Viitorul elev (pentru părinți cu copii de 6-7 ani)	224

Activitatea 1. : COMUNICAREA CU COPIII MICI (0-1 an)

Obiective: la finele acestei activități participanții vor fi capabili:

- să identifice/să recunoască importanța/rolul pe care-l joacă în comunicarea personală expresia facială, gestică, mișcarea (comportamentul non-verbal);
- să reacționeze/să răspundă practic la comunicarea non-verbală a copilului;
- să practice comunicarea cu copilul pe parcursul jocului;
- să transmită mesaje altor persoane privind principiile de bază ale comunicării cu copilul mic.

Materiale: Carduri “Ce simt eu?”, Anexa 1, 2 și 3.

Agendă:

Activitatea 1. „Ce simt eu?” - joc-simulare	40 min
Activitatea 2. „Citirea” semnelor emise de copil – abilitate naturală sau ...”	15 min
Activitatea 3. „Jucându-vă cu copilul – comunicați...” – joc de rol	25 min
Activitatea 4. Ascultați copilul și vorbiți cu el - poster	30 min
Reflecție și evaluare	10 min
Total	120 min

Desfășurare:

Activitatea 1.” Ce simt eu ?” - joc-simulare.

- Întrebați participanții cum își exprimă bebelușul necesitățile sale? Dar copilul mai mare de 1 an? Faceți un poster.
- Pregătiți din timp carduri cu denumiri de emoții/stări emoționale, pe care le trăiește copilul mic, scrise câte una pe un card (*invidios, fericit, obosit, gelos/ invidios, plictisit, surprins, furios, somnoros, nervos/ neliniștit, flămând, relaxat, excitat, confuz, interesat/curios, supărat, nerăbdător, mulțumit, speriat, îngrozit, deprimat/abătut*).
- Fiecare dintre participanți va primi câte un card. Asigurați-vă că nimeni nu vede ce e scris pe cardul vecinului.
- Lucrând în perechi – unul fiind copilul, altul – părintele - pe rând, participanții vor emite sunete, gesturi, expresii faciale pentru a exprima emoțiile descrise în card – fără a utiliza cuvinte. Partenerul trebuie să ghicească emoția exprimată.
- Asigurați-vă că fiecare dintre participanți a înțeles instrucțiunea și începeți jocul.
- Discutați în grupul mare cum s-au descurcat participanții în ambele roluri.
- Întrebați participanții ce au învățat ei din acest exercițiu? (fiecare câte un gând).
- Întrebați participanții ce altfel de comportamente non-verbale utilizează ei în raport cu copilul lor (fără a folosi cuvântul)? Să dea exemple și să argumenteze.
- Sumarizați acest exercițiu, accentuând următoarele:
 - deseori expresiile faciale, gesturile, postura/mișcările persoanei au o mai mare putere decât cuvintele;
 - copiii câteodată „citesc” limbajul corpului adultului și colectează emoții negative vizavi de interacțiunea/ comunicarea cu acest adult;

- formarea capacității de a citi/ a descifra un anume limbaj corporal este foarte importantă pentru a înțelege mesajele pe care persoana respectivă le transmite;
- învățarea citirii limbajului corporal este abilitatea pe care trebuie s-o practicăm, s-o cizelăm.

Activitatea 2. "Citirea" semnelor emise de copil – abilitate naturală sau ..."

- Facilitați o discuție cu participanții, punând următoarele întrebări:
 - Când bebelușul plînge, dvs. știți că el vrea ceva. Ce fel de semnale dă el ? Demonstrați. Cum reacționați?
 - Dacă bebelușul dvs. nu poate adormi în brațele dvs., ce ar putea el să spună prin comportamentul său? Cum arată el aceasta prin comportamentul său? Cum puteți fi siguri că i-ați ghicit semnele/comportamentul? Cum reacționați?
 - Credeți că abilitatea de a „citi” comportamentul copilului dvs. vine în mod natural sau el trebuie învățat?

Activitatea 3. „Jucându-vă cu copilul – comunicați...”

- În perechi participanții vor simula un joc infantil – jocul copilului de până la 1 an – și vor construi un „cerc comunicativ”.
- Prin brainstorming, facilitați o discuție vizavi de regulile construirii unui „cerc comunicativ”. Generalizați ideile într-un poster.

Activitatea 4. Ascultând copilul și vorbind cu el

- Împărțiți participanții în grupuri a câte 5-6 persoane și propuneți-le să se gîndească și să listeze câteva idei vizavi de comunicarea cu copilul mic.
- După 15-20 min. Grupurile vor prezenta rezultatul discuțiilor în grupul mare. Faceți un schimb de opinii.
- Facilitați generalizarea unui poster comun.
- Distribuți participanților Anexa 1 „*Ascultați copilul și vorbiți cu el*” și Anexa 2 „*Comunicarea cu copilul; Elemente de bază*”. Propuneți-le să le citească în liniște și cu atenție. Discutați ideile expuse în ele și sugerați ce pot părinții să facă cu ele pe parcursul unei săptămîni.

Reflecție și evaluare:

- Ce ați învățat nou în această activitate?
- Propuneți fiecărui participant să scrie pe o foiță adezivă un gînd pe care-l poate transmite părinților vizavi de comunicarea cu copilul mic. Acroșați adezivele pe un poster.

La următoarea sesiune:

Ați putea începe următoarea sesiune cu următoarele întrebări:

- Ce comportamente ale copilului dvs. ați reușit să le „citiți”/descifrați și cum ați reacționat la comportamentul lui? Exemplificați.
- A fost greu să înțelegeți/să ghiciți ce vrea copilul dvs.?
- Încercările dvs. l-au satisfăcut pe copil?

- Exemplificați situațiile de joc în care v-ați implicat și ați reușit să construiți un „cerc comunicativ”: ce întrebări ați pus, cum au răspuns copiii, la care întrebări ale copilului și cum ați răspuns etc, durata conversației etc.

Anexa 1.

„Ascultați copilul și vorbiți cu el”

1. Răspundeți la comunicarea non-verbală a copilului Dvs.:

- Priviți cu atenție comportamentul non-verbal al copilului – expresiile faciale, gesturile, ținuta/poziția corpului;
- Încercați să „citiți” comportamentul non-verbal al micuțului dvs. și să determinați ce vrea/încearcă să vă spună;
- Încercați să faceți ceva pentru ca micuțul dvs. să rămână satisfăcut – de exemplu, îmbrățișați-l pe copilul care plînge sau ajutați-l pe copilul care începe să meargă să ajungă la sofa; Urmăriți schimbările care se produc în comportamentul copilului pentru a înțelege dacă „citiți” corect comportamentul lui;
- Dacă încercările dvs. nu-l satisfac pe copil, încercați altceva. Fiți deschiși și căutați cât mai multe soluții; Înregistrați câte încercări trebuie să faceți pentru a satisface necesitățile copilului dvs.
- Dacă copilul dvs. poate vorbi, „citiți” expresiile faciale, gesturile și mișcările cu care acompaniază cuvintele, pentru a înțelege mai multe despre sentimentele lui;

2. Comunicați cu copilul dvs. pe parcursul jocului:

- Încercați să intrați în jocul copilului dvs.;
- Încercați să înțelegeți ce face copilul;
- Implicați-vă/participați în jocul micuțului;
- Adreșați întrebări copilului, de tipul: „ce”, „unde”, „când”, „de ce”?
- Încercați să stabiliți un ritm natural al interacțiunii sau conversației cu copilul dvs. „copil-părinte-copil” referitor la ceea ce face copilul – „cercul comunicativ”.

Anexa 2

Comunicarea cu copilul; Elemente de bază

- Bebelușii și copiii utilizează vocile lor, mușchii faciali, brațele și picioarele pentru a oferi informații despre felul cum se simt;
- Înainte ca copiii să vorbească, părinții trebuie să privească comportamentul lor cu grijă și să asculte cu atenție sunetele pe care le emit pentru a înțelege ce necesită copiii;
- Dacă acțiunile dvs. îl satisfac pe copilul, înseamnă că ați făcut alegerea corectă;
- Cu cât mai repede veți învăța să interpretați comportamentul copilului, cu atât mai ușor și mai repede veți putea să reacționați corect la comportamentul lui;
- Dvs. trebuie să decideți, ca și „expert”, ce este mai bine pentru dvs. și copilul dvs.
- Bebelușii încep să descopere limbajul prin intermediul gesturilor și mimicii așa ca zîmbetul, priviri/sprîncene încruntate, priviri fugare/aruncături de priviri, licăriri etc.
- Limbajul corpului/limbajul non-verbal poate comunica mai multe decât limbajul verbal;

- Când cuvintele dvs. nu sunt pe potriva/nu corespund limbajului corpului dvs., copilul sau alt ascultător poate interpreta greșit mesajul dvs.
- Comunicarea este un proces reciproc care începe în copilăria timpurie între părinte și copil;
- Comunicarea afectivă este o abilitate care se învață pe parcursul întregii vieți.

Activitatea 2. CUM COMUNIC CU COPILUL MEU? (pentru părinți cu copii de 3-5 ani)

Obiective: la finele cursului participanții vor fi capabili:

- să identifice specificul comunicării adultului cu copiii
- să precizeze componentele comunicării afective
- să identifice posibilele barierele în comunicarea cu copiii
- să practice tehnicile de comunicare eficiente cu copiii mici

Resurse: markere, foi flipchart, stikere, pixuri/creioane, carioca, foi A5 cu schema din anexa 1 pentru fiecare participant; Anexa 1, 2, 3

Agendă:

Activitatea 1. Comunicarea cu copilul	10 min
Activitatea 2. Comunicarea afectivă	20 min
Activitatea 3. Cum dezvoltăm respectul de sine la copii?	15 min
Activitatea 4 Bariere în comunicare	15 min
Activitatea 5. Cum să vorbim cu copilul pentru a ne face auziți și să fim ascultați?	20 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare.

Activitatea 1. Comunicarea cu copilul 10 min

- Discutați:
 - După părerea dvs. este vreo diferență dintre comunicarea cu un adult și comunicarea cu un copil? Argumentați.
 - Ce presupune comunicarea cu copilul?
- Completați răspunsurile participanților cu informația de mai jos:

Comunicarea cu copilul este un proces complex și complicat, care se construiește în timp, cu multă răbdare și tact din partea părinților. Aceștia au la fel de multe de învățat precum copiii, când vine vorba de cele mai bune și eficiente tehnici și instrumente de comunicare prin care să discute și să se înțeleagă cu cei mici. Comunicarea sinceră și deschisă între părinți și copil va ajuta la consolidarea unei relații apropiate între aceștia și la prevenirea comportamentelor nedorite.

Discutați asupra afirmației: Activitatea de comunicare cu copiii în se realizează pe două planuri: **comunicarea afectivă** (emoțională sau sentimentală) și **comunicarea cognitivă**. (intelectuală sau rațională). Întrebați-i cum înțeleg aceste noțiuni, completând posterul cu Graficul T.

comunicarea afectivă	comunicarea cognitivă

Activitatea 2. Comunicarea afectivă – 20 min

- Veți completa răspunsurile participanților cu informația din *Suportul de curs*.

Comunicarea afectivă. Specialiștii în psihologia copilului afirmă că orice copil are anumite nevoi afective fundamentale, care trebuie împlinite în cazul în care dorim să fie echilibrat din punct de vedere afectiv. Dintre aceste nevoi afective, cea mai importantă rămâne nevoia de iubire și de afecțiune, nevoia de a simți că este acceptat și dorit. Fără iubire, el sau ea vor fi niște “handicapați din punct de vedere afectiv și social”.

- Întrebați participanții dacă cunosc ce înseamnă **limbaje de iubire** și cum le pot explica, care sunt acestea.
- Scrieți pe tablă denumirea celor 5 limbaje de iubire ale copiilor și explicați-le doar noțiunea, ce înseamnă acestea, fără a le dezvolta.
 - mângâierile fizice
 - cuvintele de încurajare
 - timpul acordat
 - darurile
 - serviciile
- Formați 5 grupuri. Propuneți fiecărui grup titlul unui din cele 5 limbaje de iubire. Să explice cum înțeleg ei că ar fi de comunicat cu copilul în acest limbaj. Să scrie pe un poster să enumere lista de acțiuni/ comportamente și atitudini ale părinților/adulților care vor comunica în acest limbaj și ce ar trebui să înțeleagă copilul în urma manifestării acestora.
- Fiecare grup își va prezenta posterul, iar moderatorul va completa după necesitate. Consultați *Suportul de curs, subtema Tipuri de comunicare. Cele cinci limbaje de iubire ale copiilor*.

Activitatea 3. Cum dezvoltăm respectul de sine la copii?

- Cum înțelegeți noțiune de „respect de sine?”
- La cine se manifestă respectul de sine? (La orice persoană)
- Toate persoanele au respectul de sine dezvoltat la fel? Cum credeți de ce?
- Descrieți cum arată o persoană/un copil cu respect de sine scăzut? Adecvat? Persoana cu supraapreciere?
- Când credeți că începe să se formeze respectul de sine, și imaginea de sine la copii?
- Ce pot face părinții pentru a educa respectul de sine la copil?
- Oferiți participanților anexa 1 pentru lectură ca apoi s-o poată lua cu ei.

Activitatea 4. Bariere în comunicare

- Credeți că există în comunicarea dvs. cu propriul copil careva bariere, obstacole?
- Propuneți participanților să scrie pe o foaie 1 sau mai multe din acestea, fără a le cere să le prezinte.

- După ce au scris, oferiți-le informația cu conținutul barierelor în comunicare din Anexa 2.
- Întrebați:
 - Vi se întâmpă să vă confrunțați cu careva din aceste bariere? Cum le faceți față?
- Aduceți la cunoștință Regulile de bază și sugestii pentru o bună comunicare cu copilul.

Activitatea 5. Joc de rol: Cum să vorbim cu copilul pentru a ne face auziți și să fim ascultați?

- Întrebați participanții, cum de obicei, se fac auziți de propriii lor copii.
- Formați 10 perechi. Fiecare pereche va lua o fișă din Anexa 3, decupate din timp. (Dacă sunt mai puțin participanți fiecare pereche va lua mai multe fișe.)
- Propuneți-le să citească așa-numitele „tehnici” sau „trucuri” de comunicare cu copiii pentru a ne face auziți.
- După ce au citit să pregătească o mică secvență de joc de rol (1 participant va fi adultul, iar al doilea - copilul) și să exerseze aplicarea comportamentului, tehnicii date de către părinte.
- După exersare discutați:
 - Cum v-ați simțit?
 - Ce v-a făcut să vă simțiți astfel?
 - Ați cunoscut tehnica dată?
 - Care ar fi dificultățile în aplicarea ei?
 - Cum o veți aplica cu copilul dvs.? În ce situații?

Reflecție și evaluare: 10 min

- Ce tehnici noi de comunicare ați cunoscut azi?
- Pe care veți încerca s-o aplicați în primul rând?
- Ce mesaje pozitive veți transmite copilului dvs
- Care lucru ați vrea să-l schimbați în comunicarea cu copilul dvs. pentru a avea o comunicare pozitivă?
- Care din cele 5 limbaje ale iubirii l-ați aplicat până azi cel mai mult?
- Care îl veți aplica de azi înainte?

Anexa 1.

Cum putem educa respectul de sine la copil?

- ✓ tratând copilul ca pe o personalitate în curs de formare;
- ✓ apreciind nu cum se prezintă copilul la moment, ci cum poate deveni în viitorul apropiat;
- ✓ confirmând spusele și necriticând rezultatele obținute de către el;
- ✓ încurajând acțiunile, faptele lui atunci când stă la îndoială;
- ✓ apreciind pozitiv eforturile și nu rezultatele (dacă acestea lasă de dorit);
- ✓ cerându-i opinia în soluționarea unor mici probleme;
- ✓ oferindu-i posibilitatea de a alege și lua hotărâri;
- ✓ respectându-i alegerea sau decizia;
- ✓ solicitându-i ajutorul și comunicându-i cât de important este el în viața dumneavoastră.

Sugestii pentru încurajarea unei imagini pozitive despre sine:

- ✓ Acceptați copilului așa cum este și iubiți-l necondiționat, adică neașteptând ceva în schimb, de exemplu: să vă asculte sau să fie cuminte etc.
- ✓ Căutați și descoperiți și să respectați individualitatea în fiecare copil. Cunoașterea particularităților individuale vă va ajuta să-i descoperiți interesele, pasiunile și gusturile.

- ✓ Bucurați-vă de rezultatele activității copilului. Ajutați copiii să știe că activitățile lui sunt valoroase și prezintă interes pentru dumneavoastră, iar rezultatele obținute sunt nemaipomenite.
- ✓ Evitați să criticați calitățile fizice. A aminti copilului despre unele neajunsuri, ar însemna să întăriți la el un complex de inferioritate.
- ✓ Ajutați copilul să vadă ce face el bine și, de asemenea, acceptați limitele lui.
- ✓ Sentimentele copiilor includ: teama, furia, gelozia, tristețea. Lăsați-l să știe că sentimentele lui sunt acceptate.
- ✓ Oferiți-i acele activități și materiale pe care el le poate face cu succes. Bucuria succesului obținut îi va întări încrederea în forțele proprii.
- ✓ Cu blândețe îndrumați activitățile pe care le efectuează, fără al lipsi de libertate și independență.
- ✓ Responsabilitățile copilului să fie pe potrivă puterilor lui. Acestea să crească odată cu el.
- ✓ Oferiți copilului dreptul de a alege. În felul acestea va învăța să fie independent și să fie responsabil de ceea ce face.

Anexa 2.

Bariere în comunicare

Există bariere pe care dvs, părinții, le puteți pune în comunicarea cu propriul copilul, fără măcar să vă dați seama. Să vedem în cele ce urmează care sunt ele:

1. **Îi dați ordine, îl comandați, îl direcționați.** A da ordine înseamnă a provoca reacții defensive, rezistență, reacții agresive sau pasive. Exemple: „Fă-ți tema imediat!”, „Deconectează televizorul imediat!” etc. „Nu te mai plânge! „ ; „Gata cu joaca, hai la masă!”; „Nu-mi pasă că ești așteptat de copii, tu trebuie să-ți faci ordine mai întâi în cameră!” Consecințele unei astfel de comunicări, în care se dau ordine, sunt: scăderea autorității dvs., a respectului de sine la persoana căreia îi sunt adresate aceste ordine.
2. **Îl avertizați, îl amenințați.** Adulții nu întotdeauna au dreptate. Dacă ar ști acest lucru, mai puțini copii ar deveni victime ale abuzurilor de orice natură. Amenințările transmit mesajul că dacă soluțiile propuse nu vor fi acceptate sau aplicate în practică, copilul va suporta consecințe negative (de exemplu - pedeapsa). „Dacă faci/nu faci asta, mă supăr pe tine!; „Încă un protest, și nu știu ce-ți faci!... „ ”Dacă nu mănânci, te voi da la casa de copii!” Consecințe: comunicarea este întreruptă din momentul când a fost anunțată amenințarea. Persoanele/copiii cu care se comunică în felul acesta vor fi tăcuți, supuși, executori, dar nu vor putea să își exprime opinia, să ia decizii, să aibă inițiative.
3. **Moralizarea.** Aceasta este o altă manieră neadecvată de a comunica ce include, de cele mai dese ori, formulări de tipul: „ar trebui să ...”, „ar fi mai bine să...”, „ar fi cea mai mare greșeală din partea ta”, „era cazul să ...” etc.
4. **Îi dați sfaturi, îi dați soluții sau sugestii.** „Dacă aș fi în locul tău, cu siguranță că...”, „Aceasta-i foarte ușor de soluționat ...” etc. „Încearcă să...”; „Îți sugerez să...”; „De ce nu... ?” Oferite în mod direct sau indirect, acestea condiționează apariția blocajelor în procesul comunicării.
5. **Îl muștrați, îi țineți lecții, îi dați argumente logice.** „Dacă renunți așa ușor, nu vei reuși să faci nimic, niciodată!”

6. **Îl judecați, îl criticați, îl învinuiți.** „Desenezi foarte urât!; „Ești un naiv, un nepriceput etc ...”, „Nu gândești deloc cum trebuie!”, „Din cauza ta m-am îmbolnăvit.”
7. **Îl laudați, îl aprobați cu note de evaluare.** „Ești exact ca toți ceilalți deoarece ...”, „ Tot timpul ai fost un băiat bun, nu-i așa că ai să mă ajuți și în ...” etc. Aprecierea în termeni generali a acțiunilor, atitudinilor copilului nu face altceva decât să provoace deficiențe în calea comunicării.
8. **Îl etichetați, îl ridiculați.** „Ești un răsfățat și un rău!”; „Zici că ești o maimuță!”. Aceste etichete conferă comunicării o nuanță negativă ce stopează circuitul de informații
9. **Îi analizați comportamentul, îl diagnosticați.** „Faci asta numai ca să mă enervezi!”; „Nu crezi asta cu adevărat!”
10. **Îi liniștiți, îl consolați, îl simpatizați** neglijându-i nevoia de a-și exprima emoțiile, opiniile visavi de situația/problema apărută „Nu-ți fă griji, totul va fi bine...”; „Toți copiii trec prin asta... „
11. **Folosiți exagerat întrebările** „Cine ți-a spus asta?”; „Ce vei face, dacă ...?”, etc. Lansarea întrebărilor închise poate pune capăt unei discuții. Întrebările ce solicită răspunsuri de tipul „da” sau „nu”, încurcă și nu permite să aflăm prea multe de la interlocutorul nostru, de exemplu: „Regreți cele întâmplate?”, „Când s-a întâmplat?” etc.
12. **Îi distrageți atenția, încercați să-l înveseliți.** „Mai bine să discutăm despre...”, „Hai să vorbim despre altceva!”. Abaterea este o modalitate de a distrage atenția de la preocupările copilului sau a altei persoane și a canaliza comunicarea spre realizarea intereselor celeilalte persoane. În acest caz se copilul rămîne cu nevoile sale nesatisfăcute.
13. **Folosiți prea mult „nu” în discuțiile curente și în disciplinare.** „Nu se poate ...”, „Nu fă...”, „Nu alerga...” Prin astfel de expresii copilul nu primește de la dvs idei privind comportamentul așteptat: „Mergi la pas...”, „Fă...”

Anexa 3

Cum să vorbim cu copilul pentru a ne face auziți și să fim ascultați

Se întâmplă deseori ca părintele să nu fie auzit de propriul său copil, orice ar încerca să facă. Rugămintea și sfaturile nu au efecte și orice îi spune părintele trece pe alături. Cum să ne comportăm cu copilul mic pentru a ne face auziți? Există câteva reguli simple, care ne pot ajuta în comunicarea cu copilul.

1. Șoapta.

Nu se admite să se ridice vocea la copil sau să se strige la el. Astfel adultul confirmă că este neputincios în fața copilului. Strigătul pentru orice om este ultimul argument și adultul recurge la el din disperare, iar copilul simte acest lucru. Dar cum să acționeze acesta, dacă copilul reacționează mai mult la intonația vocii, decât la conținutul mesajului. Cel mai eficient comportament este să priviți copilul în ochi, să vă aplecați la urechea lui și să-i vorbiți foarte încet, în șoaptă. Copilul va răspunde cu atenție la schimbări în intonații dumneavoastră. Dar, în contrast cu strigătul, șoapta confirmă că adultul deține controlul total asupra situației. Acest comportament necesită un auto-control dificil din partea părintelui, dar îi va permite să obțină rezultatul așteptat.

2. Poate/S-ar putea/Vom vedea.

Ar fi bine ca părintele să încerce să evite folosirea cuvântului „nu” în comunicarea cu copilul, desigur, în cazurile în care este posibil și oportun. Cuvântul „nu” poate provoca un acces de furie la un copil înfometat sau obosit. Spunându-i, în schimb „poate/s-ar putea” sau „vom vedea”, copilului nu i se va da un motiv să plângă, obținând astfel comportamentul dorit. În cazul în care un copil întreabă, „Pot să privesc televizorul?” sau „Pot să-mi invit prietenii?” e bine să i se răspundă „s-ar putea”. Este necesar să se anunțe, când acest „poate” va fi „da”, de exemplu: „Dacă faci ordine în camera ta/aranjezi jucăriile la loc”. Printr-o astfel de comunicare adultul va evita apariția unui baraj sau perete dintre el și copil constituit din „nu”-uri, și, de altfel, îl va motiva să se comporte în modul așteptat. În ochii copilului părintele va apărea nu ca un tiran nerezonabil, ci ca un părinte corect și cinstit. Copilul va înțelege că, dacă el nu va face ordine în cameră, doar el va fi de vină pentru faptul că părintele nu-i permite să-și invite prietenii.

3. Scuză-mă

Oricine greșește, la fel și părinții. De la copil se va cere, în caz de necesitate scuze, la fel ca de la alte persoane adulte. Copilul are nevoie de o comunicare amabilă și prietenoasă. Astfel îi veți demonstra stima și respectul. Drept răspuns copilul își va stima părintele.

4. Stop.

Acesta este cuvântul-semnal pentru încetarea oricăror acțiuni din partea copilului. Dacă copilul strigă, aleargă cu viteză prin casă sau strică o jucărie, nu-i citiți lecții de bună purtare. Cuvântul „STOP”, spus cu siguranță în voce de mama sau tata, îl va opri din activitatea deranjantă. Mai departe îi veți atrage atenția la o altă activitate, cum ar fi să-l așezați la o măsuță cu creioane sau plastilină, ș.a. Dacă veți încerca doar să-l opriți, fără a-i reorienta energia în altă domeniu, copilul se va întoarce din nou la aceste comportamente nedorite.

Atenție! Nu utilizați cuvântul „STOP” prea des, altfel copilul nu va mai reacționa la el. Nu folosiți pe rol de cuvânt-semnal, numele copilului, deoarece i se va crea, în timp, o atitudine negativă față de sine însăși, auzindu-și numele, rostit chiar și de alte persoane.

5. Unde-s ochisorii?

Ascultarea activă presupune privirea interlocutorului în ochi. Dacă vreți să fiți auzit de copilul dvs, spuneți-i fraza „Unde-s ochisorii?”. În acest timp vorbiți calm, liniștit, zîmbindu-i copilului, dar dacă situația nu permite acest lucru, cel puțin păstrați-l. Copilul nu va ridica ochii, dacă veți vorbi cu voce tare sau veți striga la el. De cum numai copilul va ridica ochisorii, veți avea și toată atenția lui pregătită să audă ceea ce doriți să-i spuneți.

6. Învățați.

Când copilul greșește ceva, e necesar să-l susțineți prin fraza: „Totul este în regulă, noi toți învățăm permanent!”. Aceasta îi va oferi copilului încredere în forțele proprii și siguranța că dvs, părintele, îi oferiți sprijinul de care are nevoie. Copilul nu se va simți confuz, încordat, iar în rezultat, copilul va învăța mai ușor lucrurile care nu îi reușesc. Un atare comportament din partea părinților îi va oferi copilului protecție față de privirile dezaprobatore ale celor din jur.

7. TU POȚI!

Repețați această frază/expresie copilului oridecâteori copilul dvs se confruntă cu un obstacol, cu ceva necunoscut sau manifestă neîncredere în forțele proprii. Obstacolul nu este un motiv să se dezică de scopul propus, ci este un semnal pentru a-și mobiliza eforturile și să depună mai multă străduință. Împărtășiți copilului propriile experiențe. De exemplu spuneți-i, că nu tot ce puteți să faceți astăzi foarte bine v-a reușit din prima dată. Copiilor le plac exemplele personale ale părinților săi, astfel ei devin mai atenți la ceea ce le spuneți.

8. Fiți alături de copilul dumneavoastră.

Deseori, când copiii ne vorbesc, le răspundem mașinal, nu ne concentrăm pe discuție și pe ceea ce ne spune. Pentru copilul mic este foarte important să fie auzit. El simte când „nu suntem cu el”. Și atunci începe să țipe, să facă capricii, drept mijloc de a ne atrage atenția, iar dacă această atitudine din partea adulților va continua în timp, copilul, și mai rău, va înceta să vorbească cu dvs. Fiți mereu sinceri în comunicarea cu copilul dvs.

9. Mereu!

Copiii, fiind agitați și neastâmpărați, ne pot provoca o stare nervoasă, prin alintările sau steriile sale. Deaceea deseori părintele recurge la pedeapsă, pentru a-și educa odrasla (în sensul bun al cuvântului). Deaceea este important să-i spuneți copilului mereu că-l iubiți, necondiționat, indiferent de situația care s-a produs și a trecut. Nu-l șantajați și manipulați cu dragostea dvs. pentru a-l face să devină ascultător. Este suficient, în fiecare seară, înainte de culcare să-l sărutați și să-i spuneți că-l iubiți mereu, indiferent de ce se întâmplă. Pentru copil este important să fie sigur că-l iubiți mereu.

10. Rîdeți/Faceți glume.

Încercați să rîdeți în situațiile în care altă dată acțiunile copilului vă scoteau din fire. Copilul s-a murdărit de acuarelă sau guașă, opriți-vă, nu faceți isterii. Priviți această situație din alt punct de vedere – copilul dvs. crește și astfel de situații haioase nu se vor mai repeta. Faceți glume sau rîdeți de această situație și veți observa că vă este mai ușor, iar conflictul a fost evitat.

Activitatea 3. STIMULAREA DEZVOLTĂRII LIMBAJULUI LA COPILUL DE 3-5 ANI

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să identifice modalitățile prin care învață copilul de 3-5 ani și rolurile parentale în stimularea dezvoltării copilului mic;
- să cunoască particularitățile de dezvoltare a limbajului la copiii de 3-5 ani;
- să exerseze practici de stimulare a limbajului la copiii de 3-5 ani.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, *Suportul de curs*

Agendă:

Activitatea 1. Cum se dezvoltă vorbirea la copilul de 3-5 ani?	15 min
Activitatea 2. Cum dezvoltăm vorbirea la copilul de 3-5 ani?	25 min
Activitatea 3. Copilul și limbajul neadecvat/urât?	20 min
Activitatea 4. Limba străină pentru cei mai mici.	20 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare: Cum se dezvoltă vorbirea la copilul de 3-5 ani?

Activitatea 1.

- Discutați cu participanții:
 - Când copilul dvs. a rostit primul cuvânt? Care a fost acesta?
 - Întotdeauna înțelegeți ce vrea să spună copilul? Cum procedați?
 - Ce făceați sau faceți când copilul pronunță/spune greșit un cuvânt?
 - Dar când a început să formuleze propoziții copilul dvs.?
 - Cum vorbesc azi copiii dvs.?
 - Ce ați făcut dvs. personal pentru a-i dezvolta vorbirea?

Completați:

Dezvoltarea vorbirii la copii reprezintă un proces important, căruia trebuie să-i acordăm o atenție maximă. Una dintre cele mai mari bucurii ale unui părinte este să-l audă pe copil rostind primele lui cuvinte. Dar ce te faci dacă cel mic a ajuns deja la vârsta de 2 anișori, însă pronunță doar câteva cuvinte simple, fără a lega o întregă propoziție?

Dacă până la vârsta de 3 ani, copiii înțeleg mult mai multe cuvinte decât pot să reproducă, situația începe să se schimbe la vârsta preșcolară, când limbajul se dezvoltă în același timp cu gândirea și copilul reușește să reproducă aproximativ toate cuvintele cunoscute.

Vocabularul acumulat și aptitudinile de comunicare ale copilului depind în cea mai mare parte de mediul de dezvoltare - stimularea copilului în cadrul conversațiilor cu adulții.

Dezvoltarea limbajului în perioada preșcolară se caracterizează prin:

- evoluarea pronunției și a structurilor gramaticale
- trecerea de la limbajul situativ la cel contextual
- vorbirea este tot mai clară
- transformarea gesturilor în comunicare verbală.

Important! Nu trebuie să vă neliniștiți în cazul în care copilul dvs. vorbește altfel decât alți copii de vârsta lui. Pentru că fiecare copil își are propriul său ritm de dezvoltare, uneori, problema rezolvându-se de la sine, însă există și situații în care se impune acordarea asistenței de

specialitate. De aceea, este absolut necesar să știți ce anume se încadrează în sfera normalului și ce nu.

Dezvoltarea limbajului la copilul de 3-4 ani

- La vârsta de 3 - 4 ani, limbajul sau păstrează un pronunțat caracter situativ, comunicările din timpul jocului sunt reduse, nu înțelege prea bine indicațiile verbale care i se dau. Apoi în anii următori se dezvoltă limbajul, în această perioadă se câștiga cam 50 de cuvinte pe lună. Spre vârsta de 5 ani se conturează o modalitate psihocomportamentală nouă, și anume formarea limbajului interior, care va constitui o cotitură esențială pentru dezvoltarea psihică a copilului.
- Nivelul de dezvoltare al limbajului diferă foarte mult la copiii de această vârstă, astfel că nu toți preșcolarii au caracteristicile prezentate mai jos. Capacitatea de comunicare verbală depinde foarte mult de ajutorul acordat de către părinți și de personalul didactic de la grădiniță.
- Copilul participă la conversații și ceilalți îi înțeleg aproape toate cuvintele.
- Vocabularul este format din aproximativ 1500 de cuvinte înțelese și/sau pronunțate.
- Copilul înțelege într-o oarecare măsură faptul că literele și cuvintele au înțeles. Reușește chiar să scrie câteva litere.
- Copilul povestește evenimente zilnice simple.
- Poate spune numele, vârsta și sexul, precum și adresa la care locuiește.
- Gramatica este corectă aproape tot timpul.
- Povestește secvențial 4 - 5 evenimente; de ex. pașii pe care îi urmează atunci când face baie sau când se îmbracă.
- Cunoaște una sau mai multe culori, denumirile părților corpului și a animalelor familiare.
- Înțelege sensul de „mai lung”, „mai mare”, atunci când i se prezintă obiectele în contrast.
- Îi place să repete foarte mult cuvinte și cifre.

Dezvoltarea limbajului la copilul de 4 - 5 ani

- Preșcolarul mijlociu adoră să povestească și de multe ori vorbește singur în timp ce desfășoară activități zilnice. Copilul este interesat de toate aspectele vieții și este foarte important ca părinții să discute cu acesta, pe teme cât mai diverse.
 - Vorbirea este fluentă, cu câteva substituții infantile.
 - Povestește despre evenimente din trecut, prezent și viitor, având un bun simț temporal.
 - Întreabă despre înțelesul cuvintelor.
 - Această etapă de dezvoltare este caracterizată de abundență întrebărilor.
 - Copilul își poate susține punctul de vedere și oferă idei diverse.
 - Preșcolarului mijlociu îi plac foarte mult glumele, în special cele ce au legătură cu funcțiile fiziologice umane.
 - Poate repeta o propoziție cu până la 9 cuvinte.
 - Copilul poate defini obiectele uzuale.
 - Utilizează propoziții lungi și complexe.

- Înțelege cuvintele opuse simple: mare - mic, tare - moale, greu – ușor, etc.

Atenție! Semnalele de întârziere a dezvoltării apar atunci când vorbirea copilului nu este înțeleasă, sau când copilul nu aude cuvintele rostite în șoaptă.

Activitatea 2. Ce pot face părinții pentru a ajuta preșcolarii să-și dezvolte vorbirea?

- Propuneți participanților următorul exercițiu / joc pentru dezvoltarea limbajului: **Clase de obiecte.** Se desemnează o categorie de obiecte: fructe, legume, orașe, animale, flori, etc, iar participanții trebuie să găsească cât mai multe obiecte aparținând clasei respective.
- Discutați:
 - Ce dezvoltă acest joc la copil? (vocabularul; atenția auditivă; memoria auditivă- să nu repete cuvinte spuse deja; gândirea – clasifică după categorie, deduce, răbdarea – să-și aștepte rândul pentru a se expune.)
 - Ce alte jocuri mai folosiți acasă cu copilul dvs. pentru a-i dezvolta vorbirea?
- Oferiți participanților informație suplimentară din *Supportul de curs* la subiectele: *Ce pot face părinții pentru a ajuta preșcolarii să-și dezvolte vorbirea* și *Exemple de activități pentru dezvoltarea limbajului și a comunicării.*

Activitatea 3. Limbajul neadecvat/urât la copii.

- Formați 2 grupuri. Fiecare grup primește o fișă cu un studiu de caz pe care îl analizează și răspunde la întrebări (Anexa 1)
- Discutați:
 - Vi s-a întâmplat astfel de situații?
 - Cum ați procedat?
 - De ce copiii folosesc cuvinte urâte/necenzurate/licențioase?
 - Cum credeți, care sunt sursele de unde copilul le învață?
 - Cum, de obicei, reacționează cei din jur la astfel de cuvinte din partea copiilor?
 - Cum ar trebui să reacționeze adulții la limbajul necenzurat al copiilor?
- Reieșind din răspunsurile participanților completați cu informația din *Supportul de curs.*

Activitatea 4. Limba străină pentru cei mai mici.

- Discutați cu participanții:
 - Cunoașteți o limbă străină? Care este?
 - Cum, când și de ce ați învățat această limbă?
 - V-ați dori și copilul dvs. să cunoască o limbă străină?
 - Care ar fi aceasta? La ce le-ar folosi?
 - Unde credeți că ar putea s-o învețe?
 - Dacă aveți deja experiență, povestiți când, cum și unde a început acest proces?
 - Cum credeți, la ce vârstă se recomandă a începe studiarea unei limbi străine? De ce?
- Reieșind din răspunsurile participanților completați cu informația din *Supportul de curs.*

Reflecție și evaluare:

- Ce ați învățat azi nou?
- Ce ați știut din aceste informații?
- Ce veți face pentru a dezvolta vorbirea copilului dvs.?
- Ce le veți spune părinților, copiii cărora utilizează cuvinte necenzurate?
- Cum veți ajuta copilul să învețe o limbă străină?

Anexa 1

Studiu de caz 1.

Dragoș a venit de la plimbare vesel, bine dispus și din prag a pronunțat o înjurătură în rimă. Tata și cu mama

- *Cum au reacționat părinții?*

Studiu de caz 2.

Vasilică, foarte concentrat, construiește ceva din cubulețe. La un moment construcția se risipește. Copilul supărat, înjură.

Mama care stătea în spatele lui ...

- *Cum a reacționat mama?*

Anexa 2.

Grup 1.

- 1). **Acceptați televizorul și calculatorul!** Televizorul, dar mai ales calculatorul nu pot fi evitate deoarece fac parte din existența contemporană din care nu poate fi exclus copilul. Acestea însă *nu sunt decât simple instrumente și depinde foarte mult cum le veți folosi*. Folosiți televizorul în mod activ. Așezați-vă lângă copil și vedeți la ce se uită, explicați, comentați imaginile vizionate în comun.
- 2). **Instituiți un program de vizionare/utilizare**, adaptat felului de a fi și vârstei copilului:
 - 0-2 ani – excluderea televizorului și calculatorului din viața copilului (recomandarea Academiei de Pediatrie din SUA, în urma unui studiu);
 - 2-7 ani – limitarea vizionării televizorului și calculatorului la 1 ora pe zi, maxim 2 ore pe zi, cu reprize de 15-20 min, urmate de pauze de minim 30 minute.
 - Aceste reguli trebuie să fie cunoscute, acceptate și respectate de către toți adulții din casa.
- 3). **Urmăriți emisiunile, filmele, împreună cu copilul** oricând este posibil, explicându-i diferența dintre ficțiune și viața reală, respectiv consecințele unor acțiuni de pe ecran în viața reală. (Exemplu cazul unei fete, care după ce a vizionat un film cu desene animate despre puterea supranaturală a umbreluței călătoare, transporta personajele dintr-un loc în altul, a încercat și a sărit cu umbrela de la balconul etajului)

Grup 2.

- 1). **Amplasați televizorul și calculatorul într-un loc în care are acces toată familia** și unde este sub permanența observație.

- 2). **Fiți un bun exemplu și limitați timpul** petrecut în fața televizorului și calculatorului. Copilul va imita comportamentul dvs.
- 3). **Deconectați** televizorul și calculatorul pe durata jocurilor sau în timpul servirii meselor. Nu lăsați televizorul deschis toată ziua, mai ales dacă nu-l privește nimeni. Transformați uitatul la televizor într-un moment special.

Grup 3.

- 1). **Răsfoiți programul TV împreună cu copiii** și folosiți un marker pentru a însemna acele emisiuni pe care hotărâți cu toții să le priviți. Închideți televizorul îndată ce emisiunea s-a încheiat.
- 2). **Alegeți** cu atenție și discernământ programele, emisiunile și jocurile pe calculator.
- 3). **Discutați cu copiii despre ceea ce văd la televizor.** Comunicați-le părerea dvs. despre cele vizionate și lăsați-i să se exprime. Dezaprobați comportamentele violente în fața copilului, arătându-i că ele nu reprezintă cea mai bună cale de a rezolva problemele. Adresați întrebări de genul: “*Tu ce ai fi făcut în situația respectivă?*”, “*Crezi că personajele au procedat corect?*” etc.

Grup 4.

- 1). **Ingrădiți vizionarea** de către copii a **programelelor cunoscute ca fiind violente** și schimbați canalul sau închideți televizorul imediat ce observați materiale daunătoare, oferindu-le și explicații.
- 2). **Implicați copilul în alte activități:** discuții cu familia și prietenii, activități casnice, desen, meșterit, jocuri de construcții/în aer liber, sport, lectură etc.
- 3). **Vorbiți cu copilul despre internet,** arătați-i avantajele și dezavantajele, stabiliți ce e voie și ce nu e voie să facă pe internet.

De reținut! Interesul copilului se orientează preponderent asupra lucrurilor interzise, de aceea nu este recomandabil doar interzicerea calculatorului și a televizorului, aceasta trebuie să fie urmată de explicații. Părinții sunt modele ale copiilor prin ceea ce fac și dacă televizorul este permanent în funcțiune, dacă părinții se izolează în fața acestuia nu-i pot pretinde copilului să aibă o altă atitudine.

Activitatea 4. Dezvoltarea limbajului și a comunicării la copiii de 5 - 7 ani

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să argumenteze importanța dezvoltării limbajului la copii;
- să cunoască specificul dezvoltării limbajului la copiii de 5-7 ani;
- să identifice semnele și cauzele întârzierii și tulburărilor de limbaj la copii;
- să conștientizeze necesitatea adresării la specialiști în cazul depistării unor tulburări de limbaj la copii.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2, 3

Agendă:

Activitatea 1. Cititul și scrisul în viața mea.	20 min
Activitatea 2. Când, unde și cum comunic cu copilul meu?	35 min
Activitatea 3. Probleme și tulburări de limbaj.	25 min
Reflecție și evaluare	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1.

- Discutați cu participanții:
 - Amintiți-vă cum vorbeau/conversau cu dvs. părinții când erați mici. Ați fost încurajați să vă exprimați gândurile/sentimentele/dorințele? Cum?
- Propuneți participanților să-și împărtășească amintirile în perechi.
- Discutați:
 - Cum vă simțiți când conversați cu copilul dvs., care mereu întreabă DE CE? sau ascultă atent ce-i spuneți, după care vă răspunde NU?
 - Cum vă dă de știre copilul atunci când vrea să vă vorbească?
 - Cum vă dați seama că copilul are nevoie de liniște pentru activitățile sale: să privească o carte, să se joace cu jucăria preferată, să exploareze, etc?
 - De ce este important pentru copil să vorbească și să comunice?
- Formați 3 grupuri. Fiecare grup va primi o fișă cu 2 caracteristici a limbajului copilului de 5-7 ani (Anexa 1). Sarcina: să citească și să spună ce au aflat nou și să formuleze cel puțin o întrebare la această informație.

Activitatea 2. Când, unde și cum comunic cu copilul meu?

- Propuneți participanților să se gândească la diverse oportunități/ocazii firești de conversa/vorbi cu copilul său.
- Formați 4 grupuri în care să-și împărtășească ideile.
- Repartizați fiecărui grup titlul unei oportunitate: momentul de deșteptare matinală; servirea mesei; în drum spre/de la grădiniță; la magazin. Sarcina: să elaboreze/propună cât mai multe sugestii de dezvoltare a limbajului și comunicării la copil în momentele respective.
- După prezentări deduceți împreună cu participanții *sfaturi pe care părinții le pot folosi pentru a dezvolta aptitudinile de comunicare verbală la copii (Vezi Suportul de curs).*
- Repartizați pentru fiecare grup câte o activitate pentru dezvoltarea limbajului și a comunicării din *Suportul de curs*, pe care să le exerseze cu grupul mare.

Activitatea 3. Probleme și tulburări de limbaj.

- Formați 3 grupuri. Fiecare grup va primi o fișă cu un studiu de caz pe care îl va citi și analiza (Anexa 2).
- După expunerea tuturor situațiilor de către participanți, întrebați-i dacă cunosc și alte semnele care ar putea indica o posibilă problemă în dezvoltarea limbajului la copii. Competați cu informația de mai jos:

Semnele:

- ✓ Copilul nu vorbește, deși este la vârsta la care ar trebui să o facă deja.
- ✓ Copilul nu articulează cuvintele foarte bine, deși copiii din grupul lui o fac deja.
- ✓ Copilul acumulează un vocabular bogat într-o perioadă scurtă de timp pentru ca mai apoi să nu mai progreseze, ba chiar involuează.
- ✓ Copilul se bâlbâie.
- ✓ Copilul vorbește rar, cu pauze destul de mari, având și un timbru ciudat.

- Întrebați participanții dacă cunosc care ar fi posibile cauze în întârzierea vorbirii copilului (Vezi *Suportul de curs*).
- Discutați despre ce pot face părinții în cazul manifestării acestor probleme de limbaj.
- Completați cu informația din *Anexa 3*.
- În aceleași grupuri propuneți participanților să citească câte o descriere a celor **trei tulburări de limbaj ale copilului** (din *Suportul de curs*).
- Să prezinte grupului mare câte o situație descrisă după care discutați:
 - Pot fi numite aceste manifestări la copii tulburări de limbaj? De ce?
 - Cum trebuie să reacționeze adulții observându-le la copii?
 - Cum credeți se tratează astfel de tulburări?
 - La ce specialiști trebuie de adresat în cazul apariției acestor tulburări?

Completați:

Doar specialiștii pot determina metodele de tratament în caz de tulburări, care ar include:

- Terapia logopedică;
- Tratamentul neurotrofic pentru stimularea abilităților de limbaj (în situațiile în care copilul întâmpină o întârziere în dezvoltarea limbajului expresiv și/sau receptiv);
- Consilierea familiei. Implicarea familiei în procesul terapeutic este elementul- cheie

pentru o evoluție pozitivă a copilului.

Pentru un tratament eficient al tulburării de dezvoltare a vorbirii articulate se recomandă combinarea celor trei metode menționate anterior.

Reflecție și evaluare:

- Cum vă simțiți la finele activității?
- Ce ați aflat nou?
- Ce credeți că ar trebui să mai faceți pentru a dezvolta limbajul copiilor conform indicatorilor de dezvoltare?
- De ce este necesar de adresat cât mai timpuriu la specialiști în cazul manifestării unor tulburări de limbaj?

Anexa 1

Dezvoltarea limbajului la copilul de 5-7 ani

Grup 1.

- ✓ La vârsta de 5 – 7 ani limbajul capătă o structură mult mai încheagată decât în etapele anterioare, fiind construit după regulile gramaticale, apar primele forme ale gândirii logice, orientate spre sistematizarea și observarea faptelor particulare.
- ✓ Preșcolarul mare are o vorbire fluentă, o pronunție corectă și vorbește cu încredere, deși poate avea dificultăți în exprimarea unor idei sau evenimente complicate.

Grup 2.

- ✓ La vârsta preșcolară și școlară mică, limbajul capătă noi valențe ce îi permite copilului să realizeze relații complexe cu adulții și cu ceilalți copii, să-și organizeze activitatea psihică, să acumuleze informații, să însușească experiența socială.
- ✓ Copilul poate folosi „cuvinte urate”, fără a le înțelege semnificația.

Grup 3.

- ✓ Înțelege și folosește cu ușurință analogiile: fată – băiat, femeie – bărbat, zbor – înot, bont – ascuțit, scurt – lung, dulce – amar etc.
- ✓ Poate scrie și citi mai multe **cuvinte simple**.

Anexa 2

Studiu de caz 1.

Mama l-a chemat pe Ionuț să-i aducă o cană. Băiatul veni cu întârziere și mama începu să-l certe. La care copilul, bâlbâindu-se, încerca să-i explice că îl ajută pe frățior să se încălțe.

- *Ce credeți că i se întâmplă lui Ionuț?*
- *Cum credeți, de ce se bâlbâie? Ar fi un lucru normal pentru Ionuț? De ce?*
- *Care ar fi cauzele acestei tulburări?*
- *Ce pot face părinții pentru a-l ajuta pe Ionuț?*

Studiu de caz 2.

În oșpeție la părinții Olguței veni o rudă îndepărtată, pe care fetița nu o văzuse niciodată. Oaspetele se prezintă, îi dăruie o jucărie și îi spune cât este de bucuros să o cunoască.

Olguța îi mulțumi, vorbind rar, cu pauze destul de mari, având și un timbru ciudat. Ruda întrebă părinții ce i se întâmplă fetiței.

- *Cum credeți ce i-au răspuns părinții Olguței?*
- *Credeți că este în normă o astfel de vorbire pentru copil? De ce?*

Studiu de caz 3.

Copilul X nu vorbește, deși este la vârsta la care ar trebui să o facă deja.

- *Cum credeți ce i se întâmplă acestui copil?*
- *Credeți că este o tulburare? De ce?*
- *Care ar fi cauzele acestei tulburări?*
- *Ce pot face părinții pentru a-l ajuta pe acest copil?*

Anexa 3

Ce pot face părinții în cazul apariției unor probleme de limbaj la copii:

- să se adreseze unui pediatru, psiholog sau logoped care să realizeze o evaluare amănunțită și să vă îndrume spre cea mai bună variantă de intervenție.

- cu un plan clar și cu obiective bine stabilite, adaptate nevoilor copilului, să facă acasă diverse exerciții care au ca scop încurajarea limbajului verbal, dezvoltarea înțelegerii, acumularea de noi cunoștințe.
- să vorbească cu el cât mai mult, despre orice, să-i povestească despre lucrurile de zi cu zi, despre voi, despre el, despre ce i-ați gătit. Foarte important este să-l provoace și pe el să vorbească, adresându-i întrebări.
- să-l corecteze delicat, fără a-l face să se rușineze de greșeala pe care a făcut-o pentru că dacă se simte măcar puțin neînțeles, se va inhiba și îi va fi greu apoi să se exprime, tocmai pentru a nu face vre-o greșală.
- să-l laude de fiecare dată când spune un nou cuvânt și să-l încurajați să învețe și altele noi, arătându-i diferite obiecte pe care să le denumească.
- să comunice într-o singură limbă. Până în jurul vârstei de trei ani, copilului îi este destul de dificil să facă diferența între o limbă și o altă, lucru ce l-ar putea dezorienta și i-ar putea încetini dezvoltarea limbajului, având o pronunție greoaie, ba chiar, se pot bâlbâi. De aceea, este recomandat să se vorbească în casă într-o singură limbă.
- să-i citească începând de la vârsta de doar 6 luni. În fiecare seară să-i citească, foarte important fiind să audă vocea adultului. Pe măsură ce crește, să-i arate poze și să-l pe copil să recunoască personajele, să imite animalele.
- să realizeze o serie de teste. Primul test recomandat este cel al auzului. Dacă nu auzul este problemă, atunci trebuie verificată și dezvoltarea generală a copilului. În acest sens, părintele trebuie să urmărească dacă, după vârstă de 18 luni, copilul poate ține un creion, dacă reacționează atunci când i se cere ceva, dacă privește în direcția pe care i-o indică adultul sau dacă își poate ține singur hrana pentru a mânca.

Activitatea 5: JOCUL ÎN VIAȚA COPILULUI (pentru părinți cu copii de 1-3 ani)

Obiective:

La finele acestei activități participanții vor fi capabili:

- să conștientizeze importanța jocului în viața copilului și influența lui asupra dezvoltării tuturor domeniilor de dezvoltare ale copilului;
- să cunoască tipurile de jocuri pentru copiii în dependență de vârstă și domeniul de dezvoltare;
- să identifice comportamente greșite și recomandate în jocul cu copiii;
- să enumere condițiile necesare pentru desfășurarea jocului autentic.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2, 3, poster *Așa DA, așa NU*

Agendă:

Activitatea 1. Ce este jocul pentru copil?	10 min
Activitatea 2. Jocul și nevoile copilului	40 min
Activitatea 3. Ce jocuri preferă copilul meu?	15 min
Activitatea 4. Așa DA, așa NU	20 min

Reflecții	5 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Ce este jocul pentru copil?

- Rugați participanții să-și amintească jocurile din copilăria lor.
 - Care erau jocurile dvs preferate în copilărie?
- Faceți un sumar succint al răspunsurilor primite (listați răspunsurile). Discutați:
 - Ce este jocul? (informație)
 - De ce copiii se joacă? (informație)

Activitatea 2. Jocul și nevoile copilului

- Discutați:
 - Ce vă amintiți că ați învățat din anumite jocuri din copilărie, în afară de conținutul propriu zis al jocului? (puteți lista unele idei, cum ar fi: cifrele, greutate, litere, respectarea regulilor, denumiri de obiecte, plante, săa runc în țintă, să împart jucăria, să folosesc diferite obiecte în locul celor adevărate, etc.)
 - Care este, după părerea voastră, importanța jocului asupra dezvoltării copilului?

Completați:

Importanța jocului în viața copilului

Cercetătorii au descoperit că experiența jocului se află în strânsă legătură cu numeroase funcții și operații psihologice precum:

- gândirea creativă;
- rezolvarea de probleme;
- abilitatea de a face față tensiunilor și anxietăților;
- achiziționarea de noi perspective, semnificații ale lucrurilor;
- abilitatea de a utiliza instrumente;
- dezvoltarea limbajului (Christie & Johnson, 1983).

În 1990, *Asociația Internațională pentru Dreptul copilului de a se juca* a prezentat importanța jocului în procesul de educație. Participanți din 15 țări au afirmat de comun acord că:

- jocul este important pe întregul parcurs al procesului de educație;
- jocul spontan este important pentru dezvoltarea copilului;
- climatul natural, cultural și interpersonal trebuie să fie îmbunătățit și extins pentru a încuraja jocul;
- interacțiunile copil-adult în activități corespunzătoare de joc ale copilului sunt o componentă importantă a procesului învățării.

- Ce nevoi are un copil? (listați răspunsurile participanților)
- Stabiliți împreună cu participanții legătura dintre nevoile copilului și jocul (Anexa 1) după algoritmul:
 1. numiți nevoia
 2. recepționați răspunsurile participanților,
 3. completați cu informația din anexă.
 - Ați vrea să vă simțiți din nou copii? Să ne jucăm un pic.

- Pentru determinarea influenței jocului asupra dezvoltării copilului vă propun câteva jocuri.
- Formați 4 grupuri. Propuneți fiecărui grup să analizeze unul din jocurile propuse în “Suportul de curs” (selecționați câte 1 joc pentru fiecare domeniu de dezvoltare)

N.B. Jocurile se vor selecta din Suportul de curs de la vârsta copiilor (0-1 an, 1-2 ani, 2-3 ani, 3-4 ani, 4-5 ani, 5-7 ani), în dependență de grupul de părinți cu care lucrați

Notă: Domenii de dezvoltare: fizic, cognitiv, emoțional, social.

- Fiecare grup să facă poster după următorul algoritm.

Denumirea jocului _____						
Materiale necesare _____						
Ce dezvoltă acest joc în aspect				Avantajele jocului	Dezavantajele jocului	Modificări (resurse, desfășurare, vârsta etc.)
fizic	cognitiv	emoțional	social			

Propuneți fiecărui grup să prezinte posterul său. Grupul mare va veni cu completări.

- Prezentați participanților informația privind importanța jocului în dezvoltarea copilului (*Consultați „Suportul de curs”*).

Completați:

Valoarea jocului

1. Copiilor între 4 și 6 ani le place în mod special:

- să joace jocuri în care sunt antrenați și alți copii;
- jocurile de rol;
- jocurile cu reguli inventate de ei;
- alergatul, jocurile active;
- jocurile în care trebuie să construiască.

2. Pe lângă plăcere și distracție, jocurile îi ajută pe copii să-și dezvolte noi abilități, să-și însușească cunoștințe și să exerseze comportamente cum ar fi:

- abilități sociale (de exemplu, activități în cooperare, să învețe să își aștepte rândul, să câștige sau să piardă);
- abilități intelectuale/cognitive (să gândească, să vorbească, să numere, să se concentreze și să memoreze);
- abilități fizice/ motorii (să arunce, să prindă, să țintească, balans, ritm și coordonare)

motrică);

- comportament moral (cum ar fi corectitudinea, onestitatea).

3. Adesea, copiii se joacă cu materiale din natură (bucăți de lemn, frunze, pietre, scoici) sau cu materiale refolosibile, pe care transformă în obiecte noi prin aport de imaginație și creativitate.

4. Prin multe dintre jocurile tradiționale se învață abilități și se transmit informații necesare copiilor în viața de zi cu zi.

Activitatea 3. “Ce jocuri preferă copilul meu?”

- Ce jocuri preferă copiii dvs la ziua de azi?
- Cum se joacă, de obicei, copiii dvs?
- În dependență de răspunsurile participanților întrebați-i:
 - Care din aceste jocuri sunt specifice, caracteristice copiilor de vârstă voastră?
- Analizați/explicați participanților că jocurile sunt diferite în dependență de vârsta copiilor. Caracterizați-le respectiv vârstei copiilor participanților: (*Jocul sugarului la 0-1 an; jocul solitar la 1-1,6 ani; jocul parallel la 1,6-2 ani, Jocul sugarului la 2-3 ani, jocul cooperant la 3-7 ani*) (Anexa 2).

Activitatea 3. “Așa DA, așa NU”

- Cum vă jucați de obicei dvs cu copiii?
- Ați observat cum se joacă alți părinți cu copiii lor?
- Vă propun câteva situații în care se descrie cum părinții se joacă cu copiii.
- Regrupare 1-3, propuneți fiecărui grup un număr egal de enunțuri atât din „comportamente greșite” cât și din „comportamente recomandabile”, (Anexa 3). Sarcina să analizeze fiecare enunț, plasându-l pe postere „Așa DA – SE RECOMANDĂ”, „Așa NU - GREȘIT”.
- Discutați cu părinții fiecare comportament și rugați-i să argumenteze alegerea, identificând consecințele acestui comportament din partea adultului asupra calității jocului copilului și dezvoltării acestuia. Dvs. completați și analizați, utilizând informația deplină din *Suportul de curs*.

Reflecție și evaluare:

- **Ce-ați făcut ?**
- Ce-ați învățat?
- V-a fost greu să realizați sarcinile de lucru?

Extindere

- Oferiți participanților lilețul informativ privind jocul copiilor sau suportul de curs.

Temă pentru acasă:

- Să prezinte pentru ședința viitoare un joc pe care l-au organizat cu copilul său, explicând cum s-au jucat cu copilul.

Anexa 1.

Prin joc, **copilul își satisface nevoile principale** și anume:

Nevoia de a crea – începe din stadiul simplei observații a obiectului și ia sfârșit o dată cu exprimarea concepției pe care și-o formează copilul despre lumea înconjurătoare, prin reconstruirea sau copierea de obiecte în desene sau alte creații ale copilului.

Nevoia de mișcare – factorul de bază în dezvoltarea corectă și completă îl reprezintă mobilitatea copilului. Prin joc, micuțul învață să-și folosească mâinile și corpul și să comunice mai bine cu mediul înconjurător.

Nevoia de a fi acceptat și de a-i fi recunoscute meritele – Pentru a se forma corect personalitatea copilului este necesară propunerea acestuia de obiective care să fie îndeplinite cu succes. Are nevoie de acceptare pentru tot ceea ce face, chiar și pentru acele lucruri care nu-i entuziasmează pe părinți. Recunoașterea meritelor este necesară pentru dezvoltarea sa corectă. De aceea, este indicat să fie stimulat, respectat și apreciat pentru fiecare creație a sa, printr-un simplu “bravo!”, o mangâiere sau un zâmbet.

Nevoia de a distruge – nu este privită cu multă simpatie de către părinți pentru că nu este înțeleasă corect. Tendința de a distruge și de a sparge jucăriile exprimă spiritul său de cercetare. Cei mici sunt dornici să afle nu numai identitatea jucăriilor ci și din ce sau cum sunt acestea făcute. Jucăriile de construcție sau de montat pot satisface această tendință perfect justificată a copilului.

Cercetătorii au demonstrat că jocul este esențial pentru dezvoltarea personalității copilului și că prin joc se dezvoltă capacitățile și competențele de bază ale acestuia. Scopul jocului este acțiunea însăși, capabilă de a satisface imediat dorințele sau aspirațiile copilului.

Un copil care se joacă este un copil fericit, un copil mai bine echilibrat emoțional, un copil care mănâncă mai bine, doarme bine, învață bine și este cooperant; un copil care răspunde, în general, pozitiv solicitărilor părinților săi.

Joaca este un adevărat izvor de bucurie, de sănătate și de viață.

Anexa 2.

TIPURI DE JOCURI

Există mai multe moduri de clasificare a jocului. Cea mai caracteristică și mai adecvată părinților/îngrijitorilor ar fi următoarea:

- **După evoluția ontogenetică**, în funcție de dezvoltarea copilului (dezvoltarea individului de la naștere până la cea mai înaintată vârstă) sunt următoarele tipuri de joc (având la bază tipul de relații ce se stabilesc între partenerii de joc):
 - ✓ *Jocul sugarului, comportament de neimplicare* – prin zâmbet, priviri și gângurit ca răspuns la atenția și îngrijirea pe care i-o acordă părintele/îngrijitorul; copilul se plimbă de la o activitate sau de la o situație la alta fără a se implica.
 - ✓ *Jocul solitar* – începe de la 1 an și este o formă de joc singur al copilului sau cu adulții din jurul lui. Copilul desfășoară activități cu obiecte, jucării, imită singur fără a împărtăși acțiunile cu ceilalți copii din jur. Acesta lovește clopoțelul, împinge și trage mașinuța, suprapune cuburi, rasfoiește o carte.

- ✓ *Jocul paralel, are comportamenr de supraveghetor* - caracteristic pentru copiii de la 1 an și 6 luni – la 2 ani, în care doi copii se joacă unul lângă altul și din când în când se privesc. Copilului îi place să se joace singur cu jucăriile pe care el și le alege și nu pare deloc interesat de ce se joacă ceilalți copii. Aceștea se joacă singuri chiar și când sunt împreună cu alți copii și sunt conștienți de prezența acestora. În parc este ușor de văzut cum la groapa cu nisip fiecare copil își umple galetușa cu nisip, preocupat numai de ce face el.
- ✓ *Jocul asociativ* – în acest tip de joc copiii se reunesc cu alți copii pentru a realiza o activitate, dar nu lucrează împreună și nici nu colaborează. Au tendința de a fi excluse pe alții, limitând numărul celor cu care se joacă la 2 sau 3 parteneri. Jocul cunoaște evoluții numai cu acordul fiecăruia implicat cu oarecare sau fără negociere. Ei stau tot unul lângă altul imitându-se de multe ori. Din această activitate de imitație se iscă uneori conflicte. Nu de puține ori, copilul își vede tovarășul de lângă el jucându-se cu o jucarie și își dorește să facă și el tot atunci același lucru, cu aceeași jucărie ca și colegul lui, și conflictul e declanșat.
- ✓ *Jocul cooperant* – acest tip de joc apare după 3 ani și este primordial în viața copiilor. copiii își organizează singuri jocul, își desemnează rolurile, își împart responsabilitățile și negociază regulile. Deseori, unul sau doi copii domină jocul. Aceștea se adună pentru a vorbi, pentru a se juca, a realiza acțiuni împreună, își propun o țintă și își fixează o regula de care țin seama pentru atingerea tinteii. Regula primă este fiecare la rândul său. Aruncă mingea și după aceea o aruncă și colegul. Copilul împărțind, așteptând și amânând un impuls se antrenează pentru a-și forma autocontrolul.
- **Din perspectiva dezvoltării copilului și a respectării drepturilor acestuia se identifică următoarele categorii de jocuri:**
 - ✓ *Jocul de explorare* - presupune încercările și tentativele copilului de a cunoaște și a descoperi lucruri noi. Explorarea este una din acțiunile fundamentale ale dezvoltării copilului. Ea permite cucerirea lumii înconjurătoare și stimulează motivația de a cunoaște, oferind bazele dezvoltării potențialului psiho-fizic și aptitudinal al copilului.
 - ✓ *Jocul de mișcare* - presupune folosirea corpului în activități care solicită competențele fizice ale copilului. Mișcarea este importantă pentru dezvoltare prin însăși faptul că determină dezvoltarea psihică, permite activismul în explorarea lumii și controlul asupra corpului.
 - ✓ *Jocul de manipulare* - este cel care antrenează capacitățile de coordonare. Prin manipularea obiectelor ce aparțin lumii înconjurătoare, copilul începe să verifice posibilitățile sale de a cunoaște, a schimba și a stăpîni realitatea.
 - ✓ *Jocul de socializare* - implică interacțiunile copilului cu semenii, acțiunea de a da și a lua, înțelegerea faptului că nu este singur în ceea ce face. Socializarea prin joc este dimensiunea fundamentală a copilului. Ea încurajează imitația și dezvoltarea aptitudinilor de comunicare socială și de interacțiune cu semenii și cu adulții.
 - ✓ *Jocul de stimulare* - constă în folosirea imaginației de către copil pentru a transforma obiectele și lucrurile cu care se joacă în simboluri ale lumii exterioare. Prin acest tip de joc copilul învață să comunice și să-și însușească rolurile sociale ulterioare. În același timp este terenul de manifestare a creativității și cunoașterii substituind situațiile de viață mai mult sau mai puțin dificile.
 - ✓ *Jocul de soluționare a problemelor* - este caracterizat prin efortul de gândire și căutare a soluțiilor la diferitele probleme. El dezvoltă capacitatea de găsire a soluțiilor și a explicațiilor despre lumea înconjurătoare, sporește încrederea în forțele proprii, curiozitatea și interesul de cunoaștere, luarea deciziilor cu responsabilitate.
- **Tipuri de jocuri după importanța lor pentru dezvoltarea copilului**

Jocuri practice (specifice sugarilor)
Jocurile manipulative (specifice celor de 1-2 ani)
Jocuri simbolice (specifice preșcolarilor)
Jocurile cu reguli (specifice școlarii mici)

Anexa 3.

**GREȘELI EDUCATIVE FRECVENTE PE CARE LE COMIT PĂRINȚII/ÎNGRIJITORII
ÎN JOCURILE COPIILOR**

Transformă copilul în obiect al jocului.

Se transformă în copil, imitând gesturile și comportamentul acestuia, maimuțărindu-se, stâlcind cuvinte,

Introduce în joc elemente sofisticate, activități sau situații care depășesc capacitatea de înțelegere și realizare a copilului;

Cere copilului ca jocul să fie o redare veridică a situațiilor reale,

Își arată plictiseala în timpul jocului, nu-și intră în rolul parterului de joc sau răspund în acest spirit întrebărilor copiilor;

Solicită copiilor să se joace mult timp același joc

Refuză să se joace alături de copil, lăsându-l mult singur, doar în compania jucăriilor.

RECOMANDĂRII PENTRU PĂRINȚI/ÎNGRIJITORI PRIVIND JOCUL COPIILOR

Urmărește copilul și se implică în jocul lui.

Găsește timp pentru a se juca cu copilul, chiar dacă este foarte ocupat

Se joacă cu copilul mereu.

Ajută copilul când are nevoie, dar nu îi rezolvă problemele. Îl învață pe el să și le rezolve!

Este întotdeauna un bun exemplu pentru copil, inclusiv în timpul jocului.

Comentează pozitiv eforturile copilului în joc. De exemplu: își imaginează că este un comentator sportiv, care trebuie să prezinte în culori vii o competiție pentru acultătorii săi. Recompensează jocul copiilor. De exemplu, îi spune "Ce copil deștept!"

Cere sfatul copilului și se lasă ghidat de acesta în situațiile de joacă în comun, când părintele nu știe ce să facă.

Se bucură într-adevăr de timpul în care se joacă cu copilul.

Ține cont de vârsta și interesele copilului în alegerea jocului.

Crează copilului posibilități multiple de a se juca cu alții; stimulându-l să stabilească relații de joc cu alți copii.

Îmbogățește cunoștințele copilului despre obiectele noi pe care el le poate folosi jucându-se, introduce idei noi.

La debutul jocului lasă copilul să dezvolte tema. Intră în lumea lui. Pune întrebări. Se joacă împreună și se distrează cât mai mult posibil

Lasă copilul să se joace atâta timp cât dorește.

Stimulează copilul să folosească lucrurile și să-și practice deprinderile în mod neobișnuit.

Ajută copilul să devină mai creativ, în special atunci când copilul se angajează în jocuri violente, imitative copiate de la televizor, filme de pe internet.

Se joacă atunci când copilul este fericit și odihnit. Se oprește când el se plictisește. Evită suprastimularea.

Lasă copilul să își aleagă singur activitățile și să se joace cum vrea. Părintele vine doar cu sugestii, dar copilul decide.

Activitatea 6. CE ÎNSEAMNĂ O JUCĂRIE BUNĂ? (1-7 ani)

Obiective: la finele acestei lecții participanții vor fi capabili:

- să cunoască semnificația jucăriei în viața copilului,
- să cunoască tipurile de jucării specifice vârstei;
- să deducă cerințe psiho-pedagogice, igienice și de securitate pentru alegerea corectă a jucăriilor;
- să inițieze diferite jocuri pentru copii cu ajutorul diferitor jucării.
- să transmită mesaje altor persoane despre importanța jucăriei în dezvoltarea copilului și selectarea acesteia;

Resurse: seturi de jucării specifice diferitor perioade de vârstă: (0-1 an; 1-3 ani; 3-5 ani, 5-7 ani) în dependență de grupul de părinți cu care desfășurați activitatea. etc.

Agendă:

Activitatea 1. Convorbire	20 min
Activitatea 2. Cum alegeți o jucărie bună?	10 min
Activitatea 3. Jocuri și jucării recomandate copiilor de 0-1 an (1-3 ani 3-5 sau 5-7 ani).	35 min
Activitatea 4. Cum îl învățați pe copil să adune jucăriile? (pentru părinții cu copii de 1-7 ani)	15 min
Reflecții	5 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Convorbire.

- Rugați participanții să-și amintească care a fost jucăria lor preferată din copilărie. Discutați:
 - Ce țineți minte despre ea? Cum era? De unde o aveți?
 - De ce considerați că era jucăria preferată? Ce jocuri organizați cu această jucărie? Cui o cedați pentru a se juca? De ce? Care a fost soarta acestei jucării?
 - Ce alte jucării ați mai avut în copilărie?
- Prin Brainstorming faceți un poster cu denumiri de jucării.
 - Cu ce altceva vă jucați când erați mici, dar care nu erau pe post de jucării? (Aici ați putea avea răspunsuri: bețișoare, nasturi, linguri, țesături, cutii/sticle din plastic/carton etc.)
 - De ce vă jucați cu aceste obiecte? Prin ce vă atrăgeau ele?

- Explicați participanților că există diferite categorii de jucării și obiecte pe post de jucării și care este importanța asupra dezvoltării copilului. Folosiți *Suportul de curs*, Subiectul 3.4 *Tipuri de jucării*.
- Discutați:
 - Cum credeți care din aceste jucării, obiecte sunt bune?
 - Dar care jucării sunt bune după părerea copiilor dvs?

Pentru părinți, o jucărie bună este în general cea care este mult folosită: copilul se joacă cu ea des și vreme îndelungată. Este, de asemenea, jucăria care îl învață ceva pe copil și care-l face să progreseze.)

Pentru copil, este, cu siguranță, jucăria care-i oferă cele mai multe posibilități de joacă.

De exemplu: Alegerea primei păpuși este foarte importantă. Cu cât va fi mai simplă, cu atât copilul se va juca mai mult cu ea. Nu o alegeți prea mare: copilul trebuie să o poată ține în brațe ca pe propriul său bebeluș și să o mânuiască ușor, așadar, lungimea ideală a păpușii se află însumând lungimea antebrațului cu cea a mâinii copilului. Păpușile care îi plac cel mai mult copilului mic sunt de două tipuri: păpușa din cauciuc, pe care poate s-o ia în baie și s-o spele și păpușa cu corp suplu, de cârpă, mai ușor de îmbrăcat și de dezmiertat.

- Consultați suportul de curs “Ce înseamnă o jucărie bună?” (din Suportul de curs)

Activitatea 2. Cum alegi o jucărie bună?

- **Discutați:**
 - Ce jucării au copiii dvs acasă?
 - Cum credeți, sunt acestea jucării bune? De ce?
 - La ce vă gândiți când cumpărați copilului o jucărie?

Important! În alegerea unei jucării părinții/îngrijitorii e necesar să țină seama:

- de vârsta copilului care o folosește;
- de ce poate învăța copilul folosind acea jucărie;
- de rezonanța afectivă pe care o are asupra copilului.

De multe ori, părinții/îngrijitori sunt influențați de „moda” jucăriilor și, chiar dacă știu că nu orice jucărie este potrivită pentru copilul său, nu pot renunța la a o cumpăra.

Când cumperi o jucărie este bine să-ți pui următoarele întrebări:

- Jucăria i se potrivește copilului meu?
- Jucăria este sigură? Nu pune în pericol sănătatea copilului?
- Este potrivită vârstei copilului? Poate copilul să folosească această jucărie mai mult de câteva săptămâni? Particularitățile sale individuale permit folosirea ei? (Luați în calcul eventualele dezabilități ale copilului.)
- În ce jocuri ar putea-o folosi? Se poate copilul juca singur sau are nevoie de partener?
- Cum îl poate ajuta jucăria pe copil în dezvoltarea sa?
- Care sunt preferințele copiilor? Ce activități le fac plăcere copiilor? (nu dumneavoastră, personal).
- Copilul mai are jucării de acest fel?

- Oferiți părinților posibilitatea să cunoască „Sfaturi practice în alegerea unei jucării pentru copil” și „sfaturi pentru părinți/îngrijitori după ce au cumpărat o jucărie pentru copil” din *Supportul de curs*.
- Propuneți participanților să se gândească și să propună cerințe igienice și de securitate pentru alegerea corectă a jucăriilor.

Activitatea 3. Jocuri și jucării recomandate copiilor de 0-1 an (1- 3 ani 3-5 sau 5-7 ani).

Pregătiți: setul cu diverse jucării, inclusiv obiecte substituente, care pot fi utilizate în joc de către copii conform uneia din vârste (0-1 an; 1-3 ani; 3-5 ani, 5-7 ani) în dependență de grupul de părinți cu care desfășurați activitatea. Consultați *Supportul de curs*, subtema JUCĂRIA ȘI NIVELUL DE DEZVOLTARE.

Formați 4 grupuri. Propuneți fiecărui grup câte 1 set de jucării, pe care să le manipuleze.

- Propuneți grupurilor să elaboreze jocuri și sarcini de joc având la bază jucăriile disponibile.
- Să prezinte în grupul mare rezultatul.

Activitatea 4. Cum îl învățați pe copil să adune jucăriile? (pentru părinții cu copii de 1-7 ani)

- Ce se întâmplă, de obicei, la dvs după ce copilul se joacă cu jucării? (Cine și unde pune jucăriile?)
- Cum copilul dvs adună jucăriile? Există probleme la dvs în familie la acest subiect?
- Dacă cineva din părinți spune „NU” rugați să-și împărtășească experiența dată: cum și-a învățat copilul s-o facă; ce l-a ajutat/determinat pe copil să vrea să adune jucăriile?
- Veniți cu completări din *Supportul de curs*, subtema *Cum îl învățați pe copil să adune jucăriile?*

Reflecție și evaluare

- Cum vă simțiți?
- Ce-ați făcut azi la întâlnirea noastră?
- Ce-ați învățat azi?
- Cum v-au ajutat cunoștințele anterioare?
- Ce informație ați oferit altor părinți, care nu au fost la curs, despre alegerea și utilizarea jucăriei bune pentru copilul de vârsta dvs?
- Cum ați putea să-l ajutați pe copilul dvs să învețe să adune jucăriile?
- De ce ați avea nevoie pentru aceasta?

Activitatea 7. ROLUL PĂRINȚILOR ÎN STIMULAREA ȘI DEZVOLTAREA JOCULUI LA COPIII DE 5-7 ANI

Obiective:

- Să identifice rolurile părinților în stimularea și dezvoltarea jocului la copiii de 5-7 ani;
- Să conștientizeze importanța asumării rolurilor parentale în stimularea și dezvoltarea jocului la copiii de 5-7 ani;
- Să clarifice ce tipuri de jocuri și jucării vor oferi copiilor pentru dezvoltarea lor.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2

Agendă:

Activitatea 1. Când copilul meu se joacă cu adevărat?	10 min
Activitatea 2. Rolurile părinților în stimularea și dezvoltarea jocului la copii	15 min
Activitatea 3. Condițiile de joc	15 min
Activitatea 4. Ce jocuri și jucării se potrivesc copilului meu	40 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Când copilul meu se joacă cu adevărat?

- Dacă vă amintiți experiența din copilărie, când v-ați jucat cu adevărat?
- Care jocuri vă făceau cea mai mare plăcere?
- Copii dvs se joacă cu adevărat?
- Cum ar trebui să fie un joc adevărat/autentic?
- Completați răspunsurile cu informația din *Supportul de curs*.

Activitatea 2. Rolurile părinților în stimularea și dezvoltarea jocului la copii

- Referitor la propria copilărie: la care jocuri participau părinții dvs?
- Ce roluri jucau părinții în acele jocuri?
- La care jocuri nu participau părinții și de ce?
- Referitor la experiența voastră de părinți, cum participați în jocul copiilor dvs.? Există diferență între experiența voastră de copil și de părinte?
- Cum credeți, există vreo diferență dintre rolul mamei și a tatălui în jocul copiilor?
- Argumentați răspunsul. (Solicitați participanților să aducă exemple din propria lor experiență)
- Care ar mai fi alte roluri pe care le poate prelua părintele în timpul jocului cu copilul? (Listați ideile și completați cu informația de mai jos)

Posibile roluri ale părinților:

- **observator:** părinții își pot cunoaște mult mai bine copii dacă asistă la modul în care se joacă, în funcție de vârsta pe care o au.
- **planificator sau organizator:** aceste roluri pot fi asumate mai ales în cazul jocului cu reguli, când și părinții pot participa la joc.
- **supraveghetor:** în condițiile în care jocul reprezintă și un teritoriu al imaginației și fanteziei copilului, uneori este necesară asumarea acestui rol pentru a preveni unele acțiuni ce pot dăuna copilului.
- **partener de joc:** prin asumarea acestui rol, părintele poate să se familiarizeze îndeaproape cu reacțiile copilului în contexte diferite oferite de desfășurarea jocului: fericire, supărare, frustrare, agresivitate etc. Totodată poate crea anumite situații care să îl stimuleze pe copil în extinderea jocului, trecând astfel către alte experiențe de învățare.

- **evaluator:** uneori rolul de evaluator este necesar pentru a oferi copiilor un feedback în privința reușitei lor, prin acest rol poate fi încurajată autoevaluarea, dar și stimularea reușitei, a încrederii în sine.
- Cu ce scop părinții ar trebui să-și asume rolurile enumerate? (Corespunzător vârstei pe care o are copilul, părinții pot să-și asume roluri diferite cu unicul scop de a-l ajuta pe acesta ca prin joc să aibă loc **învățarea**.)
- Cine ar trebui să-și asume în mod prioritar aceste roluri: mama sau tata? De ce? Argumentați.

CONCLUZIE: Întrucât este o activitate specifică micii copilării ce favorizează învățarea, jocul trebuie să ocupe locul central în viața lor. Însă este foarte important ca prin desfășurarea unui joc care place foarte mult copiilor, să se creeze de către părinți condiții pentru învățare. Aceasta trebuie să aibă loc spontan și într-un context natural tocmai pentru a avea o mai mare eficiență. Intervențiile părinților trebuie să fie adaptate vârstei și specificului jocului (manipulativ, simbolic, cu reguli etc.)

Important este să se implice în jocul copiilor și să-și asume rolurile menționate atât mama, cât și tatăl copilului, dar și alți membri ai familiei cu care interacționează copilul. Copilul are nevoie de comunicare atât cu mama, cât și cu tata în egală măsură.

Activitatea 3. Condițiile de joc.

- Vi s-au întâmplat astfel de situații, când intervenind în jocul copilului acesta să oprească jocul?
- Cum credeți de ce s-a întâmplat acest lucru? (O intervenție nepotrivită sau un rol nepotrivit poate opri jocul copilului).
- Amintindu-vă încă o dată jocul adevărat pe care l-ați trăit în copilărie, care credeți că erau acele condiții, pe care azi, le puteți menționa ca importante în jocul adevărat/autentic al dvs din copilărie? (listați ideile)
- Completați ideile participanților cu cele 4 condiții de bază pentru jocul autentic al copilului. (Anexa 1)

Activitatea 4. Ce jocuri și jucării se potrivesc copilului meu

- Formați 2 grupuri. Sarcini:
 - ✓ Grup 1. Scrieți lista de jucării/obiecte cu care se joacă copiii dvs. (listare separată: jucării – obiecte- (Graficul T)
 - ✓ Grup 2. Scrieți lista de jocuri în care se joacă copiii dvs.
 - ✓ Grup 3. Scrieți locurile unde se joacă copiii dvs.?
- Grupurile vor prezintă rezultatele în ordinea desfășurării următoarelor activități.

Activitatea 4.1

- Prezintă rezultatele grupul nr. 1.
 - Care din jucăriile și obiectele listate ajută cel mai mult la dezvoltarea copiilor dvs.?
 - De ce, argumentați.
- Completați răspunsurile părinților cu recomandările din următoarea boxă.

TIPURI DE JUCĂRII

- **Jucării de îndemânare** (zornăitoare, puzzle – imagini tăiate în bucățele pentru reconstrucție, nisip, fire de tricatat etc.) – dezvoltă coordonarea mișcărilor, încurajează încrederea în sine, ajută la dezvoltarea cooperării și a rezolvării de situații de problemă;
- **Cărțile și înregistrările** (basme, poezii, cântece etc.) – dezvoltă vocabularul, stimulează interesul pentru evenimentele din viața de zi cu zi, îl ajută pe copil să aprecieze literatura și muzica etc.;
- **Jocuri de construcție** (cuburi, seturi LEGO sau alte seturi de construit etc.) – contribuie la formarea conceptelor științifice și matematice ca: mărime, formă, greutate, înălțime, volum, spațiu, măsurare și numărare, asemănare și diferență, ordonare, rezolvare de probleme; stimulează creativitatea și imaginația și dezvoltă limbajul;
- **Materiale experimentale** (apă, nisip, argilă, instrumente muzicale, plastilină etc.) – îi ajută pe copii cel mai mult să se apropie de știință și matematică. Ei au un control total asupra acestor materiale și pot descoperi în liniște legile naturii

Și alte categorii de jucării recomandate copiilor:

1. Jocuri/jucării/atribute de joc care dezvoltă motricitatea – cele care vizează dezvoltarea motricității fine, a celei globale, dezvoltarea coordonării și echilibrului. Alegerea acestora trebuie să țină seama de particularitățile individuale. De exemplu:

- **pentru 5–7 ani:** bicicletă, patine, role, zmee, discuri zburătoare

2. Jocuri/jucării/atribute de joc care dezvoltă creativitatea și imaginația – cele care au funcție artistică, cele care permit copilului să inventeze moduri noi de a se servi de acestea. Cum copilului nu-i lipsește imaginația, orice banală jucărie poate avea această funcție. Totuși, anumite jucării au o dominantă creatoare. De exemplu:

- **pentru 5–7 ani:** șevalet, tempera, lut, matrițe de turnat lut sau gips, forme de instrumente muzicale cu coarde, foarfece (care trebuie folosite sub supraveghere), mărgelile de diferite forme și mărimi; perforatoare cu modele de diferite dimensiuni, marionete din material textil etc.

3. Jocuri/jucării/atribute de joc care dezvoltă afectivitatea - acele jucării care permit copilului să-și exprime afecțiunea, tandrețea și de asemenea, uneori chiar, agresivitatea. De exemplu:

- **pentru 5-7 ani:** marionete ce pot fi mânuite cu degetele sau sfori, lutul, lemnul.

4. Jocuri/jucării/atribute de joc care dezvoltă imitația – jucăriile care permit copilului să exprime ce cunoaște din viața reală. Folosirea lor îi permit să se apropie de comportamentele noi și să-și ia în considerare anumite experiențe plăcute sau, dimpotrivă, angoase sau experiențe dezagreabile din viața sa. De exemplu:

- **pentru 5–7 ani:** Obiecte care pot fi folosite în jocuri mai complexe ca: Jocul „De-a magazinul“, „De-a medicul“, „De-a frizerial“, „Ferma cu animalele sale“ etc.

5. Jocuri/jucării/atribute de joc care dezvoltă capacitatea senzorială și intelectuală – această funcție o au majoritatea jucăriilor. Sunt însă unele special concepute pentru a antrena copilul să

descopere, să clasifice, să memoreze, să raționeze, să asambleze, să reflecte - toate marile funcții care stau la baza operațiilor mentale. De exemplu:

- **pentru 5–7 ani:** jocuri clasare (după formă, utilitate), tablă magnetică, cifre, litere magnetice, loto, domino, puzzle până la 60 de piese etc.

Jucăriile enumerate sunt doar recomandări. Ele trebuie să permită copilului, indiferent de gradul său de dezvoltare și capacitățile sale individuale, să se joace cu plăcere și, în același timp, să învețe. Jocuri diverse înseamnă mai multe capacități, înseamnă curiozitate, înseamnă dezvoltare.

Copilul este împins de

dorința de a crește și de dorința de a cunoaște. Lui îi revine sarcina de a dota jocurile sale cu complexitate, nu adulților, el hotărăște cum să se servească de jucăriile sale. Copilul este „profesorul jocului”.

Activitatea 4.2

- Prezintă rezultatele grupul nr. 2.
 - Cum se joacă copiii dvs. de obicei? Cu cine?
 - Care din jocurile listate ajută cel mai mult la dezvoltarea copiilor dvs.?
 - Argumentați ce dezvoltă acestea?
- Completați răspunsurile părinților cu recomandările din următoarea boxă.

Completați:

- Copiii nu suportă să li se întrerupă jocul copiilor dacă nu este necesar. Întreruperea jocului nu duce la creativitate sau la idei noi – **Jocul dezvoltă creativitatea.**
- Preferă materiale pentru joc care au scop multiplu, de exemplu, aluatul poate fi pictat sau copt – **Jocul dezvoltă motricitatea fină.**
- Copiii se joacă acum în grupuri mai mari. Grupul nu depinde de joc, dat fiind faptul că prietenii sunt la fel de importanți – **Jocul dezvoltă limbajul, comunicarea cu semenii, socializarea (prietenii și respectarea regulilor de grup) și sfera emoțională.**
- Copiii nu mai au nevoie de multe jucării, ci mai degrabă de mai multe obiecte cu care să se joace - **Jocul dezvoltă imaginația, creativitatea, spiritul logic și a memoriei.**

Important! În această perioadă începe să se dezvolte *gândirea critică* la copii, lucru foarte important pentru dezvoltarea lui intelectuală și pregătirea pentru școală:

- Copiii preferă imagini și fraze/povestioare cu subiecte alogice (care nu pot avea loc în realitate): harbujii cresc în copac, vaca trăiește în scorbură, purcelușii zboară etc., rugați-l pe copil să spună ce nu e corect desenat aici, „Ionel are 6 ani, iar mămica lui e mai mică decât el cu 2 ani. Ce nu e corect? sau „Într-o dimineață geroasă de iarnă m-am dus în pădure să culeg flori și mure. E corect? etc.

Activitatea 4.3

- Prezintă rezultatele grupul nr. 3.
 - Cum selectează, de obicei, copiii dvs. locul de joacă? (Locul de joc al copiilor, ține de obicei, de spontanietatea acestuia, ce are la îndămintă, de creativitatea copilului, experiența

de viață, etc. Și aceste locuri pot fi: în casă: pe masă, pe podea, afară/în parc, la bucatărie/în garaj, în mașină/transport, ș.a.)

- Ce locuri înafara spațiului casei mai pot fi utilizate pentru jocul copilului? (la plimbare, la cumpărături, în mașină)

- Formați 3 grupuri.

Sarcini pentru fiecare grup:

1. Să elaboreze o listă cu jocuri, sarcini de joc pentru copii pentru una din cele 3 situații:
grup 1: la plimbare, grup 2: la cumpărături, grup 3: în mașină.
2. Să determine rolurile părinților în stimularea și dezvoltarea acestor jocuri.

- Oferiți fiecărui grup sugestiile de mai jos pentru a-și completa răspunsurile (Anexa 2).
- Fiecare grup prezintă rezultatul.

Reflecție:

- Dacă ați fi din nou copil, cum v-ar plăcea să se joace părinții cu dvs?
- Este important ca părintele să se joace cu copilul său? De ce?
- Cum vă veți juca cu copilul dvs. pe viitor?
- Ce îi veți oferi pentru joc?
- Care jucărie, considerați, că este mai importantă: cea procurată sau alta adaptată/confecționată? De ce? (Puteți propune exemplul cu „Cum se poate juca copilul cu o mașină cu telecomandă și cu o cutie de carton?” Care din ele oferă mai multe sugestii pentru joc?)

Anexa 1.

CONDIȚIILE JOCULUI

- **Spațiul.** Copilul are nevoie de spațiu pentru dezvoltarea acestuia. Nu este suficient să-i oferiți un spațiu limitat, cum ar fi patul, colțul/ungherașul de joacă. Creativitatea copilului în timpul jocului îl face să extindă spațiul, acaparând și alte încăperi/teritoriu din casă. De exemplu: în jocul cu mașinile, ar avea nevoie să meargă la magazin, depozit, etc. Și asta ar însemna să treacă și pragul odăii unde este delimitat ungherașul de joacă.
- **Timp.** Pentru dezvoltarea subiectelor de joc, copilul are nevoie de suficient timp. De exemplu, la vârsta de 5-7 ani jocurile pot dura și până la o săptămână. Rezervați suficient timp pentru jocurile copilului. Dacă urmează să plecați undeva, anunțați copilul cu cel puțin 10 minute înainte, pentru ca micuțul să reușească să finalizeze jocul/secvența/scena începută.
- **Jucăria.** **Jocul copilului este de neimaginat fără o jucărie.** Aceasta poate fi de orice gen: procurată, confecționată sau adaptată, dar absolut necesară.
- **Maturul/Adultul.** Adultul preia roluri multiple în timpul jocului cu copilul: el este cel asigură primele 3 condiții menționate (spațiu, timp, jucărie), asigură securitatea fizică și emoțională a copilului, dar are și rolul de partener: oferă sugestii pentru dezvoltarea subiectului de joc și se joacă, propriu-zis, cu copilul. **Atenție:** adultul se joacă cu copilul și nu în locul copilului.

Adevăruri universale despre joc

- ✓ Jocul este o experiență plăcută
- ✓ Jocul este pentru copilul mic o experiență de manipulare și utilizare a obiectelor din mediul său înconjurător personal
- ✓ Jocul este pentru copil un mijloc de înțelegere a experiențelor sale

Anexa.2

Jocuri în afara spațiului case

La plimbare

Plimbările în parc sau la țară vor fi mai atractive dacă profitați de ele pentru a aduna și *colecta tot felul de lucrșoare*, asupra cărora puteți atrage atenția copilului dumneavoastră: flori, scoici, pietricele frumoase, cochilii de melc, castane, ghindă, mușchi; scoarță de copac. Odată întorși acasă, el va putea să le aranjeze într-o cutie de comori: o cutie de carton pentru ouă, pictată, de exemplu.

1. În cazul în care copilul dumneavoastră merge, el preferă să *hoinărească* decât să meargă într-o anumită direcție. Lăsați-l să exploreze ceea ce întâlnește și să experimenteze ceea ce îl interesează. Este preferabil, decât să-l trageți neîncetat de mână sau să-i repetați: „Grăbește-te! Mergi înainte!”
2. Plimbarea în parc va fi mai plăcută pentru copil, dacă-și poate lua un *coșuleț/ găletușă*, în care să pună toate comorile pe care le va găsi pe drum.
3. Dacă copilul dvs este deja mărișor este bine să discutați în permanență despre tot ce vedeți și auziți în timpul plimbării. Adresați copilului întrebări deschise la care el singur trebuie să caute răspuns: *de ce crezi că frunzele zboară? Unde trăiesc păsările? Ce culori vezi în parc? Cu ce se aseamănă o buturugă, frunză, bețișor etc? Cum crezi cine/ce se poate ascunde în tufișul dat? Ș.a.m.d.*

La cumpărături

1. Un copil care este purtat într-un magazin este totdeauna *mai calm*, face mai puțină gălăgie și este mai puțin urâcios, dacă i se dă o sarcină ușoară de dus la bun sfârșit. La supermarket, poate, de exemplu, să aranjeze cumpărăturile în cărucior, să numească cifrele de pe etichete, să observe ce produse sunt în secția de băcănie, mărfuri de uz casnic etc.
2. Nu refuzați în mod brutal copilul care *cere* tot timpul să i se cumpere una sau alta de la raionul de jucării sau de dulciuri, ci discutați împreună cu el despre dorința lui: „Ah da, vrei o mașinuța albastră? De ce? Oare nu seamănă cu mașinuța ta roșie? Etc.” sau „Ai dreptate să-ți dorești această cutie de bomboane (această păpușă, carte), este foarte drăguță. Dacă vrei, o trecem pe listă pentru Moș Crăciun (sau pentru aniversare, dacă este mai curând).” Copilul simte că i se dă atenție, că dorința sa este luată în serios: aceasta este adesea suficient.
3. Înainte de a pleca de acasă, sau măcar înainte de a intra într-un magazin, *fiți foarte limpede*. Există “zile în care ne uităm” și “zile în care facem cumpărături”. Stabiliți ce fel de zi este și nu vă schimbați părerea.
4. Este dificil să spui *mereu nu*: atâtea tentații agresează copilul atunci când îl ducem la cumpărături! De ce să nu stabiliți, în timpul săptămânii, o „zi pentru bomboane”, în care poate

să-și aleagă ce vrea. Dacă le cere într-o altă zi, i se poate răspunde: *“De acord: le vom cumpăra peste două zile.”*

5. Este *obosit* copilul dumneavoastră și cere să-l luați în brațe? Scoateți din geantă jucăria de tras pe care ați pregătit-o preventiv. , *“De ce nu-ți plimbi puțin cățelușul? Cred că va fi încântat să facă o tură cu tine.”* Aceasta ar putea să-i dea puțin curaj.
6. Cu copilul mai mare puteți iniția discuții pe diverse teme: *ce ți-ar plăcea să faci azi seara? Ce-ai face dacă ai avea toate mărfurile din acest magazin, din toată piața? Din ce este confecționat(ă) dulapul, vitrina (și alte obiecte pe care le vedeți în magazin)?* Sau rugați copilul să descrie obiectele, lucrurile din magazin după formă, mărime, culoare, gust.

Cu mașina

A da copiilor o preocupare în timpul drumurilor lungi cu mașina trebuie să fie una din principalele griji ale părinților, imediat după asigurarea securității și aprovizionarea cu strictul necesar. Iată câteva idei:

- Permiteți copilului să-și ia cu el jucăriile favorite. Atenție: dacă șoferul este singur cu copilul în mașină, este bine să vă gândiți să legați jucăriile cu o sfoară fixată de scaunul lui, în așa fel încât să le „ridice” singur, dacă le aruncă pe jos;
- Luați cu dumneavoastră casete cu povești și cântece pentru copii. Alegeți-le, de preferință, pe cele pe care le cunoaște deja și pe care îi va face plăcere să le asculte din nou;
- Luați cu dumneavoastră jucării bine ambalate, pe care să i le oferiți una câte una. Și, dacă-l interesează, o revistă groasă de răsfoit, o păpușă, sau orice lucru care-i poate stârni interesul;
- Profitați de momentul când sunteți „blocați” împreună, ca să pălăvrăgiți, să vă jucați cu copilul și să-i stârniți interesul pentru ceea ce vede. Există numeroase jocuri de cuvinte, activități de stimulare și descoperiri care pot fi făcute într-o călătorie cu mașina. Ar fi păcat să vă limitați la „Numără toate mașinile albe care trec pe lângă noi!”
- Atâta timp cât copilul dumneavoastră este prea micuț ca să se uite pe fereastră, puneți câte *un afiș* pe interiorul portierei și în spatele scaunului din față, pe care îl schimbați des și despre care povestiți împreună cu el. Este un mod bun de a-i găsi o ocupație.

Activitatea 8.: STIMULAREA DEZVOLTĂRII COGNITIVE LA COPILUL MIC (0 - 1 ani)

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să cunoască particularitățile de dezvoltare cognitivă și a limbajului la copii în primul an de viață;
- să identifice semne de reținere a dezvoltării cognitive și de limbaj a copilului în primul an de viață;
- să identifice importanța jocului, a jucăriei și cărții în dezvoltarea copilului de 0-1 an;
- să exerseze practici de dezvoltare cognitivă și a limbajului la copii în primul an de viață;

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2

Agendă:

Activitatea 1. Ce poate face copilul meu?	25 min
Activitatea 2. Practici de sprijin pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copilul de 0-1 an.	55 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Ce poate face copilul meu?

- Propuneți participanților să-și imagineze cum vor organiza/sărbători ziua de naștere a bebelușului său la 1 an de zile.
- Cu ce ați vrea să vă lăudați despre copilul dvs. în aspect de:

Poate să facă	Cunoaște	Vorbește/spune

- Notați răspunsurile participanților pe un poster după grilă de sus.
- Propuneți pentru confruntare informația din Anexa 1.
- Discutați:
 - Putem spune că absolut toți copiii de o vârstă anume, de exemplu: 2 luni sau 8 luni, au aceeași dezvoltare?
 - Cum credeți de ce? (Fiecare copil se dezvoltă în ritmul său propriu, aceștia fiind doar niște indicatori generali, după care ne conduce, observând dezvoltarea copilului).
 - Ar exista careva momente, aspecte în dezvoltarea copilului care ar trebui să-l facă pe părinte să bată alarma? Care sunt acestea? (listați)
- Propuneți pentru confruntare informația din Anexa 2.
 - De ce părintele ar trebui să-și facă griji în cazul apariției acestor tulburări și să nu aștepte, motivând că se va rezolva de la sine? (cu cât este mai devreme identificată o eventuală deficiența, cu atât mai mari sânt șansele de recuperare)
 - La cine poate apela părintele în cazul apariției acestor deficiență?(în primul rând la medicul de familie-pediatru, care îi va recomanda specialistul corespunzător deficienței: văz, auz, etc.)

Activitatea 2. Practici de sprijin pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copilul de 0-1 an.

- Ce puteți face pentru copilul dvs., dar și împreună cu el astfel încât acesta să crească un copil deștept, ager și comunicativ?
- Propuneți participanților un set de jucării specifice vârstei 0-1 ani (consultați Suportul de curs). Sarcini (individual sau în grupuri mici):
 - ✓ să selecteze o jucărie;
 - ✓ să enumere aspectele care pot fi dezvoltate la copil cu ajutorul acesteia;
 - ✓ să propună/inițieze jocuri/sarcini de joc care pot fi realizate cu jucăria dată pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului;
 - ✓ să numească vârsta la care e mai recomandabilă folosirea acesteia.
- Propuneți participanților pentru exersare câteva jocuri din Suportul de curs (capitolele *Stimularea limbajului la copii*; *Stimularea cognitivă a copilului.*), specificând vârstele copilului (0-3, 3-6, 6-9, 9-12 luni)

- Oferiți lista integrală de jocuri recomandate în capitolele menționate pentru aplicarea lor în interacțiunea cu copiii săi.

Reflecție și evaluare:

- Ce ați învățat azi?
- Ce a fost cunoscut de dvs.?
- Ce a fost nou pentru dvs. din cele învățate, exersate azi?
- Cum v-ați simțit în timpul jocurilor desfășurate?
- Cum credeți că se vor simți copiii în timpul acestor jocuri?
- De ce este necesar ca adulții să cunoască indicatorii de dezvoltare a copiilor?
- De ce este necesar ca adulții să cunoască semnele de risc în dezvoltarea copilului mic?

Anexa 1.

Dezvoltarea cognitivă la copilul de 0-12 luni.

Dezvoltarea cognitivă – sau dezvoltarea abilităților de învățare și memorare progresează rapid la această etapă de dezvoltare.

- Sugarii încep devreme să recunoască persoanele familiare. Pe măsură ce memoria lor se dezvoltă, ei realizează gradual că persoanele și obiectele persistă chiar dacă acestea se află situate în afara câmpului vizual, o aptitudine cognitivă denumită permanența obiectelor.
- Integrarea senzorială evoluează de-a lungul primului an, ceea ce reprezintă procesul prin care creierul copilului începe să facă conexiuni între senzațiile vizuale, gustative, auditive și tactile.
- Copilul își recunoaște mama la 3 luni; diferențiază biberonul de jucărie la 6 luni; reacționează imediat la pronunțarea numelui său; caută și găsește o jucărie ascunsă în șervet la 10 luni.

Stimularea cognitivă a bebelușului de 0-3 luni

Nici simțurile și nici abilitățile motorii nu sunt pe deplin dezvoltate până la această vârstă. Cu toate acestea, puteți stimula creierul micuțului dvs. cu câteva jocuri simple.

- Oferiți o varietate de senzații cu ajutorul jucăriilor și obiectelor cu texturi diferite. Atingeți-i mânuțele cu pături mătăsoase sau cu prosoape moi, cu mici jucării de lemn sau de plastic pentru ca el să poată percepe diferențele din mediul în care crește. Simțind diferențele între moale și tare, dur, neted sau mătăsoș îi va ajuta să își dezvolte abilități intelectuale rudimentare, de exemplu **conceptele opuse/contrare**.
- Nu vă limitați la simțul tactic, ci, pentru că văzul este în curs de dezvoltare, folosiți-vă de acest lucru pentru a-l ajuta să-și dezvolte acest simț, dar și inteligența. Deoarece bebelușii preferă imaginile în alb și negru, tu îl poți stimula să privească diferite imagini desenate în creion sau marker negru. Țineți însă minte că ei nu văd la o distanță mai mare de 20-30 de cm, așa ca apropie desenele de fața lui. De abia după vârsta de 2 luni ei pot distinge culorile, așa că acum îl puteți introduce treptat într-o lume colorată. Puteți, mai ales, să-i arătați culori contrastante, pentru a-l ajuta să-și dezvolte percepția.
- Pentru a-l ajuta să înțeleagă, încă de la început, **relațiile de cauză și efect** oferiți-i jucării care produc zgomot atunci când sunt atinse sau când se exercită presiune asupra lor. Va

dezvolta astfel deprinderea de a le atinge pentru a auzi zgomotul produs, înțelegând cum anumite acțiuni conduc la rezultate pe care el poate să le anticipeze.

- Pentru a-i antrena de timpuriu memoria și pentru a-i dezvolta capacitățile cognitive, apelați la o jucărie viu colorată. Arătându-i jucăria, ascunzându-o apoi, pentru a i-o arăta din nou, nu numai că îl va distra la maximum, dar îl veți învăța să anticipeze mișcarea și locul de unde va apărea jucăria, îi veți dezvolta capacitatea de concentrare și îi veți antrena mușchii ochilor. Atunci când dă semne că se plictisește, schimbați locul în care ascundeți jucăria.

Aceste jocuri/activități vor stimula copilul să fie curios și îi pot dezvolta capacitățile cognitive și inteligența emoțională. Nu în ultimul rând, toate aceste activități întreprinse împreună, vă vor relaxa pe voi, părinții, și vor crea o legătură de neînlocuit între voi și copilul vostru. În această perioadă, copiii imită cu ușurință acțiunile părinților. Stimulați-l să vă imite: țineți-l în brațe și, când vă privește scoateți limba. Majoritatea copiilor vor imita acțiunile mamei.

Stimularea cognitivă a bebelușului de 3-6 luni

La această vârstă, copilul învață prin cântece, poezii rimate sau sunete de natura diversă.

- Achiziționați/cumpărați o carte cu animale, care prin atingere sau apăsare reproduce sunetele scoase de acestea și distrați copilul cu ea. Reproducând și dvs. sunetul scos de animalul respectiv, îl veți îndemna și pe cel mic să vă imite și să înceapă să „vorbească”.
- Introduceți în activitatea bebelușului poezioare și cântecele cu rimă, pentru a încuraja bebelușul să gângurească cât mai mult.
- Puneți bebelușului la dispoziție materiale inofensive de diferite texturi pe care le va pipăi. Lăsați să le pipăie. Ascundeți-le, apoi, arătați-le. Pentru a juca acest joc, veți avea nevoie de ceva nou și interesant, pe care copilul își va dori să-l atingă (bebelușii arată adesea interes crescut pentru telecomandă, seturi de chei etc.) și o pătură de întins pe jos. Dacă îi arătați bebelușului un set de chei colorate și care mai și zornăie, își va dori să ajungă la ele și să le ia. Dar dacă îi arătați cheile și apoi le ascundeți sub pătură, va porni în căutarea lor. Arătați că cheile sunt sub pătură, deoarece la această vârstă el încă nu înțelege că sunt ascunse. Cu ajutorul acestor jocuri bebelușul treptat va reuși să înțeleagă că obiectele și oamenii pot dispărea și reapărea la un moment dat. Un joc interesant pentru a fi jucat pentru a înțelege despărțirea temporară de mama sau oameni dragi.
- Așezați bebelușul într-un loc sigur și arătați o jucărie care face zgomot, viu colorată. Țineți jucăria la 8-10 cm distanță de fața bebelușului pentru a-i atrage atenția. Când acesta se concentrează pe zgomotul scos, mutați jucăria ușor de la stânga la dreapta, astfel încât bebelușul să încerce să o urmărească cu ochii. Astfel copilul va învăța că nu doar de la el vin sunete, ci și de la diverse obiecte din jur.

Stimularea cognitivă a copilului de 6-12 luni

- Arătați copilului o jucărie sau un obiect oarecare, apoi ascundeți-l, sub privirile sale. Spuneți-i să găsească jucăria.
- Lăsați-l pe copil să aleagă dintre lucrurile pe care și le dorește.
- Dați-i copilului să țină în fiecare mână câte un obiect, apoi oferiți-i un al treilea. Cel mic va trebui să-și dea seama că trebuie să renunțe la ceva pentru a putea lua și al treilea obiect.
- Strigați-l pe copil din altă cameră și lăsați-l să vă găsească. Alternativ, puteți să-l trimiteți să ducă ceva la gunoi sau în coșul cu rufe, aflat în altă cameră.
- În timp ce îl îmbrăcați pe cel mic spuneți-i să vă dea mânuța, piciorul, etc.
- Instruiți-l pe cel mic unde să pună jucăriile, alte obiecte. Apoi spuneți-i să repete acțiunea și ghidați-l.

De reținut:

- Copilul se naște pregătit să învețe. Învăță interacționând cu lumea și utilizând toate simțurile.
- Învățarea bebelușului începe în brațele mamei și când mama face ceva ce el nu poate încă face, *fac împreună*. Ex: apucă, merge.
- Toți copiii au un impuls înnăscut de a cunoaște. Toate achizițiile copilului din primul an de viață îi dau un grad mare de autonomie și independență.
- Bebelușii și copiii mici învață prin joc și află cele mai importante lucruri despre el și corpul lui, despre părinții lui, despre alți copii.
- Bebelușii și copiii mici învață calitățile obiectelor ducându-le la gură și probându-le cu gura. Fiți atenți la ce obiecte ajunge și are la îndemână, totul va duce la gură!
- Bebelușului dvs. îi place cel mai mult din lume să se joace cu părinții lui și îi va prefera pe ei, înainte de tot!

Dezvoltarea limbajului la copilul de 0-12 luni.

- **În stadiul pre-verbal, între 0-1 an**, mijloacele lingvistice de comunicare sunt țipetele și plânsul, care reprezintă primele semnale de comunicare. Ele se modulează în raport cu starea emoțională a copilului și mama învață să le cunoască semnificația. Comunicarea dintre părinți și copii se realizează prin tactil chinestezic, apoi prin utilizarea simțului vizual, care este primul limbaj prin care copilul înțelege iar zâmbetul bebelușului este primul răspuns la dialogul vizual. Dialogul dintre părinte și copil se schimbă de-a lungul primului an. Verbalizarea copilului crește înainte că bebelușul să inițieze limbajul.
 - **La 3-4 săptămâni** încep să apară primele forme de comunicare non-verbala (diferite expresii ale fetei surâs, zâmbet, gestică mâinilor etc.).
 - **La vârsta de 3 luni** apare gânguritul, copilul emite sunete ascuțite, vocale prelungite. Este considerat semn de plăcere.
 - **La 6 luni** începe lalizarea, rezultată din alăturarea unei consoane la o vocală, la.. la..., baba. Ele capătă treptat semnificație și se leagă între ele rezultând primul cuvânt.
- Stadiul verbal începe de la vârsta de **9-10-12 luni** cu variații mari de la copil la copil.
- **După luna a 10-a copilul** se centrează pe cuvinte, chiar dacă acestea sunt imitații de sunet (pisica este miau-miau, câinele este ham-ham), ele au pentru copil înțeles de propoziții, dovada că el înțelege mai mult decât poate să exprime. Treptat vocabularul crește la 30-40 cuvinte și capătă semnificația de cuvânt-propoziție înainte de 18 luni.

Anexa 2.

Probleme în dezvoltarea limbajului – posibile semnale de alarmă.

- Până la vârsta de 12 luni copilul nu face gesturi cum ar fi fluturarea mânuței pentru rămas bun, nu pronunță cel puțin 3 consoane sau nu încearcă să comunice cu părinții atunci când are nevoie de ajutor.
- Până la vârsta de 15 luni copilul nu înțelege și nu răspunde la cuvântul precum **"nu"** și **"pa"**, nu poate pronunța cel puțin 3 cuvinte sau nu spune **"mama"** sau **"tata"**.

- Până la 18 luni copilul nu pronunță cel puțin 10 cuvinte.

Activitatea 9. STIMULAREA DEZVOLTĂRII COGNITIVE LA COPILUL MIC (pentru părinți cu copii de 1 – 3 ani) (2 ședințe/întâlniri)

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să identifice modalitățile prin care învață copilul mic și rolurile parentale în stimularea dezvoltării copilului mic;
- să conștientizeze importanța mediului asupra dezvoltării copilului de 1-3 ani;
- să cunoască particularitățile de dezvoltare cognitivă și a limbajului la copiii săi;
- să identifice semne de reținere a dezvoltării cognitive și de limbaj a copilului la vârsta dată;
- să exerseze practici de dezvoltare cognitivă și a limbajului la copii în primul an de viață.

Resurse: markere, foi flipchart

Agendă:

Activitatea 1. Cum învață copilul mic?	30 min
Activitatea 2. Rolul părinților în crearea contextelor de învățare.	40 min
Reflecții	10 min
Activitatea 3. Cum se dezvoltă copilul meu?	30 min
Activitatea 4. Practici de stimulare a dezvoltării cognitive și a limbajului.	40 min
Reflecții	10 min
Total	180 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Cum învață copilul mic?

- Cum înțelegeți cuvântul „învățarea”?
- Cum credeți, când începe învățarea?
- Cum credeți, copilul dvs. învață? Argumentați.

Completați:

Învățarea se petrece în fiecare situație nouă pe care copilul o trăiește: activitățile (discuțiile) desfășurate de adulți în casă, plimbarea în parc, vizitele la prieteni, mersul la cumpărături etc.

- Cum învață copilul mic? (listați răspunsurile participanților)

Completați:

Copilul învață prin:

- ✓ explorare, cercetare și manipulare cu diferite obiecte, astfel își folosește toate cele 5 simțuri;
- ✓ prin joc;
- ✓ prin interacțiuni cu adulții și alți copii;
- ✓ prin probe și greșeli;

Învățarea se petrece:

- ✓ spontan: copilul observă, reține, asociază, gândește, fără însă ca adultul să intervină și fără să cunoască cum a fost influențat copilul de situațiile trăite. De aceea rolul părintelui este acela de a exploata fiecare situație în care copilul poate învăța ceva nou: culori, forme, obiecte, acțiuni, comportamente, sentimente, asemănări, deosebiri etc.
- ✓ în cadrul unor activități/situații special create. De aceea rolul adultului este să creeze condiții și contexte de învățare.

Sugestii de oferire a unui mediu stimulativ pentru învățare

- ✓ Mediul în care copiii trăiesc devine stimulativ îndeosebi atunci când cuprinde stimuli corespunzători vârstei lor. Copilul are o dorință naturală de explorare pentru a cunoaște, iar contactul cu obiectele și persoanele reprezintă un mod natural pentru copil de a învăța.
- ✓ Un mediu sărac în stimuli (diversitatea culorilor, a formelor, a sunetelor, a suprafețelor, a limbajului, a situațiilor de interacțiune) nu va contribui la dezvoltarea lui cognitivă.
- ✓ Mediul de învățare se modifică în funcție de vârsta copiilor, iar acest fapt presupune o grijă a părinților de a oferi copiilor acele situații și contexte de învățare adaptate vârstei lor (de exemplu: introducerea poveștilor se poate face de la 1 an, sub forma citirii de către părinți a unor cărțișele de povești scurte sau audierea unor povești, ulterior ele pot fi citite și povestite împreună cu copilul, după care copilul poate răsfoi și citi singur cărțile).
- ✓ Copiii nu au nevoie de jucării scumpe. O varietate de jucării simple, materiale uzuale și libertatea de a experimenta cu ajutorul lor într-un mediu sigur/securizat – sunt cu mult mai importante.
- ✓ Materialele ar trebui să fie la îndemâna copiilor, la nivelul câmpului lor vizual, pentru a-și putea alege jucăriile și a se putea juca cu ele când doresc. Toate materialele potențial periculoase trebuie să fie ținute departe de zona lor de acțiune.
- ✓ Interacțiunea prin limbaj verbal și non verbal cu copiii și adulții, constituie pentru copil un context complex de învățare a limbajului și de socializare (acasă, în parc, la cumpărături, la plimbare, în vizite etc.).

IMPORTANT! Suprastimularea (activități și materiale neadecvate vârstei și în număr mare, de durată lungă de timp, etc.) dăunează dezvoltării copilului, mai ales în primul an de viață.

Activitatea 2. Rolul părinților în crearea contextelor de învățare.

- Ce ar trebui să facă părinții pentru a stimula învățarea la copii? (listați)
- În continuare, enunțați câte unul din rolurile de mai jos și solicitați participanților să se expună cum înțeleg acest rol și cum pot ei să și-l asume/ce ar trebui să facă. Puteți veni cu exemple de roluri asumate/comportamente la situația: *copilul construiește un turn din cuburi/alte obiecte, dar care se răstoarnă. Copilul după 2 -3 încercări renunță.*

Părinții trebuie să vină în întâmpinarea nevoii copiilor de a cunoaște, de a explora, de a experimenta. Acest tip de atitudine va stimula dorința copilului de a învăța lucruri noi și îl va încuraja în a face față situațiilor noi. Ce pot face părinții?

- ✓ **Părintele este dator să stimuleze în experiențele de învățare timpurii la copil** motivația, încrederea, perseverența, riscul, satisfacția fără de care învățarea nu este complexă, deoarece, învățarea este un proces complex care presupune contopirea de trăiri emoționale și experiențe strâns legate între ele. (*PĂRINTELE: motivează - „vrei să mai încercăm o dată?”; oferă încredere - „eu știu că tu poți!”, dezvoltă perseverența - „hai să încercăm altfel!”; estimează riscurile - „s-ar putea să mai cadă, dar vom mai încerca, aranjând și altfel piesele”; stimulează emoțiile/satisfacția - „Bravo! Vezi, ai reușit!”*)
- ✓ **Părintele trebuie să fie un partener al copilului** în învățare, nu deținătorul tuturor adevărilor (*PĂRINTELE: „Cum ai obținut, poți să mă înveți și pe mine? Cum să pun eu cuburile, ca să nu cadă turnul?”. COPILUL: arată sau explică, în măsura posibilităților sale*)
- ✓ **Părintele trebuie să-i ofere posibilitatea de alegere, de exprimare, de decizie** pentru a stimula dezvoltarea copilului. (*PĂRINTELE: cu ce ai vrea/putea să începi să construiești turnul? Care piesă vrei s-o pui mai departe? Ce pișă (de ce formă, culoare) vei pune pe vârful turnului?*)

IMPORTANT!

- ✓ O atitudine supraprotectoare va anihila interesul copilului pentru ceea ce îl înconjoară și va anula autonomia acestuia în intențiile de explorare a lumii din jurul lui.
 - ✓ O atitudine de dezinteres față de învățare a părinților va limita posibilitatea copilului de a achiziționa cunoștințe, deprinderi și abilități corespunzătoare vârstei lui și va inhiba dorința acestuia de cunoaștere.
- Propuneți participanților următoarele situații în care ei să explice care vor fi acțiunile și expresiile verbale în asumarea rolurilor discutate mai sus.

Situația 1. Copilul se joacă cu o mașinuță. Deodată își ia căluțul, o jucărie care este mai mare decât mașina și încearcă să urce calul în mașină. *Cum veți acționa și ce veți spune?*

Situația 2. Copilul se îmbracă, introducând ambele picioare într-un crac al pantalonilor. Imediat ce se ridică în picioare, cade și începe să plângă. *Cum veți acționa și ce veți spune?*

Reflecție și evaluare:

- Ce lucruri noi ați învățat azi despre copiii dvs.?
- Formulați cel puțin cinci reguli pe care ar trebui să le respectați pentru a stimula învățarea la copiii mici.

Pentru a II-a întâlnire/sedință.

Activitatea 3. Cum se dezvoltă copilul meu?

- Discutați cu participanții dacă cunosc care sunt particularitățile de dezvoltare cognitivă și limbaj la copiii săi și care ar fi probleme în dezvoltarea acestora.

- Oferiți participanților informația dată din *Suportul de curs*.

Activitatea 4. Practici de stimulare a dezvoltării cognitive și a limbajului.

- Propuneți participanților 2 situații cu comportamente diferite ale părinților. Rugați-i să se expună în care situație părinții acționează, stimulând dezvoltarea/învățarea la copii și în care nu stimulează dezvoltarea/învățarea la copii. Să argumenteze.

1. *Mama unui copil în timpul pregătirii bucatelor își duce copilul în odaie, oferindu-i jucării și spunându-i să se joace cuminte cu jucăriile, fără a o deranja.*
2. *Mama unui copil în timpul pregătirii bucatelor ia cu sine copilul în bucătărie, oferindu-i jucării și comunicând cu el. În momentul când copilul vrea să participe la preparare, mama îl susține, oferindu-i sarcini pe măsura lui, ce nu prezintă pericol pentru viața și sănătatea lui, discutând, analizând.*

- Formați 5 grupuri.

Sarcini:

Grup 1: elaborați jocuri și sarcini de joc pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copiii, folosind cartea/ orice jucărie.

Grup 2: elaborați jocuri și sarcini de joc pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copiii în timpul spălării mâinilor/îmbăiatul.

Grup 3: elaborați jocuri și sarcini de joc pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copiii în timpul servirii mesei/ în timpul preparării bucatelor.

Grup 4: elaborați jocuri și sarcini de joc pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copiii în timpul aflării afară: în curte/parc/grădină, etc.

Grup 5: elaborați jocuri și sarcini de joc pentru dezvoltarea cognitivă și a limbajului la copiii în timpul aflării în magazin/la policlinică/în transport.

- Oferiți participanților și alte practici de stimulare din *Suportul de curs* (subtemele: *Dezvoltarea cognitivă și senzorială a copilului de 1-3 ani*, *Dezvoltarea limbajului la copii de 1-3 ani*).

Reflecție și evaluare:

- Propuneți participanților să completeze următoarele fraze, referindu-se la subiectul ședinței:
 1. *De azi înainte voi înceta să ...*
 2. *De azi înainte voi începe să*
 3. *De azi înainte voi continua să ...*

Activitatea 10. STIMULAREA DEZVOLTĂRII COGNITIVE LA COPILUL de 3-5 ani

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să identifice modalitățile prin care învață copilul de 3-5 ani și rolurile parentale în stimularea dezvoltării copilului mic;
- să cunoască particularitățile de dezvoltare cognitivă la copiii săi;
- să exerseze practici de dezvoltare cognitivă la copiii de 3-5 ani.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, *Suportul de curs*

Agendă:

Activitatea 1. Cum învață copilul la 3-5 ani?	30 min
Activitatea 2. Cum dezvoltăm cogniția la copilul de 3-5 ani?	50 min
Reflecții și evaluare	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Cum învață copilul la 3-5 ani?

- Provocați participanții la discuție privind modul de gândire a copiilor săi: Cum puteți caracteriza gândirea copilului dvs.; Ce întrebări vă adresează? Cum explică diferite lucruri, ca de exemplu, de unde vine ploaia? Ce lucruri curioase vă spun atunci când explică ceva?
- Explicați participanților care sânt caracteristicile dezvoltării cognitive și de limbaj a copilului la vârsta de 3-5 ani. La prezentarea fiecărei caracteristici veți adresa participanților întrebarea *Ce pot face părinții pentru a dezvolta această caracteristică?* Iar în paranteză se oferă unele soluții.

Caracteristicile dezvoltării cognitive a copilului preșcolar

Vârsta 3-7 ani reprezintă un salt substanțial în dezvoltarea cognitivă a copilului datorită dezvoltării limbajului, care permite trecerea de la percepții la reprezentări prin substituirea unei acțiuni motorii cu acte simbolice; gândirea rămâne egocentrică și legată de concret.

Spre deosebire de copiii aflați în stadiul senzorio-motor (0-2 ani), care observă și înțeleg lumea înconjurătoare doar prin manipularea fizică a obiectelor, preșcolarul (3-7 ani) poate utiliza simboluri pentru a-și reprezenta mental obiectele.

Dezvoltarea cognitivă reflectă abilitatea copilului de a înțelege relațiile între, dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice (Kagan, 2005, p. 11). Practic, înțelegerea acestor relații se traduce în capacitatea copilului de a rezolva probleme, de a gândi logic, de a asimila și utiliza cunoștințe despre mediul înconjurător și despre lumea în care trăiește, precum și de a avea noțiuni matematice de bază.

Din punctul de vedere al teoriei piagetiene, copiii se află în stadiul pre-operator, caracterizat prin:

- **Concretete** - raportare doar la obiecte concrete, prezente fizic. Copiii vor să știe *ce este asta?* și mai târziu *de ce?*, iar părinții și copiii din anturaj devin surse de informație puternic exploatare în vederea rezolvării problemelor practice și angajării variate a mediului care până acum era cunoscut doar prin acțiune directă asupra lui.
- **Egocentrism** - convingerea că oricine vede lumea prin ochii săi, și oricine o experimentează în mod similar. Copilul vede lucrurile din perspective proprii și are dificultăți în a adopta sau înțelege punctul de vedere al altei persoane. Copilul consideră că lumea așa cum îi apare lui este aceeași și pentru ceilalți. Exemplu: *o fetița își astupă urechile și își întreabă tatăl dacă o aude. Tatăl îi răspunde că nu o aude...dar ea ridică tonul din nou și întreabă mai tare dacă acum o aude mai bine.* Comportamentul fetei ilustrează două tipuri de limitări de tip egocentric. În primul rând ea crede că dacă ea își astupă urechile, tatăl ei nu o va auzi. Ea nu diferențiază experiența proprie de cea a tatălui. În al doilea rând, când tatăl răspunde la prima întrebare, ea o pune pe a doua cu un ton crescut, făcând abstracție de faptul că răspunsul tatălui dovedește că el auzise de prima dată.
- **Centrare** – atenție acordată unei singure dimensiuni la un moment dat. Copilul preșcolar întâmpină dificultăți în integrarea mai multor tipuri de informații în analiza unei situații: atunci când copilul observă situația în care două mașini merg în aceeași direcție cu viteze diferite, una fiind în urma celeilalte, dar recuperând cu rapiditate handicapul, la întrebarea *Care mașină are viteză mai mare ?*, el o indică pe cea care este în față.
- Ce pot face adulții? (Atunci când copilul insistă asupra unui punct de vedere al său, adultul nu îl va contrazice, ci îi va cere să aducă argumente: *De ce crezi așa? Descrie ce vezi? Ce auzi? Cum arată?* și îi va aduce argumentele sale: *Eu văd...; Eu aud... Eu cred* Astea fără a critica viziunea copilului, ajutându-l astfel pe copil să înțeleagă că există și alte viziuni, păreri, aspecte ale unui și aceluiași lucru.)
- **Focalizare pe stare, nu pe transformare** - concentrare pe felul în care se prezintă perceptiv lucrurile, și nu pe transformările care au dus la aceste stări. De exemplu copilul greu distinge realul de aparență. Un copil de trei ani privește un obiect alb. Atunci când între el și obiect se interpune un ecran de sticlă albastră care determină schimbarea culorii obiectului de după el, copilul va considera ca obiectul și-a schimbat culoarea.
- Ce pot face adulții? (Să propună copiilor să studieze, analizeze cât mai multe obiecte, fenomene pentru a le cunoaște caracteristicile și să ofere posibilitatea să le manipuleze și să experimenteze.)
- **Atenția selectivă** este mai puțin eficientă decât la copiii mai mari. Copilul devine capabil să-și distribuie atenția pe un timp scurt. El de exemplu, poate desena și asculta concomitent instrucțiunea adultului. Dar dacă acțiunile sunt prea complicate, copilul se concentrează numai asupra unui obiect. La această vârstă apar și primele elemente ale atenției voluntare. Copilul poate fixa atenția chiar și asupra unor obiecte care nu-l atrag nemijlocit. Preșcolarii mai mari sunt mai capabili să își automonitorizeze atenția, comparativ cu cei mai mici. Există o legătură strânsă între cercul de interes și atenție, de exemplu desenele animate. Copiii de 3 ani pot sta atenți 5-7 minute; copiii de 4-5 ani - 20 de minute; copiii de 6-7 ani - 40 de minute.

- **Memoria** este și ea mai puțin performantă decât mai târziu. Caracterul intuitiv, plastic, concret al memoriei înseamnă că cei mici pot evoca cu relativă ușurință imaginea obiectelor, a jucăriilor frumoase, viu colorate, atractive, dar mult mai dificilă este memorarea materialului verbal, fapt ce poate fi facilitat prin prezentarea plastică, expresivă, a conținutului diferitelor povestiri, basme, explicații. Productivitatea memoriei crește de la o grupă de vârstă la alta după cum urmează: din 5 cuvinte prezentate cu voce tare o singură dată, copiii de 3 – 4 ani memorează în medie un cuvânt; la 4 – 5 ani, 3 cuvinte; iar la 5 – 6 ani, 4 cuvinte. Memorarea mecanică suplinește experiența cognitivă redusă. Primele încercări mai evidente de memorare intenționată apar la vârsta de 4 – 5 ani.
- Ce pot face părinții? (Să propună exerciții/ jocuri pentru dezvoltarea memoriei)
- **Limbajul** se rafinează din punct de vedere sintactic și semantic, dar și pragmatic – apare o capacitate sporită de adaptare la necesitățile ascultătorului. Pe lângă limbajul social, o caracteristică a acestei vârste este reprezentată de “vorbirea cu sine”, care însoțește acțiunile și are rol de ghidare și monitorizare a acțiunilor.
- **Abilități conversaționale/de comunicare.** Preșcolarii au idei clare despre cum trebuie să decurgă o conversație, în ce context, unde, cu cine. Ei învață de mici că trebuie să comunice strictul necesar, mesajul fiind clar și relevant pentru celălalt și având valoare de adevăr „aici și acum“, adică un suport real. De aceea, când au de-a face cu un mesaj mai „criptic“, cum ar fi glumele, expresiile ironice sau metaforice, preșcolarii sunt foarte derutați. De asemenea, le este foarte greu să accepte situațiile în care adulții folosesc redundant o anumită expresie („Ce mai faci?“)

Activitatea 2. Cum dezvoltăm cogniția la copilul de 3-5 ani?

- Explicați participanților care sânt caracteristicile de bază privind dezvoltarea cognitivă a copilului de 3-5 ani.

Vârsta preșcolară mică și mijlocie (3 – 5 ani)

- Progresează procesele cognitive - percepția, memoria, imaginația, gândirea, limbajul, care se desfășoară în situații concrete și în contextul acțiunilor practice, cu obiectele reale/ „vii”.

Important este ca adultul (educatoarea, părinții, alți îngrijitori) să încurajeze curiozitatea și interesul firesc ale copilului, care are nevoie să facă propriile descoperiri, și nu doar informație transmisă direct de adult.

Atenție! Folosirea exclusivă a mijloacelor audio – vizuale în procesul de cunoaștere a lumii duce la un fel de “verbalism al imaginii”. Adică copilul doar vorbește despre obiecte/fenomene fără a avea posibilitatea de a opera/manipula/folosi obiectul propriu-zis real. De exemplu, copilul a văzut doar la televizor animale domestice. Deși știe foarte multe lucruri despre ele - foloase, exterior, mod de îngrijire, comportament, etc. la un prim contact cu acestea pe viu s-ar putea să manifeste frică sau nu estimează pericolele (să fie mușcat), apropiindu-se foarte mult de ele. Cauza: lipsa experienței anterioare de interacțiune cu animalul. De aceea se recomandă pentru o învățare semnificativă/temeinică prezența „obiectului viu”.

- Copilul percepe mai curând deosebirile decât asemănările, însușirile obiectelor mai pronunțate, mai “bătătoare la ochi”, chiar dacă sunt neesențiale.
- Operațiile gândirii se constituie în activitatea practică nemijlocită.

- Copilul este constructor activ al simțurilor sale cognitive care generează la rândul lor noțiuni, concepte și operații potențiale mai complexe.
- Copilul memorează și reține impresiile care îl impresionează mai puternic, mai ales pe acelea legate de nevoile și dorințele lui actuale.
- Întrebați participanții cum pot ei stimula dezvoltarea cognitivă a copilului de 3-5 ani. (Listați răspunsurile). Completați cu idei din *Suportul de curs*, subtema *Cum stimulăm dezvoltarea cognitivă a copilului de 3-7ani*.
- Formați 2 grupuri. Fiecare grup va primi o fișă cu caracteristica copilului la o vârstă concretă (Anexa 1.)
- Sarcina: să citească, să selecteze la dorință 2 caracteristici pentru care din *Suportul de curs* să selecteze jocuri pentru dezvoltarea respectivelor abilități. SUPLIMENTAR: să elaboreze sarcini de joc/activități.
- Să prezinte în grupul mare și să exerseze 1-2 jocuri.

Reflecție și evaluare:

- Cum vă simțiți?
- Ce ați învățat azi nou?
- Ce v-a plăcut cel mai mult?
- E greu să ajuți un copil să devină deștept? De ce?
- Când, cum și unde puteți organiza activități/jocuri pentru a-l ajuta pe copilul dvs. să-și dezvolte: atenția, percepția, memoria, gândirea, limbajul?

Anexa 1.

La vârsta de 3 ani

- Pune în funcțiune jucăriile mecanice.
- Determină asemănarea dintre obiectul din mână și imaginea din carte.
- Se joacă în jocuri de imaginație cu păpușile, animalele și oamenii.
- Sortează obiectele după formă și culoare.
- Completează jocurile *puzzle* din trei sau patru piese.
- Înțelege noțiunea de „doi”.

La vârsta de 3-4 ani

- Numește corect unele culori.
- Înțelege noțiunea de socotit și poate cunoaște câteva numere.
- Îndeplinește instrucțiunile din 3 pași.
- Își amintește parțial povestirile.
- Înțelege noțiunile de „asemănător” și „diferit”.
- Participă la jocuri ce implică imaginația.
- Îi place să imite rolurile adulților în timpul jocului.
- Muzica și ritmul, modelele repetitive sunt modele de învățare simple.

La vârsta de 4-5 ani

- Poate număra 10 sau mai multe obiecte.
- Numește corect cel puțin 4 culori.
- Înțelege mai bine conceptul de timp.
- Îi place să copieze.
- Comportament concret; adeseori face lucrurile numai într-un singur mod.
- Procesul cognitiv este strâns legat de văz și simțuri.
- Învăță cel mai bine din joacă și propriile acțiuni. Încă nu gândește logic.

Activitatea 11. STIMULAREA DEZVOLTĂRII COGNITIVE LA COPILUL PREȘCOLAR DE 5 - 7 ANI

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să conștientizeze importanța dezvoltării cognitive la copiii de vârstă preșcolară;
- să exerseze unele tehnici de stimulare a dezvoltării cognitive la copilul său.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2

Agendă:

Activitatea 1. Hai să ne jucăm!	25 min
Activitatea 2. Ce presupune dezvoltarea și stimularea cognitivă	20 min
Activitatea 3. Exerciții practice	35 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Hai să ne jucăm!

- Propuneți participanților să formeze 3 grupuri. Fiecare grup va primi o fișă cu descrierea unui experiment/exercițiu pe care îl vor realiza în mod practic.
- După exersare vor prezenta grupului mare ce au realizat.
- Discutați la finele fiecărei prezentări după următorul algoritm:
 - Ce ați învățat din exercițiul/experimentul dat?
 - Ce ați știut despre proprietățile obiectelor folosite?
 - Ce ați aflat nou despre ele?
 - Unde, când și cum veți putea utiliza cunoștințele noi?
- După finisarea prezentărilor discutați:
 - Pot fi organizate aceste exerciții/experimente cu copiii dvs.? Argumentați.
 - Ce ar învăța copiii din aceste exerciții?
 - Ce dezvoltă concret aceste exerciții la copii? (Listați răspunsurile, menționați aspectele ce țin de dezvoltarea cognitivă)
- Discutați în continuare:
 - De la ce vârstă putem organiza cu copiii astfel de exerciții/experimente?
 - Ce alte exerciții/experimente care dezvoltă cogniția la copil ați organizat acasă?
 - Cum le-ați organizat planificat sau spontan? La solicitarea copilului sau la intenția dvs.?

Activitatea 2. Ce presupune dezvoltarea și stimularea cognitivă

- Ce înseamnă a fi deștept?
- Vreți să se spună despre copilul dvs. că este deștept?
- Cum altfel credeți că se mai numește abilitatea de a fi deștept?
- Provocați participanții să explice noțiuni de **cogniție, dezvoltarea cognitivă**. Explicați care sânt procesele cuprinse în aceasta: atenția, percepția (miros, auz, gust, văz, tactil) memoria, gândirea și imaginația și neapărat limbajul ca mijloc de transmitere a cunoștințelor.
- Ce ar trebui să știe, să facă un copil de 5-7 ani în aspect cognitiv?
- După răspunsurile participanților prezentați posterul cu următoarea informație:

La vârsta de 5-7 ani

- ✓ *Experiențele tactile (pipăit) și motorii (mișcare) trec pe al doilea plan. Pe lângă impresiile vizuale ("vede tot"), capătă importanță cele acustice (este tot timpul "pe recepție", "trage cu urechea", "spionează", "demască" tot, repetă expresii auzite de la adulți, copii etc.).*
 - ✓ *Deosebește sunete de tot felul, fredonează cântece simple și le însoțește de mișcări ritmice.*
 - ✓ *Reproduce obiecte și acțiuni prin desen și modelare.*
 - ✓ *Manifestă fantezie în folosirea culorilor și desenarea "formelor" unor obiecte, persoane sau animale.*
 - ✓ *Apare diferențierea din ce în ce mai buna între imaginație și realitate.*
 - ✓ *Privește activ și critic lumea înconjurătoare, dar și propriile lui performanțe.*
 - ✓ *Dezvoltă spirit creator, face planuri, își fixează obiective și le urmărește consecvent.*
- Cum putem stimula dezvoltarea cognitivă a copiilor? (Listați răspunsurile și completați cu informația de mai jos:)

Cum stimulăm dezvoltarea cognitivă a copilului de 5-7ani

- Orice părinte trebuie să înțeleagă că joaca este de fapt "**munca**" copilului, iar învățarea este mai ușoară cu ajutorul jocului.
- Nu uitați că învățarea este permanentă, în orice zi, indiferent dacă copilul merge în patru lăbuțe sau deja vorbește așa că acordați-i toată atenția și ajutați-l să învețe și repetați-i când este nevoie tot ceea ce l-ați învățat.
- Cultivați-i spiritul de curiozitate: o nouă pisică, o nouă jucărie, o nouă mâncare și chiar o pasăre care se așează în grădină pot fi noi provocări de a învăța câte ceva despre lumea înconjurătoare.
- Lăsați-l să încerce până reușește, cum ar fi cu jucăriile pe care le montează și le demontează zilnic; când reușește în ceea ce face spuneți-i un simplu cuvânt de încurajare.
- Citiți împreună denumiri de magazine, străzi, cărți, etc
- Permanent discutați despre cele văzute în jur. Nu treceți în tăcere pe lângă obiectele/lucrurile/eventimentele din cale.
- Cereți-i părerea vizavi de diferite lucruri, întâmplări.
- Explicați copilului totul simplu și clar.
- Învățați copilul să adreseze întrebări și străduiți-vă să răspundeți la ele.
- Întrebați copilul mai întâi „Ce?”, „Cum?”, „Ce fel de?”, și numai după aceasta „De ce?” și „Pentru ce?”.

- Alcătuiți împreună cu copilul povești, povestiri, istorioare, jocuri. Astfel veți dezvolta imaginația.
- Dezvoltați capacitățile copilului: înscrieți-l la cercuri de interese – dans, teatral, de arte, sportiv etc.
- Invitați copilul să participe la treburile casnice.
- Manifestați interes față de tot ce preferă să facă copilul: să deseneze, să colecționeze, să decupeze, să lipească.
- Învățați copilul să înțeleagă umorul.
- Aveți grijă ca copilul dvs. permanent să aibă impresii despre care ar putea să povestească altor copii: plimbare în pădure, vizită la teatru, excursii, etc.
- Lăudați copilul pentru oricare succes al său, pentru depunerea efortului sau respectarea regulilor, pentru oricare inițiativă venită din partea lui.

Activitatea 3. Exerciții practice de stimulare a dezvoltării cognitive la copiii de 5-7 ani

- La decizia dvs. alegeți câteva tehnici, exerciții, experimente pentru exersarea cu participanții.
- La sfârșit adresați întrebările:
 - Ce vor învăța copiii din aceste activități? (să măsoare, să cântărească, să presupună, să fie atent, să deosebească, să compare, etc.)
 - Ce dezvoltă aceste exerciții? (atenția, memoria, gândirea: capacitatea de a analiza, compara, grupa, generaliza, etc.)
 - Când și unde puteți organiza astfel de activități/jocuri cu copiii? (acasă, afară/la plimbare / în parc; în magazin/la policlinică/poștă, etc.; în transport, etc.)
 - Ce alte jocuri, activități ați organizat cu propriii copii în scopul dezvoltării cognitive?

Reflecție și evaluare:

- De ce este important dezvoltarea cognitivă a copilului?
- Poate un copil să-și dezvolte cogniția și în paralel limbajul fără ajutorul și stimularea din partea adultului? De ce? (veniți cu exemplul copiilor – maugli, care au fost crescuți în pădure sau copiii care au fost neglijați și izolați total de lumea înconjurătoare de către propriii părinți, etc.)
- Care din exercițiile de azi ați vrea să-l realizați primul cu copilul dvs.?

Activitatea 12. STIMULAREA DEZVOLTĂRII CREATIVITĂȚII ȘI GÎNDIRII CRITICE LA COPII DE 5-7 ANI

Obiectivele:

- să determine calitățile copilului creativ;
- să recunoască condițiile favorabile pentru stimularea cognitivă a copilului;
- să propună /alcătuiască jocuri dezvoltative;

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2, 3

Agendă:

Activitatea 1. Exercițiu practic.	20 min
Activitatea 2. Cum dezvoltăm creativitatea la copiii mici?	50 min
Activitatea 3. „Așa DA, așa NU”	20 min
Reflecții	5 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Exercițiu practic.

- Propuneți participanților un set de obiecte reciclabile (peturi, cutiuțe sau cutii, capace din plastic, rulouri de hârtia de vece, materiale din natură, șireturi, bucăți de stofă, ziare, felicitări, etc.)
- Provocați-i să creeze jucării pentru copiii săi folosind obiectele date.
- Să gândească un nume cât mai neobișnuit pentru jucăria și s-o prezinte sa.
- Discutați:
 - Cum vă simțiți acum?
 - Cum v-ați simțit când ați auzit sarcina?
 - Cum vă par jucăriile noi?
 - Ce v-a plăcut cel mai mult în acest proces?
 - Cum putem numi acest proces? (creativitatea)
 - De ce creăm jucării pentru copii?
 - Ce v-a ajutat să obțineți succes în realizarea sarcinii?
 - Cu cine puteți face același lucru, să confecționați jucării?
 - De ce e necesar să creăm ceva în viața de zi cu zi?
 - Ce înseamnă a fi creativ?
 - Cine poate fi creativ?
 - De la ce vârstă începe să se manifeste creativitatea?

Activitatea 2. Cum dezvoltăm creativitatea la copiii mici?

- Propuneți participanților pentru exersare câteva tehnici de dezvoltare a creativității, selectate la alegere din *Supportul de curs*. Tehnicile pot fi organizate atât individual, cât și în grup mare, grupuri mici sau în perechi.

Activitatea 3. Așa „DA”, așa „NU”.

- Care ar fi rolurile părinților în dezvoltarea creativității copilului? (de a stimula, de a încurajați-l să creeze și să se joace, de a-i oferi un colț creativ în casă și de a fi însuși creativ, adică natural)
- Propuneți participanților să-și expună părerea față de practicile care stimulează sau inhibă creativitatea. Pentru „Așa DA”- să aplaude, pentru „Așa NU” - să tropăie din picioare.

Enunțurile: Părinții:

- Îi spun copilului povești, îi citesc cărți, în special cu poze ce înfățișează peisaje, animale sau desene.
- Încurajează copilul să creeze și să se joace.
- Oferă copilului un colț creativ în casă.
- Îl ajută pe copil să înțeleagă că unele probleme pot avea mai multe răspunsuri.
- Îi oferă instrumente muzicale pentru a vedea cum și de unde provine muzica.

- Folosește fraze de tipul: „Am încercat asta mai înainte. Ne va costa prea mult. Asta nu e treaba mea/ a ta.”
- Îl lăsa să se joace cu apă de la 12 luni.
- Îl lasă să mâzgălească pe hârtie, să deseneze cu creioane colorate.
- Îi oferi jucării multifuncționale, cum ar fi un set de cuburi sau câteva cutii de carton.
- Dacă copilul cere creioane, îi dă două zicând că-i va fi de ajuns.
- Discută cu copilul despre tot ce vede în jurul său.
- Organizează experimente, jocuri verbale “Zboară, înoată, merge”, “Ce s-ar întâmpla dacă...(variante: în mare nu ar fi apă, autostrada ar fi acoperită cu iarbă, ar dispărea soarele, toți peștii din mare ar zbura, ar ploua într-una, toți copacii ar crește cu rădăcina în sus etc.)”
- Dă ordine copilului la tot pasul ce să facă.
- Iese cu copilul la plimbare și discutați cele văzute;
- Se joacă în jocuri verbale, rugând copilul să numească toate obiectele care pot zbura, toate obiectele verzi sau roșii și toate cuvintele care urmează cu un anumit cuvânt;
- Interzic copilului să lucreze cu foarfecele pentru a nu tăia perdelele, sau cu acurelele pentru a nu murdări hainele, cu creioanele pentru a nu murdări pereții.
- Copiii își dezvoltă potențialul de gândire creativă dacă le sunt furnizate spațiu, materiale potrivite și timp. Părinții ar trebui să-i ajute când este necesar, însă să le permită să crească și să învețe independent.

Reflecție și evaluare:

- Cum vă simțiți?
- Ce a-i învățat din activitatea de azi?
- Care din jocurile exersate îl veți organiza imediat acasă cu copilul dvs?
- Cum veți încuraja creativitatea copilului dvs?
- Cum îi veți putea stimula imaginația?
- Cum veți soluționa următoarea problemă: Sunteți la bucurărie și preparați ceva. Copilul anunță că vrea să deseneze cu acurela alături de dvs. Însă nu aveți suficient spațiu pentru a-și aranja rechizitele: borcănașul cu apă, hîria și acuarela. Știind de importanța rolului dvs de a stimula jocul copilului și creativitatea acestuia ce îi puteți propune în loc?

Activitatea 13. DE CE SĂ GÂNDIM CRITIC? (pentru părinți cu copii de 5 - 7 ANI)

Obiective:

Lla finele activității participanții vor fi capabili:

- Să deducă noțiunile de *gândire* și *gândire critică*;
- Să identifice condițiile necesare pentru dezvoltarea gândirii critice la copii.
- Să exerseze unele tehnici de dezvoltare a gândirii critice.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1, 2

Agendă:

Activitatea 1. Ce este gândirea?	10 min
Activitatea 2. De ce avem nevoie de gândire critică?	20 min
Activitatea 3. Caracteristicile gândirii critice	20 min
Activitatea 4. Dimensiunile gândirii critice.	30 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Ce este gândirea?

Moto: Buddha afirma: “Suntem ceea ce gândim, tot ceea ce suntem ia naștere din gândurile noastre. Cu gândurile noastre construim lumea”.

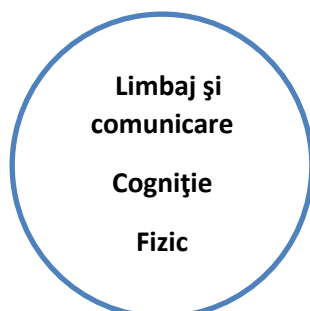
- Propuneți participanților în perechi să talmăcească acest moto.
- Care e cuvântul cheie al motoului? (*Gândire, gând*).
- Propuneți participanților să enunțe acele cuvinte, care le trec prin minte, pornind de la cuvântul “*gândire*”. Listați ideile pe poster.
- Propuneți participanților să deducă definiția Gândire, folosind cuvintele scrise.
- Propuneți definiția noțiunii conform DEX-ului:

GÂNDIRE –

1. Proces psihic cognitiv superior prin care creierul omenesc reflectă în mod generalizat realitatea obiectivă prin noțiuni, judecăți, teorii etc. și presupune concentrarea activității psihicului asupra unui lucru; meditare; gând.
- Întrebați participanții:
 - Ce legătură are noțiunea de gândire cu personalitatea copilului? (Ascultați răspunsurile și completați cu informația de mai jos)

Completați:

Gândirea este o componentă a dezvoltării cognitive a copiilor, iar domeniul cognitiv, la rândul său, e componentă a dezvoltării holistice a copiilor, alături de domeniul socio-afectiv, fizic, limbaj și comunicare. (**aici puteți prezenta următoarea schemă:**)

Tot odată, prin activitățile în care sunt implicați copiii:

- analizează relațiile între obiecte, evenimente, persoane (asemănări, deosebiri, asocieri), pentru a descoperi cauzalitatea, gândirea critică, rezolvarea de probleme;
- fac predicții și acest lucru îi ajută la dezvoltarea gândirii științifice etc.

Activitatea 2. De ce avem nevoie de gândire critică?

Pentru a răspunde la acesta întrebare-provocare, propuneți participanților câteva „Frazе absurde”

- ✓ *Într-o dimineață frumoasă de iarnă, Mihai plecă la pădure după flori și după mure. Ce nu este adevărat? De ce crezi așa?*
- ✓ *O fetiță spune: eu am 8 ani, iar fratele meu mai mic are 10 ani. Ce nu este adevărat? De ce crezi așa?*
 - Discutați:
 - A fost greu sau ușor să găsiți argumente pentru aceste întrebări? De ce? (adultii au suficiente cunoștințe și experiențe pentru a-și argumenta răspunsurile)
 - Pentru copii ar fi la fel de ușor sau dificil? De ce?
 - De sunt necesare astfel de exerciții pentru adulți și copii? (pentru a pune la îndoială “adevărurile neadevărate”, pentru a exclude manipularile; etc. Argumentul forte: pentru a dezvolta gândirea critică)

Deducerea definiției de “GÂNDIRE CRITICĂ”.

- *Propuneți participanților să extragă câte 1 element de puzzle (variantă de hârtie colorată, la restabilirea puzzle-ului trebuie să obțină o noțiune scrisă din timp- Anexa 1. Numărul de elemente pentru fiecare foaie se va stabili, reieșind din numărul total de participanți.)*
- *Din puzzlele pe care îl va obține fiecare grup să “construiască” definiția pentru “Gândire critică” și “A gândi critic”.*
- *Să explice cum înțeleg definițiile date.*

Activitatea 3. Caracteristicile gândirii critice

- *Formați 4 grupuri. Fiecare grup va primi o fișă cu 2-3 caracteristici ale gândirii critice (Anexa 2).*
- *Sarcina pentru fiecare grup este să citească și să familiarizeze grupul mare cu aceste caracteristici, explicându-le cu cuvintele proprii.*
- *Moderatorul va completa după necesitate.*

Activitatea 4. Dimensiunile și dezvoltarea gândirii critice.

- *Aduceți la cunoștință participanților informația din Suportul de curs cu referire la Dimensiunile gândirii critice.*
- *După prezentarea fiecărei dimensiuni discutați cu participanții următoarele:*
Pentru I dimensiune: *de la personal..... la public.*
 - *De ce este important ca un copil / un adult să vină cu argumente față de o situație, părere, acțiune? (pentru a fi convingător, a se simți încrezut, pentru a fi auzit și ascultat, pentru a evita conflicte, etc.)*

Pentru II dimensiune: *de la respectul față de ideile altora.....la încrederea în sine.*

- De ce este important ca copilul să pună la îndoială cele auzite și văzute în situații/contexte noi? (pentru a nu crede în cuvintele unui necunoscut despre ceea ce-i promise și astfel să evite situații de pericol pentru sine; pentru a nu fi manipulat de alte persoane; pentru a fi sigur de ceea ce știe și astfel să-și apere poziția într-o discuție, etc.)

Pentru dimensiunea III: *de la intuitiv.....la logic.*

- Când copilul va putea să argumenteze logic expunerile, părerile sale visavi de orice problemă, situație, etc.? (când va avea suficiente cunoștințe, experiențe legate de subiectul abordat, lumea înconjurătoare în general).
- Cum părinții pot îmbogăți cunoștințele și experiențele copilului despre lumea înconjurătoare? (prin observări împreună cu copilul și discuții asupra celor observate; prin lectura cărților, enciclopediilor; prin vizionarea filmelor cu conținut științific și discutarea acestora; prin diverse experimente, discuții, analiză, etc.)

Pentru dimensiunea IV: *de la o singură perspectivăla mai multe perspective.*

- De ce este important pentru copil să „vadă” mai multe variante de soluționare a unei probleme, sau „să audă” alte păreri la aceeași problemă/întrebare/situație? (pentru a găsi din mulțimea de soluții pe cea mai optimă pentru sine; pentru a evita situații dificile în discuții, relații cu alte persoane)
- Întrebați participanții:
- Cum părinții/adulții pot stimula dezvoltarea gândirii critice la copiii preșcolari? (Listați răspunsurile participanților, orientându-i spre variantele oferite în *Suportul de curs*. Completați cu informația din acesta).
- Explicați participanților, că pe lângă aceste reguli de bază există și un șir de tehnici, jocuri care contribuie la dezvoltarea gândirii critice la copii.
- Organizați cu participanții câteva din acestea, consultând Suportul de curs. Se recomandă a oferi participanților câte o foaie cu aceste exerciții pentru a le putea utiliza cu copiii acasă.

Reflecții:

- Cum vă simțiți acum? Ce vă face să vă simțiți astfel?
- Ce nou ați aflat azi?
- De ce este necesar să fie dezvoltată gândirea critică la copii?
- Cum veți ajuta copiii dvs. să-și dezvolte gândirea critică?
- Ce ați vrea să schimbați la dvs. pentru a putea ajuta copilul/ii dvs. să gândească critic?

Anexa 1

Gândirea critică este un tip de gândire diferențiată după finalitate ce presupune verificarea, evaluarea și alegerea răspunsului potrivit pentru o sarcină dată și respingerea argumentată a celorlalte variante de soluții.(M. Zlate)

Gândirea critică înseamnă „a susține cu argumente convingătoare, raționale, anumite opinii și a le respinge pe altele, a pune la „îndoială” informația, acțiunile, atitudinile cu scopul de a obține noi argumente care să-ți întărească sau, dimpotrivă, să-ți șubrezească propriile convingeri și credințe, a supune analizei și evaluării orice idee personală sau aparținând altora” (Dumitru,2000,p.25-26)

A gândi critic înseamnă a emite judecați proprii, a accepta părerile altora, a fi în stare să privești cu simțul răspunderii greșelile tale și să le poți corecta, a primi ajutorul altora și a-l oferi celor care au nevoie de el.

A gândi critic presupune a cântări idei, a le examina implicațiile, a le expune unor îndoieli, a le pune pe balanță cu alte idei, puncte de vedere opuse, a construi noi argumente sau sisteme de argumente, care să le sprijine și să le dea consistență.

Anexa 2

Condițiile pentru dezvoltarea gândirii critice:

Grup 1.

☞ **GĂSIȚI** timp să **CREAȚI** condiții pentru experiențele de gândire critică. **Timpul** este perioada de durată pentru dezvoltarea gândirii critice. Pentru a gândi ceva nou e nevoie ca copilul să descopere ce crede despre acest nou. Aceasta presupune explorarea ideilor, experiențelor, convingerilor anterioare. E nevoie de timp ca copiii să exprime în cuvinte gândurile noi și să le audă cum sună aceste gânduri. E nevoie de timp ca să-și comunice ideile, gândurile noi și să audă părerea celorlalți, pentru șlefuirea acestor idei și reflecția în continuare. Ideile se formulează și se clarifică mai bine, când gândurile sunt verbalizate într-o atmosferă care încurajează comunicarea. Stimulați comunicarea prin adresarea întrebărilor: *Cum crezi, ce ar fi/s-ar întâmpla, dacă....?, Ce părere ai despre....?, Cum ai stabilit/aflat, că....?, De ce crezi așa?, Tu ce ai face în cazul/situația dată?, Cum se mai poate face?, Pentru ce ne trebuie....?, La ce ne-ar servi...?*

☞ **CREAȚI un spațiu primitiv în jurul lor.** Copiii se simt foarte bine în spații în care știu că sunt iubiți și respectați. Aduceți-i aminte în fiecare zi că îl iubiți și că îl susțineți.

Grup 2.

☞ **LĂSAȚI** copiii să speculeze/să facă cugetări abstracte teoretizând în mod normal. Copiii nu gândesc întotdeauna liber în legătură cu ideile importante pentru ei. Adesea ei așteaptă ca adultul să le dea „răspunsul/soluția bună, corectă”. Copiii care gândesc critic, dezvoltă ipoteze, variante de răspunsuri, soluții la o problemă, aranjând ideile și conceptele în diverse moduri. Unele pot fi haioase, năstrușnice, altele mai productive, unele pot apărea rezonabile la început și mai puțin valoroase ulterior. Pentru ca acest tip de gândire să se dezvolte spontan, copilului trebuie să i se permită să speculeze, să creeze, să afirme diferite lucruri, chiar dacă e evident că par aberante. Doar asta știm noi, maturii. Când copiii înțeleg că acest comportament este acceptabil, se angajează mai activ în analiza critică. Dați dovadă de discernământ când permiteți copiilor să devină gânditori critici. Când copilul încearcă să expună unele idei, soluții care vi se par greșite, nu-l criticați, dar încercați să veniți și dvs cu idei de felul: „*Da eu cred că așa e bine, că acesta e un....., dar tu de ce crezi așa?*”. Astfel copilul vine și cu unele argumente în favoarea propriului răspuns/soluții/idei, sau încearcă să înțeleagă soluția, ideea propusă de dvs.

☞ **ACCEPTAȚI** diversitatea de idei și păreri. Odată ce copiii se simt liberi să facă speculații, va apărea diversitatea de opinii și idei. Așa se întâmplă întotdeauna, când se renunță la convingerea

că există un singur răspuns corect: vor apărea atâtea opinii câți copii există. Dacă limitați exprimarea opiniilor, înseamnă că limitați gândirea copiilor. Întrebări cu unele afirmări de tipul „*Așa crezi tu, da de ce?, Cred că ai dreptate, hai să încercăm!*” îl fac pe copil să expună și alte idei și afirmații, să pară mai încrezător, să aibă încredere în forțele proprii.

Grup 3.

- ☞ **ÎNCURAJAȚI ÎNTREBĂRILE.** Nu răspundeți la fiecare întrebare pe care o pune, mai ales când este în perioada lui "*De ce?*", în schimb întrebați-l ce părere are el. Puneți-i întrebări pentru a stimula conversația între voi.
- ☞ **ÎNCURAJAȚI IMPLICAREA ACTIVĂ** a copiilor în procesul de învățare. Mulți copii sunt pasivi și așteaptă ca să-i învețe adulții, că doar ei știu totul și pot totul. Ei văd cunoștințele ca fiind fixe, pregătite să le învețe automatizat pentru a le reproduce apoi la comandă, pentru a demonstra că au învățat și știu. Și, atunci când reformulăm întrebarea, situația, ideea nu mai primim acel răspuns așteptat de la ei. Acești copii nu se implică în gândire decât dacă sunt impulsionați să facă acest lucru și să investească în propria învățare. Pentru aceasta trebuie să le creați situații de investigație și explorare, experimentare. Și nu se vor lăsa mult așteptate întrebările: „*Oare de ce se întâmplă asta?, Cum pot afla?, Cum pot mai bine face? Ce să fac cu ele?, etc*” și soluțiile, opiniile, ideile generate. Atunci, când le veți permite copiilor să rămână pasivi, gândirea critică va lipsi din comportamentul lor și vor aștepta soluții, răspunsuri, idei de la alte persoane.

Grup 4.

- ☞ **REMARCAȚI** opiniile, ideile, fără ca copiii să aibă sentimentul că ridiculați. A gândi liber poate fi riscant. Ideile pot veni în mod ciudat, hazliu, uneori contradictorii. Ideile „trăsnete”, ciudate, noțiunile simple sunt toate parte a procesului de gândire. Afirmările de tipul: „*Prostii, ce-ai mai născocit și tu?, Mare lucru, nu ai dreptate!, Ai greșit, ai luat o decizie incorectă!*”, doar îi va bloca dorința copilului de a mai gândi și de a sugera idei, opinii. Copiii nu vor tolera astfel de atitudine și nu vor risca să mai expună sugestii, soluții, răspunsuri. Gândirea se manifestă cel mai bine într-o atmosferă lipsită de riscuri, în care ideile sunt respectate și copiii sunt motivați să se angajeze activ în procesul de gândire.
- ☞ **EXPRIMAȚI** încrederea în capacitatea fiecărui copil de a gândi critic. Când copiii simt, înțeleg că opiniile lor sunt apreciate, când cred că adultul, părintele respectă ideile și convingerile lor, reacția lor este de a demonstra responsabilitate și grijă sporită. Ei încep să arate mai mult respect față de propria lor gândire și iau procesul de învățare mult mai în serios, dacă și adultul manifestă respect. Fraze de genul. *Bravo, ai încercat și ți-a reușit?, Vezi că poți?, Mai încearcă?*, oferă încredere copiilor și dorință de a mai persevera.

☞ **APRECIATI** gândirea critică. Comunicați copiilor că opinia lor este importantă, adică propria lor analiză, critică, are valoare. Spre exemplu: „*Da ai dreptate, așa e mai bine*”, „*M-a ajutat varianta propusă de tine să fac mai bine...*” Astfel luând în considerație, ideile, soluțiile copiilor și apreciindu-i pentru asta, vom reuși să-i implicăm în exersarea gândirii critice.

Activitatea 14. CARTEA ÎN VIAȚA COPILULUI (pentru părinți cu copii de 3-7 ani)

Obiective:

La finele acestei activități participanții vor fi capabili:

- să conștientizeze importanța cititului cărții pentru copii;
- să identifice tipurile de cărți recomandate pentru copilul său;
- să aleagă o carte potrivită copilului său;
- să aplice modalități de stimulare a apetitului copiilor pentru citit
- să exerseze modalități de confecționare a unei cărți pentru copilul său;

Resurse: Cărți de diferite tipuri, pentru diferite vârste; materiale reciclabile, naturale, foi de hârtie, carton, abțibilduri, foarfece, clei, șireturi, capsator, reviste, cărți vechi, carioca, imagini, felicitări, poze cu membrii familiei, fișe diferite, plastilină, folioplicuri, bucăți de stofă, ac, ață, ș.a. care pot servi resurse pentru confecționarea cărților pentru copii de diferite vârste.

Agendă:

Activitatea 1. La librărie. Cum alegeți cărți potrivite pentru vârsta copilului?	15 min
Activitatea 2. De ce trebuie să sitiesc copilului meu?	15 min
Activitatea 3. Cum să citesc o carte copilului meu?	15 min
Activitatea 4. Lucrul practic – confecționarea unei cărți	35 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. La librărie. Cum alegeți cărți potrivite pentru vârsta copilului?

- Propuneți participanților să se implice în jocul de rol „La librărie”. Să se apropie de masa cu cărți și să selecteze câte o carte pe care o consideră adecvată vârstei copilului său.
- Să argumenteze alegerea făcută.
 - Ce-ar spune copilul dvs despre cartea pe care i-ați ales-o?
- Credeți că există reguli de selectare a cărților pentru copii? Dacă Da, care ar fi acestea?
- Propuneți pentru discuție recomandările privind cărțile pentru copii. Consultă *Suportul de curs*, subtema *Cărți recomandate copiilor de diferite vârste*.

Activitatea 2. De ce trebuie să sitiesc copilului meu?

- Propuneți participanților să-și expună părerea asupra următoarelor afirmații prin tehnica „Linia valorilor / Da și Nu”. Mod de desfășurare:
 - La mijlocul sălii se trasează o linie. Pe una din părțile sălii delimitată de linie se va fixa o foaie cu cuvântul „DA”, iar pe partea opusă – o foaie cu cuvântul „NU”.
 - La începutul participanții se plasează într-o parte a sălii, indiferent care.
 - Moderatorul va citi pe rând câte o afirmație.
 - Auzind afirmația participanții se vor plasa în acea parte a liniei care redă opinia lor față de această afirmație.
 - Participanții din ambele părți aduc argumente pentru alegerea făcută.
 - La fiecare afirmație, după argumentele aduse de participanți, moderatorul va completa cu argumentele din paranteze.

Important!

1. **Dacă se va întâmpla, ca de o parte a liniei să rămână un singur participant, moderatorul i se va alătura, oferindu-i astfel siguranța, sprijin emoțional.**
2. **Accentuați participanților, că nu există răspunsuri corecte sau greșite. Există opinii, păreri diferite, la care are dreptul fiecare.**

AFIRMAȚII:

- 1). **E necesar să începem a citi copilului cărți de la naștere.** (Argumente în favoare: vârsta preșcolară este cea mai propice pentru a obișnui copilul cu cărțile, pentru a-i deschide apetitul pentru ele, pentru a forma un viitor cititor, anume în preșcolaritate se clădește fundamentul dragostei de carte și de citit).
- 2). **Citind o carte copilului este neapărat să fii alături de el, să-l ții în brațe.** (Argumente în favoare: copilul așezat confortabil în brațele mamei sau tatălui primește căldură, confort, iubire, aude sunete, vede, imagini și astfel se creează un tot întreg (familia) care va rămâne în amintirea bebelușului/copilului și se va întări permanent, pe măsură ce părinții/îngrijitorii îi citește).
- 3). **Atitudinea față de carte, interesul pentru ea și plăcerea de a citi vor fi dezvoltate la copil numai la grădiniță.** (Argumente în defavoare: modelul părintelui ce citește o carte este foarte important pentru a stimula atitudinea dată la copil copilului.)
- 4). **În perioada de sarcină cititul cărților pentru copii este interzis.** (Argumente în defavoare: cititul cărților de către viitorii mamă și tată sunt o modalitate de comunicare cu viitorul bebeluș, în timpul cititului bebelușul din burtică se simte confortabil plăcut, se deprinde cu vocea viitorilor părinți, trăiește emoții pe care le simte mama în timpul cititului; se deprinde să asculte – abilitate importantă în viață)

Activitate 3. Cum să citesc o carte copilului meu?

- Provocați participanții la discuție despre modul în care le citesc copiilor cărți: cum, când, unde, cine le citește copiilor cărți.
- Veți anunța câte 1 sfat recomandat părinților/îngrijitorilor pentru cititul cărților (din boxă) fără comentariile la acesta (de exemplu: **Creați un spațiu și un mediu potrivit pentru citit!**).
- Rugați participanții să explice, să comenteze sfatul dat, venind și cu exemple din experiența personală.
- Completați cu comentariile de rigoare fiecare sfat.

SFATURI RECOMANDATE PĂRINȚILOR/ÎNGRIJITORILOR PENTRU CITITUL CĂRȚILOR

- **Creați un spațiu și un mediu potrivit pentru citit!**

Cititul înseamnă un moment special din zi, așa că încercați să fiți într-un loc liniștit. Înainte de a deschide cartea și de a începe să-i citiți copilului, asigurați-vă că stați comod și într-un spațiu care favorizează lectura. Este important ca în cameră să fie liniște și să nu existe nici-o sursă de distragere a atenției copilului (televizor aprins, calculator, jucării etc.). Stați întins/ă în pat sau pe canapea, astfel încât să aveți o poziție confortabilă și relaxantă, să fie destul loc și pentru copil ca să vă vadă fața când îi citiți și imaginile din carte.

- **Citiți regulat, în fiecare zi, chiar la aceeași oră.**

Transformați cititul într-o deprindere zilnică. Citind aceeași carte (poveste) de mai multe ori poate parea plictisitor pentru adulți, dar pe bebeluși îi ajută la dezvoltarea memoriei și a limbajului. Copiii învață cel mai bine prin repetiție. Încercați să programați "ora de lectură" cam în același moment, în fiecare zi. Cititul înseamnă 10-15 minute pe zi sau 2-3 cărțicele. O puteți face înainte de culcare ca parte din ritual, seara după cină cu toată familia sau ori de câte ori vreți să țineți copilul liniștit pentru câteva minute. O minunată alternativă pentru televizor. Citiți seara înainte de somn. După o zi agitată, vine cu nerăbdare momentul poveștii de seara... Lăsați copilul să aleagă povestea, iar voi citiți pe roluri, bine înțeles să intervină și copilul - doar le știe pe de rost. Lăsați să se alăture și copiii mai mici sau mai mari, care vor asculta și ei povestea și vor participa cu cititul. Aceste momente nu se vor întoarce niciodată, așa că profitați de ele!

- **Ajutați-l pe copil să facă legături cu experiențe reale!**

Multe teme de povești se pot regăsi și în realitate, în situații obișnuite prin care trece copilul. **Aveți răbdare și explicați-i cuvintele pe care nu le înțelege, precum și morala fiecărei povești!** Ajutați-l să se bucure de pe urma a ceea ce îi citiți. Spuneți-i de la început că vă poate întreba orice atunci când nu înțelege ceva sau vreun cuvânt și explicați-i la finalul poveștii care este morala și lecția de viață pe care trebuie să o extragă din ea. Vorbiți-i într-un limbaj adecvat lui, asociind și cu întâmplări din viața lui! Va înțelege mai ușor!

Dacă alegeți cărțicele din care micuțul poate învăța anumite lecții de viață atunci puneți-l să se gândească dacă el a trecut prin acea experiență. De exemplu, dacă tema cărții este generozitatea, întrebați-l *dacă el a dăruit vreodată unui copil mai puțin norocos ca el o jucărie și dacă nu, de ce*. Dacă seara urmează să-i citiți o carte, îl puteți întreba încă din timpul zilei ce poveste i-ar plăcea să asculte: cu zâne, prinți și prințese sau cu fermieri, animalețe etc. După ce alege, puneți-i tot timpul întrebări *despre ce crede că face un fermier, ce animale știe și faceți legatură cu respectiva carte*. Conversați cu copilul pentru a verifica dacă a înțeles ceea ce i-ați citit. Din când în când, înainte de a trece la un nou capitol sau la o nouă pagină, adresați-i întrebări de verificare copilului să vedeți dacă a fost atent la cele citite și dacă a înțeles textul audiat. Aveți grijă să fie cât mai simple, legate de un nume, un oraș prin care se perindau personajele, despre ce crede el despre ce se întâmplă, de ce se întâmplă etc. Procedați la fel și la sfârșitul poveștii sau a ședinței de citit. Întrebați-l ce a înțeles din poveste sau ce ar fi făcut el dacă era în pielea altui personaj. Lăsați-l să continue în stilul personal povestea. S-ar putea să fiți surprins de rodul imaginației lui. Dacă micuțul Dvs. are o poveste preferată sau personaje preferate, alegeți acele cărți care sunt scrise în jurul acesteia sau care au legătura cu ei. De exemplu: copilului îi place să-i citiți doar povestea Gogoșa. Treptat introduceți și alte cărți unde se regăsesc eroii poveștii sau care se aseamănă, ca subiect, cu povestioara lui favorita. Dacă vi se pare că nu-i este interesant, nu insistați în momentul acela. Încercați mai târziu sau a doua zi din nou.

- **După ce ați terminat de citit aplicați noile noțiuni și cuvinte învățate.**

Dacă copilul Dvs. a învățat cuvinte/termeni noi dintr-o poveste, ajutați-l să le adauge în vocabularul lui și să nu le uite, folosindu-le în situații curente. De exemplu, dacă i-ați vorbit despre un personaj gigant sau un uriaș, atunci folosiți-vă de termen când îi dați să bea sucul de fructe, spunându-i "*și acum bem un pahar gigant sau uriaș de suc; mai știi că am vorbit despre ce înseamnă gigant sau uriaș?*".

- **Desenați împreună povestea!**

Cel mai bun mod de a-l ajuta să înțeleagă și mai bine povestea și de a se apropia de lumea cărților este să încercați împreună să redați conținutul poveștii prin desen. Așa cum vă pricepeți și cum puteți! Important e mesajul nu frumusețea picturii!

- **Fiți un exemplu pentru copil și lăsați-l să vă vadă că: cărți de bucate, reviste, ziare, romane.**

Lăsa-ți copilul să vă vadă citind des. Vorbiți despre cărțile sau articolele pe care le-ați citit. Cel mai potrivit ar fi la cină, când toată familia e de față și pot participa la discuție. Arătați cât de mult va plăcut și scoateți în evidență, cât de important a fost că ați citit acel roman sau acel articol etc.

Activitatea 4. Lucrul practic – confecționarea unei cărți

- Formați 2-6 grupuri.
- Propuneți fiecărui grup să se gândească la o carte pe care o pot confecționa personal și cum ar putea utiliza materialele puse la dispoziție pentru a o crea. Menționați să țină cont de vârsta copilului său.
- Ulterior vor descrie cartea după următorii pași:
 - să enumere materialele necesare pentru confecționarea ei, ținând cont de faptul ca acestea să fie accesibile;
 - să descrie funcțiile cărții, ce dezvoltă ea;
 - să dea nume acestei cărți;
 - să enumere regulile de care au ținut cont la realizarea acestei cărți;
 - să explice modul de implicare a copilului în confecționarea cărții date.

Reflecție:

- Ce ați făcut azi la activitate/ședință?
- Cum vă simțiți?
- Dacă ați avea posibilitate, ce le-ați spune părinților voștri despre cititul cărților pentru copil?
- Cum veți folosi informația pe care ați aflat-o azi?

Activitatea 15. DEZVOLTAREA CITIT-SCRISULI LA COPIII DE 5 - 7 ANI

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să argumenteze importanța dezvoltării abilităților de a citi și scrie la copiii de vârstă preșcolară;
- să cunoască etapele de dezvoltare a abilităților de a citi și scrie la copiii de vârstă preșcolară;
- să identifice factorii care influențează formarea abilității de citire și scriere la copilul de vârstă preșcolară;
- să exerseze tehnici de dezvoltare a abilităților de a citi și scrie la copiii de vârstă preșcolară.

Resurse: markere, foi flipchart, Anexa 1

Agendă:

Activitatea 1. Cititul și scrisul în viața mea.	25 min
Activitatea 2. Ce presupune dezvoltarea abilităților de citit și scris la copii?	20 min
Activitatea 3. Exerciții practice de dezvoltare a abilităților de citit și scris	35 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Cititul și scrisul în viața mea.

- Propuneți participanților să formeze perechi. În pereche, pe rând vor discuta despre experiența personală: cum au învățat să scrie și să citească. Rugați-i să-și amintească ce emoții au trăit (pozitive sau negative), cine au fost persoanele care au influențat procesul de învățare. (Oferiți câte 3 minute pentru fiecare repriză).
- Puteți propune doritorilor să expună 2-3 cazuri/experiențe.
- După prezentări discutați:
 - Cum a fost procesul de învățare a cititului și scrisului? (greu sau ușor)
 - Ce emoții au fost pozitive sau negative? (la acest moment moderatorul va desena pe poster Graficul T)
 - Care factori au influențat învățarea și emoțiile pozitive? (Notați răspunsurile și completați cu informația din Anexa 1)
 - Care au fost factorii care au provocat emoții negative și au făcut mai dificil procesul de învățare? (Notați răspunsurile și completați cu informația din Anexa 1)
 - Au influențat acești factori și dorința de a citi pe parcursul vieții? Cum? Argumentați.

Activitatea 2. Ce presupune dezvoltarea abilităților de citit și scris la copii?

- Discutați:
Ce presupune, după părerea dvs., abilitatea de a citi și abilitatea de scrie?

Completați:

Abilitatea de a citi și a scrie întrunește în sine 4 abilități de bază: citirea, scrisul, vorbirea și înțelegerea. Până nu demult se considera că acestea sunt 4 abilități independente, care se însușesc într-o consecutivitate. De exemplu: mai întâi copilul începe să înțeleagă limba vorbită, apoi începe să vorbească. Se consideră că copilul poate învăța să citească și să scrie numai după ce a însușit primele două abilități. Nu se acorda prea multă atenție cărților pentru copii și cititului cu voce tare acasă

Abordarea nouă a procesului de însușire a abilității de a citi și a scrie se bazează pe concepția nouă privind modul în care copiii se învață să citească, să scrie, să vorbească și să asculte. Experții consideră că însușirea abilității de a citi și a scrie începe la o vârstă timpurie și este influențată de mediu.)

- Aduceți la cunoștință participanților cele 10 abilități de bază necesare pentru citit (Vezi Suportul de curs).
- Discutați:
 - Cum credeți, că se dezvoltă aceste abilități la copiii? (conform particularităților de vârstă, în dependență de interesul copilului, cu ajutorul adultului, etc.)
 - Poate oare un copil de 4 ani să citească și să scrie conștient? De ce?
 - La ce vârstă credeți că copiii sânt pregătiți să citească și scrie? (prezentați Etapele de dezvoltare a abilității de a citi și a scrie din *Suportul de curs*).
 - Cum îi ajutați pe copiii dvs. să învețe a citi și scrie?
 - De când ați început procesul de învățare a cititului și scrisului la copilul dvs.?
 - Care au fost cauzele/motivele/factorii care au declanșat acest proces?

Activitatea 3. Exerciții practice de dezvoltare a abilităților de citit și scris

Formați perechi. Fiecare pereche va primi câte o fișă cu descrierea unei tehnici de dezvoltare a abilităților de citit și scris (din Suportul de curs, *subtemele Activități / tehnici / jocuri pentru dezvoltarea abilităților de citire la copii de 5-7 ani și Jocuri pentru dezvoltarea/ formarea abilităților de desen și scris*).

- În pereche vor exersa rolul de adult și copil, prezentând grupului mare, modalități de scris și citit.
- După prezentare discutați:
 - Care din tehnicile prezentate le-ați aplicat deja?
 - Care din ele v-au fost necunoscute?
 - Ce alte tehnici mai puteți propune?
 - Ce cerințe ar trebui să respecte atât copiii cât și adulții pentru buna organizare a activității de citit și scris la copii? (oferiți informația din *Suportul de curs*, subtema *Cerințe față de organizarea activității de citit și scris la copii*.)

Reflecție și evaluare:

- Cum vă simțiți?
- Ce ați descoperit nou pentru dvs. azi?
- Ce veți încerca să faceți cu copilul din cele învățate?
- Ce veți unui părinte care se vaicăără că copilul său de 6 ani nu știe/nu vrea să citească?
- Cine ar trebui să-l învețe pe copil să citească?

Anexa 1

Factori ce facilitează ori inhibă învățarea citirii și scrierii

+ (oportunități)	- (amenințări)
- Motivarea pozitivă din partea adultului sau altor copii (<i>Hai să citim! Hai să ne jucăm de-a școala! Hai să scriem o scrisoare lui Moș Crăciun sau o felicitare bunicii!</i>)	- Impunerea dură a învățării scrisului și cititului de către adult (cu amenințare;

<ul style="list-style-type: none"> - Cartea este prezentă peste tot în casă (<i>bucătărie, dormitor, hol etc.</i>); - Există varietate de cărți în bibliotecă casei; - Există rechizite atractive pentru scris: carioca, pixuri, foi color, etc. - Ocazii de alegere a cărții la librărie sau în bibliotecă, din alte surse; sau alegerea activității: să scrie sau să citească, etc., - Modelul adultului cu cartea, revista, ziarul în mână sau preocupat de scris; - Sugerarea lecturii reieșind din situațiile cotidiene (<i>Hai să căutăm în enciclopedie/ carte răspuns la întrebarea ta! Citește-mi rețeta din cartea de bucate, etc.</i>); - Lectura în pereche cu copilul; - Plăcerea lecturii (<i>copilul alege cartea conform interesului: să citească cuiva – fraților, surorilor sau bunelului care vede mai rău; pentru sine – cointerestat ce urmează în poveste, sau să citească despre vulcani, păsări, etc.</i>); - Cititul cu voce tare; - Utilizarea abilității copilului de a citi și scrie în diverse activități cotidiene: să scrie lista produselor de cumpărat de la magazin, iar în magazin să le găsească și citească pe rafturi, bifându-le în listă; să scrie lista invitațiilor la serbare, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> cu volum mare de citit și scris; cu etichetare, comparare și intimidare); - Insistarea ca să știe copilul pe de rost <i>litere, cifre, culori, forme geometrice sau cuvinte,</i> - Insistență asupra repetărilor și a tatonărilor (<i>Nu e scris frumos, mai scrie o dată; repetă poezia de 10 ori</i>), - Recită poezia „nanului”! - Spune , nu te rușina! - Povestește despre „Ursul păcălit de vulpe”! etc.
--	---

Activitatea 16. TELEVIZORUL ȘI COMPUTERUL ÎN VIAȚA COPILULUI (3-7 ani)

Obiective:

La finele acestei activități participanții vor fi capabili:

- să identifice factorii ce influențează impactul televizorului și a calculatorului asupra vieții și dezvoltării copiilor;
- să aplice reguli de utilizare de către copil a televizorului și calculatorului;
- să clarifice reguli în folosirea televizorului, calculatorului de către copil.

Resurse: foi de flipchart, markere, Anexa 1

Agendă:

Activitatea 1. Amintiri din copilărie.	20 min
Activitatea 2. Avantajele și dezavantajele televizorului și calculatorului	30 min
Activitatea 3. Reguli în folosirea televizorului și calculatorului.	30 min
Reflecții	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Amintiri din copilărie.

- Propuneți participanților să formeze perechi. În perechi să-și împărtășească prima lor experiență legată de televizor, aceasta poate fi atât cu conotație pozitivă cât și negativă.

- Uniții câte 2 perechi și propuneți participanților să-și împărtășească prima lor experiență legată de calculator, aceasta, la fel, poate fi atât cu conotație pozitivă cât și negativă.
- Rugați doritorii să-și împărtășească impresiile grupului mare (1-3 cazuri).
- Discutați:
 - Ce emoții ați trăit în propria copilărie, legate de televizor?
 - Ce lucruri utile ați învățat de la televizor?
 - Ce lucruri negative, dacă au fost, le-ați preluat de la televizor?
 - Ați avut aceleași emoții/experiențe atunci când a apărut calculatorul în viața dvs?

Activitatea 2. Avantajele și dezavantajele televizorului și calculatorului

- **Discutați:**
 - Copiii dvs cât de des utilizează televizorul? Dar calculatorul? (listați variantele de răspuns)
 - De la ce vârstă copiii dvs au acces la televizor? Dar la calculator?
 - Ce preferă copiii dvs să privească la televizor?
 - Ce fac de obicei, copiii dvs la calculator?
 - Dvs ca și părinți vă confrunțați cu careva probleme atunci când copilul stă la televizor sau calculator? Dacă Da, care sunt acestea?

Puteți concluziona, că părinții:

- ✓ Sunt îngrijorați că odraslele se uită prea mult la televizor și se ocupă prea puțin cu lucruri mai creative;
- ✓ Sunt neliniștiți de mesajul reclamelor, care îi captivează și în mrejele cărora copiii cad foarte ușor;
- ✓ Sunt neliniștiți că nu pot controla emisiunile pe care le urmăresc copiii;
- ✓ Nu cunosc modalități de a restricționa sau minimaliza timpul de stat la televizor și calculator.
- Cum credeți ceea ce privesc copiii la tv sau ceea ce fac la calculator contribuie la dezvoltarea lor? (Argumentele vor fi aduse în următoarea sarcină)
- Formați 4 grupuri. Prin metoda „Graficul T” fiecare grup va completa un poster privind avantajele și dezavantajele televizorului și calculatorului în:
 - 1). Grup 1: dezvoltarea cognitiv;
 - 2). Grup 2: dezvoltarea fizică;
 - 3). Grup3: dezvoltarea limbajului;
 - 4). Grup 4: dezvoltarea socio-emoțională.
- Discutați în grupul mare.
 - În ce condiții avantajele se pot transforma în dezavantaje și invers?
- Discutați despre factorii care vor influența impactul pozitiv sau negativ asupra vieții și dezvoltării copiilor, în urma utilizării televizorului și a calculatorului:
 - a) timpul/durata petrecută în fața televizorului, calculatorului;
 - b) vârsta și personalitatea copiilor;
 - c) prezența/absența adultului în timp ce copilul vizionează programul de la televizor sau se joacă la calculator;
 - d) discută sau nu părinții/îngrijitorii cu copilul despre ceea ce vede la televizor sau despre ceea ce face pe internet, inclusiv pericolele la care se expune utilizând internetul.

Activitatea 3. Reguli în folosirea televizorului și computerului.

- Propuneți participanților să formeze 4 grupuri. Împărțiți în fiecare grup câte o fișă cu reguli (Vezi *Suportul de curs, Subiectul II Reguli pentru copii și părinți în folosirea televizorului, computerului și a conținutului emisiunilor vizionate*).
- Propuneți participanților să citească regulile și să le bifeze pe cele care le respectă sau le-ar respecta, în viitor, cu ușurință. După care să identifice regula pe care le vine greu sau le-ar veni greu, în viitor, s-o respecte.
- Fiecare grup va anunța regulile din listă grupului mare.
- Propuneți ca regulile dificil de respectat să le exerseze într-un joc de rol (părinte, copil), ținând cont de vârsta copiilor săi. Să utilizeze fraze de convingere și nu de constrângere/amenințare.

Important! Orientați participanții să exerseze comportamentele ce țin de comunicarea și convingerea copilului de a utiliza rațional televizorul și calculatorul. Pentru fiecare grup acestea ar fi situațiile sub nr. 3).

Reflecția:

- Ce nou ați aflat azi?
- Care au fost dificultățile/problemele cu care v-ați confruntat?
- Cum vă simțiți acum?
- Crdeți că cele exersate azi le veți putea utiliza în experiența de părinte/îngrijitor?
- Ce/cine v-ar putea ajuta să depășiți aceste dificultăți?
- Cu ce puteți înlocui calculatorul sau televizorul în viața copilului dvs.
- Ce ați propune părinților care nu au fost la cursul nostru, ca fiind mai recomandat în dezvoltarea copilului: desenul animat sau cartea? De ce? (Vezi *Suportul de curs, subiectul Mai întâi cărți cu povești și apoi desene animate. De ce?*)

Activitatea 17. VIITORUL ELEV (pentru părinți cu copii de 5/6-7 ani)

Obiective: la finele activității participanții vor fi capabili:

- să deducă noțiunile de *maturitate școlară* și *pregătirea pentru școală* și componentele acesteia;
- să identifice rolurile parentale în formarea atitudinii pozitive la copil față de școală.

Resurse: markere, foi flipchart, postere cu titlurile „Pregătirea copilului”, „Pregătirea școlii pentru a primi copiii” „Pregătirea părinților/familiei pentru școală”, Suportul de curs

Agendă:

Activitatea 1. Când mergem la școală?	15 min
Activitatea 2. Maturitatea școlară. Ce presupune?	35 min
Activitatea 3. Pregătirea copilului către școală.	30 min
Reflecții și evaluare	10 min
Total	90 min

Desfășurare:

Activitatea 1. Când mergem la școală?

- Provocați participanții la o dezbateră cu tema „Când merge copilul la școală”. Cele mai importante aspecte de dezbătut se vor referi la:
- E necesar copilul să frecventeze grădinița? Care sânt avantajele/dezavantajele? Care este vârsta optimă ca să meargă copilul la școală? (În cazul când unii participanți vor insista pe vârste de 6 ani, le puteți propune să expună argumente PRO și CONTRA pentru aceasta. Completați cu informația *Suportul de curs*, subtema *De ce grupa pregătitoare?*)
- Ce așteptări au părinții față de propriului copil – viitor elev, față de școală, față de învățător, dar și față de educator?

Activitatea 2. Maturitatea școlară. Ce presupune?

- Întrebați participanții să explice cum înțeleg ei noțiunea de „pregătire pentru școală”, maturitate școlară și componentele ei.
- Deduceți competențele fundamentale ce necesită a fi dezvoltate în pregătirea pentru școală a unui copil. (Completați cu informația din *Suportul de curs*)
- Cum putem aprecia gradul de maturitate școlară? (*În evaluarea preșcolărilor pot exista diverse modalități de apreciere a nivelurilor de cunoștințe, capacități-atitudini, dar cea mai reușită ar fi aprecierea prin calificativele: ”îndeplinește corect de sine stătător”, ”îndeplinește cu ajutor”, ”nu îndeplinește”. Educatorii evaluează copiii în baza Instrumentului de monitorizare a pregătirii copiilor pentru școală propus de Ministerul Educației pe domeniile de dezvoltare ale copilului.*)
- Discutați:
 - Ar putea avea copiii dificultăți de învățare la debutul școlar? Care ar fi ele? (listați)
 - Cum ne putem da seama dacă copilul are sau nu o dificultate de învățare?

Completați:

Iată câteva semne pe care le puteți identifica în activitățile de zi cu zi ale copilului dumneavoastră. Însă aceste observații nu sunt suficiente. Pentru a fi siguri de un diagnostic este bine să vă consultați cu un specialist. Acest specialist poate fi consilierul psihologic al școlii, medicul de familie sau medici specialiști (prin evaluările cărora se vor exclude tulburările organice evidente, cum ar fi tulburări de vedere sau auz sau diferite tulburări neurologice majore), logopedul sau kinetoterapeutul. Specialiștii respectivi pot fi contactați în cadrul policlinicilor teritoriale și în cadrul Centrelor de Asistență psiho-pedagogică.

✓ **Caracteristicile generale ce pot indica o dificultate de învățare:**

- hiperactivitate;
- slabă capacitate de a fi atent;
- orientare confuză în spațiu și timp;
- incapacitate de a urmări indicațiile orale;
- inversează literele sau cuvintele;
- face constant greșeli ortografice;
- prinde greu o minge și o lovește greu cu piciorul; nu poate sări coarda;
- dificultăți la închiderea nasturilor; dificultăți la legarea șireturilor;
- mod defectuos de a ține creionul în mână; caligrafie mediocră;
- mers dificil; incapacitate de a sări; stângăcie; dificultăți de a sta într-un picior;

- dificultăți în a merge cu bicicleta sau de-a lungul unei linii.
- ✓ **Caracteristici ce pot indica dificultăți vizuale la copii/elevi:**
 - capul foarte aplecat;
 - simptome de tensiune vizuală, de exemplu: strabism, clipește des, își freacă des ochii, îi fug ochii, sare cuvinte sau rânduri când citește, își apropie foarte mult capul de pagină când scrie sau citește, etc.
- ✓ **Simptome ce indică tulburări afective sau de comportament:**
 - imagine greșită despre sine;
 - accese colerice sau de ostilitate;
 - impulsivitate excesivă;
 - închidere în sine sau dezorientare.
- ✓ **Dificultăți ce pot fi asociate cu unele de ordin social:**
 - tendința de a se juca cu copii mult mai mici decât el;
 - dificultatea de a stabili raporturi cu colegii;
 - evitarea situațiilor sociale noi.

Activitatea 3. Pregătirea copilului către școală.

- Discutați:
 - Când, după părerea dvs. începe pregătirea către școală? (Completați răspunsurile participanților cu informația din *Suportul de curs*).
 - Pe cine, după părerea dvs., mai vizează pregătirea copilului pentru școală?

Completați:

Clasa întâi impune din partea copilului cerințe care necesită pregătire. Pregătirea pentru școală este un concept utilizat pentru a descrie capacitatea copilului de a face față la cerințele de la școală.

UNICEF concepe pregătirea pentru școală ca modalitate de a acorda fiecărui copil șansele integrării educaționale, pentru a se dezvolta conform potențialului său.

În acest sens, pregătirea pentru școală este un concept care vizează:

- ✓ pregătirea copilului;
- ✓ pregătirea școlii pentru a primi copiii;
- ✓ pregătirea părinților în vederea începerii școlii de către copil.

- Prin metoda „Turul galeriei” propuneți participanților să scrie pe 3 postere ce înțeleg ei prin: „Pregătirea copilului”, „Pregătirea școlii pentru a primi copiii” „Pregătirea părinților/familiei pentru școală”.
- După prezentare completați cu informația de mai jos:
Pregătirea copiilor pentru școală este importantă pentru a le facilita procesul de învățare și de dezvoltare. În acest sens, este necesară cunoașterea copilului din perspectiva cerințelor educaționale conform vârstei sale.

Câteva repere urmărite în acest sens includ capacitatea copilului de:

- a lucra independent;

- a relaționa cu copii de aceeași vârstă;
- a învăța să participe la activități structurate cum ar fi jocul și citirea de povești;
- a urmări cu atenție indicațiile persoanei care îl îndrumă (educator, învățător);
- a învăța prin cooperare cu învățătorul /învățătoarea și cu alți copii;
- a se juca împreună cu alți copii (să își aștepte rândul, să urmeze instrucțiuni, să respecte anumite reguli etc.);
- a fi capabil să realizeze sarcini de natură cognitivă în conformitate cu vârsta (de exemplu, clasificări, identificarea unor detalii dintr-o imagine dată, identificarea diferențelor dintre litere, sunete etc.).

Pregătirea familiei pentru școală presupune:

- transmiterea unei atitudini pozitive față de școală astfel încât copilul să perceapă acest lucru într-un mod pozitiv;
- pregătirea rutinelor care se vor schimba prin trecerea de la programul de grădiniță la cel de școală (somnul de după-amiază pe care îl va face acasă, preluarea copilului de la școală);
- cunoașterea modalităților prin care părintele va colabora cu școala în diferite situații.

Pregătirea școlii pentru a integra copiii la școală presupune:

- adaptarea mediului la cerințele vârstei;
- pregătirea personalului didactic care va prelua copiii;
- comunicarea cu familia pentru a facilita procesul de adaptare a copilului și a familiei la mediul școlar;
- În continuare discutați mai detaliat cu participanții referitor la rolul familiei:
 - Ce atitudine poate avea familia față de școală și cum ea poate influența atitudinea copilului față de școală? (Completați cu informația din *Suportul de curs*, subtema *Atitudinea față de grădiniță/școală*)

Reflecție și evaluare:

- Cum vă simțiți?
- Ce ați învățat azi nou pentru dvs.?
- Care ar fi decizia dvs. la ziua de azi referitor la vârsta de intrare a copilului dvs. în clasa I?
- Ce veți face în rol de părinte pentru a avea un copil pregătit de școală?
- Pe cine veți mai implica în acest proces? Cum îl veți convinge?